

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Τμήματος
Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης**

Διπλωματική Εργασία

**Χωρικός Σχεδιασμός και Βιώσιμη Ανάπτυξη μέσα από τη
Νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας**

**Δεμεντής Εμμανουήλ
Αρ.Μητρώου 0805Μ027**

Δεκέμβριος 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	4
---------------	---

Κεφάλαιο Α΄

Βασικές έννοιες

- Χωρικός σχεδιασμός: έννοια, προσεγγίσεις.....	5
- Βιώσιμη Ανάπτυξη: έννοια, προσεγγίσεις.....	9
- Οργάνωση του Κράτους /Διάκριση των λειτουργιών/ Δικαστική Λειτουργία / ΣΤΕ: αρμοδιότητες.....	13

Κεφάλαιο Β΄

Οι διασταυρώσεις

- Νομοθετικές παρεμβάσεις για θέματα βιώσιμης ανάπτυξης και χωρικού σχεδιασμού.....	16
- Ο χωρικός σχεδιασμός υπό το πρίσμα της βιώσιμης ανάπτυξης.....	23
- Βιώσιμη Ανάπτυξη και τομείς χωρικών πολιτικών.....	26
- Χωρικός σχεδιασμός, βιώσιμη ανάπτυξη και προστασία της ιδιοκτησίας: ο πρώτος και η δεύτερη υπερισχύουν της τρίτης;	32

Κεφάλαιο Γ΄

Αποφάσεις του ΣΤΕ αποδεχόμενες την φιλοσοφία και τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και του χωροταξικού σχεδιασμού όπως αυτές περιλαμβάνονται σε διάφορα επίσημα κείμενα

- Η εφαρμογή της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης στο χωρικό σχεδιασμό μέσω της νομολογίας του ΣΤΕ.....	37
---	----

Αρχή Δημόσιας Οικολογικής Τάξης.....	37
--------------------------------------	----

Αρχή Βιωσιμότητας.....	42
------------------------	----

Αρχή της Φέρουσας Ικανότητας.....	75
-----------------------------------	----

Αρχή Υποχρεωτικής Αποκατάστασης Διαταραχθέντων Οικοσυστημάτων.....	80
--	----

Αρχή Βιοποικιλότητας.....	87
---------------------------	----

Αρχή Κοινής Φυσικής Κληρονομιάς.....	99
--------------------------------------	----

Αρχή Ηπιας Ανάπτυξης Ευπαθών Οικοσυστημάτων.....	102
--	-----

Αρχή Χωρονομίας	109
-----------------------	-----

Αρχή Πολιτιστικής Κληρονομιάς.....	131
Αρχή Βιώσιμου Αστικού Περιβάλλοντος.....	149
Αρχή Αισθητικής Αξίας της Φύσης.....	167
Αρχή Οικολογικής Συνείδησης.....	169
 Επίλογος	
-Συμπεράσματα-Προτάσεις.....	171
 Βιβλιογραφία.....	
	174

-Πρόλογος

Από το έτος 1975 το Σύνταγμα, μέσω του άρθρου 24, επιβάλλει την χωροταξική διάρθρωση της χώρας και αναθέτει στο Κράτος την προστασία του περιβάλλοντος.

Με τις πρωτοποριακές αυτές προστατευτικές του περιβάλλοντος διατάξεις σηματοδοτείται μια νέα περίοδος στο Ελληνικό Δημόσιο Δίκαιο

Το ζήτημα αν από την αναφερόμενη στο χωροταξικό σχεδιασμό διάταξη ανακύπτει ευθέως νομική υποχρέωση, τέθηκε για πρώτη φορά στο Συμβούλιο της Επικρατείας το έτος 1977 σε υπόθεση που αφορούσε την δημιουργία μεγάλης ναυπηγοεπισκευαστικής μονάδας στην Πύλο της Μεσσηνίας (**810/1977 ΣΤΕ**). Τότε, η Ολομέλεια του Δικαστηρίου, έκρινε, ότι το άρθρο 24 έχει ως σκοπό τη χωροταξική αναδιάρθρωση με τον έλεγχο του Κράτους, ο οποίος ασκείται με βάση τη νομοθεσία που ισχύει κάθε φορά. Θεώρησε, δηλαδή, ότι η εφαρμογή της συνταγματικής επιταγής εξαρτάται από την έκδοση των σχετικών νομοθετημάτων και δεν έχει δεσμευτική ισχύ.

Γενικότερα, από την επισκόπηση της νομολογίας των δεκαετιών του 1970 και του 1980 εξάγεται το συμπέρασμα ότι το ΣΤΕ, αν και σε θέματα πολεοδομίας και προστασίας του περιβάλλοντος ανέπτυξε ιδιαίτερα τολμηρή νομολογία, αντιμετώπισε διστακτικά την έννοια του χωροταξικού σχεδιασμού και ερμήνευσε με συντηρητικό πνεύμα την σχετική συνταγματική πρόβλεψη. Πρέπει, μάλιστα να παρατηρηθεί ότι στη νομολογία εκείνης της περιόδου δεν διαφαίνεται σαφής αντίληψη της έννοιας της χωροταξίας, η οποία σε μερικές περιπτώσεις συγχέεται με την έννοια της πολεοδομίας, με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζονται με ενιαίο τρόπο δυο διαφορετικά θέματα. Δημιουργείται, δηλαδή από την νομολογία η εντύπωση ότι παραγνωρίζεται η διάσταση του χωροταξικού σχεδιασμού που σχετίζεται με την άσκηση της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής και λαμβάνεται υπόψη μόνο η χωρική διάσταση του και ότι τα χωροταξικά σχέδια εκλαμβάνονται απλώς ως ευρύτερα και ανώτερου επιπέδου πολεοδομικά σχέδια.

Μετά την πρώτη περίοδο της συντηρητικής προσέγγισης της έννοιας του χωροταξικού σχεδιασμού, το Συμβούλιο της Επικρατείας άρχισε να αναλύει ουσιαστικότερα και να ερμηνεύει κατά τρόπο δημιουργικό τη συνταγματική διάταξη για τη χωροταξική αναδιάρθρωση της χώρας. Η εξέλιξη αυτή ενισχύθηκε με την ίδρυση ειδικού δικαστικού σχηματισμού για τις υποθέσεις που αφορούν την

χωροταξία, την πολεοδομία και γενικότερα το περιβάλλον, δηλαδή του Ε Τμήματος του ΣτΕ με τον ν.1968/1991.Απο την στιγμή εκείνη αναπτύχθηκε πλούσια νομολογία που χρήζει ιδιαίτερης ανάλυσης.

α) Εντάσσει, καταρχήν, τον κανόνα της πρόληψης της βλάβης του περιβάλλοντος στη γενικότερη και θεμελιώδη αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης , την οποία και οριοθετεί εννοιολογικά.

β)Ιεραρχεί μεταξύ των συνταγματικών διατάξεων δίνοντας το προβάδισμα στο άρθρο 24 του Συντάγματος.

γ)εξαγγέλλει τον σημαντικό κανόνα ότι η τήρηση της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης είναι ευθύνη του δικαστή. Βέβαια , από μια πλευρά, η τήρηση οποιασδήποτε νομικής αρχής εμπίπτει στην ευθύνη του δικαστή .Το ερώτημα που τίθεται λοιπόν είναι αν με βάση την παραπάνω συλλογιστική η τήρηση της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης είναι όντως ευθύνη του δικαστή.

Από την ίδια την νομολογία προκύπτει ότι η τήρηση της παραπάνω αρχής δεν διασφαλίζεται μέσω ενός ακυρωτικού ελέγχου κλασσικού τύπου , αλλά μέσα από έναν ουσιαστικό έλεγχο των διοικητικών επιλογών. Κατά συνέπεια, για κάθε συγκεκριμένη περίπτωση , ο δικαστικός έλεγχος αφορά όχι την τήρηση της νομικής αρχής της βιωσιμότητας από την Διοίκηση, αλλά τη βιωσιμότητα του συγκεκριμένου έργου για το οποίο εκφέρεται ουσιαστική κρίση .Έτσι ο δικαστικός έλεγχος, που συνεχίζει να ορίζεται ως ακυρωτικός , στην ουσία είναι πλήρης. Πρόκειται, χωρίς αμφιβολία , για ένα πρωτοποριακό δικαστικό έλεγχο που εισέφερε στην νομική πράξη η νομολογία του Ε Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Κεφάλαιο Α΄

Βασικές έννοιες

-Χωρικός σχεδιασμός:έννοια, προσεγγίσεις

Η ερμηνεία του όρου «σχεδιασμός» έχει αναλυθεί και ταξινομηθεί σημειολογικά στις διάφορες μορφές της και συνήθως, η διάκριση των διαφορετικών εννοιών του όρου γίνεται από τα συμφραζόμενα. Με τον τρόπο που εμείς τον χρησιμοποιούμε, ο σχεδιασμός είναι αυτός που σε αγγλική (και περίπου διεθνή πια) ορολογία αναφέρεται σαν “planning”. (Για καλλίτερη αντιστοίχιση των όρων, χρησιμοποιείται συχνά και το «προγραμματισμός» σαν αντίστοιχο του “planning”, καθώς το «σχεδιασμός» θεωρείται πλησιέστερα στο “design”). Συνεπώς, ο ορισμός που, στην γενικότητά του μπορεί να καλύψει τον όρο είναι ότι «ο σχεδιασμός είναι μια ιδιαίτερα

λογική διαδικασία προς την επίτευξη μιας κατάστασης που παρουσιάζει ορισμένα επιθυμητά χαρακτηριστικά» (Αραβαντινός, 1999:53).

Ο χωρικός σχεδιασμός είναι η παραπάνω διαδικασία όταν επικεντρώνεται στον χώρο (*χωρικός σχεδιασμός*). Ο σχεδιασμός με κριτήριο το χώρο διακρίνεται σε εθνικό, περιφερειακό, τοπικό ή και διακρατικό, ανάλογα αν αναφέρεται σε επίπεδο χώρας, περιφέρειας, τόπου ή περισσότερων του ενός κρατών . Αν η αναφορά στον χώρο είναι ειδικότερη (υποσύνολα του χώρου) τότε ο σχεδιασμός εξειδικεύεται. Η αναφορά δηλαδή στον σχεδιασμό των πόλεων (αστικό περιβάλλον ή οικιστικό περιβάλλον) εξειδικεύει τον σχεδιασμό στον *πολεοδομικό σχεδιασμό*, ενώ αντίστοιχα η αναφορά στον μη αστικό χώρο, στον *χωροταξικό σχεδιασμό* (συχνότερα όταν η κλίμακα είναι μεγαλύτερη και στο αντικείμενο μελέτης περιλαμβάνονται και αστικά σύνολα αλλά σαν στοιχεία μόνο του συνόλου, και σπανιότερα όταν οι κλίμακες σχεδιασμού είναι περίπου οι ίδιες με τις αντίστοιχες των επιπέδων του πολεοδομικού σχεδιασμού ή γίνεται για εξειδικευμένες μη αστικές χρήσεις, οπότε μπορεί και να πάρει πιο εξειδικευμένα ονόματα όπως π.χ. σχεδιασμός της υπαίθρου, ειδικός χωροταξικός σχεδιασμός κλπ.).

Προσοχή επίσης θα πρέπει να δοθεί στην διάκριση του πολεοδομικού σχεδιασμού (*urban planning*) από τον αστικό σχεδιασμό (*urban design*) που δεν είναι τόσο η λογική διαδικασία που αναφέρθηκε παραπάνω, αλλά ο σχεδιασμός της μορφής του χώρου, με έμφαση στα χαρακτηριστικά του που μπορούν να αποτυπωθούν σε μια εικόνα ή ένα σκίτσο

Ο χωρικός σχεδιασμός είναι μια κοινωνική πρακτική:είναι δύσκολο να δοθεί ορισμός ανεξάρτητα από το κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο στο οποίο ασκείται.

Κοινή συνισταμένη αποτελεί ότι πρόκειται για πρακτική που αποσκοπεί στην ισόρροπη ανάπτυξη του χώρου.

Αποτελεί μία δραστηριότητα-απάντηση στο γεγονός ότι οι διάφορες περιοχές δεν αναπτύσσονται με την ίδια δυναμική λόγω διαφορετικών γεωγραφικών, οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών της κάθε μίας.

Είναι μία δραστηριότητα ,κυρίως του δημόσιου τομέα,που περιλαμβάνει ένα σύνολο πολιτικών,θεσμών και διαδικασιών.

Στον χωρικό σχεδιασμό η γεωγραφική διάσταση είναι συγκεκριμένη τόσο ως πεδίο αναφοράς ,όσο και ως αντίληψη σχεδιασμού:

Το χωρικό σχέδιο αφορά μια συγκεκριμένη περιοχή (π.χ μια πόλη, μια περιφέρεια,μια ζώνη με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, μια χώρα).

Ο «χώρος» (σε κλασικές προσεγγίσεις) ή ο «τόπος» (σε άλλες προσεγγίσεις) θεωρείται ως εγγενές στοιχείο διάρθρωσης των οικονομικών και κοινωνικών σχέσεων και δραστηριοτήτων.

Οι ρίζες του σχεδιασμού εντοπίζονται στις αρχές του εικοστού αιώνα, ως μία απλοϊκή διαδικασία παραγωγής σχεδιαγραμμάτων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της πόλεως, τα οποία ήταν μάλλον απλά λόγω της σχετικής αρμονίας που επικρατούσε μεταξύ της πόλης και της υπαίθρου.

Η ανάπτυξη της διοικητικής επιστήμης και ιδιαίτερα η σύνδεση με τα πρότυπα λήψης αποφάσεων έχουν ως συνέπεια την ορθολογική θεμελίωση του σχεδιασμού και την προσέγγισή του ως τμήματος της δημόσιας πολιτικής. Ο μεταπολεμικός προγραμματισμός δέχεται τις επιρροές των κοινωνικών επιστημόνων και η πόλη αποτελεί αντικείμενο μίας συστημικής θεώρησης, με την έννοια ότι εξετάζεται ως ένα σύστημα το οποίο συνθέτουν διάφορες αλληλοεξαρτώμενες δραστηριότητες.

Η πορεία του χωρικού σχεδιασμού στην Ευρώπη μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο καταγράφεται ως εξής:

- *Καθολικός σχεδιασμός*(από το 1945 έως και το τέλος της δεκαετίας του 1960):ο σχεδιασμός με ευθύνη και πρωτοβουλία του δημόσιου τομέα.Ξεκίνησε από τις αγγλοσαξωνικές χώρες.Κύρια χαρακτηριστικά του είναι α) η ανάλυση της διαδικασίας του στις φάσεις του απεριόριστου ορθολογισμού β) η αναγνώριση της ενότητας της πόλης ως συνόλου και η πολλαπλή αλληλεξάρτηση των στοιχείων της,βασισμένη στην προσέγγιση της συστημικής ανάλυσης.
- *Επιλεκτικές παρεμβάσεις* για την επιχειρηματική πόλη(δεκαετίες 1970 και 1980).
- *Νέες μορφές διακυβέρνησης και στρατηγικός χωρικός σχεδιασμός*(δεκαετία 1990 και 2000) : ο στρατηγικός χωρικός σχεδιασμός κινείται σε πολύ διαφορετικές συνθήκες απο τον παλαιότερο παρεμβατικό σχεδιασμό που είχε ως κύριο χαρακτηριστικό τα μεγάλα προγράμματα και τις δεσμευτικές ρυθμιστικές παρεμβάσεις σε μια προσπάθεια ανασυγκρότησης των χωρών και των πόλεων που έβγαιναν τραυματισμένες από τον πόλεμο. Στις νέες συνθήκες καταγράφονται η οικονομική αναδιάρθρωση των πόλεων και των περιφερειών προς νέες παραγωγικές διαδικασίες,η ένταση της δημοσιονομικής κρίσης,η κυριαρχία της φιλελεύθερης πολιτικής ιδεολογίας και η αυξανόμενη επιρροή του περιβαλλοντικού κινήματος.

Σύμφωνα με τις παραδοσιακές προσεγγίσεις το περιεχόμενο του χωρικού σχεδιασμού περιλαμβάνει:

- Οργάνωση του χώρου και σχεδιασμό των χρήσεων της γης.
- Ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου,οργάνωση διασυνδέσεων και προσδιορισμός των λειτουργιών.
- Οργάνωση των οικισμών ή άλλων σημαντικών χώρων μέσω του σχεδιασμού των δικτύων και πρωτίστως του μεταφορικού δικτύου,προστασία του φυσικού τοπίου,εξασφάλιση της πρόσβασης στην ύπαιθρο, ενίσχυση των οικονομικών δραστηριοτήτων στις αγροτικές περιοχές.

Οι σύγχρονες *τάσεις παγκοσμιοποίησης*,η παραγωγική αναδιάρθρωση ,η ανασύνταξη του χωρικού καταμερισμού εργασίας και ο δραστικός μετασχηματισμός του ρόλου των εθνικών –κρατών ,των περιφερειών και των πόλεων είχαν ως αποτέλεσμα την ανανέωση του ενδιαφέροντος στο χωρικό σχεδιασμό σε διεθνές επίπεδο.

Σύμφωνα με τις νεότερες προσεγγίσεις στο επίκεντρο του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού βρίσκονται :

- ο Οι επιπτώσεις της αστικής ανάπτυξης στο βιοφυσικό περιβάλλον και οι αναγκαίες πολιτικές για την αντιμετώπισή τους.
- ο Τα προβλήματα των ευαίσθητων περιοχών όπως οι ακτές,οι ορεινές περιοχές,οι υδροβιότοποι.
- ο Οι περιοχές με σημαντική ιστορική κληρονομιά και η διαχειρισή τους.
- ο Η σχέση τοπικού και παγκόσμιου περιβάλλοντος.

Με βάση αυτές τις προσεγγίσεις οι βασικοί στόχοι του χωρικού σχεδιασμού μίας χώρας είναι οι ακόλουθοι:

- Η προστασία και αποκατάσταση του περιβάλλοντος,η διατήρηση των οικολογικών και πολιτισμικών αποθεμάτων και η προβολή και ανάδειξη των συγκριτικών γεωγραφικών,φυσικών,παραγωγικών και πολιτιστικών πλεονεκτημάτων της χώρας.
- Η ενίσχυση της διαρκούς και ισόρροπης οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της χώρας.
- Η στήριξη της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στο σύνολο του εθνικού χώρου και ιδιαίτερα στις περιοχές που παρουσιάζουν προβλήματα αναπτυξιακής στέρησης,έντονων κοινωνικών διαφοροποιήσεων και περιβαλλοντικής υπόβαθμισης.

Οι σύγχρονες απόψεις προωθούν μια νέα μορφή σχεδιασμού,τον συνεργατικό σχεδιασμό(collaborative planning): μια θεώρηση του σχεδιασμού ως μια διαδικασία δόμησης σχέσεων και δικτύωσης.

Με βάση αυτές τις νεότερες απόψεις το επίκεντρο του σχεδιασμού πρέπει να μετατεθεί από τη «δόμηση τόπων»(building places) στην καλλιέργεια της θεσμικής ικανότητας στις χωρικές πολιτικές κοινότητες, έτσι ώστε να αναπτυχθεί μια συνεχής δραστηριότητα «διαμόρφωσης τόπων»(place-making).

Το νέο όραμα σχεδιασμού είναι ο ολοκληρωμένος-βιώσιμος σχεδιασμός που συνδυάζει το κοινωνικόοικονομικό γίνεσθαι με την χωροταξική και πολεοδομική ανάπτυξη

Μόνο με σχεδιασμό, ενός τέτοιου περιεχομένου ,δηλαδή ολοκληρωμένο είναι δυνατόν να οδηγηθούμε προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης και της επίτευξης αρμονικής ισορροπίας μεταξύ κοινωνικοοικονομικού γίνεσθαι και περιβάλλοντος .

- Βιώσιμη ανάπτυξη:έννοια, προσεγγίσεις

Στα μέσα της δεκαετίας του 1960, στη δυτική όχθη των Ηνωμένων Πολιτειών, μια ομάδα διανοουμένων εξετάζει τις οικονομικές μακροπρόθεσμες συνέπειες της ανάπτυξης και θέτει σε συζήτηση τη διαδικασία επιταχυνόμενης ανάπτυξης του δυτικού κόσμου, από το τέλος του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου. Η κίνηση για την «**μηδενική ανάπτυξη**» ενισχύεται με τα συμπεράσματα της Λέσχης της Ρώμης¹ που προειδοποιούν ότι οι κίνδυνοι σχετικά με τη συνέχιση των ισχυουσών πρακτικών θα βαρύνουν ολόκληρη την ανθρωπότητα. Ενώ η οικονομική παγκοσμιοποίηση εγκαθίσταται βαθμιαία, ως συνέπεια της υπέρμετρης ανάπτυξης των μέσων μεταφοράς ανθρώπων, εμπορευμάτων, εικόνων και ήχου, κάποιες επιχειρήσεις υιοθετούν παγκόσμιες στρατηγικές και διαδοχικές φωνές καταγγέλλουν «τη παγκόσμια ρύπανση» ως αποτέλεσμα της οικονομικής λειτουργίας μέσα στον αγώνα για συσσώρευση και κέρδη. Πράγματι, πέραν από κάποιες παραδοσιακές οχλήσεις, την υποβάθμιση του αέρα σ' ένα μεγάλο αριθμό πόλεων (η *ομίχλη* του Λονδίνου), την αύξηση των ποσοτήτων των αποβλήτων ή της διάβρωσης των εδαφών, των οποίων η επίδραση είναι περιορισμένη στο άμεσο περιβάλλον, νέα φαινόμενα πλανητικής εμβέλειας προσδιορίζονται από τους επιστήμονες, με προεξάρχον το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής. Πρόκειται, εν πολλοίς για την επιδείνωση της ανθρώπινης δράσης πάνω στα φυσικά φαινόμενα Το «φαινόμενο του θερμοκηπίου», φυσικό φαινόμενο του οποίου η ενίσχυση γίνεται με ανθρώπινο τρόπο προκαλεί υπερθέρμανση του πλανήτη με τις «παγκόσμιες» συνέπειες που προκύπτουν : τροποποίηση του κλίματος, αύξηση του επιπέδου στάθμης των θαλασσών, σύνθετες περιβαλλοντικές επιπτώσεις στις όλο και περισσότερο

¹ Η Λέσχη της Ρώμης είναι μια διεθνής ένωση που ιδρύθηκε στις 8 Απριλίου 1968 με αφορμή την έκθεση Meadows «Στοπ στην ανάπτυξη;» που δημοσιεύτηκε το 1972.

αυξανόμενες πληθυσμιακά παράκτιες περιοχές, επέκταση της ερημοποίησης κλπ. Απαιτείται επίσης συνειδητοποίηση των απειλών που βαραίνουν τη βιοποικιλότητα με αμετάκλητο μάλιστα χαρακτήρα, καθότι η εξαφάνιση ενός ζωικού ή φυτικού είδους αποτελεί μια οριστική απώλεια, εκτός αν υποθέσουμε ότι οι πρόοδοι της επιστήμης μπορούν να επανορθώσουν τις ζημιές που έχουν προκληθεί στο οικοσύστημα. Στα μέσα της δεκαετίας του 1970, οι δύο πετρελαϊκές κρίσεις έκαναν την ανθρωπότητα να κατανοήσει ότι η χρήση των αποθεματικών της ενέργειας δεν μπορεί να είναι αλόγιστη και πως από δω και πέρα η οικονομική δυναμική οφείλει να στραφεί προς μια πιο λογική χρησιμοποίησης αλλά και οικονομικής χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Παρά ταύτα, η αύξηση της ανεργίας στις αναπτυσσόμενες οικονομίες μειώνει τις κριτικές απέναντι στην οικονομική συσσώρευση, ενώ παράλληλα ενθαρρύνει τις ιδέες της αναδιανομής και της αλληλεγγύης. Στο ίδιο διάστημα, ο αυξημένος ρόλος των μέσων μαζικής ενημέρωσης και οι εικόνες που εθελοντικά μεταβιβάζουν, μαθαίνουν στους πληθυσμούς των χωρών του βόρειου ημισφαιρίου το μόνιμο δράμα που ζουν εκείνοι του νότιου ημισφαιρίου, που είναι αντιμέτωποι καθημερινά με τη βία, το λιμό ή τις φυσικές καταστροφές. Συνεπώς η παραδοσιακή στάση της συμπόνιας ή το καταφύγιο μέσα στην άγνοια δεν αποτελούν πια θέση. Με λίγα λόγια, στις αρχές της δεκαετίας του 1980, η ανθρωπότητα συνειδητοποιεί την παγκόσμια πραγματικότητα και η αναγγελία του ποιητή Paul Valery «ο χρόνος του τέλους του κόσμου αρχίζει» αποτελεί διαπίστωση που επιβάλλεται στο σύνολο των λαών και στους ηγέτες τους. Αυτή η «πολιτιστική επανάσταση» έχει όνομα : αποκαλείται **βιώσιμη ανάπτυξη**.

Ήδη κατά τη διάρκεια της διάσκεψης της Στοκχόλμης το 1972 τα κράτη μπόρεσαν να αποτιμήσουν τις νέες ευθύνες που συνεπάγεται η παγκοσμιοποίηση. Αποφασίζοντας το 1983 τη δημιουργία μιας παγκόσμιας Επιτροπής για το περιβάλλον και την ανάπτυξη, με πρόεδρο την Gro-Harlem Brundtland, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών θέτει το ερώτημα που απαντάται με τη δημοσίευση, το 1989, της **έκθεσης Brundtland**. Η Έκθεση αυτή δίνει έναν ξεκάθαρο και απλό ορισμό της βιώσιμης ή αειφόρου ανάπτυξης, μετάφραση από τα αγγλικά του όρου *sustainable development*: **η βιώσιμη ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη που ανταποκρίνεται στις ανάγκες του παρόντος, χωρίς να θέτει σε κίνδυνο την ικανότητα των μελλοντικών γενιών να ανταποκριθούν στις δικές τους ανάγκες**. Η βιώσιμη ανάπτυξη κορυφώνει τον παγκόσμιο προβληματισμό, αλλά η έκθεση Brundtland καθορίζει πως δεν υπάρχει κάποιο ιδανικό πρότυπο βιώσιμης ανάπτυξης, επειδή τα κοινωνικά συστήματα, τα οικονομικά συστήματα και οι οικολογικές συνθήκες

ποικίλλουν εν πολλοίς από χώρα σε χώρα. Κάθε χώρα θα πρέπει να βρει το δικό της κατάλληλο δρόμο. Ωστόσο, ανεξάρτητα από όλες αυτές τις διαφορές, η βιώσιμη ανάπτυξη πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ένας στόχος προς επίτευξη σε παγκόσμια κλίμακα. Χρειάζεται να ενθαρρυνθεί η διαμόρφωση διεθνών κανόνων και η συνεργασία ανάμεσα στα κράτη για ν'αντιμετωπισθούν τα ζητήματα αυτά. Η διάσκεψη κορυφής του Ρίο, το 1992 θα νομιμοποιήσει τη βιώσιμη ανάπτυξη και θα την καθιερώσει την πρώτη σειρά των παγκοσμίων προτεραιοτήτων, διακηρύττοντας στην τελική έκθεσή της, στη **Διακήρυξη του Ρίο για το περιβάλλον και την ανάπτυξη**, ότι *«τα ανθρώπινα όντα βρίσκονται στο κέντρο της μέριμνας που σχετίζεται με τη βιώσιμη ανάπτυξη. Έχουν δικαίωμα σε μια υγιή και παραγωγική ζωή σε αρμονία με τη φύση»*.

Στην προοπτική του επερχόμενου 21^{ου} αιώνα, η διακήρυξη του Ρίο καθορίζει τα «Προγράμματα Δράσης 21» για να τεθούν σ'εφαρμογή σε διεθνές επίπεδο, την περίφημη δηλαδή Ατζέντα 21 (Agenda 21), όπου η ισορροπία ανάμεσα στην *προστασία του περιβάλλοντος*, στην *ενδογενεακή και διαγενεακή αλληλεγγύη* και στην *οικονομική αποτελεσματικότητα* οφείλει να εξασφαλίζει τη βιώσιμη ανάπτυξη της ανθρωπότητας. Άλλωστε, ο παγκόσμιος χαρακτήρας του προβληματισμού δεν απαγορεύει την δράση σε τοπική κλίμακα και η Διακήρυξη του Ρίο επιμένει στην εμπλοκή των τοπικών κοινοτήτων που *«χτίζουν, εκμεταλλεύονται και διατηρούν τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές υποδομές, οι οποίες εποπτεύουν τις διαδικασίες προγραμματισμού, καθορίζουν τους προσανατολισμούς και τους τοπικούς κανονισμούς όσον αφορά στο περιβάλλον και οι οποίες συνεισφέρουν στην εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών που υιοθετούνται σε εθνικό ή υπερεθνικό επίπεδο. Σε διοικητικό επίπεδο που προσεγγίζει τον πληθυσμό, παίζουν ουσιαστικό ρόλο στην εκπαίδευση, την κινητοποίηση και στο να ληφθούν υπ' όψη οι απόψεις του κοινού υπέρ της βιώσιμης ανάπτυξης»*. Επίσης, η «Τοπική Ατζέντα 21» είναι δυνατό να εφαρμοστεί από κοινότητες που, αφ'ενός μέσα στο πεδίο των δραστηριοτήτων τους, αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες στον τομέα της ενέργειας και της προστασίας της φύσης και λαμβάνουν υπ' όψη την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών αλλά και μεταξύ των χωρικών ενοτήτων, αφ'ετέρου μέσω της επικοινωνίας και της ευαισθητοποίησης, κάνουν πιο γνωστή τη βιώσιμη ανάπτυξη στους κατοίκους τους.

Το 1994 υιοθετείται «η χάρτα των ευρωπαϊκών πόλεων για τη βιώσιμη ανάπτυξη», η αποκαλούμενη **«χάρτα του Aalborg»**, που καθιερώνει την έννοια της **βιώσιμης πόλης** με την εισαγωγή των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης, της οικονομικής αποτελεσματικότητας, της κοινωνικής προόδου και διατήρησης του περιβάλλοντος

μέσα στις αστικές πολιτικές. Κατά συνέπεια, σε παγκόσμιο επίπεδο, η βιώσιμη ανάπτυξη, υπό την προστασία των Ηνωμένων Εθνών και των εξειδικευμένων ιδρυμάτων τους (FAO, Unicef, UNDP, UNEP, Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, Παγκόσμια Τράπεζα) ή άλλων διεθνών οργανισμών όπως ο ΟΟΣΑ, θα διερευνηθεί και θα οριστεί και τα κράτη θα την σεβαστούν μέσω των νομοθεσιών και των πρακτικών τους². Εξάλλου, πολλές επιστημονικές και πανεπιστημιακές εργασίες θα καθορίζουν περιγράμματα και θα εμβαθύνουν στο περιεχόμενο και στο νόημα της βιώσιμης ανάπτυξης. Νέοι διεθνείς κανόνες τίθενται κατά τη διάρκεια της διάσκεψης του Κιότο το 1997 - το **πρωτόκολλο του Κιότο** - και ένας πρώτος απολογισμός εκδίδεται κατά τη διάσκεψη κορυφής του Johannesburg το 2002.

	Γεγονότα	Σημεία-κλειδιά
1972	Στοκχόλμη, Διάσκεψη κορυφής των Ηνωμένων Εθνών για τον Άνθρωπο και την Ανάπτυξη	Πρώτη σύνοδος αυτού του τύπου.
1976	Διεθνής σύνοδος για τους ανθρώπινους οικισμούς, Βανκούβερ (Habitat I)	Σύνοδος πόλεων
1987	Έκδοση της Έκθεσης « Το κοινό μας μέλλον», με την επωνυμία « Έκθεση Brundtland»	Επίσημη εμφάνιση του ορισμού της βιώσιμης ανάπτυξης
1992	Ρίο, Σύνοδος Κορυφής των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον και την ανάπτυξη.	Υιοθέτηση της Ατζέντας 21, 27 αρχών και 2500 κατευθύνσεων
1994	Διεθνής σύνοδος του Καΐρου	Σύνοδος για τον πληθυσμό
1995	Διεθνής διάσκεψη της Κοπεγχάγης	Κοινωνική Σύνοδος
1995	Διεθνής διάσκεψη του Πεκίνου	Σύνοδος Γυναικών
1996	Διεθνής σύνοδος για τους ανθρώπινους οικισμούς, Κωνσταντινούπολη (Habitat II)	Σύνοδος πόλεων
1997	Διάσκεψη κορυφής του Κυότο για την υπερθέρμανση του πλανήτη.	Πρωτόκολλο του Κυότο για την κλιματική αλλαγή
1997	Νέα Υόρκη, Γενική Συνέλευση των	Μετριασμένα αποτελέσματα.

² Επί παραδείγματι, στη Γαλλία, η εισαγωγή της **Χάρτας του Περιβάλλοντος** μέσα στο προοίμιο του συντάγματος που προέκυψε από τη συνταγματική αναθεώρηση της 1^{ης} Μαρτίου 2005, καθιερώνει τη βιώσιμη ανάπτυξη σε επίπεδο ιδρυτικών αρχών της δημοκρατίας. Το άρθρο 6 διακηρύσσει «...οι δημόσιες πολιτικές πρέπει να προάγουν τη βιώσιμη ανάπτυξη. Για το λόγο αυτό, πρέπει να εξασφαλίζουν παράλληλα την προστασία και την αξιοποίηση του περιβάλλοντος, την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική πρόοδο».

	Ηνωμένων Εθνών, απολογισμός εφαρμογής της Agenda 21.	Οι αρχηγοί κρατών δεν καταλήγουν σε κοινή δήλωση.
2002	Διεθνές Συνέδριο στο Monterrey	Χρηματοδότηση της ανάπτυξης
2002	Γιοχάνεσμπουργκ, Διάσκεψη κορυφής των Ηνωμένων Εθνών για τη βιώσιμη ανάπτυξη	Τα ζητήματα κοινωνικό-χωρικής και οικονομικής δικαιοσύνης και η πάλη απέναντι στη φτώχεια τίθενται στο επίκεντρο σε σχέση με τα καθαρώς περιβαλλοντικά θέματα. Λίγες συγκεκριμένες αποφάσεις, σχετική αποτυχία

Πίνακας Ι. Οι μεγάλοι σταθμοί της βιώσιμης ανάπτυξης (Πηγή : MANCEBO, F., 2008.- “Développement durable”, Armand Colin, Paris, p.125)

Νομική έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης

Σύμφωνα με την νομική έννοια, *βιώσιμη ανάπτυξη είναι αποκαταστατική συνολική πολιτική*, δηλαδή οργανικώς ενιαίο σύνολο δημόσιων πολιτικών , οι οποίες κατατείνουν στην αποκατάσταση της ισορροπίας μεταξύ των πάσης φύσεως ανθρωπογενών συστημάτων αλλά και μεταξύ των οικοσυστημάτων του πλανήτη. Ειδικότερα, με το σύστημα των ανωτέρω αποκαταστατικών δημόσιων πολιτικών. επιχειρείται α) η εξύψωση των άυλων πνευματικών έννομων αξιών του ανθρώπου έναντι των υλικών β) η διάσωση της πολιτιστικής κληρονομιάς , γ) η αυτονόμηση της παιδείας και επιστήμης έναντι της αγοράς , δ) η εμπέδωση αληθινής κοινωνικής δικαιοσύνης , ε) η αποτροπή παρεταίρω υποβάθμισης του φυσικού κεφαλαίου, προκειμένου να μεταβιβασθεί άθικτο στις μελλοντικές γενιές.

-Οργάνωση του κράτους /Διάκριση των λειτουργιών/Δικαστική Λειτουργία/Συμβούλιο της Επικράτειας:αρμοδιότητες

Η οργάνωση του κράτους καθώς και η διάκριση των λειτουργιών περιγράφεται από τα παρακάτω άρθρα του ισχύοντος Συντάγματος:

«Μορφή του πολιτεύματος

Άρθρο 1

Το πολίτευμα της Ελλάδας είναι Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία .

Θεμέλιο του πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία.

‘Όλες οι εξουσίες πηγάζουν από τον Λαό, υπάρχουν υπέρ αυτού και του Έθνους και ασκούνται όπως ορίζει το Σύνταγμα.»

«Σύνταξη της Πολιτείας

Άρθρο 26

Η νομοθετική λειτουργία ασκείται από τη Βουλή και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

Η εκτελεστική λειτουργία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την Κυβέρνηση.

Η δικαστική λειτουργία ασκείται από τα δικαστήρια· οι αποφάσεις τους εκτελούνται στο όνομα του Ελληνικού Λαού.»

Η Δικαστική λειτουργία ασκείται από ανεξάρτητα όργανα, τα Δικαστήρια. Το Σύνταγμα προσδιορίζει με σαφήνεια τον τρόπο που συγκροτούνται τα Δικαστήρια καθώς και τις εγγυήσεις ανεξαρτησίας που διαθέτουν οι Δικαστές που τα στελεχώνουν.

Έτσι κατά το άρθρο 87 του Συντάγματος:

«Η δικαιοσύνη απονέμεται από δικαστήρια συγκροτούμενα από τακτικούς δικαστές, που απολαμβάνουν λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία.

Οι δικαστές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους υπόκεινται μόνο στο Σύνταγμα και στους νόμους και σε καμία περίπτωση δεν υποχρεούνται να συμμορφώνονται με διατάξεις που έχουν καταλυθεί κατά κατάλυση του Συντάγματος.»

Κατά το άρθρο 93 παρ.4 του Συντάγματος:

« Τα δικαστήρια υποχρεούνται να μην εφαρμόζουν νόμο που το περιεχόμενο του είναι αντίθετο προς το Σύνταγμα.»

Το άρθρο 93 παρ.1 προβλέπει την διάκριση των δικαστηρίων ανάλογα με τη φύση των υποθέσεων που οδηγούνται ενώπιόν τους:

«Τα δικαστήρια διακρίνονται σε διοικητικά, πολιτικά και ποινικά και οργανώνονται με ειδικούς νόμους.»

Πολιτικά δικαστήρια είναι τα εξής:

- ο Ειρηνοδικεία, για τις υποθέσεις μικρής οικονομικής βαρύτητας.
- ο Πρωτοδικεία, για υποθέσεις μεγάλης οικονομικής βαρύτητας και γενικότερα ιδιαίτερης σημασίας.
- ο Εφετεία, για εξέταση σε δεύτερο βαθμό των αποφάσεων των Πρωτοδικείων.
- ο Άρειος Πάγος, ως ακυρωτικό, για εξέταση της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και για επίτευξη ενιαίας αντιμετώπισης όμοιων υποθέσεων.

Ποινικά δικαστήρια είναι τα:

- ο Πταισματοδικεία, για περιπτώσεις μικρής σημασίας.
- ο Πλημμελοδικεία, για περιπτώσεις κάποιας σημασίας.
- ο Μικτά Ορκωτά Δικαστήρια, για τις πολύ βαριές περιπτώσεις εγκλημάτων.
- ο Εφετεία, για εξέταση σε δεύτερο βαθμό των αποφάσεων των προηγούμενων δικαστηρίων και σε πρώτο βαθμό, για ορισμένα διακεκριμένα εγκλήματα.
- ο Αρειος Πάγος, ως ακυρωτικό, για εξέταση της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και για επίτευξη ενιαίας αντιμετώπισης όμοιων υπόθεσεων.

Στη Διοικητική δικαιοσύνη ανήκουν τα:

- ο Διοικητικά Πρωτοδικεία (πρώτος βαθμός δικαιοδοσίας)
- ο Διοικητικά Εφετεία (δεύτερος βαθμός δικαιοδοσίας συνήθως)
- ο Συμβούλιο της Επικρατείας, ως ακυρωτικό, για εξέταση της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και για επίτευξη ενιαίας αντιμετώπισης όμοιων υπόθεσεων.

Το Συμβούλιο της Επικρατείας είναι το ανώτατο ακυρωτικό δικαστήριο της χώρας και ακρογωνιαίος λίθος του συστήματος δικαστικού ελέγχου. Ξεκίνησε τη λειτουργία του το 1929 και έχει καθιερωθεί ως ο ισχυρότερος προστάτης του πολίτη και του δημοσίου συμφέροντος.

Σύμφωνα με το άρθρο 94 παρ.1 του Συντάγματος:

«Στο Συμβούλιο της Επικρατείας και τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια υπάγονται οι διοικητικές διαφορές, όπως ο νόμος ορίζει, με την επιφύλαξη των αρμοδιοτήτων του Ελεγκτικού Συνεδρίου».

Στην αρμοδιότητα του Συμβουλίου της Επικρατείας, σύμφωνα με το άρθρο 95 του Συντάγματος, ανήκουν ιδίως:

- α) Η μετά από ακύρωση των εκτελεστών πράξεων των διοικητικών αρχών για υπέρβαση εξουσίας ή για παράβαση νόμου.
- β) Η μετά από αίτηση ανάρρηση τελεσίδικων αποφάσεων των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, όπως νόμος ορίζει.
- γ) Η εκδίκαση των διοικητικών διαφορών ουσίας που υπόβαλλονται σε αυτό σύμφωνα με το Σύνταγμα και τους νόμους.
- δ) Η επεξεργασία όλων των διαταγμάτων που έχουν κανονιστικό χαρακτήρα.»

Ειδικότερα το 1991 ιδρύθηκε ειδικό Τμήμα (το Ε΄) για τον ακυρωτικό έλεγχο, προληπτικό και κατασταλτικό, των διοικητικών πράξεων που έχουν σχέση με το Περιβάλλον.

Ο Ν.1968/1991 άρθρο 1 παρ.5, όρισε ότι:

«Στο Ε΄ τμήμα με την επιφύλαξη της έκδοσης προεδρικών διαταγμάτων που προβλέπονται στην παρ.1 του άρθρου αυτού, υπάγονται οι κατηγορίες υποθέσεων που αφορούν: α) στη νομοθεσία περί προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, των δασών και δασικών εκτάσεων, των υδάτων, της αυτοφυούς χλωρίδας και της άγριας πανίδας, β) στη νομοθεσία περί προστασίας του πολιτιστικού περιβάλλοντος, των αρχαιοτήτων, και αρχαιολογικών χώρων, των μνημείων, των διατηρητέων κτιρίων και των παραδοσιακών οικισμών γ) στη νομοθεσία μεταλλείων και λατομείων, δ) στη νομοθεσία περί αιγιαλού και παραλίας ε) στη νομοθεσία περί χωροταξίας, περί εγκρίσεως, τροποποιήσεως και επεκτάσεως σχεδίων πόλεων, γενικών πολεοδομικών σχεδίων και μελετών, επιβολής όρων και περιορισμών δομήσεως καθορισμού ζωνών ενεργού πολεοδομίας και αστικού αναδασμού, ζωνών οικιστικού ελέγχου, πλην των αφορωσών σε οικοδομικές άδειες και πράξεις χαρακτηρισμού αυθαιρέτων, στ) στη νομοθεσία περί αδειών ιδρύσεων και λειτουργίας βιομηχανιών, βιοτεχνιών και ξενοδοχείων εν γένει, και μηχανολογικών εγκαταστάσεων και ζ) στην οργάνωση και λειτουργία της διοικήσεως, των νομικών προσώπων δημόσιου δικαίου, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Επίσης στο Ε΄ Τμήμα υπάγονται: η) η επεξεργασία κανονιστικών διαταγμάτων, θ) η άσκηση πειθαρχικής εξουσίας κατά νόμο και ι) η έγκριση κάθε διαχωριστικής δαπάνης».

Κεφάλαιο Β΄

Οι διασταυρώσεις

-Νομοθετικές παρεμβάσεις για θέματα βιώσιμης ανάπτυξης και χωρικού σχεδιασμού

Ευρωπαϊκή νομολογία

Πρόδρομο της ευρωπαϊκής χωροταξίας αποτελούν οι διατομεακές πολιτικές και σχεδιασμοί στις εκάστοτε ευρωπαϊκές χώρες

Ήδη από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα εμφανίζεται η ανάγκη για κρατική παρέμβαση στο χώρο, και θεσπίζονται οι πρώτοι πολεοδομικοί νόμοι π.χ στη Μ.Βρετανία ο νόμος

του 1909(Town and Country Planning Act) και στη Γαλλία ο νόμος του 1913 (Plan de Urbanism).

Η χωροταξική πολιτική που ακολουθείται στην Πολωνία, χρονολογείται από το 1928 Η μεταπολεμική ανοικοδόμηση, η έντονη οικονομική ανάπτυξη οδήγησαν και άλλες ευρωπαϊκές χώρες στη σύνταξη χωροταξικών-πόλεοδομικών πολιτικών.Στη Δανία(Five Fingers Plan), στην Ολλανδία(Facet Plan),στη Σλοβενία με την δημιουργία εθνικού χωροταξικού σχεδίου το 1967.

Σε άλλες χώρες έχουμε νέες νομοθετικές παρεμβάσεις . Στη Μ.Βρετανία (New Town Policy), στη Γαλλία(Metropole de equilibre).

Στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας η ομοσπονδιακή κυβέρνηση προσπάθησε να διασφαλίσει την μέγιστη δυνατή περιβαλλοντική ισορροπία και την υγιεινή διαβίωση των πολιτών, ψηφίζοντας σχετικό νόμο το 1965.

Για να κατοχυρωθεί η μέριμνα για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις ήδη από το προπαρασκευαστικό στάδιο των νόμων , συμπεριλήφθηκε η αναφορά στις περιβαλλοντικές επιπτώσεις του έργου στους κοινούς εσωτερικούς κανονισμούς των υπουργείων και σε ιδιαίτερο τμήμα των αιτιολογικών εκθέσεων των νομοσχεδίων.

Πρότυπο για όλα αυτά ήταν αρχικά η Technology Assessment και έπειτα η Environmental Impact Statement , που προβλέφθηκε στον ομοσπονδιακό νόμο για την εθνική περιβαλλοντική πολιτική των Η.Π.Α . Σύμφωνα με το άρθρο 102 του νόμου οι σημαντικοί χωροταξικοί σχεδιασμοί υποβάλλονται στη διαδικασία αξιολόγησης των περιβαλλόντων επιπτώσεων .

Η Ολλανδία και η Γαλλία ήταν τα πρώτα κράτη που υπέβαλαν έργα σε κανονιστικό έλεγχο περιβαλλοντικών επιπτώσεων . Στις 11/6/1980 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέθεσε πρόταση οδηγίας , σύμφωνα με την οποία , τα δημόσια και ιδιωτικά έργα πρέπει να υποβάλλονται σε έλεγχο περιβαλλοντικών επιπτώσεων . Το Συμβούλιο στις 27/6/1985 εξέδωσε την οδηγία 85/337/ΕΟΚ , που υποχρέωνε τα κράτη-μέλη να την εφαρμόσουν μέσα σε τρία χρόνια. Η οδηγία έδινε το δικαίωμα στα κράτη-μέλη να διευρύνουν την αυστηρότητα του νομοθετικού πλαισίου προστασίας του περιβάλλοντος .

Η οδηγία αυτή ανέδειξε την διαδικασία αξιολόγησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων στον χώρο .

Την τελευταία δεκαετία επιχειρείται η ενσωμάτωση των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης στο Χωροταξικό Σχεδιασμό όλων σχεδόν των χωρών . Αναφέρουμε ορισμένα χαρακτηριστικά παραδείγματα .

Το «Ευρωπαϊκό Χωροταξικό Σχέδιο» θέτει την βιώσιμη ανάπτυξη ως μια από τις βασικές κατευθύνσεις του –παράλληλα με την οικονομική και κοινωνική συνοχή και την ισόρροπη ανταγωνιστικότητα του Ευρωπαϊκού Χώρου . Στη συνέχεια

περιλαμβάνει στους βασικούς στόχους του τη σωστή διαχείριση και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς . Τονίζει τη σημασία της σύνδεσης αυτού του στόχου με όλους τους υπόλοιπους .

Θέτει ως επιμέρους σκοπούς αυτής της πολιτικής α) τη διατήρηση και ανάπτυξη της φυσικής κληρονομιάς β) την ορθή διαχείριση των υδάτινων πόρων γ) την συντήρηση και δημιουργική διαχείριση των πολιτιστικών τοπίων της Ευρώπης δ) τη συντήρηση και διαχείριση της πολιτιστικής αστικής κληρονομιάς,

Ο *Νόμος- Πλαίσιο της Χωροταξίας στη Γαλλία*, ο περίφημος νόμος Voynet, προβλέπει ότι το Εθνικό Χωροταξικό Σχέδιο «εντάσσεται στην προοπτική της προστασίας του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης». Στόχοι του Χωροταξικού σχεδίου όπως αναφέρονται στην εισηγητική έκθεση είναι

«Να κάνουμε τη χώρα μας περισσότερο ελκυστική οικονομικά»

«Να ελέγξουμε την αστικοποίηση»

«Να δημιουργήσουμε μια ουσιαστική συμπληρωματικότητα ανάμεσα στις πόλεις και στο χώρο της υπαίθρου»

«Να αποκαταστήσουμε την ποιότητα ζωής στις αστικές συγκεντρώσεις»

« Να αξιοποιήσουμε τους πόρους της υπαίθρου»

«Να αξιοποιήσουμε την κινητικότητα για την καλύτερη χρησιμοποίηση του χώρου.»

«Να περιορίσουμε τις υπάρχουσες και να προβάλλουμε τις μελλοντικές ανισορροπίες»

«Να αντιμετωπίσουμε τις περιφερειακές ανισότητες»

«Να περιορίσουμε τη δυσχέρεια επικοινωνίας ανάμεσα στα δυο τμήματα του εθνικού μας χώρου»

«Να περιορίσουμε την συγκέντρωση γύρω από την Πρωτεύουσα» .

Στο πλαίσιο αυτό οριοθετεί μια σειρά από μέτρα και κατευθύνσεις παρέμβασης .

Το *Ρυθμιστικό Σχέδιο της Ευρύτερης Περιοχής του Παρισιού* θέτει την προστασία του περιβάλλοντος ως τον πρώτο από τους τρεις στόχους του . Εξειδικεύει αυτόν τον στόχο ως εξής α) «να σεβαστούμε την φύση και τα τοπία» β) «να φέρουμε τη φύση μέσα στην πόλη» γ) «να περιορίσουμε τις οχλήσεις» . Σε εφαρμογή αυτών των στόχων προτείνει μια σειρά από Προγράμματα και Σχέδια .

Γενικότερα, τα τελευταία χρόνια , στις διακηρύξεις προθέσεων σχεδόν όλων των χωροταξικών-πολεοδομικών σχεδίων , ενσωματώνεται η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης.Ομως τα μέτρα και οι παρεμβάσεις που προτείνονται υλοποιούνται σε αρκετές περιπτώσεις με περιορισμένη επιτυχία.

Στην Ελλάδα, το Κράτος, για πρώτη φορά, παρεμβαίνει οργανωμένα στο χώρο, μέσω του πολεοδομικού σχεδιασμού, με τη θέσπιση του ν.δ της 17-7-1923 «περί σχεδίων πόλεων κλπ».. Η ανάγκη κρατικής παρέμβασης, μέσω ολοκληρωμένου θεσμικού πλαισίου, οφείλεται, κυρίως, στην πίεση και τα προβλήματα που δημιουργεί η αθρόα μετακίνηση στην Ελλάδα πολλών προσφύγων λόγω της μικρασιατικής καταστροφής, καθώς και την εντωμεταξύ αποκτηθείσα εμπειρία από τις άλλες χώρες της δύσης και κυρίως της Μ.Βρετανίας και της Γαλλίας, όπου ήδη από το 1909 και το 1913, αντίστοιχα, εκπονούνται και εφαρμόζονται πολεοδομικά σχέδια με πλήρες νομικό πλαίσιο.

Το 1972 θεσπίζεται το ν.δ 1262/1972 «περί ρυθμιστικών σχεδίων» προκειμένου να δημιουργηθούν σχέδια χρήσεων γης των αστικών περιοχών κατά τα πρότυπα των master plans των Η.Π.Α, των development plans της Μ.Βρετανίας, των Schemas Directeurs της Γαλλίας κλπ. Στην ουσία, με το ν.δ θεσμοθετείται η δημιουργία ζωνών μίας κύριας χρήσης, δηλαδή τα περίφημα zonings. Παρά το γεγονός ότι εκπονήθηκε ένας σχετικά μικρός αριθμός τέτοιων σχεδίων αυτά δεν εγκρίθηκαν και, κατά συνέπεια, ουδέποτε εφαρμόστηκαν.

Το ισχύον Σύνταγμα με το άρθρο 24 θέτει για πρώτη φορά ορισμένες γενικές αρχές σχετικά με την υποχρέωση του κράτους για την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Συμφωνα με το άρθρο 24 παρ.1-2 του Σύντάγματος:

«1. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξη του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων. Η σύνταξη δασολογίου συνιστά υποχρέωση του Κράτους. Απαγορεύεται η μεταβολή του προορισμού των δασών και των δασικών εκτάσεων, εκτός αν προέχει για την Εθνική Οικονομία η αγροτική εκμετάλλευση ή άλλη τους χρήση, που την επιβάλλει το δημόσιο συμφέρον.»

«2. Η χωροταξική αναδιάρθρωση της Χώρας, η διαμόρφωση, η ανάπτυξη, η πολεοδόμηση και η επέκταση των πόλεων και των οικιστικών γενικά περιοχών υπάγεται στη ρυθμιστική αρμοδιότητα και τον έλεγχο του Κράτους, με σκοπό α εξυπηρετείται η λειτουργικότητα και η ανάπτυξη των οικισμών και να εξασφαλίζονται οι καλύτεροι δυνατοί όροι διαβίωσης.»

Οι σχετικές τεχνικές επιλογές και σταθμίσεις γίνονται κατά τους κανόνες της επιστήμης. Η σύνταξη εθνικού κτηματολογίου συνιστά υποχρέωση του Κράτους.»

Σε εφαρμογή της ως άνω συνταγματικής διάταξης και στο πλαίσιο των αρχών και κατευθύνσεων της εκδόθηκαν οι ακόλουθοι χωροταξικοί και πολεοδομικοί νόμοι:

- Ο ν.360/1976 «περί χωροταξίας και περιβάλλοντος», όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 17 του ν. 1032/1980 «περί συστάσεως Υπουργείου Χωροταξίας , Οικισμού και Περιβάλλοντος» , που αν και δεν εφαρμόστηκε, επεδίωκε τον έλεγχο της ανάπτυξης των δραστηριοτήτων στο χώρο.Ο νόμος αυτός ανέθετε τις σχετικές αρμοδιότητες στο Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας και Περιβάλλοντος(που αποτελείτο από υπουργούς), στη Γραμματεία του Συμβουλίου αυτού και στη Γνωμοδοτική Επιτροπή Χωροταξίας και Περιβάλλοντος που αποτελείτο από εκπρόσωπους υπουργείων.
- Ο νόμος 947/1979 «περί οικιστικών περιοχών.»

Με το νόμο αυτό εισάγεται η έννοια της οικιστικής περιοχής η οποία είναι κάθε περιοχή που λόγω της φύσης και της μορφής της είναι προορισμένη για οικοδόμηση. Η οικοδόμηση αυτή πρέπει να προκύπτει από ευρύτερο σχεδιασμό. Η έννοια της παραδοσιακής πόλης με το κέντρο και τις περιβάλλουσες γειτονιές,εγκαταλείπεται.

- Το π.δ 1180/1981 «περί ρυθμίσεως θεμάτων αναγόμενων εις τα της ιδρύσεως και λειτουργίας βιομηχανιών , βιοτεχνιών , πάσης φύσεως μηχανολογικών εγκαταστάσεων και αποθηκών και της εκ τούτων διασφάλισης του περιβάλλοντος εν γένει» , που προέβλεπε την σύνταξη «Μελέτης Περιβαλλοντολογικών επιπτώσεων» για συγκεκριμένες βιομηχανικές δραστηριότητες .

- Ο νόμος 1337/83 «Για την επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων κλπ» που καθιερώνει τις Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ).

Ο καθορισμός επιτρεπόμενων χρήσεων γης, όρων και περιορισμών δόμησης, κατάτμησης των οικοπέδων κλπ στις ΖΟΕ στόχευε ,σύμφωνα με τις σχετικές διακηρύξεις ,στην προστασία του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος αλλά και των πλουτοπαραγωγικών πόρων της χώρας. Στην πράξη όμως παρουσιάστηκαν δυσλειτουργίες.

- Οι ν.1515/1985 «για το ρυθμιστικό σχέδιο και πρόγραμμα προστασίας περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας» και 1561/1985 «για το

- Ο νόμος 1650/1986 «Για την προστασία του περιβάλλοντος» .

Ο νόμος αυτός περιέχει βασικές έννοιες σχετικά με το φυσικό περιβάλλον. Θεσπίζει διατάξεις για την προστασία του περιβάλλοντος από έργα και δραστηριότητες (κατηγορίες έργων και δραστηριοτήτων, έγκριση περιβαλλοντικών όρων, περιεχόμενο και δημοσιότητα μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, έλεγχος τήρησης περιβαλλοντικών όρων κλπ.) καθώς και διατάξεις προστασίας του περιβάλλοντος από τη ρύπανση (μέτρα προστασίας του εδάφους, στερεά απόβλητα, προστασία από τον θόρυβο και τη ραδιενέργεια, μέτρα για την προστασία του εδάφους κλπ.). Επίσης περιέχει ειδικές διατάξεις για την προστασία της φύσης και του τοπίου. Κατόπιν αναφέρεται σε ζώνες ειδικών περιβαλλοντικών ενισχύσεων και ζώνες παραγωγικών δραστηριοτήτων. Τέλος ο νόμος θεσπίζει ποινικές και αστικές και διοικητικές κυρώσεις στις περιπτώσεις προσβολής του περιβάλλοντος .

- Ο νόμος 2508/1997 «Βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των πόλεων και οικισμών της χώρας.»

Με το ν.2508/1997 συμπληρώνεται ο ν.1337/83 και επιδιώκεται η διαμόρφωση μιας νέας αντίληψης για τον πολεοδομικό σχεδιασμό ,προκειμένου να εκπληρωθεί ο συνταγματικός σκοπός της εξυπηρέτησης της λειτουργικότητας και ανάπτυξης των οικισμών και της εξασφάλισης των καλλίτερων δυνατών όρων διαβίωσης των πολιτών αλλά και των κατευθύνσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη.

Οι σπουδαιότερες ρυθμίσεις και καινοτομίες του νόμου είναι οι ακόλουθες: α) δημιουργούνται ,σε περιφερειακό επίπεδο ,ρυθμιστικά σχέδια,β) αλλάζει η μεθοδολογία παραγωγής των χωροταξικών σχεδίων και δημιουργείται μηχανισμός παρακολούθησης της εφαρμογής τους,γ) σημαντικές πολεοδομικές αρμοδιότητες μεταβιβάζονται στην τοπική αυτοδιοίκηση δ) καθίσταται δυνατή η εκτέλεση έργων ενεργού πολεοδομίας και από ιδιωτικούς φορείς.

- Το 1999 ψηφίσθηκε από τη βουλή ο νόμος 2742 «για το Χωροταξικό Σχεδιασμό και Αειφόρο Ανάπτυξη» .

Σύμφωνα με τον νόμο ο χωροταξικός σχεδιασμός αποβλέπει:

- ο Στην κατοχύρωση της Αειφόρου και ισόρροπης ανάπτυξης .
- ο Στην κατοχύρωση της παραγωγικής και κοινωνικής συνοχής
- ο Στην διασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος και
- ο Στην ενίσχυση της θέσης της χώρας στο διεθνές και ευρωπαϊκό πλαίσιο

Ως όργανα του Χωροταξικού Σχεδιασμού ορίζονται η Επιτροπή Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής Χωροταξικού Σχεδιασμού (αποτελείται από υπουργούς και την επιστημονική γραμματεία στήριξης), το Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού(αποτελείται από εκπρόσωπους της αυτοδιοίκησης και επιστημονικών , περιβαλλοντικών και επαγγελματικών φορέων), και η Διεύθυνση Χωροταξίας του υπουργείου περιβάλλοντος,χωροταξίας και δημοσίων έργων.

Στην πράξη παρατηρείται πλημμελής εφαρμογή της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ στην ελληνική νομοθεσία . Υπάρχει μια αντιγραφή της ελληνικής μετάφρασης των υπάλληλων της κοινότητας , επαναλήψεις , νεολογισμοί, έλλειψη ομοιομορφίας και διάρθρωσης του κειμένου , που καθιστούν προβληματική την εφαρμογή του νομοθετήματος δυσχεραίνουν την πρόσβαση του πολίτη στη διοίκηση , και, απειλούν την ασφάλεια του δικαίου.

.

Στην θεωρία σκοπός της κοινοτικής οδηγίας 85/337/ΕΟΚ είναι η προστασία του περιβάλλοντος από τους κίνδυνους που επιφέρει η εκβιομηχάνιση Στην πράξη, όσον αφορά την ελληνική νομοθεσία περιορίστηκε το περιβαλλοντικό πεδίο προστασίας της . Κάποιες διατάξεις της κ.υ.α είτε έρχονταν σε αντίθεση με την οδηγία είτε παρουσίαζαν σημαντικά κενά Ειδικότερα με την κ.υ.α αποδυναμώνονται ο προληπτικός έλεγχος και η προστασία του περιβάλλοντος σε δυο κυρίως στάδια της διαδικασίας, την προέγκριση χωροθετησης και την έγκριση περιβαλλοντικών όρων

Το Συμβούλιο της Επικρατείας διαμόρφωσε πλούσια νομολογία με στόχο να αντιμετωπίσει την πλημμελή ενσωμάτωση της 85/337/ΕΟΚ και να προστατεύσει το περιβάλλον σε σχέση με την χωρική ανάπτυξη έργων και δραστηριοτήτων

Εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που εισήχθη με την 85/337/ΕΟΚ αποτελεί σε κοινοτικό επίπεδο η οδηγία

2001/42/EK σχετικά με την επίπτωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, που έχει μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 107017/28.8.2006.

Στόχος της οδηγίας 2001/42/EK είναι η υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος και η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών ζητημάτων στην προετοιμασία και θέσπιση προγραμμάτων και σχεδίων με σκοπό την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, εξασφαλίζοντας ότι, σύμφωνα με την οδηγία, θα γίνεται εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων για ορισμένα σχέδια και προγράμματα που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

- Ο χωρικός σχεδιασμός υπό το πρίσμα της βιώσιμης ανάπτυξης

Μεγάλος αριθμός χωρικών και χρονικών κλιμάκων πολλαπλασιασμός δημόσιων δρώντων, ποικιλομορφία των περιοχών, όλα αυτά μπορούν να προκαλέσουν ανακολουθίες και σύγχυση που αντιτίθενται στους στόχους που ακολουθούνται από τους διαφορετικούς πρωταγωνιστές της χωροταξίας, στόχοι που κυμαίνονται ανάμεσα στην αναζήτηση του μεγαλύτερου άμεσου οφέλους για τις επιχειρήσεις, και στην προάσπιση του δημοσίου συμφέροντος, μακροχρόνια, για τους φορείς δημόσιου χαρακτήρα. Όπως έχουμε ήδη δει με το παράδειγμα της Γαλλίας, μίας χώρας με ιδιαίτερη θεσμική θεμελίωση, ευαισθησία και κουλτούρα στα ζητήματα του «δημοσίου συμφέροντος» (*intérêt général*) η *βιώσιμη ανάπτυξη*, καθιερώνει μια ισορροπία ανάμεσα στις οικονομικές, οικολογικές και κοινωνικές διαστάσεις, επιτρέποντας έτσι τη συμφιλίωση των δύο λογικών που αρθρώνουν τη δυναμική των χωρικών ενότητων.

Η παρακμή του πολιτικού σε σχέση με τον οικονομικό παράγοντα ως συνέπεια της παγκοσμιοποίησης, η διάσπαση της εξουσίας στη χωρική επικράτεια, αποτέλεσμα της αποκέντρωσης και της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, ενθαρρύνουν την ανάπτυξη διαδικασιών ανταγωνισμού και τροποποιούν το παραδοσιακό σύστημα που έχει κατά κανόνα καθιερωθεί από το Κράτος, στις περισσότερες εθνικές πολιτικές χωροταξίας.

Αυτό οδηγεί σ' ένα υβριδικό σύστημα ανάμεσα «στη συνοχή και τον ανταγωνισμό», σ' ένα σύστημα πολιτικών που καθοδηγούνται από διαφορετικούς δημόσιους δρώντες υπό το έμβλημα της βιώσιμης ανάπτυξης όπου συνυπάρχουν η *συνεργασία* και ο *ανταγωνισμός* ανάμεσα στους δρώντες και στις χωρικές ενότητές τους.

Βγαλμένη μέσα από την κριτική της οικονομικής ανάπτυξης/μεγέθυνσης, γενεσιουργού ανισοτήτων και επιθέσεων στο περιβάλλον, η έννοια της *βιώσιμης ανάπτυξης* φαίνεται πάντως, να επιβάλλεται βαθμιαία ως σκοπιμότητα δράσης των δημόσιων φορέων. Η συγκεκριμενοποίηση της μέσα στις χωροταξικές πολιτικές, της προσδίδει μια χωρική διάσταση, που επιτρέπει να ενσωματώσουμε στο σχεδιασμό την ποικιλομορφία(iversity) των χωρικών ενοτήτων.

Ωστόσο, ενώ, όπως είδαμε, τα πολιτικά ορόσημα της βιώσιμης ανάπτυξης έχουν τεθεί ήδη από τη Διάσκεψη Κορυφής του Ρίο το 1992 η γενίκευση του φαινομένου εντείνεται πρόσφατα και η πρώτη δεκαετία του 21^{ου} αιώνα δικαίως μπορεί να χαρακτηριστεί ως κατεξοχήν αυτή «της βιώσιμης ανάπτυξης». Η προσέγγιση της βιώσιμης ανάπτυξης που αυτοθεωρείται ως στοιχείο «ολοκλήρωσης» απαντάται σε όλα τα περιβάλλοντα, τόσο τα θεσμικά όσο και τα οικονομικά και αυτά του ιδιωτικού τομέα και σ' όλες τις κοινωνίες, αστικές και αγροτικές. Σε όλα τα Ευρωπαϊκά κράτη οι δημόσιοι φορείς δεσμεύονται να ενσωματώσουν τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης σε όλες τις δημόσιες αναπτυξιακές πολιτικές. Σε διεθνές επίπεδο, το Κεφάλαιο 28 της Ατζέντα 21 καλεί τους φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης και τους κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους τους να δεσμευθούν σε προγράμματα δράσης με στόχο να εγγραφεί στις αστικές ή αγροτικές χωρικές ενότητες η μέριμνα για την βιώσιμη ανάπτυξη (Τοπικές Ατζέντα 21) ενώ το Πρόγραμμα δράσης της Διάσκεψης Κορυφής του Γιοχάνεσμπουργκ, το 2002, έχει επαναβεβαιώσει το ρόλο των φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης, με έμφαση στις χώρες του Νότου.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ υιοθέτησε μια *ευρωπαϊκή στρατηγική εις όφελος της βιώσιμης ανάπτυξης* κάτι που επιβεβαιώνει την ενσωμάτωση μίας προοπτικής βιώσιμης ανάπτυξης από όλες τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών χωρικής εξισορρόπησης, και καλεί τα Κράτη μέλη να υιοθετήσουν μια τέτοια στρατηγική. Στο εθνικό επίπεδο η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης φαίνεται να έχει ήδη εμποτίσει πλήθος νομικών και κανονιστικών κειμένων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το θέμα αυτό βρίσκεται στην καρδιά πολλών νομοθετημάτων που αφορούν την οργάνωση και ανάπτυξη του χώρου

Εξάλλου, οι πόλεις, που συγκεντρώνουν το 80% των Ευρωπαίων πολιτών, δεν μπορούν παρά να είναι λόγω της έντονης κατανάλωσης φυσικών πόρων, ενέργειας και χώρου αλλά και της αύξησης των κοινωνικών ανισοτήτων, πεδία άσκησης στρατηγικών και πολιτικών χωρικής ανάπτυξης που διέπονται από τις ιδέες και τις

πρακτικές της βιώσιμης ανάπτυξης . Το θεσμικό πλαίσιο σε πολλές χώρες καλεί τους χωρικούς δρώντες σε μια ανανέωση των θεωρήσεων και των πρακτικών εφαρμογής που βασίζονται πάνω σε μια σειρά νέων απαιτήσεων και προσκλήσεων. Παράλληλα όμως με αυτές τις θεσμικές προσπάθειες αναφαίνεται όλο και περισσότερο η σπουδαιότητα της κινητοποίησης των πολιτών γύρω από στρατηγικές βιώσιμης ανάπτυξης, η υστέρηση της οποίας παράγει στην Ευρώπη μια αγκύλωση των πρωτοβουλιών που πραγματοποιούνται σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο (όπως η εφαρμογή της Ατζέντα 21) και που αποτελούν εργαστήρια γόνιμων ιδεών και πειραματισμών.

Διαπιστώνουμε λοιπόν μια εισδοχή στις χωρικές στρατηγικές και πολιτικές όλων των όψεων της βιώσιμης ανάπτυξης. Παρά ταύτα η επιβολή κανονιστικών ρυθμίσεων δεν φαίνεται επαρκής, κι αυτό για ένα παραπάνω λόγο ότι οι δρώντες των χωρικών πολιτικών κατέχουν ελάχιστα αυτές τις συμπλοκές και ασαφείς ορισμένες φορές έννοιες που επιδέχονται πολλαπλές ερμηνείες και των οποίων οι αποκλίσεις όσον αφορά στο περιεχόμενό τους και στις μεθοδολογικές προσεγγίσεις παραμένουν ευρέως προς διευκρίνιση και ορισμό. Γεγονός, πάντως, είναι ότι το ζήτημα αυτό αποτελεί και σήμερα πεδίο έρευνας τόσο σε θεωρητικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο εφαρμογής και αναζήτησης αποτελεσματικών επιχειρησιακών εργαλείων για την εφαρμογή και αξιολόγηση, κι αυτό σε όλες τις κλίμακες του χώρου, στην κλίμακα της χωροταξίας, σ' αυτήν της πόλης και της γειτονιάς και τέλος στην κλίμακα της κατοικίας ή του μοναδιαίου κτηρίου. Στην διαδικασία χωρικού προγραμματισμού, σχεδιασμού, εφαρμογής και αξιολόγησης, παρατηρείται όλο και περισσότερο μια ανανέωση των θεωρήσεων και των πρακτικών εφαρμογής, που βασίζονται πάνω σε μια σειρά νέων απαιτήσεων. Ορισμένες από αυτές τις απαιτήσεις είναι :

η επιλογή των κατάλληλων χωρικών κλιμάκων για σχεδιασμό και εφαρμογή.

η οργάνωση της συνάφειας μεταξύ τομεακών πολιτικών.

η συνεργασία και η απαραίτητη αλληλεγγύη μεταξύ των χωρικών δρώντων.

η έμφαση στην έννοια του σχεδίου και της αξιολόγησης.

Η θεματική της βιώσιμης ανάπτυξης καθιστά, όμως πρωτίστως αναγνώσιμη την άρθρωση «δρώντων/χωρικών ενότητων». Η εγγραφή της χωρικής ενότητας σε μια βούληση βιώσιμης ανάπτυξης, επιβάλλει να γίνει αναφορά συγχρόνως σε όλες τις κλίμακες, από την τοπική μέχρι την πλανητική, κάνοντας την παραδοχή ότι η καταλληλότητα του ζεύγους *σκέψη-δράση* δεν θα έχει τον ίδιο χαρακτήρα σε όλες τις κλίμακες. Ένα πρόβλημα που θεωρείται στην πλανητική κλίμακα θα εκτυλιχθεί

ενδεχομένως με διαφορετικό τρόπο στην ηπειρωτική, εθνική, περιφερειακή ή άλλη ενδιάμεση κλίμακα.

- Βιώσιμη ανάπτυξη και τομείς χωρικών πολιτικών

Ο χωρικός σχεδιασμός μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην προστασία του περιβάλλοντος , στην κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης, για πολλούς λόγους.

Η εμπειρία εφαρμογής μέτρων περιβαλλοντικής προστασίας έδειξε ότι δεν αρκεί η υποβολή μέτρων καταστολής εκ των υστέρων των παραβάσεων της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Η πρόληψη και ακόμη περισσότερο η αλλαγή των μορφών παραγωγής είναι πιο αποτελεσματικές σε αυτόν τον τομέα . Ο σχεδιασμός της ανάπτυξης και ειδικότερα ο Χωροταξικός Σχεδιασμός μπορούν να συμβάλλουν πολύ σημαντικά στην εφαρμογή αυτής της νέας πολιτικής.

Ας δούμε ένα παράδειγμα: Παλαιότερα η κύρια μορφή αντιμετώπισης της ρύπανσης από τα εργοστάσια συνίστατο στο να επιβάλλονται πρόστιμα στις βιομηχανίες που ρύπαιναν. Αυτή η πολιτική ήταν δύσκολο να εφαρμοστεί αλλά και, στις περιπτώσεις που εφαρμοζόταν , οδηγούσε συχνά να κλείνουν ορισμένα εργοστάσια. Επομένως, είχαμε αρνητικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη και αύξηση της ανεργίας , η οποία αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα της εποχής μας.

Είναι πιο αποτελεσματικό , στη συγκεκριμένη περίπτωση, να μη δίνουμε άδειες για τη δημιουργία εργοστασίων που ρυπαίνουν το περιβάλλον. Ακόμα ορθότερο είναι να προσπαθήσουμε να αλλάξουμε τον τρόπο παραγωγής ορισμένων κλάδων της βιομηχανίας, ώστε να μη ρυπαίνουν(η να μειώσουν σημαντικά τον βαθμό ρύπανσης του περιβάλλοντος). Μπορούμε να συμβάλλουμε σε αυτό , δίνοντας κίνητρα σε βιομηχανίες που χρησιμοποιούν τεχνολογία που ρυπαίνουν λιγότερο.

Δεν αρκεί όμως αυτό. Χρειάζεται να αντιμετωπίσουμε το θέμα σε ένα ευρύτερο αναπτυξιακό και χωρικό πλαίσιο.

Όταν συγκροτούμε το Χωροταξικό Σχέδιο μιας περιοχής , επιλέγουμε ποιους βιομηχανικούς κλάδους , όπως και άλλους κλάδους τομέων, του αγροτικού τομέα, του τουρισμού κλπ, θα υποστηρίξουμε σε αυτήν την περιοχή.

Λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές τις βιώσιμης ανάπτυξης κατά την συγκρότηση του Χωροταξικού σχεδίου , επιχειρούμε να υποστηρίξουμε την ανάπτυξη των κλάδων που επιβαρύνουν λιγότερο το περιβάλλον και να αποθαρρύνουμε την ανάπτυξη εκείνων που το επιβαρύνουν περισσότερο.

Ας δώσουμε ένα δεύτερο παράδειγμα.

Παλαιότερα στη χώρα μας θεωρείτο κατάλληλη επιλογή να αποξηρανθεί ένας υδροβιότοπος για να αποδοθεί η έκταση του στη γεωργική καλλιέργεια , εκτιμώντας ότι έτσι θα αποκτήσουν περισσότερα εισοδήματα οι αγρότες της περιοχής.

Οι σύγχρονες αντιλήψεις, οι αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης επιβάλλουν να προστατεύσουμε τους υδροβιότοπους. Και εδώ πάλι τα Χωροταξικά Σχέδια βοηθούν, καθορίζοντας αυτές τις αρχές ως ζώνες προστασίας. Γενικότερα , βοηθούν με το να καθορίζουν και με περιβαλλοντικά κριτήρια τις επιτρεπόμενες χρήσεις γης.

Όμως δεν φθάνει, να επιβάλλουμε μια νομοθετική απαγόρευση, π.χ απαγόρευση της καλλιέργειας σε ένα υδροβιότοπο η σε μια αλλά προστατευόμενη περιοχή. Και αυτό γιατί η αφαίρεση μιας σημαντικής έκτασης γης από την γεωργία , στερεί ένα σημαντικό πόρο από τους αγρότες της περιοχής.

Αν παραμείνουμε μόνο στην απαγόρευση, είναι εύλογο ότι οι αγρότες θα αντιδράσουν και θα γίνει εξαιρετικά δύσκολη η εφαρμογή της απαγόρευσης. Θα πρέπει να προσφέρουμε εναλλακτικές δυνατότητες ανάπτυξης δραστηριοτήτων και απασχόλησης στους αγρότες π.χ με την υποστήριξη της ανάπτυξης οικολογικού τουρισμού στην περιοχή του υδροβιότοπου η οικολογικής η και «κλασσικής» γεωργίας η και άλλων δραστηριοτήτων στην ευρύτερη περιοχή.

Και εδώ είναι σημαντική η συμβολή του αναπτυξιακού και του χωροταξικού σχεδιασμού, που αντιμετωπίζοντας τη χωρική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής μπορούν να προτείνουν την ανάπτυξη αυτών των άλλων(συμβατών με το περιβάλλον) δραστηριοτήτων.

Μια τέτοια παρέμβαση δεν είναι απλή. Χρειάζεται ενδεχομένως να δοθούν κίνητρα για την ανάπτυξη των εναλλακτικών δραστηριοτήτων . Ή και να γίνουν καταλληλότερα έργα υποδομής ή και άλλα έργα. Χρειάζεται να συσχετισθεί το κόστος αυτών των έργων με την αναπτυξιακή απόδοση τους και να γίνει αυτό στο πλαίσιο μιας ευρύτερης περιοχής.

Χρειάζεται σε αυτήν την περίπτωση να εμπλακούν πολλοί φορείς σε αυτήν την παρέμβαση ,Το κεντρικό κράτος με τις διαφορετικές υπηρεσίες του , η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και οι δήμοι ,οι ίδιοι οι αγρότες και οι συνεταιρισμοί τους κλπ. Απαιτείται να συντονιστούν όλοι αυτοί οι παρεμβαίνοντες , γιατί αν αυτό δεν γίνει θα αποτύχει όλη η προσπάθεια. Εδώ είναι και πάλι καθοριστική η συμβολή της Χωροταξίας, που θα συντονίσει το σχεδιασμό αλλά και την εφαρμογή αυτής της παρέμβασης , αλλά και θα την εντάξει στο σύνολο των παρεμβάσεων στην ευρύτερη περιοχή.

Η συμβολή της Χωροταξίας είναι ακόμα σημαντικότερη γιατί παρεμβαίνει στην προστασία του φυσικού αλλά και του δομημένου περιβάλλοντος , δηλαδή της αστικής πολιτιστικής κληρονομιάς και του σημερινού αστικού περιβάλλοντος ,

συμβάλλοντας έτσι στη βελτίωση της ποιότητας ζωής του μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού.

Γενικότερα, οι αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης πρέπει να κατευθύνουν όλες τις επιλογές που γίνονται στα χωροταξικά σχέδια. Χρειάζονται να «πριμοδοτούνται» τα έργα με τις περισσότερες ευνοϊκές επιπτώσεις στο περιβάλλον, να αφιερώνεται περισσότερη προσπάθεια στις φιλοπεριβαλλοντικές παρεμβάσεις κλπ.

Ενσωμάτωση της βιώσιμης ανάπτυξης στη Χωροταξία σημαίνει λοιπόν ότι πρέπει να αντιμετωπίσουμε τα περιβαλλοντικά προβλήματα που ενδιαφέρουν τη Χωροταξία με ένα διαφορετικό τρόπο, στο πλαίσιο των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης.

Θα προσπαθήσουμε να προσδιορίσουμε τα προβλήματα που χρειάζονται τρόπους «βιώσιμης» αντιμετώπισης τους.

Βασική διαπίστωση είναι ότι η ποιότητα και η ποικιλία των περιοχών απειλείται. Είτε πρόκειται για το ένα σύνολο χωρών ή μια χώρα, μια περιφέρεια ή μια πόλη, είναι ζωτικής σημασίας να διατηρήσουμε την αξία, την ποιότητα των περιοχών αλλά και την φυσιογνωμία, την ταυτότητα τους. Ειδικότερα:

Οι φυσικοί πόροι.

Η βιοποικιλότητα περιορίζεται. Η διατήρηση της βιοποικιλότητας πρέπει να εντάσσεται στους στόχους της χωροταξικής πολιτικής.

Πολλές φυσικές περιοχές υποβαθμίζονται ή απειλούνται είτε λόγω σταδιακής εγκατάλειψης των αγροτικών περιοχών, είτε λόγω πιέσεων από αστικές χρήσεις, από τον τουρισμό κλπ είτε και από την ίδια τη φύση (σεισμούς κλπ). Ο σχεδιασμός του χώρου μπορεί να συμβάλλει στην αντιμετώπιση της υποβάθμισης και των κινδύνων από φυσικές καταστροφές.

Η φυσική κληρονομιά

Μπορεί να διακριθούν τρία βασικά είδη φυσικών περιοχών, προστατευόμενες περιοχές, ευαίσθητες αλλά μη προστατευόμενες περιοχές και αγροτικά πολιτισμικά τοπία.

Στις προστατευόμενες περιοχές (δάση, σημαντικά οικοσυστήματα κλπ) πρέπει να απαγορεύονται οι οχλουσες χρήσεις αλλά και να αποφεύγεται η μαζικότητα στις ήπιες λειτουργίες (αναψυχή κλπ.).

Η δημιουργία δικτύου πράσινου σε μεγάλες χωρικές ενότητες μπορεί να εξασφαλίσει τη χωρική συνέχεια ανάμεσα στις προστατευόμενες περιοχές, να τις συνδέσει

λειτουργικά ώστε να αξιοποιηθούν καλύτερα. Ευρύτερα, τα δίκτυα πράσινου μπορεί να «οργανώσουν» το χώρο εξίσου με τα δίκτυα υποδομής.

Ορισμένες μη προστατευόμενες ζώνες όπως, για παράδειγμα, τα βουνά, οι παράκτιες ζώνες ή τα νησιά είναι ιδιαίτερα ευαίσθητες από περιβαλλοντική αποψη.Στις περιοχές αυτές απαιτούνται κατάλληλες στρατηγικές παρέμβασης αλλά και ειδικές μορφές διαχείρισης, ώστε οι χρήσεις της γης να μην υποβαθμίζουν το περιβάλλον αλλά, ταυτόχρονα, να υποβοηθείται η ανάπτυξη και η βελτίωση των συνθηκών ζωής του τοπικού πληθυσμού.

Ανάλογα πρέπει να αντιμετωπίζεται και το σύνολο των αγροτικών περιοχών.Συχνά , σε αυτή την περίπτωση, σημαντικότερο μέτρο είναι η προσπάθεια διατήρησης της καλλιέργειας γεωργικών εκτάσεων, προκείμενου να αποτραπεί η εγκατάλειψη της γης.

Ειδικότερα, για τα αγροτικά πολιτισμικά τοπία απαιτείται είτε προστασία είτε αποκατάσταση και σωστή διαχείριση, η οποία σέβεται τις τοπικές συνθήκες και την ιδιαίτερη φυσιογνωμία τους.

Ο τουρισμός και οι ευαίσθητες περιοχές.

Η κυριαρχία του μαζικού τουρισμού , ιδιαίτερα στις παραθαλάσσιες περιοχές υποβαθμίζει το φυσικό και το πολιτιστικό περιβάλλον των τουριστικών περιοχών και, κατά συνέπεια, υποθηκεύει τους τουριστικούς πόρους. Απαιτείται να διαφοροποιηθούν οι τουριστικές δραστηριότητες , να βελτιωθεί η διαχείριση του μαζικού τουρισμού και να προωθηθούν εναλλακτικές «αιφόρες» μορφές τουρισμού,οικολογικός τουρισμός, αγροτουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός κλπ.

Ιδιαίτερα μεγάλες είναι οι πιέσεις στις παράκτιες και τις νησιωτικές περιοχές , φαινόμενο που ενδιαφέρει ιδιαίτερα τη χώρα μας. Χαρακτηριστικοί είναι η δημιουργία ενός «τείχους» από τουριστικές εγκαταστάσεις κατά μήκος των ακτών..

Χρειάζεται να δοθεί έμφαση στο χωροταξικό σχεδιασμό των τουριστικών περιοχών, ιδιαίτερα στις παράκτιες και τις νησιωτικές περιοχές, αλλά και στις ορεινές κλπ Πρέπει να καθορισθούν χρήσεις γης και όροι και περιορισμοί δόμησης που να εξασφαλίζουν την προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος στις τουριστικές περιοχές

Χρειάζεται να υποστηρίζεται η τουριστική ανάπτυξη και σε άλλα «σημεία ενδιαφέροντος», σε «εσωτερικές περιοχές» ώστε, εκτός των άλλων, να περιορίζεται η πίεση στις παράκτιες ζώνες.

Η χάραξη του οδικού δικτύου σε αυτές τις περιοχές έχει μεγάλη σημασία. Αντίθετα με ότι γινόταν συχνά μέχρι σήμερα, πρέπει αφενός να αποφεύγουμε τη δημιουργία

βασικών δρόμων κοντά στην παραλιακή ζώνη και, αφετέρου, να κατασκευάζουμε δρόμους σύνδεσης των παρακτίων με τις «εσωτερικές» περιοχές.

Οι υδάτινοι πόροι, η ενέργεια και οι μεταφορές

Οι υδάτινοι πόροι και οι υδάτινες επιφάνειες αντιμετωπίζουν πιέσεις όσον αφορά την ποσότητα και την ποιότητα τους

Ο Χωροταξικός Σχεδιασμός πρέπει να αποβλέπει στην προστασία των υδάτινων επιφανειών, των υπόγειων υδάτων κλπ όπως και στην αλλαγή των πρότυπων παραγωγής στην γεωργία, στην βιομηχανία κλπ ώστε να περιορίζεται η κατανάλωση νερού

Οι σημερινές μορφές παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας συμβάλλουν συχνά στη ρύπανση του αέρα κλπ η και στην υποβάθμιση των οικοσυστημάτων. Χρειάζεται να αναπροσαρμοσθούν.

Η κυριαρχία των οδικών μεταφορών και των ιδιωτικής χρήσης αυτοκινήτων στις μετακινήσεις μεγάλων αποστάσεων πρέπει να περιορισθεί σε όφελος των σιδηροδρομικών μεταφορών και των άλλων μέσων μαζικής μεταφοράς.

Η αστική πολιτιστική κληρονομιά

Η σύγχρονη χωροταξία παρεμβαίνει σε ένα ακόμη σημαντικό τομέα του περιβάλλοντος την αστική πολιτιστική κληρονομιά.

Αστική πολιτιστική κληρονομιά είναι τα μνημεία, τα ιστορικά σύνολα κτιρίων και τμήματα της πόλης, όπως και τα έργα της πρόσφατης αρχιτεκτονικής. Είναι, και ο τρόπος που αυτά επιδρούν στο γύρω δομημένο περιβάλλον τους, ο τρόπος που λειτουργούν στην πόλη, που εντάσσονται μέσα στην πόλη.

Η αστική πολιτιστική κληρονομιά απειλείται από τις πιέσεις που ασκούν οι οικονομικές δραστηριότητες, αλλά και από τις γενικότερες πιέσεις στο αστικό περιβάλλον.

Οι αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης αναδεικνύουν, τονίζουν ακόμα περισσότερο τη σημασία που έχει η αστική πολιτιστική μας κληρονομιά, η διατήρηση της ποιότητας της. Αυτή η ποιότητα είναι κάτι που έχουμε και πρέπει να το διατηρήσουμε, κατά τις επιταγές της βιώσιμης ανάπτυξης.

Χρειάζεται να προστατευθούν οι αντίστοιχοι χώροι, όχι με μια αποσπασματική αντίληψη, αλλά με την ένταξη τους σε ευρύτερες παρεμβάσεις αναβάθμισης, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη του πολιτιστικού και του αστικού τουρισμού.

Οι πόλεις

Η σύγχρονη «βιώσιμη» Χωροταξία τονίζει τη σημασία του δομημένου περιβάλλοντος και κατεξοχήν των πόλεων ως στοιχείων του συνολικού περιβάλλοντος(φυσικού και δομημένου).

Η θεώρηση αυτή μας οδηγεί σε ένα βήμα παραπέρα. Να εντάξουμε τα, με στενότερη θεώρηση, περιβαλλοντικά προβλήματα των πόλεων(αστική ρύπανση κλπ.) στο ευρύτερο πλαίσιο της πόλης , δηλαδή σε συνδυασμό με τα κοινωνικά και αναπτυξιακά προβλήματα των πόλεων. Δεν μπορούμε , για παράδειγμα, να αντιμετωπίσουμε την περιβαλλοντική υποβάθμιση κάποιων περιοχών της πόλης, αν δεν αντιμετωπίσουμε συγχρόνως την κοινωνική υποβάθμιση τους, τον κοινωνικό διαχωρισμό στις πόλεις-που συνδέεται με την ανεργία κλπ.

Χρειάζεται , επομένως, να αντιμετωπίσουμε συνολικά τη βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων. Και εδώ η συμβολή του χωροταξικού σχεδιασμού σε συνδυασμό με τον πολεοδομικό σχεδιασμό, είναι σημαντική.

Οι πόλεις αντιμετωπίζουν σήμερα πολλές περιβαλλοντικές προκλήσεις.

Οι τάσεις διάχυσης των πόλεων οδηγούν σε υπέρμετρη «κατανάλωση χώρου» με τη διάσπαρτη δόμηση στις περαστικές περιοχές.

Απαιτείται να αποκτήσουν «συγκρότηση» οι περιαστικές περιοχές(αλλά και οι αστικές) περιοχές, με την ενίσχυση των κέντρων τους και τη δημιουργία αξόνων μεταφορών που θα εξυπηρετούν αυτά τα κέντρα.

Η κυριαρχία του ιδιωτικής χρήσης αυτοκίνητου διαλύει τις πόλεις, με τη δημιουργία όλο και ευρύτερων οδικών διαδρόμων κλπ και συμβάλλει πολύ σημαντικά στη ρύπανση του αέρα.

Η κυριαρχία αυτή χρειάζεται να περιορισθεί, ιδιαίτερα στις παραδοσιακές κεντρικές περιοχές. . Χρειάζεται να υποστηριχθούν κατά προτεραιότητα τα μέσα μαζικής μεταφοράς στις πόλεις.

Οι κοινωνικός διαχωρισμός στις πόλεις εντείνεται. Απαιτείται να αντιμετωπισθεί με ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στις οικονομικές δραστηριότητες , στην απασχόληση και στη δομή και τη μορφή του αστικού αστού.

Η ρύπανση διαφορετικών μορφών αυξάνεται στις πόλεις , αέρια ρύπανση από την κυκλοφορία , τις κεντρικές θερμάνσεις , τη βιομηχανία κλπ (βλ. «νέφος»), αλλά και ηχορύπανση, ένταση του προβλήματος διάθεσης των απορριμμάτων κλπ.

Είναι αναγκαίες ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αντιμετώπισης αυτών των προβλημάτων

Μια τέτοια παρέμβαση είναι η *κοινοτική πρωτοβουλία URBAN*.

Το πρόγραμμα αυτό αφορά σε ποικίλες παρεμβάσεις αστικές αναπλάσεις με καινοτομικό χαρακτήρα, δράσεις προώθησης της ανακύκλωσης των απορριμμάτων, σχέδια βελτίωσης των μεταφορών κλπ.

Στο πρόγραμμα αυτό εντάχθηκαν και ορισμένες αστικές περιοχές της χώρας μας Δραπετσώνα-Κερατσίνι, Περιστέρι, Νέα Ιωνία Βόλου, Δυτικό τμήμα Πάτρας, Δυτική Θεσσαλονίκη, Ερμούπολη Σύρου.

Και οι δυο ομάδες προγραμμάτων έδωσαν σημαντικά αποτελέσματα σε πολλούς τομείς αντιμετώπισης των αστικών προβλημάτων με καινοτόμο προσέγγιση.

Ακόμα, συνέβαλαν σημαντικά στη διάδοση της «καλής πρακτικής» στη βιώσιμη αντιμετώπιση των αστικών προβλημάτων.

Ανέδειξαν όμως την ανάγκη ένταξης και άλλων δράσεων στη συνολική προσέγγιση. Ακόμα περισσότερο, ανέδειξαν την ανάγκη περισσότερων ολοκληρωμένων πολιτικών και παρεμβάσεων ανασυγκρότησης και περιβαλλοντικής προστασίας του αστικού χώρου.

-Χωρικός σχεδιασμός, βιώσιμη ανάπτυξη και προστασία της ιδιοκτησίας:ο πρώτος και ο δεύτερος υπερισχύουν της τρίτης;

Ο χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός αναφέρεται στον χώρο του οποίου το μεγαλύτερο και σημαντικότερο μέρος αποτελεί το έδαφος. Το έδαφος αποτελεί σύνολο συνεχιζόμενων ακινήτων (ιδιοκτησιών) που ανήκουν κατά κυριότητα σε διάφορα νομικά φυσικά πρόσωπα. Η ακίνητη ιδιοκτησία έχει μεγάλη επίδραση στο χωροταξικό και κυρίως στον πολεοδομικό σχεδιασμό. Οι κοινωνικοί στόχοι του χωρικού σχεδιασμού έρχονται σε σύγκρουση με τους ατομικούς στόχους. Η μορφή της ιδιοκτησίας (ατομική, κοινωνικοποιημένη) επηρεάζει άμεσα το σχεδιασμό.

Στις πρώτες περιόδους εμφάνισης του Κράτους η ιδιοκτησία θεωρείται πράγμα με θρησκευτική προέλευση, δηλαδή «θείο», και «απαράβιαστο». Η γαλλική επανάσταση, αν και κυριαρχείται από φιλελεύθερες αντιλήψεις, διατηρεί τη ρωμαϊκή αντίληψη ότι η ιδιοκτησία είναι απόλυτο και ιερό δικαίωμα. Τά ίδια επαναλαμβάνουν πολλές νομοθεσίες του παρελθόντα αιώνα. Οι κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές και τεχνικές εξελίξεις όμως που ακολούθησαν είχαν ως συνέπεια τη μεταβολή της απόλυτα ατομικιστικής αντίληψης της ιδιοκτησίας. Η ιδιοκτησία αποτελεί σήμερα, σχεδόν σε όλα τα ευρωπαϊκά κράτη, κοινωνική λειτουργία. Οι διάφορες μορφές επέμβασης στη

σφαίρα της (αναγκαστική απαλλοτρίωση, νομικοί περιορισμοί, αναγκαστική ιδιοκτησία), της έδωσαν έντονο κοινωνικό περιεχόμενο με συνέπεια να παύσει να αποτελεί απόλυτο και απαραβίαστο δικαίωμα.

Ο *κοινωνικός χαρακτήρας* της ιδιοκτησίας αναγνωρίστηκε για πρώτη φορά στη χώρα μας από το Σύνταγμα του 1975.

Το άρθρο 17 παρ.1 ορίζει:

«Η ιδιοκτησία τελεί υπό την προστασία του Κράτους, τα δικαιώματα όμως που απορρέουν από αυτή δεν μπορούν να ασκούνται σε βάρος του γενικού συμφέροντος.»

Η διάταξη αυτή του Συντάγματος υπογραμμίζει τον διπλό ρόλο ως ατομικού δικαιώματος και ως υποχρέωσης έναντι της ολότητας.

Ο ρόλος της ιδιοκτησίας ως κοινωνικού λειτουργήματος φαίνεται και από τις συνταγματικές διατάξεις των παραγράφων 3-5 του άρθρου 24.

Με βάση αυτές τις διατάξεις ο ιδιοκτήτης υποχρεώνεται να εισφέρει, χωρίς αποζημίωση, μέρος της ιδιοκτησίας του για τη δημιουργία κοινόχρηστων χώρων.

Επίσης το άρθρο 106 παρ.6 ορίζει:

«Νόμος μπορεί να ορίσει τα σχετικά με τη συμμετοχή στη δαπάνη του Δημοσίου αυτών που ωφελούνται από την εκτέλεση έργων κοινής ωφέλειας ή γενικότερης σημασίας για την οικονομική ανάπτυξη.»

Η κοινωνικοποίηση του περιεχόμενου της ιδιοκτησίας επιδρά ευνοικά και στον πολεοδομικό σχεδιασμό. Πράγματι, ο χαρακτήρας της ιδιοκτησίας ως ιερού δικαιώματος έχει δυσμενή επίδραση και στο πολεοδομικό σχεδιασμό και γενικότερα στις πολεοδομικές ρυθμίσεις. Λόγω του χαρακτήρα αυτού της ιδιοκτησίας η Πολιτεία δεν μπορεί να επέμβει στον τομέα του εδάφους για την πολεοδομική διαρρύθμιση του υπέρ του κοινωνικού συνόλου. Έτσι περιορίζεται απλά στο να ρυθμίζει την εκμετάλλευση των ακινήτων με τα ρυμοτομικά διαγράμματα. Με την εξέλιξη της ιδιοκτησίας, που επέρχεται με την προοδευτική εγκατάλειψη του απόλυτου χαρακτήρα της ως ατομικού δικαιώματος και τη διεύρυνση της κοινωνικής λειτουργίας, η Πολιτεία διευκολύνεται ανάλογα στην πολεοδομική διεύθυνση της γης. Όσο περισσότερο υποχωρεί η ιδιοκτησία ως ατομικό δικαίωμα, σε περίπτωση σύγκρουσης της με τα γενικά συμφέροντα, τόσο ο πολεοδομικός σχεδιασμός αποβάλλει τον αδρανή χαρακτήρα του και γίνεται δυναμικός.

Το άρθρο 17 παρ.2 ορίζει:

«Κανένας δεν στερείται την ιδιοκτησία του, παρά μόνο για δημόσια ωφέλεια που έχει αποδειχθεί με τον προσήκοντα τρόπο, και πάντοτε αφού προηγηθεί πλήρης αποζημίωση, που να αναταποκρίνεται στην αξία την οποία είχε το απαλλοτριούμενο

κατά το χρόνο της συζήτησης στο δικαστήριο για τον προσωρινό προσδιορισμό της αποζημίωσης.Αν ζητηθεί απευθείας ο οριστικός προσδιορισμός της αποζημίωσης,λαμβάνεται υπόψη η αξία κατά το χρόνο της σχετικής συζήτησης στο δικαστήριο.

Η αποζημίωση ,εφόσον συναινεί ο δικαιούχος,μπορεί να καταβάλλεται και σε είδος με τη μορφή της παραχώρησης της κυριότητας άλλου ακινήτου ή της παραχώρησης δικαιωμάτων επί άλλου ακινήτου.»

Με τη διάταξη αυτή είναι πλέον επιτρεπτή η μεταφορά του συντελεστή δόμησης και σε άλλες,πλην της πολιτιστικής κληρονομιάς περιπτώσεις,π.χ σε ρυμοτομούμενα ακίνητα.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το άρθρο 24 που αναφέρεται στην πολεοδομική ενεργοποίηση μιας περιοχής και στις υποχρεώσεις των ιδιοκτητών ακινήτων,σε σχέση με το άρθρο 17 του συντάγματος που αφορά την ιδιοκτησία,έχει προτεραιότητα εφαρμογής ή και κατисχύει αυτού. Δηλαδή η υποχρέωση του ιδιοκτήτη να εισφέρει ,χωρίς αποζημίωση,μέρος της ιδιοκτησίας για την πολεοδομική ενεργοποίηση μιας περιοχής θα ήταν αντισυνταγματική σύμφωνα με το άρθρο 17 αν δεν υπήρχε το άρθρο 24. Γενικά όλα τα βάρη της ιδιοκτησίας που περιορίζουν ή αδρανοποιούν το περιεχόμενο της ή και ακόμη την αφαιρούν χωρίς αποζημίωση εφόσον καλύπτονται από το άρθρο 24 δεν θεωρείται ότι παραβιάζουν τις εγγυήσεις που παρέχει το άρθρο 17 για την ιδιοκτησία.

Το άρθρο 24 παραγρ. 2-5 προβλέπει:

«3.Για να αναγνωρισθεί μία περιοχή ως οικιστική και για να ενεργοποιηθεί πολεοδομικά,οι ιδιοκτησίες που περιλαμβάνονται σε αυτή συμμετέχουν υποχρεωτικά,χωρίς αποζημίωση από τον οικείο φορέα ,στη διάθεση που είναι απαραίτητες για να δημιουργηθούν δρόμοι,πλατείες και χώροι για κοινωφελείς γενικά χρήσεις και σκοπούς,καθώς και στις δαπάνες για την εκτέλεση των βασικών κοινόχρηστων πολεοδομικών έργων,όπως ο νόμος ορίζει.»

«4.Νόμος μπορεί να προβλέπει τη συμμετοχή των ιδιοκτητών περιοχής που χαρακτηρίζεται ως οικιστική στην αξιοποίηση και γενική διαρρύθμιση της σύμφωνα με εγκεκριμένο σχέδιο,με αντιπαροχή ακινήτων ίσης αξίας ή τμημάτων ιδιοκτησίας κατά όροφο,από τους χώρους που καθορίζονται τελικά ως οικοδομήσιμοι ή από κτίρια της περιοχής αυτής.»

«5. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται και στην αναμόρφωση των οικιστικών περιοχών που ήδη υπάρχουν.Οι ελεύθερες εκτάσεις ,που προκύπτουν από την αναμόρφωση ,διατίθενται για τη δημιουργία κοινόχρηστων χώρων ή εκποιούνται για να καλυφθούν οι δαπάνες της πολεοδομικής αναμόρφωσης,όπως ο νόμος ορίζει.»

Τέλος σημαντική είναι η παράγραφος 7 του άρθρου 17 του Συντάγματος η οποία ορίζει:

«Νόμος μπορεί να ορίσει ότι για την εκτέλεση με προφανή κοινή ωφέλεια υπέρ του Δημοσίου,νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου,οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης,οργανισμών κοινής ωφέλειας και δημόσιων επιχειρήσεων,επιτρέπεται να διανοίχθούν υπόγειες σήραγγες στο ειβαλλόμενο βάθος,χωρίς αποζημίωση,υπό τον όρο ότι δεν θα παραβιάσσεται η συνήθης εκμετάλλευση του υπερκείμενου ακινήτου.»

Με τη διάταξη αυτή διευκολύνεται η κατασκευή των έργων υποδομής κάθε πόλης και κατά συνέπεια η εξυπηρέτηση της λειτουργικότητας της(ως π.χ κατασκευή υπόγειων δρόμων,σιδηροδρόμων,μετρό κλπ.).Αν δεν υπήρχε η διάταξη αυτή η κατασκευή οποιουδήποτε υπόγειου έργου θα προσέκρουε στις τεράστιες δαπάνες αποζημίωσης που θα απαιτούντο για την απαλλοτροίωση των υπερκείμενων ακινήτων.

Κεφάλαιο Γ΄

Αποφάσεις του ΣΤΕ αποδεχόμενες τη φιλοσοφία και τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και του χωροταξικού σχεδιασμού όπως αυτές περιλαμβάνονται σε διάφορα κείμενα

Η Διάσκεψη του Ρίο για το περιβάλλον (1992) θα παραμείνει στην ιστορία της ανθρωπότητας ως εκείνη που έθεσε τέρμα στην ιδεοληψία της οικονομικής ανάπτυξης. Η ανάπτυξη εκείνη δεν υπήρξε τίποτε άλλο από ψευδεπίγραφη μεγέθυνση πλούτου με αντίστοιχη φρενήρη διασπάθιση του φυσικού αποταμιεύματος της ανθρωπότητας . Το παράλογο όραμα μιας «κοινωνίας της αφθονίας» , ενός επίγειου υλικού παράδεισου είχε επί μια εικοσαετία κατακυριεύσει το νου των λαών. Όλες οι χώρες είχαν ρίχτει σε ανταγωνισμό αγρίας ανάπτυξης και καταγίνονταν με την μέτρηση του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος αδιαφορώντας για το φυσικό κόστος της οικονομικής αυτής προόδου .

Είναι αλήθεια ότι το όραμα αυτό είχε κάπως ξεθωριάσει όταν συστημικοί επιστήμονες έθεσαν ανοιχτά το πρόβλημα των ορίων της ανάπτυξης και η ανησυχία τους δικαιώθηκε με την Διακήρυξη της Στοκχόλμης για το Περιβάλλον(1972).

Το 1987 ο πρωθυπουργός της Νορβηγίας Gro Harlem Brundtland ,πρόεδρος της παγκόσμιας επιτροπής Περιβάλλοντος,σε αναφορά του στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών , όρισε τη νέα ανάπτυξη που απαιτείται «ως ανάπτυξη που παρέχει μακροπρόθεσμα οικονομικά, κοινωνικά, και περιβαλλοντικά οφέλη φροντίζοντας τις ανάγκες της παρούσας και των μελλοντικών γενεών».

Αλλά για να ενταφιασθεί μια ιδεολογία χρειάζεται να αναδειχθεί μια νέα. Και η Διάσκεψη του Ρίο κατόρθωσε να προσφέρει στην ανθρωπότητα το νέο όραμα της βιώσιμης ανάπτυξης .Όχι πλέον ποσοτική αλλά *ποιοτική* ανάπτυξη δηλαδή ισόρροπη επιδίωξη όλων των ανθρώπινων αξιών, υλικών και αυλών, σε αρμονία με την φύση. Ο έλεγχος θα είναι ένα σύστημα λογικών κανόνων(αλγόριθμων) με αλληλουχία και συνοχή που έχει σκοπό να διασφαλίσει την φυσική βάση της ποιοτικής ανάπτυξης, δηλαδή την επιβίωση των οικοσυστημάτων Αυτή θα είναι η τάξη της βιώσιμης κοινωνίας που θα έχει ευστάθεια και διάρκεια.

Έτσι, η **πρώτη** αρχή της δημόσιας οικολογικής τάξης θεσπίζει τον υποχρεωτικό χαρακτήρα αυτού του συστήματος έλεγχου, η βιώσιμη ανάπτυξη δεν αφήνεται στην λειτουργία της αγοράς, αλλά είναι ευθύνη του κράτος.

Η **δεύτερη** αρχή της βιωσιμότητας επιβάλλει την εναρμόνιση όλων των δημόσιων πολιτικών και απαγορεύει κάθε παρεταίρω υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

Η **τρίτη** αρχή επιβάλλει τον σεβασμό της φερόουσας ικανότητας τόσο των ανθρωπογενων συστημάτων όσο και των οικοσυστημάτων.

Η **τέταρτη** αρχή επιβάλλει την διόρθωση αυτού του σφάλματος όπου είναι ακόμα εφικτή.

Η **πέμπτη** αρχή αξιώνει την προστασία της βιοποικιλότητας για να διατηρήσει την ισορροπία των οικοσυστημάτων.

Η **έκτη** αρχή της κοινής φυσικής κληρονομιάς επιδιώκει να διασφαλίσει τον ζωτικό πυρήνα του φυσικού κεφαλαίου.

Η **έβδομη** αρχή επιβάλλει την ήπια ανάπτυξη των ευπαθών οικοσυστημάτων.

Η **όγδοη** αρχή της χωρονομίας επιτάσσει τον συνολικό σχεδιασμό της ισορροπίας ανθρωπογενών συστημάτων και οικοσυστημάτων.

Η **ένατη** αρχή της πολιτιστικής κληρονομιάς ενδιαφέρεται για τον ποιοτικό πνευματικό χαρακτήρα της ανάπτυξης.

Η **δέκατη** αρχή του βιώσιμου αστικού περιβάλλοντος επιδιώκει να αναστρέψει την προϊούσα παρακμή των σύγχρονων οικισμών

Η **ενδέκατη** αρχή του φυσικού κάλλους εξυπηρετεί την ικανοποίηση των αισθητικών αναγκών του ανθρώπου.

Η **δωδέκατη** αρχή καθιερώνει το υγιές σύστημα άξιων και την ανθρώπινη οικολογική συνείδηση ως την πραγματική εγγύηση του όλου συστήματος έλεγχου.

Το σύστημα των γενικών αυτών αρχών είναι πλήρες γιατί καλύπτει όλα τα θεμελιώδη προβλήματα της σχέσης ανθρωπογενών συστημάτων και οικοσυστημάτων.

Η βιώσιμη ανάπτυξη αποτελεί από το 1992 νομικό κανόνα που δεσμεύει και την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς περιλήφθηκε στην Συνθήκη του Μάαστριχτ.

-Η εφαρμογή της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης στο χωρικό σχεδιασμό μέσω της νομολογίας του ΣτΕ

1. Αρχή Δημόσιας Οικολογικής Τάξης

Η αρχή της δημόσιας οικολογικής τάξης έχει θεσπισθεί με την Διακήρυξη της Στοκχόλμης(1972), μέσω των ακόλουθων αρχών .

«Αρχή (17) Κατάλληλοι εθνικοί θεσμοί πρέπει να αναλαμβάνουν τον σχεδιασμό, την διαχείριση ,και τον έλεγχο των περιβαλλοντικών πόρων των κρατών με στόχο την βελτίωση τους».

«Αρχή (18) Η επιστήμη και η τεχνολογία, πρέπει να χρησιμοποιούνται για τον εντοπισμό, την αποφυγή και τον έλεγχο των κινδύνων του περιβάλλοντος καθώς και για την λύση των προβλημάτων περιβάλλοντος για το καλό της ανθρωπότητας.»

- Στην υπόθεση του διυλιστηρίου της *Petrola* το δικαστήριο δέχτηκε ρητώς ότι
α) το κριτήριο προστασίας του περιβάλλοντος πρέπει να εισχωρεί σε κάθε δημόσια Πολιτική β) όταν συνεκτιμάται μαζί με άλλα κριτήρια, το κριτήριο του περιβάλλοντος έχει την δεσπόζουσα θέση. Και αυτό γιατί η «ανάπτυξη» που βλάπτει το περιβάλλον δεν είναι εκ των πρότερων επιτρεπτή. Δεν είναι βιώσιμη ανάπτυξη. Στην υπόθεση της *Petrola* ανέλυσε την έννοια αυτή.

53/1993 ΣΤΕ

«6. Επειδή εκ της ειρημένης διατάξεως του άρθρου 24 του Συντάγματος και των συναφών προς αυτήν ανωτέρω διατάξεων συνάγεται ότι η επιβαλλόμενη εις την πολιτείαν υποχρέωσις προστασίας του περιβάλλοντος δέον να αποτελέθι θεμελιώδη γνώμονα κατά την λήψιν των δημοσίων αποφάσεων που επιτρέπουν δραστηριότητας συναπτόμενας προς την οικονομικήν ανάπτυξιν και ιδίως προς την ίδρυσιν,επέκτασιν,εκσυγχρονισμόν και λειτουργίαν των βιομηχανιών ,εις τρόπον ώστε η μεν έρευνα των συναφών περιβαλλοντικών,οικονομικών και τεχνικών ζητημάτων να γίνεται όχι χωριστά αλλά με πλήρη αλληλοσυσχέτισιν,η δε απόφασις να διέπεται προεχόντως από την επικρατεστέραν αρχήν της προλήψεως της βλάβης του περιβάλλοντος»

- Στην νομολογία της Επιτροπής Αναστολών του Ε Τμήματος είναι ενδιαφέρουσα η αναστολή της εγκατάστασης δεξαμενών αποθήκευσης υγρών καύσιμων στον Παγασητικό. Εκρίθη ότι η ήδη προχωρημένη ρύπανση του κόλπου δεν αφήνει περιθώρια για λειτουργία και νέων δεξαμενών αποθήκευσης καυσίμων ,η οποία, άλλωστε,παρακολουθείται και από υψηλό περιβαλλοντικό κίνδυνο.

444/1994 ΣΤΕ

«4. Επειδή εκ των στοιχείων του φακέλου προκύπτει ότι η περιοχή του Παγασητικού κόλπου εμφανίζει σοβαρά και εκτεταμένην ρύπανσιν εκ βιομηχανικών,βιοτεχνικών, αστικών και γεωργικών αποβλήτων της οποίας είναι επιβεβλημένη η ανάσχεσις.Περαιτέρω,ειδικώς καθόσον αφορά εις τον όρμο Σούρπης επισημαίνεται η υποβάθμισις του φυσικού περιβάλλοντος και η άμεσος ανάγκη λήψεως μέτρων προς προστασίαν του,ιδίως εν όψει του εις την περιοχήν Τισγγελίου ευρισκόμενου σημαντικού υδροβιότοπου.Υπο τα δεδομένα ταύτα,η Επιτροπή κρίνει ότι εκ της λειτουργίας της περί ης πρόκειται εγκαταστάσεως δεξαμενών αποθηκεύσεως υγρών καυσίμων,,η οποία εντάσσεται εις τα σοβαρώς οχλούσας δραστηριότητας ενέχει δε,ως εκ της φύσεως της, ηυξημένους κινδύνους ατυχήματος,πιθανολογείται σοβαρά επιδείνωση του ήδη βεβρυμένου φυσικού περιβάλλοντος και,διά τον λόγον τούτον,δέον να ανασταλή η εκτέλεση της προσβαλλόμενης αποφάσεως»

- Σε άλλη περίπτωση εκρίθη ότι οι αεροψεκασμοί για την καταπολέμηση του δάκου της ελιάς σε ορισμένες κοινότητες της Ρόδου αποτελούν τεράστιο κίνδυνο για την χλωρίδα και πανίδα του νησιού ,καθώς τα χρησιμοποιούμενα φάρμακα είναι άκρως τοξικά και καταστρέφουν χωρίς διάκριση ωφέλιμα έντομα, πτηνά και υδρόβιους οργανισμούς.

470/1993 ΣΤΕ

«3. Επειδή η Επιτροπή ,εκτιμώνσα τα ανωτέρω στοιχεία κρίνει ότι η διενέργεια αεροψεκασμών θέλει επιφέρει ανεπανόρθωτον βλάβην εις το φυσικό περιβάλλον της περί ης πρόκειται περιοχής,συμπαρακολουθουμένην και από ενδέχομενην βλάβην της δημόσιας υγείας και διά τον λόγον τούτον πρόδηλον αναγόμενον εις το δημόσιων συμφέρον κρίνει ότι συντρέχει λόγος χορηγήσεως προσωρινής αναστολής καίτοι δεν παρήλθεν η ταχθείσα εις την Διοίκησην εξαήμερος προθεσμία προς αποστολήν των στοιχείων του φακέλλου μετά των απόψεων της.»

- Δεν επιτράπηκε επέμβαση της ΔΕΗ στο γνωστό απολιθωμένο δάσος της Λέσβου, γιατί εμπεριείχε τον κίνδυνο παρεαίρω ανεπανόρθωτης βλάβης του «δάσους».

479/1992 ΣΤΕ

« 4.Επειδή, όπως αναφέρεται σε προηγούμενη σκέψη,το π.δ 443/85,με το οποίο το «απολιθωμένο δάσος της Λέσβου» εκηρύχθη ως «Διατηρητέο Μνημείο της Φύσεως»,προστατεύει απόλυτα τούτο από κάθε επέμβαση,εκτός από ορισμένες περιπτώσεις που αφορούν την επιστήμη,την εκπαίδευση,την αναψυχή και τον τουρισμό,περί των οποίων δεν πρόκειται εν προκειμένω,η απαγόρευση δε αυτή είναι απόλυτη και δεν είναι δυνατή η επέμβαση στο «δάσος» κατά εφαρμογή και υπό τους όρους άλλων διατάξεων.Εν όψει αυτού αλλά και του ότι,όπως προκύπτει από τις ίδιες τις διοικητικές πράξεις και από φωτογραφίες τις οποίες προσεκκόμισε το αιτούν σωματείο,η εγκατάσταση.έστω και υπό ωρισμένους όρους ,του «αιολικού πάρκου» ,στην προαναφερθείσα θέση «Ακρόχειρ πλησίον της μονής Υψηλού» η οποία φαίνεται να εμπίπτει εις τον χώρο του προστατευτέου δάσους,συνεπαγομένη ευρείας εκτάσεως τεχνικές και οικοδομικές εργασίες και παρεμβάσεις για την διαμόρφωση του χώρου και την εγκατάσταση των γεννητριών προς παραγωγήν ρεύματος,ενέχει κίνδυνο περαιτέρω ανεπανόρθωτης βλάβης του δάσους και,ως εκ τούτου,δικαιολογείται η χορήγηση της αναστολής.»

- *Η παράλειψη κατάρτισης του εθνικού δασολογίου είναι ακυρωτέα παράλειψη οφειλομένης ενέργειας.*

2818/1997 ΣΤΕ

«...5. Επειδή ο συντακτικός νομοθέτης , έχων επίγνωση του οικολογικού προβλήματος , ανήγαγε σε αντικείμενο εννόμου προστασίας το φυσικό περιβάλλον . Κατά την έννοιαν δε του άρθρου 24 του ισχύοντος Συντάγματος η προστασία αυτή δέον να είναι πλήρης και αποτελεσματική . Κατά συνέπειαν , η διάταξις αυτή καθιστά υποχρεωτική για μεν τον κοινό νομοθέτη και την Διοίκηση την λήψη των προς τούτο αναγκαίων προληπτικών και κατασταλτικών μέτρων , και δη είτε κανονιστικών είτε γενικών ατομικών είτε ατομικών , για δε τα δικαστήρια την παροχή αποτελεσματικής προστασίας στο φυσικό περιβάλλον...»

«...6. Επειδή στην έννοια του φυσικού περιβάλλοντος και μάλιστα ευπαθή οικοσυστήματα αυτού αποτελούν τα δάση και οι δασικές εκτάσεις . Η διατήρηση και η αναπαραγωγή των δασικών οικοσυστημάτων με την αλληλεξάρτηση των στοιχείων

που τα συνθέτουν συμβάλλει πολλαπλώς στην διατήρηση της φυσικής και βιολογικής ισορροπίας και αυτήν την ύπαρξη της ζωής . Γιαυτό ο συντακτικός νομοθέτης αντιμετωπίζοντας και την σημαντική καταστροφή που έχει ήδη ο δασικός πλούτος της χώρας θέσπισε αυστηρό προστατευτικό καθεστώς για τα δάση .Στόχος της προστασίας αυτής είναι η καταρχήν απαγόρευση της μεταβολής του προορισμού των δασών και των δασικών εκτάσεων , που είναι απόλυτη και προκειμένου περί των ιδιωτικών δασών και των ιδιωτικών δασικών εκτάσεων να διασφαλισθεί η διατήρηση και αναγέννηση των ζωτικών αυτών οικοσυστημάτων και η συνακόλουθη εκπλήρωση των τόσο σημαντικών για τη φύση και τη ζωή λειτουργιών του...»

«...7. Επειδή από τα ανωτέρω προκύπτει σαφώς ότι η αποτελεσματική προστασία των δασών και δασικών εκτάσεων συνδέεται αρρήκτως με την κατάρτιση ειδικού δασολογίου , υπό την προεκτεθείσα έννοια , όταν δε η προστασία αυτή επιβάλλεται δυνάμει συνταγματικής διατάξεως , όπως παρημίν με το άρθρο (24 παρ. 2 του Συντάγματος) , η διάταξη αυτή , ερμηνευόμενη υπό το φως των προαναφερθέντων κανόνων , καθιστά υποχρεωτική την τυχόν με νομοθετική εξουσιοδότηση προβλεπόμενη κατάρτιση δασολογίου...Έτσι από το συνδυασμό των πιο πάνω συνταγματικών διατάξεων και αρχών στοιχειοθετείται μη νόμιμη παράλειψη της Διοικήσεως να καταρτίσει το δασολόγιο της χώρας μετά την άκαρπη πάροδο του εύλογου χρονικού διαστήματος , που απαιτείται γιαυτό ,προσβλητή ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας με το ένδικο μέσο της αίτησης ακυρώσεως...»

- *Διατάσσεται πραγματογνωμοσύνη για την διάγνωση της σεισμικής επικινδυνότητας λιμνοδεξαμενών στην Κεφαλονιά.*

3957/1995 ΣΤΕ

«6.Επειδή, η εκτέλεσις έργου δυναμένου να έχει δυσμενείς επιπτώσεις εις το φυσικόν και ανθρωπογενές περιβάλλον τότε μόνον είναι επιτρεπτή ,όταν εκ των υποβληθεισών και εγριθεισών Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων προκύπτει μετά βεβαιότητος ότι εκ της κατασκευής και λειτουργίας του έργου δεν θα επέλθει τελικώς βλάβη εις το περιβάλλον.Εν προκειμένω ,όμως , εν όψει της ισχυράς σεισμικότητας της Κεφαλληνίας το ζήτημα του σεισμικού κινδύνου εκ της κατασκευής των δύο λιμνοδεξαμενών κατέστη επίμαχον,υπεβλήθησαν δε εκ μέρους ενδιαφερόμενων πολιτών εις τας αρμοδίας υπηρεσίας ενστάσεις και αντιρρήσεις,συνεπικορούμεναι υπό εκθέσεων γεωλόγου,εις τας οποίας επισημαίνεται,,μεταξύ άλλων,η ύπαρξις εις την περιοχήν του έργου συνεχώς διευρυνομένων ρηγμάτων ως και άλλων ενδείξεων συνεχιζόμενης τεκτονικής

δραστηριότητας.Τους ισχυρισμούς αυτούς αντέκρουσεν η συντάξασα τας οικείας Μελέτας Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του έργου τεχνική εταιρία δια εκθέσεως του εκπροσώπου αυτής, πολιτικού μηχανικού, παραπεμπούσης εις τα σχετικά σημεία των Μελετών αυτών,αρχικής και συμπληρωματικής.Πλην όμως,εκ των στοιχείων του φακέλλου το Δικαστήριο δεν πείθεται ότι το κρίσιμον εν προκειμένω ζήτημα του σεισμικού κινδύνου εκ της κατασκευής του έργου αντιμετωπίσθη,ως έδει,δια ειδικής και εμπεριστατωμένης μελέτης συνταχθείσης παρά ειδικού επιστήμονος-σεισμολόγου. Ως εκ τούτου ,το Δικαστήριο κρίνει ότι προς διαμόρφωσιν δικανικής πεποιθήσεως επί του ανωτέρου ζητήματος είναι αναγκαία η διεξαγωγή πραγματογνωμοσύνης παρά ειδικού επιστήμονος προς διευκρίνισιν των κάτωθι ζητημάτων:α) Ποία η σεισμική επικινδυνότης της θέσεως εις την οποίαν πρόκειται να κατασκευασθούν αι επίμαχοι λιμνοδεξαμεναί β) Δεδομένης της υψηλής σεισμικότητος της Κεφαλληνίας ,είναι ή όχι ενδεχόμενον η κατασκευή των λιμνοδεξαμενών να επαυξήση τον σεισμικόν κίνδυνον και ποία είναι η πιθανότης τοιούτου του ενδεχομένου και γ) Η προσήκουσα διαχείρισις του σεισμικού κινδύνου επιβάλλει ή όχι την αποφυγήν εκτελέσεως του έργου των λιμνοδεξαμενών» .

2.Αρχή της Βιωσιμότητας

Η ιδέα της βιωσιμότητας ενυπάρχει στις ακόλουθες Αρχές της Διακύρηξης της Στοκχόλμης

«Αρχή 2 Ο Φυσικός πλούτος της γης μαζί με τον αέρα , το νερό , το έδαφος , την χλωρίδα και πανίδα , και ειδικότερα τα αντιπροσωπευτικά δείγματα φυσικών οικοσυστημάτων πρέπει να προστατεύονται , για το καλό της σημερινής και μελλοντικής γενεάς , με ένα προσεκτικό και κατάλληλο σχεδιασμό ή διαχείριση .

«Αρχή 5 Τα μη αναπαραγόμενα αγαθά της γης πρέπει να χρησιμοποιούνται με τρόπο που να προστατεύονται από τον κίνδυνο εξαφανισής τους , στο μέλλον , και να διασφαλίζεται τα οφέλη από την χρήση αυτή , για το καλό όλης της ανθρωπότητας» .

Η αρχή της βιωσιμότητας λαμβάνει τον επίσημο ορισμό της με την Διακήρυξη του Ρίο(1992).

« Αρχή 3 Το δικαίωμα στην ανάπτυξη πρέπει να ασκείται έτσι ώστε να ικανοποιεί κατά δίκαιο τρόπο τις αναπτυξιακές και περιβαλλοντικές ανάγκες της παρούσας και των μελλοντικών γενεών» .

Το ΣτΕ υιοθετείται την αρχή της βιωσιμότητας μέσω των αποφάσεών του.

- Για την εκτίμηση της βιωσιμότητας πολύπλοκου τεχνικού έργου όπως η «εκτροπή του ποταμού Αχελώου» αναγκαία είναι η συνολική (συστημική) μελέτη των επιπτώσεων του στο περιβάλλον .

2760/1994 ΣΤΕ

«Μέτρα για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος σύμφωνα με το ν. 1650/1986. Διαδικασία δημοσιοποίησης των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Διοικητική διαδικασία έκθεσης των απόψεων των ενδιαφερομένων κατά το στάδιο της αξιολόγησης των μελετών. Η προσφυγή ενώπιον του ΥΠΕΧΩΔΕ δεν είναι ενδικοφανής προσφυγή. Προϋποθέσεις παραδεκτού αίτησης ακύρωσης. Εννομο συμφέρον οικολογικών οργανώσεων να ζητήσουν την ακύρωση των σχετικών αποφάσεων. Γνώση της απόφασης για την εκκίνηση της προθεσμίας άσκησης αίτησης ακύρωσης. Τι περιλαμβάνει η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Εκτροπή του ποταμού Αχελώου και περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Περιστατικά. Δεκτή η αίτηση ακύρωσης. Παρατήρηση: Ομοια και η 2759/1994 ΣτΕ.

I.

Εισηγητής: Κ.Μενουδάκος.

1. Επειδή με την κρινόμενη αίτηση ζητείται να ακυρωθεί η κοινή απόφαση Α.Π. 16058/9.10.1991 των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Τουρισμού, Γεωργίας, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Εργων και Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, με την οποία εγκρίθηκαν περιβαλλοντικοί όροι για την κατασκευή φραγμάτων και των αντιστοίχων ταμιευτηρίων ύδατος καθώς και άλλων συναφών έργων στις θέσεις Μεσσοχώρα και Συκιά, που βρίσκονται η μεν πρώτη στο νομό Τρικάλων, η δε δεύτερη στην περιφέρεια των νομών Αρτας και Καρδίτσας.
2. Επειδή παραδεκτως παρεμβαίνει στη δίκη για να αντικρούσει την κρινόμενη αίτηση η Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού (Δ.Ε.Η.), στα έργα της οποία έχουν ενταχθεί και εκείνα, τα οποία αφορά η προσβαλλόμενη απόφαση.
3. Επειδή με το άρθρο 2 της κοινής απόφασης 75308/5512/26.10.1990 του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Εργων και του Υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας (φ. 691/2.11.1990, τευχ. Β') θεσπίζεται, με βάση νομοθετική εξουσιοδότηση που παρέχεται με το άρθρο 5 παρ. 2 του ν. 1650/1986 "για την προστασία του περιβάλλοντος" (φ160), η διαδικασία ενημέρωσης απο μέρους των

νομαρχιακών συμβουλίων των πολιτών και φορέων εκπροσώπησής τους για τις υποβαλλόμενες στη Διοίκηση μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων και διατύπωσης των σχετικών απόψεων των ενδιαφερομένων και, ειδικότερα, ορίζεται ότι η αρμόδια διεύθυνση του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων διαβιβάζει στο οικείο Νομαρχιακό Συμβούλιο αντίγραφο των υποβαλλομένων σε αυτή μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων μέσα σε δεκαπέντε ημέρες απο την υποβολή τους (παρ. 1) ότι το Νομαρχιακό Συμβούλιο μεριμνά αφενός για τη δημοσίευση στον τοπικό τύπο ανακοίνωσης και πρόσληψης των πολιτών και των φορέων εκπροσώπησής τους να λάβουν γνώση της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και να διατυπώσουν αποψεις για το περιεχόμενό της σε προθεσμία που δεν μπορεί να υπερβαίνει τις δεκαπέντε ημέρες απο τη δημοσίευση και αφετέρου για την ανάρτηση αντιγράφου της ανακοίνωσης στον πίνακα ανακοινώσεων της Νομαρχίας (παρ. 2) ότι μετά τη δημοσίευση της παραπάνω ανακοίνωσης και μέσα σε προθεσμία που ορίζεται σε αυτήν κάθε ενδιαφερόμενος πολίτης ή φορέας μπορεί να λάβει γνώση ολόκληρου του περιεχομένου της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και των συνοπτικών και τομεακών χαρτών και να διατυπώσει εγγράφως τη γνώμή και τις προτάσεις του προς το Νομαρχιακό Συμβούλιο (παρ. 39, ότι η κατά τα προαναφερόμενα διαδικασία δημοσίωσης και υποβολής απόψεων δεν επιτρέπεται να υπερβεί τις τριάντα ημέρες απο την παραλαβή της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων απο το Νομαρχιακό Συμβούλιο (παρ. 4) και ότι το Νομαρχιακό Συμβούλιο διαβιβάζει τις γνώμες και προτάσεις που υποβλήθηκαν απο φορείς και πολίτες με σχετική γνωμοδότηση του στην αρμοδια διεύθυνση του Υπουργείου Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (παρ. 5). Περαιτέρω στο αρθρο 3 της ίδιας υπουργικής απόφασης προβλέπεται διαδικασία δημοσιοποίησης της απόφασης της Διοίκησης, με την οποία εγκρίνονται περιβαλλοντικοί οροι, και συγκεκριμένα ορίζεται ότι "η αρμόδια Κεντρική Υπηρεσία του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. διαβιβάζει την απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων~στο οικείο Νομαρχιακό Συμβούλιο, προκειμένου να λάβουν γνώση του περιεχομένου της οι πολίτες και φορείς εκπροσώπησής τους με δημοσίευση σχετικής απόφασης στον πίνακα ανακοινώσεων της Νομαρχίας".

4. Επειδή απο τα στοιχεία του φακέλου δεν προκύπτει ότι στις Νομαρχίες Τρικάλων και Καρδίτσας, στην περιφέρεια των οποίων βρίσκονται τα παραπάνω τεχνικά έργα, έλαβε χώρα δημοσιοποίηση της προβαλλόμενης αποφασής κατά τη διαδικασία που προβλέπεται απο το αρθρο 3 της προαναφερόμενης κανονιστικής υπουργικής απόφασης, δηλαδή με δημοσίευση σχετικής ανακοίνωσης στον τοπικό τύπο και ανάρτηση στον πίνακα ανακοινώσεων της Νομαρχίας, ενώ για τη Νομαρχία Αρτας, στην περιφέρεια της οποίας βρίσκονται ορισμένα απο τα έργα αυτά, βεβαιώνεται ότι

τηρήθηκαν οι παραπάνω διατυπώσεις στο έγγραφο Ν.Σ. 13/26.4.1994 της Ν.Σ. 13/26.4.1994 της Νομαρχίας προς το Συμβούλιο της Επικρατείας, χωρίς πάντως να αποστέλλονται σχετικά αποδεικτικά στοιχεία. Τα δεδομένα όμως αυτά δεν επηρεάζουν την ισχύ - ούτε, άλλωστε, την νομιμότητα - της προσβαλλόμενης απόφασης, η οποία έχει αποκτήσει υπόσταση και επιφέρει έννομες συνέπειες απο την έκδοσή της, δεδομένου ότι, κατά την εννοια του παραπάνω άρθρου, οι διατυπώσεις αυτές δεν θεσπίζονται ως συστατικός τύπο για την τελείωση των πράξεων της Διοίκησης, με τις οποίες εγκρίνονται περιβαλλοντικοί όροι, άλλ' αποσκοπούν απλώς στην γνωστοποίησή τους. Απο την άποψη, λοιπόν, αυτή η προσβαλλόμενη απόφαση είναι δεκτική προσβολή με αίτηση ακύρωσης.

5. Επειδή μετά την άσκηση της κρινόμενης αίτησης εκδόθηκε ή πράξη Α.Π. ΓΑ/72/23811/9.6.1994 των Υπουργών Γεωργίας και Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, του Αναπληρωτή Υπουργού Εθνικής Οικονομίας και του Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, με την οποία ματαιώθηκε το αποτέλεσμα του μειοδοτικού διαγωνισμού που έλαβε χώρα στις 9.4.1987 για την ανάθεση του έργου της εκτροπής του Αχελώου και αξιοποίησης της Θεσσαλικής πεδιάδας, στα οποία εντάσσονται και τα ειδικότερα τεχνικά έργα, τα οποία αφορά η προσβαλλόμενη απόφαση. Η μεταγενέστερη αυτή πράξη όμως, με την οποία δεν ματαιώνεται γενικώς το παραπάνω έργο αλλά μόνο το αποτέλεσμα του συγκεκριμένου μειοδοτικού διαγωνισμού, ουδεμία επίδραση ασκεί στην ισχύ της προσβαλλόμενης απόφασης, η οποία δεν συσχετίζεται με τις διαδικασίες ανάθεσης της εκτέλεση των επίμαχων έργων, αλλ' έχει ως περιεχόμενο την ~έγκριση~ περιβαλλοντικών όρων για τα έργα αυτά, ασυνδέτως προς τις παραπάνω διαδικασίες και το πρόσωπο του αναδόχου. Είναι, λοιπόν, απορριπτέος ο προσβαλλόμενος με το υπόμνημα του Δημοσίου ισχυρισμός, ότι μετά την έκδοση της παραπάνω νεότερης πράξης η παρούσα δίκη δεν έχει πλέον αντικείμενο.

6. Επειδή η τρίτη απο τους αιτούντες έχει αποκτήσει νομική προσωπικότητα σύμφωνα με το άρθρο 784 του Αστικού Κώδικα, δεδομένου, οτι, όπως προκύπτει απο το καταστικό της, είναι αστική εταιρία, η οποία, αν και μη κερδοσκοπική, έχει και οικονομικούς σκοπούς, το δε καταστατικόν της έχει καταχωρηθεί στο βιβλίο εταιριών το Πρωτοδικείου Αθηνών. Απο την άποψη, λοιπον, αυτή η παραπάνω αστική εταιρία νομιμοποιείται στην άσκηση της κρινόμενης αίτησης, είναι δε απορριπτέος ο ισχυρισμός της παρεμβαίνουσας Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού, με τον οποίο υποστηρίζεται το αντίθετο. 7. Επειδή με τις διατάξεις της κοινής απόφασης 75308/5512/26.10.1990 του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του Υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας, που παρατίθενται σε προηγούμενη σκέψη, θεσπίζεται διοικητική διαδικασία, με την οποία επιδιώκεται να

παρασχεθεί στους ενδιαφερόμενους η δυνατότητα να εκθέσουν τις απόψεις τους στο στάδιο της αξιολόγησης των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων που προηγείται της έκδοσής των πράξεων, με τις οποίες επιβάλλονται περιβαλλοντικοί όροι, δεν προβλέπεται όμως από τις διατάξεις αυτές, ούτε από άλλη διάταξη νόμου ή κανονιστικής πράξης της Διοίκησης στηριζόμενης σε εξουσιοδότηση νόμου, η άσκηση ενώπιον διοικητικού οργάνου προσφυγής κατά των παραπάνω πράξεων. Εξάλλου, στην ίδια την προσβαλλόμενη απόφαση ορίζεται ότι κατ' αυτής μπορεί να ασκηθεί από οποιονδήποτε έχει έννομο συμφέρον προσφυγή στον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων μέσα σε σαράντα πέντε ημέρες από την έκδοσή της, με την ρήτρα, όμως αυτή δεν καθιερύεται ενδικοφανής προσφυγή, της οποίας η μη άσκηση συνεπάγεται απαράδεκτο προσβολής της απόφασης με αίτηση ακύρωσης σύμφωνα με το άρθρο 45 παρ. 2 του π.δ./τος 18/1989 "κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας" (φ. 8), διότι στην έννοια της τελευταίας αυτής διάταξης εμπίπτουν οι ενδικοφανείς προσφυγές που προβλέπονται από νόμο ή από κανονιστική πράξη της Διοίκησης εκδιδόμενη με βάση νομοθετική εξουσιοδότηση. Είναι, επομένως, απορριπτέος ο ισχυρισμός του Δημοσίου, με τον οποίο υποστηρίζεται ότι συντρέχει απαράδεκτο της κρινόμενης αίτησης λόγω μη άσκησης ενδικοφανούς προσφυγής.

8. Επειδή, όπως προκύπτει από τα αντίστοιχα καταστατικά που προσκομίστηκαν στο Δικαστήριο, το πρώτο από τους αιτούντες είναι σωματείο που επιδιώκει, πλην άλλων, την ανάδειξη και προστασία του πολιτιστικού και του φυσικού περιβάλλοντος, το δεύτερο είναι επίσης σωματείο, στους σκοπούς του οποίου περιλαμβάνεται η οικολογία και προστασία της ελληνικής ορνιθοπανίδας, και η τρίτη αποτελεί, όπως αναφέρεται σε προηγούμενη σκέψη, αστική εταιρία που απέκτησε νομική προστασία της πανίδας, της χλωρίδας, των τοπίων των υδάτων και άλλων φυσικών πόρων και γενικότερα του φυσικού περιβάλλοντος. Ενόψει των παραπάνω σκοπών τους και τα τρία αιτούντα έχουν έννομο συμφέρον να ασκήσουν την κρινόμενη αίτηση, με την οποία υποστηρίζεται ότι τα έργα, τα οποία αφορά η προσβαλλόμενη απόφαση, θίγουν σημαντικά στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος, όπως υδροβιότοπους, την πανίδα και τη χλωρίδα, και ότι τα στοιχεία αυτά δεν προστατεύονται από τους προβλεπόμενους στην απόφαση περιβαλλοντικούς όρους. Το γεγονός δε ότι τα αιτούντα δεν υπέβαλαν τις αντιρρήσεις και απόψεις τους στη Διοίκηση κατά το στάδιο της αξιολόγησης των σχετικών μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στις οποίες στηρίζεται η πληττόμενη απόφαση, δεν τους στερεί το έννομο συμφέρον να προσβάλλουν την απόφαση αυτή με αίτηση ακύρωσης. Είναι, λοιπόν, απορριπτέοι οι ισχυρισμοί του Δημοσίου, με τους οποίους αμφισβητείται το έννομο συμφέρον των αιτούντων.

9. Επειδή απο τα στοιχεία της δικογραφίας, δεν προκύπτει κοινοποίηση στις αιτούσες περιβαλλοντικές οργανώσεις η γνώση απο τους εκπροσώπους τους της προσβαλλόμενης απόφασης σε χρόνο απο τον οποίο η άσκηση της κρινόμενης αιτησης να απέχει περισσότερο απο εξήντα ημέρες. Ειδικότερα, δεν προκυπτει πλήρης γνώση της απόφασης που να κινεί την κατά νόμο εξκονθήμερη προθεσμία προσβολής της με αίτηση ακύρωσης απο την απο 11.6.1992 αίτηση των αιτουσών οργανώσεων προς το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, με την οποία ζητήθηκαν αντίγραφα εγγράφων σχετικών με το έργο της εκτροπής των υδάτων του ποταμού Αχελώου, μεταξύ των οποίων οι οικείες μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, καθώς και οι "διοικητικές πράξεως εγκρίσεως" των μελετών αυτών, χωρίς όμως να γίνεται στην παραπάνω αίτηση οποιαδήποτε αναφορά σε συγκεκριμένη πράξη της Διοίκησης. Εξάλλου, δεν μπορεί να θεμελιωθεί τεκμήριο γνώσης της προσβαλλόμενης απόφασης απο τους εκπροσώπους των αιτούντων οργανώσεων στο γεγονός ότι, πριν εκδοθεί η απόφαση αυτή, δημοσιεύθηκε σε τοπικές εφημερίδες των νομών Τρικάλων, Καρδίτσας και Αρτας πρόσκληση των ενδιαφερομένων να λάβουν γνώση μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων που συντάχθηκαν για έργα εντασσόμενα στο πρόγραμμα της εκτροπής των υδάτων του Αχελώου, μεταξύ των οποίων και εκείνα, τα οποία αφορά η παραπάνω απόφαση, η δε μελέτη για τις επιπτώσεις της εκτροπής στο δέλτα του ποταμού είχε αποσταλεί απο τη Διοίκηση στην πρώτη και στη δεύτερη απο τις προναφερομένες οργανώσεις με το έγγραφο 47081/Π.Π.1851/28.11.1989 του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, ούτε το γεγονός ότι η κρινόμενη αίτηση ασκήθηκε μετά την πάροδο είκοσι ενός περίπου μηνών απο την έκδοση της προσβαλλομένης, ενόψει και του ότι, όπως έχει εκτεθεί σε προηγούμενη σκέψη, δεν προκύπτει δημοσιοποίηση της πράξης αυτής κατά τη διαδικασία που θεσπίζεται με το προαναφερόμενο αρθρο 3 της κοινής απόφασης 75308/5512/26.10.1990 του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και τον Υφουπουργό Εθνικής Οικονομίας και μάλιστα για τις δύο απο τις τρεις Νομαρχίες, στην περιφέρεια των οποίων βρίσκονται τα επίμαχα έργα, και συγκεκριμένα για τις Νομαρχίες Τρικάλων και Καρδίτσας, η Διοίκηση ούτε καν ισχυρίζεται ότι τηρήθηκαν οι κατα το αρθρο αυτό διατυπώσεις δημοσιοποίησης, αλλ' αντιθέτως στο έγγραφο 1710/6.5.1994 της Νομαρχίας Τρικάλων προς το Συμβούλιο της Επικρατείας υποστηρίζεται η άποψη, ότι δημοσίευση της πράξης, δεν προβλέπεται και στο έγγραφο 408/9.5.1994 της Νομαρχίας Καρδίτσας προς το Δικαστήριο αναφέρεται οτι αναρτηθηκε στον πίνακα ανακοινώσεων της Νομαρχίας και ανακοινώθηκε απο τον τοπικό τύπο η "έγκριση" απο το Νομαρχιακό Συμβούλιο των περιβαλλοντικών όρων, δεν βεβαιώνεται όμως οτι τηρήθηκαν οι διατυπώσεις αυτές και για την προσβαλλόμενη υπουργική πράξη, ενω, τέλος, δεν αποδεικνύεται

απο τα στοιχεία της δικογραφίας ότι η ευρεία δημοσιότητα, που έχει λάβει γενικώς και επί σειρά ετών το θέμα της εκτροπής των υδάτων του ποταμού Αχελώου, συνδέεται και με την εκδοσή της προσβαλλομένης πράξης ή με το περιεχόμενό της. Κατά συνέπεια εμπροθέσμως ασκείται η κρινόμενη αίτηση, είναι δε απορριπτέοι οι ισχυρισμοί του Δημοσίου, με τους οποίους υποστηρίζεται το αντίθετο.

10. Επειδή, κατά το άρθρο 24 του Συντάγματος η Πολιτεία έχει υποχρέωση να προστατεύει το φυσικό περιβάλλον και να λαμβάνει ιδιαίτερα προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα για τη διαφύλαξη του. Με τη συνταγματική αυτή διάταξη θεσπίζεται η θεμελιώδης αρχή της προλήψως της βλάβης του φυσικού περιβάλλοντος χάριν της οικολογικής ισορροπίας και της διατηρήσεως αυτού και των φυσικών πόρων προς όφελος όχι μόνον της παρούσας γενεάς αλλά και των επομένων. Επομένως, απο την ίδια διάταξη απορρέουν οι περιορισμοί εκείνοι στην αναπτυξιακή πολιτική της πολιτείας, που είναι αναγκαίοι για την πολιτική της πολιτείας, που είναι αναγκαίοι για την πρόληψη της βλάβης του φυσικού περιβάλλοντος, σε τρόπο ώστε όχι κάθε ανάπτυξη αλλά μόνο η βιώσιμη, δηλ. εκείνη που δεν επιφέρει βλάβη στο περιβάλλον και άρα είναι διατηρήσιμη και όχι πρόσκαιρη, να είναι επιτρεπτή απο το Σύνταγμα. Ειδικότερα, να μεν η κατασκευή δημοσίων έργων μπορεί να αποτελεί μέρος αναπτυξιακών προγραμμάτων, πλη,ως έχουσα άμεση επίδραση στο φυσικό περιβάλλον, μπορεί να αποτελεί, επίσης, μέγιστο κίνδυνο σοβαρής αλλοίωσης ή ακόμη και ανεπανόρθωτης καταστροφής αυτού, αν δεν γίνεται με περίσκεψη και πλήρη επιστημονική μελέτη όλων των επιπτώσεων της στο περιβάλλον, οπότε και μόνον είναι επιτρεπτή.

11. Επειδή σε συμμόρφωση προς την επιταγή που περιέχεται στις προαναφερόμενες διατάξεις του άρθρου 24 παρ. 1 του Συντάγματος, εκδόθηκε ο ν. 1650/1986 "για την προστασία του περιβάλλοντος" (φ. 160), με τον οποίο θεσπίζονται κανόνες αναφερόμενοι, πλην άλλων, στις προϋποθέσεις και στη διαδικασία για την έγκριση της εγκατάστασης δραστηριοτήτων ή εκτέλεσης έργων, απο τα οποία απειλούνται δυσμενεί επιπτώσεις στο περιβάλλον. Ειδικότερα, με τα άρθρο 3 παρ. 1 του νόμου αυτού παρέχεται εξουδιότητα για την κατάταξη, με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του κατα περιπτωση αρμοδίου υπουργού, των δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε τρεις κατηγορίες, ανάλογα με τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον και με κριτήρια το είδος και μέγεθός τους, το είδος και την ποσότητα των εκπεμπόμενων ρύπων και κάθε άλλη επίδραση στο περιβάλλον, τη δυνατότητα να προληφθεί η παραγωγή ρύπων απο την εφαρμοζόμενη παραγωγική διαδικασία, τον κίνδυνο σοβαρού ατυχήματος και το βαθμό της ανάγκης να επιβληθούν περιορισμοί για την προστασία του περιβάλλοντος. Στη δε παράγραφο 2 το ιδίου άρθρου ορίζεται ότι η πρώτη κατηγορία

περιλαμβάνει "τα έργα και τις δραστηριότητες που λόγω της φύσης, του μεγέθους ή της εκτασής τους είναι πιθανό να προκαλέσει σοβαρούς κινδύνους για το περιβάλλον" ενώ στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν έργα και δραστηριότητες που δεν προκαλούν μεν σοβαρούς κινδύνους ή οχλήσεις αλλά για λόγους προστασίας του περιβάλλοντος πρέπει να υποβάλλονται "σε γενικές προδιαγραφές, όρους και περιορισμούς που προβλέπονται απο κανονιστικές διατάξεις" και στην τρίτη κατηγορία "όσα προκαλούν ιδιαίτερα μικρό κίνδυνο ή όχληση ή υποβάθμιση στο περιβάλλον". Περαιτέρω στο άρθρο 14 του παραπάνω νόμου προβλέπεται, πλην άλλων, ότι "για την πραγματοποίηση νέων ή την επέκταση, τον εκσυγχρονισμό ή τη μετεγκατάσταση υφισταμένων έργων ή δραστηριοτήτων που περιλαμβάνονται στις κατηγορίες του προηγούμενου άρθρου, απαιτείται η έγκριση όρων για τη προστασία του περιβάλλοντος, η οποία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη χορήγηση άδειας εγκατάστασης ή πραγματοποίησης της δραστηριότητας ή του έργου" (παρ. 1), ότι "για την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων για τα έργα και τις δραστηριότητες της πρώτης κατηγορίας απαιτείται υποβολή μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων" (παρ. 2α), ότι "η ~έγκριση~ ~περιβαλλοντικών~ ~όρων~ για τα έργα και τις δραστηριότητες της κατηγορίας αυτής χορηγείται με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και των κατά περίπτωση συναρμοδίων υπουργών. Με όμοια απόφαση είναι δυνατό, η ~έγκριση~ περιβαλλοντικών όρων για ορισμένα έργα ή δραστηριότητες της κατηγορίας αυτής να ανατίθεται στο νομάρχη.." (παρ. 2β') ότι "για νέα έργα και δραστηριότητες της πρώτης κατηγορίας απαιτείται προέγκριση που αφορά τη χωροθέτηση... Η διαδικασία για την προέγκριση, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια καθορίζονται με την απόφαση της παρ. 10... (παρ. 6), ότι "με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του κατά περίπτωση αρμοδίου υπουργού καθορίζονται η διαδικασία έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και η προθεσμία υποβολή τους..." (παρ. 10) και ότι "οι διατάξεις του άρθρου αυτού εφαρμόζονται αναλόγως και στα έργα και τις δραστηριότητες που υφίστανται ή βρίσκονται στο στάδιο της κατασκευής κατά την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού. Με κοινές αποφάσεις, που εκδίδονται απο τον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και τον κατά περίπτωση αρμόδιο υπουργό, καθορίζονται ο αναγκαίος χρόνος προσαρμογής των παραπάνω έργων και δραστηριοτήτων στις διατάξεις του νόμου αυτού και στις διατάξεις που θα εκδοθούν κατ' εξουσιοδότησή του, οι σχετικοί όροι και η διαδικασία" (παρ. 11). Στο δε άρθρο 5 του ίδιου νόμου ορίζονται ως εξής: "1. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού καθορίζεται το περιεχόμενο της μελέτης

περιβαλλοντικών επιπτώσεων, που μπορεί να διαφοροποιείται κατά κλάδους ή ομάδα έργων και δραστηριοτήτων. Με όμοια απόφαση ορίζεται το περιεχόμενο της μελέτης ανάλογα με τα στάδια έκκρισης του έργου σύμφωνα με το αρθρο 4 παρ. 6. Η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων περιλαμβάνει τουλάχιστον : α') περιγραφή του έργου ή της δραστηριότητας με πληροφορίες για το χώρο εγκατάστασης, το σχεδιασμό και το μέγεθό του. β') εντοπισμό και αξιολόγηση των βασικών επιπτώσεων στο περιβάλλον, γ) περιγραφή των μετρων για την πρόληψη, μείωση ή αποκατάσταση των αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον, δ) εξέταση εναλλακτικών λύσεων και υπόδειξη των κύριων λόγων της επιλογής της προτεινόμενης λύσης, ε) απλή περίληψη του συνόλου της μελέτης. 2. Το οικείο νομαρχιακό συμβούλιο λαμβάνει γνώση της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και πριν από την έγκριση της ενημερώνει κάθε πολίτη και τους φορείς εκπροσώπησης του, για να εκφράσουν τη γνώμη τους. Ο τρόπος ενημέρωσης καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων". Εξάλλου, με βάση εξουσιοδοτήσεις παρεχόμενες με διατάξεις του παραπάνω νόμου, μεταξύ των οποίων και τα προναφερόμενα αρθρα 3, 4 παρ. 10 και 11 και 5 παρ. 1, αλλά και σε συμμόρφωση προς τις οδηγίες 84/360/ΕΟΚ και 85/337 /ΕΟΚ του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 28ης Ιουνίου 1984 και της 27ης Ιουνίου 1985, αντιστοίχως εκδόθηκε η κοινή απόφαση 69269/5387/24.10.1990 των Υπουργών Εσωτερικών, Εθνικής Οικονομίας, Γεωργίας, Πολιτισμού, Εμπορικής Ναυτιλίας, Τουρισμού, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας και Μεταφορών και Επικοινωνιών (φ.678/25.10.1990, τ. Β'), με την οποία, πλην άλλων, ορίζονται τα έργα και οι δραστηριότητες που κατατάσσονται στις πρώτη και στη δεύτερη κατηγορία, καθορίζονται τα απαιτούμενα στοιχεία και προδιαγραφές του περιεχομένου των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, καθώς και η διαδικασία ~έγκρισης~ ~περιβαλλοντικών~ ~όρων~. Συγκεκριμένα στο αρθρο 4 της κινής αυτής υπουργικής απόφασης απαριθμούνται τα έργα και οι δραστηριότητες που κατατάσσονται στην πρώτη (Α') κατηγορία υποδιαιρούμενα σε δυο ομάδες (I και II), μεταξύ δε εκείνων που ανήκουν στην ομάδα II περιλαμβάνονται τα "έργα δειυθέτησης (canalisation) και ρύθμισης της ροής υδάτω" (περ. ε') και τα "φράγματα και λοιπές εγκαταστάσεις προς συγκράτηση ή μονιμότερη αποθήκευση των υδάτων" (περ. στ') και, περαιτέρω στον πίνακα 2, ο οποίος προσαρτάται στο αρθρο 16 και στο οποίο παραπέμπεται η παράγραφος 2 του αρθρου 6 της ίδιας υπουργικής απόφασης, ορίζονται τα στοιχεία που πρέπει να περιέχουν οι μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τα έργα και τις δραστηριότητες της παραπάνω ομάδας II, στο δε αρθρο 9 της απόφασης αυτής προβλέπεται η διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων . Τέλος, σύμφωνα με τη

μεταβατική διαταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 17 της παραπάνω υπουργικής απόφασης, έργα ή δραστηριότητες που βρίσκονται στο στάδιο της κατασκευής κατά την έναρξη ισχύος της απόφασης αυτής προσαρμόζονται στις διατάξεις της που αφορούν την ~έγκριση~ ~περιβαλλοντικών~ ~όρων~ "μετά απο τέσσερα (4) χρόνια απο την έναρξη ισχύος της", στην ίδια όμως παράγραφο ορίζεται ότι "εάν πριν απο την πάροδο της τετραετίας, κατά την κατασκευή ή τη λειτουργία του έργου ή της δραστηριότητας προκύπτει ότι δεν προστατεύεται επαρκώς το περιβάλλον, επιβάλλονται περιβαλλοντικοί όροι σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις της παρούσας απόφασης".

12. Επειδή τα έργα, τα οποία αφορά η προσβαλλόμενη απόφαση, εκτελούνται μεν στη φυσική κοίτη του ποταμού Αχελώου, αλλ'όπως και ρητώς αναφέρεται σε έγγραφα τόσο της Διοίκησης όσο και της παρεμβαίνουσας Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού (βλ. ενδεικτικώς το απο 13.5.1994 "ενημερωτικό σημείωμα " του Γραφείου Εργων Εκτροπής Αχελώου του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο με το υπόμνημα του Δημοσίου και τα έγγραφα 4241/23.9.1985 και 1931./20.5.1985 της Διεύθυνσης Ανάπτυξης Υδροηλεκτρικών Εργων της Δημοσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού προς το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και προς το Υπουργείο Ενέργειας και Φυσικών Πόρων, αντιστοίχως) είναι ενταγμένα στα έργα του "συγκροτήματος της εκτροπής", δηλαδή στο σύστημα των τεχνικών έργων που απαιτούνται για την αποθηκευση και ρύθμιση της ροής των υδάτων του άνω Αχελώου και τελικώς την εκτροπή τους προς τη θεσσαλική πεδιάδα και τη διοχετεύση τους στην κοίτη του Πηνειού ποταμού. Όπως προκύπτει δε απο τα στοιχεία του φακέλλου, ο Αχελώος, ο οποίος πηγάζει απο το όρος Λάκμος της οροσειράς της Πίνδου, στην περιοχή του Μεστόβου, και, εμπλουτιζόμενος με τα νερά αρκετών παραποτάμων, εκβάλλει δυτικά του Μεσολογγίου, στο Ιόνιο πέλαγος, διασχίζοντας ένα απο τα σημαντικότερα υδατικά διαμερίσματα της Χώρας, έχει μήκος 220 χιλιομέτρων περίπου, με πλάτος που φθάνει εως και 90 μέτρα και αποτελεί πολύ σημαντικό ποτάμιο οικοσύστημα. Η περι ης πρόκειται παρέμβαση έχει πολλαπλές σοβαρές επιπτώσεις στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον των οικείων πειροχών, και ιδίως α') την επικοινωνία των ποταμών οικοσυστημάτων Αχελώου και Πηνειού, που συνεπάγεται αμέσως την ανάμειξη της πανίδας και χλωρίδας αυτών με τον ενεύθεν πρόδηλο κίνδυνο μειώσεως της βιοποικιλιάς των εκ του ανταγωνισμού των ειδών. Διότι η οροσειρά της Πίνδου αποτελεί μέχρι τούδε αδιαπέραστο γεωγραφικό φράγμα, αποκλείον την μετακίνηση των ενδημικών και μάλιστα των υδροβίων οργανισμών, της εξαιρετικά πλούσιας χλωρίδας και πανίδας της περιοχής απο το Δυτικό διαμέρισμα στο ανατολικό, ενώ η διάνοιξη της σήραγγας θα επιτρέψει για πρώτη φορά την κίνηση των ειδών αυτών κατά τη φορά των

μεταφερομένων υδάτων, ήτοι εκ δυσμω προς ανατολάς, β) τη μείωση των υδάτων του Αχελώου και της συνολικής ροής προς το δέλτα αυτού, που αποτελεί σημαντικό υγρότοπο και ενδιαίτημα αγρίας ορνιθοπανίδας, προστατευμένης απο τις διατάξεις της Διεθνούς Συμβάσεως Ραμσάρ, γ') την κατασκευή σειράς μεγάλων φραγμάτων (Πύλη, Μουζάκι, Συκιά, Μεσσοχώρα), που θα κατακλύσουν κατοικίες και αγρούς, θα προκαλέσουν μετακίνηση και αλλαγή απασχόλησης του πληθυσμού, θα διαταράξουν σοβαρώς τα υφιστάμενα δίκτυα επικοινωνίας, θα καταστρέψουν τα εδαφικά και ποτάμια οικοσυστήματα και θα τα αντικαταστήσουν με λημναία και θα επιφέρουν αλλαγή των οικείων μικροκλιμάτων και σοβαρή αλλοίωση της αισθητικής του τοπίου. δ') τη μείωση της παροχής υδάτων του Αχελώου, νοτίως της εκτροπής, προς τα υπ' αυτού τροφοδοτούμενα φυσικά και ανθρωπογενή οικοσυστήματα της Δυτικής Ελλάδος, με όλες τις εντεύθεν συνέπειες για την ευστάθεια και βιωσιμότητά των ιδίως σε περιόδους ξηρασίας, ε') σοβαρές κοινωνικοοικονομικές και πολιτιστικές αλλαγές απο την ποικιλότροπο εκμετάλλευση των φραγμάτων, που θα έχουν δευτερογενείς επιπτώσεις στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον των οικείων περιοχών, στ) την αύξηση των υδάτων και της συνολικής ροής του ποταμού Πηνείου προς το δέλτα αυτού, με σημαντική επίδραση στα φυσικά και ανθρωπογενή συστήματα του Θεσσαλικού κάμπου, ιδίως δε αύξηση της ρυπάνσεως απο τοξικά φυτοφάρμακα.

13. Επειδή όπως προκύπτει περαιτέρω απο τα στοιχεία του φακέλλου, η εκτέλεση των τεχνικών έργων, τα οποία αφορά η προσβαλλόμενη απόφαση, είχε αποφασιστεί πριν απο τη δημοσίευση της προαναφερόμενης κοινής υπουργικής απόφασης 69269/5387/24.10.1990, αλλά και πριν ακόμη δημοσιευθεί ο ίδιος ο ν. 1650/1986, κατ' εξουσιοδότηση του οποίου εκδόθηκε η υπουργική απόφαση, και μάλιστα κατα τη δημοσίευση του νόμου αυτού είχαν αρχίσει οι σχετικές εργασίες (βλ. ενδεικτικώς το έγγραφο 4241/23.9.1985 της Διεύθυνσης Ανάπτυξης Υδροηλεκτρικών Εργων της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού προς το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, στο οποίο αναφέρεται και το έγγραφο Α.Π. ΓΑ/37/23.2.1994 του Γραφείου Εργων Εκτροπής Αχελώου του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας προς το Συμβούλιο της Επικρατείας). Με τα δεδομένα αυτά, σύμφωνα με τα αρθρα 4 παρ. 6 του ν. 1650/1986 και απο όσα αναφέρονται στην προηγούμενη σκέψη συνάγει ότι το εγχείρημα της εκτροπής μέρους των υδάτων του Αχελώου ποταμού προς το Θεσσαλικό κάμπο αποτελεί σύνθετο και μάλιστα τεχνικό έργο μεγάλης κλιμακος και έχει επιπτώσεις, που μπορούν να προκαλέσουν σοβαρή και ανεπανόρθωτη βλάβη στο φυσικό περιβάλλον. Είναι δε πρόδηλο ότι η συνολική επίδρασή του στο φυσικό περιβάλλον των επηρεζομένων περιοχών Δυτικής Ελλάδος και Θεσσαλίας δεν ισούται προς το αθροισμα των τοπικως μόνο εκτιμωμένων συνπεπειών των επιμέρους τεχνικών έργων που απαιτούνται για την πραγματοποίησή του, αλλ' είναι

πολλαπλάσιο τούτου λόγω του δυναμικού και μή γραμμικού χαρακτήρος των εντεύθεν διαταρασσομένων και εν αλληλεπίδρασει τελούντων φυσικών και ανθρωπογενών οικοσυστημάτων. Κατά συνέπεια, για την καταγραφή και αξιολόγηση των επιπτώσεων του εγχειρήματος αυτού δεν αρκεί η σύνταξη μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για καθένα από τα προγραμματιζόμενα επιμέρους τεχνικά έργα, αλλά είναι αναγκαία η σύνταξη, κατά τη διαδικασία που θεσπίζεται με τις διατάξεις αυτές, συνολικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, στην οποία με την κατάλληλη επιστημονική μέθοδο θα συσχετίζονται και θα συνεκτιμώνται οι προεκτεινόμενες επιμέρους συνεπειές για το περιβάλλον, προς εξεύρεση και αξιολόγηση της συνολικής επίδρασης του έργου στο περιβάλλον από την αλλοίωση του υδρολογικού ισοζυγίου μεταξύ Δυτικής Ελλάδος και Θεσσαλίας. Μόνο με τέτοια συνθετική μελέτη θα καταστεί δυνατό να διαγωνισθούν σε όλη τους την έκταση οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της εκτροπής και ενόψει αυτών αφενός μεν να κριθεί αν είναι καν επιτρεπτή η εκτέλεση του έργου, ή αν τούτο αποκλείεται λόγω βλάβης του περιβάλλοντος, αφετέρου δε να εκτιμηθεί η αναγκαιότητα του έργου στο πλαίσιο και της αναμενόμενης μορφής ανάπτυξης της Θεσσαλίας και να αξιολογηθούν πλήρως τα μνημονευόμενα στην παράγραφο 1 του προαναφερόμενου άρθρου 5 ν. 1650/1986 στοιχεία και κριτήρια, μέσω των οποίων ελέγχεται και η τήρηση των επιταγών που απορρέουν από το άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος κατά τα διαλαμβανόμενα σε προηγούμενη σκέψη, καθώς επίσης και να προσδιορισθούν οι περιοχές στις οποίες επέρχονται συνέπειες από το παραπάνω εγχείρημα και, κατ' επέκταση οι νομοί, για τους οποίους απαιτείται να τηρηθεί η διαδικασία που προβλέπεται στην παραγραφο 2 του ίδιου άρθρου 5 και στα άρθρα 2 και 3 της προαναφερόμενης κοινής απόφασης 75308/5512/26.10.1990 του Υπουργού Περιβάλλοντος και Δημοσίων Έργων.

14. Επειδή, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλλου, για την έκδοση της προσβαλλόμενης απόφασης, η οποία, όπως έχει εκτεθεί, αφορά τεχνικά έργα περιλαμβάνοντα στο πρόγραμμα εκτροπής των υδάτων του ποταμού Αχελώου, η Διοίκηση στηρίχθηκε σε μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, οι οποίες συντάχθηκαν ειδικώς για τα επιμέρους τεχνικά αυτά έργα και για τις οποίες ζητήθηκε η γνώμη των νομαρχιακών συμβουλίων Τρικάλων και Καρδίτσας, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 2 της προαναφερόμενης κοινής απόφασης 75308/5512/26.10.1990 του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του Υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας, και συγκεκριμένα ως προς τη μελέτη του γραφείου "Π-Γ ΕΠΕ", έτους 1989, για την περιοχή της άμεσης επιρροής των έργων της κύρια σήραγγας εκτροπής τους Αχελώου και προς τη μελέτη του γραφείου "Θ.Ο." έτους 1987, για την περιοχή της άμεσης επιρροής των έργων Πύλης

και Μουζακίου. Εξάλλο, η Διοίκηση ισχυρίζεται ότι, για την αναγκαιότητα και τις επιπτώσεις της εκτροπής υδάτων του ποταμού Αχελώου προς τη Θεσσαλία, έχει συνταχθεί μεγάλος αριθμός μελετών, οι οποίες και μνημονεύονται, πλην άλλων, στην "ενημερωτική έκθεση" που έχει αποσταλεί στο Δικαστήριο με το έγγραφο Α.Π ΓΑ 24/3701/28.1.1994 του Γραφείου έργων Εκτροπής Αχελώου ποταμού του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και στο απο 31.5.1994 " ενημερωτικό σημείωμα" του γραφείου αυτού, που έχει υποβληθεί με τα υπομνήματα του Δημοσίου και των παραμβαίνοντων δήμων και σωματείων, δεν προκύπτει όμως ότι μεταξύ των μελετών αυτών περιλαμβάνεται συνολική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων κατά την έννοια που εκτίθεται στην προηγούμενη σκέψη. Ειδικότερα δε, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει τέτοιο χαρακτήρα η μελέτη με τίτλο "οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της εκτροπής του Αχελώου", έτους 1987, η οποία συντάχθηκε απο ομάδα επιστημόνων με συντονιστή τον καθηγητή Ν.Σ.Μ., η οποία ρητώς αναγνωρίζει ότι δεν έχουν εισέτι συλλεγεί τα απαραίτητα εκείνα δεδομένα που θα μπορούσε να στηρίξουν επιστημονική κρίση σε σειρά περιβαλλοντικών ζητημάτων, εκ των οποίων εξαρτάται και η ειρηνή συνολική αξιολόγηση. Πάντως, δεν προκρίπτεται ότι η μελέτη Μ., καθώς και οι λοιπές μελέτες που απαριθμούνται στα προαναφερόμενα έγγραφα του Γραφείου Εργων Εκτροπής Αχελώου, αξιολογήθηκαν απο τα οικεία όργανα της Διοίκησης κατά τη διαδικασία που προβλέπεται στις παραπάνω διατάξεις του αρρθου 5 παρ. 2 ν. 1650/1986 και του αρρθου 2 της κοινής απόφασης 75308/5512/26.10.1990 του Υπουργού Περιβαλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Εργων και του Υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας. Με τα δεδομένα αυτά, εφόσον δηλαδή η προσβαλλόμενη απόφαση δεν στηρίζεται όπως έπρεπε σε συνολική, με την παραπάνω έννοια, μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, που να έχει υποβληθεί και αξιολογηθεί κατα την προαναφερόμενη διαδικασία, η απόφαση αυτή είναι μη νόμιμη. Εξάλλου, το υποβαλλόμενο με το υπόμνημα του Δημοσίου αίτημα, να διαταχθείπραγαματογνωμοσύνη, προκειμένου να διαπιστωθεί αν, για τη συνολική αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων που συνδέονται με την εκτροπή του Αχελώου ποταμού, είναι απο τεχνική άποψη αναγκαίο να συνταχθεί ενιαία μελέτη ή η έρευνα των προβλημάτων αυτών μπορεί να διασπαστεί σε περισσότερες της μιας μελέτες και αν οι υφιστάμενες σχετικές μελέτες έχουν συνθετικό χαρακτήρα, είναι απορριπτέο. Διότι, απο το περιεχόμενο των επιμέρους μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, με βάση τις οποίες εγκρίθηκαν οι επίμαχοι περιβαλλοντικοί όροι και οι οποίες αξιολογήθηκαν στο πλαίσιο της διαδικασίας που θεσπίζεται με τις προαναφερόμενες διατάξεις, σαφώς προκύπτει ότι οι μελέτες αυτές δεν έχουν τέτοιο χαρακτήρα, αλλ' αναφέρονται στις περιβαλλοντικές επιπτώσεις απο τα τεχνικά έργα που αποτελούν το αντικείμενό τους και συγκεκριμένα απο την κύρια σήραγγα

εκτροπής αφενός και τα φράγματα, ταμειυτήρες και συναφή έργα που προβλέπεται να κατασκευαστούν στις θέσεις Πύλη και Μουζάκι αφετέρου και μάλιστα στη δεύτερη από τις προαναφερόμενες μελέτες, δηλαδή εκείνη που αφορά τα έργα Πύλης και Μουζακίου επισημαίνεται ακριβώς, στη σελίδα 3 του Β' τόμου, ότι "η κατασκευή των φραγμάτων και το τροποποιημένο περιβάλλον που θα προκύψει δεν αποτελούν ένα ανεξάρητο σχέδιο ανάπτυξης, αλλά τμήμα ενός σημαντικά γενικότερου έργου, που περιλαμβάνει την πρόσκαιρη με σημαντική μεταβολή των συνθηκών περιβάλλοντος σε μια ζώνη που περιέχει όλη σχεδόν την κεντρική Ελλάδα", ότι για τους παραπάνω λόγους η μελέτη αυτή "δεν ευσταθεί από μόνη της και θα πρέπει να θεωρηθεί ως στοιχείο για τη συνολικότερη εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από το σύνολο των έργων", ότι "κάθε σοβαρή προσπάθεια ανάλυσης και αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τα φράγματα Πύλης και Μουζακίου πρέπει να γίνει συνολικά για το έργο της εκτροπής του Αχελώου, την αρδευση της Θεσσαλικής πεδιάδας, την αφαίρεση υδάτινων πόρων από την Ηπειρο και τη Δυτική Στερεά Ελλάδα, συνυπολογίζοντας ακόμα τις επιπτώσεις στους οριζοντίους όγκους της Κεντρικής Ελλάδας, στο Ιόνιο και στο Αιγαίο Πέλαγος", ότι "η ποικιλότητα και η ισορροπία των οικοσυστημάτων της χώρας μας επιβάλλουν σαφώς διεξοδική ανάλυση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από το σύνολο του έργου" και, τέλος, ότι είναι αναγκαίο ο κύριος του έργου να εκπονήσει τη συνολική αυτή μελέτη. Η προσαλλομένη απόφαση, λοιπόν, είναι ακυρωτέα για τον παραπάνω λόγο, τον οποίο βασίμως προβάλλουν οι αιτούντες, αποβαίνει δε αλυσιτελής η έρευνα των λοιπών λόγων ακύρωσης που περιέχονται στην κρινόμενη αίτηση. Πρέπει επομένως, να γίνει δεκτή η αίτηση αυτή και να απορριφθούν οι παρεμβάσεις.

15. Επειδή, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλλου, για την έκδοση της προσαλλομένης απόφασης η οποία, όπως έχει εκτεθεί, αφορά τεχνικά έργα περιλαμβανόμενα στο πρόγραμμα εκτροπής των υδάτων του ποταμού Αχελώου, η Διοίκηση στηρίχθηκε στη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων του γραφείου "Π. - Γ. ΕΠΕ", έτους 1986, η οποία αναφέρεται στην περιοχή της άμμεσης επιρροής των συγκεκριμένων αυτών τεχνικών έργων και για την οποία ζητήθηκε η γνώμη των νομαρχιακών συμβουλίων Τρικάλων, Άρτας και Καρδίτσας, σύμφωνα με τα στηριζόμενα στο άρθρο 2 της προαναφερόμενης κοινής απόφασης 75308/5512/12.10.1990 του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του Υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας. Εξάλλου, η Διοίκηση ισχυρίζεται ότι για την αναγκαιότητα και τις επιπτώσεις της εκτροπής υδάτων του ποταμού Αχελώου προς τη Θεσσαλία έχει συνταχθεί μεγάλος αριθμός μελετών, οι οποίες και μνημονεύονται, πλην άλλων, στην "ενημερωτική εκθεση", που έχει αποσταλεί στο Δικαστήριο με το έγγραφο Α.Π. ΓΑ 24/3701/28.1.1994 του Γραφείου Έργων

Εκτροπής Αχελώου ποταμού του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας και στο απο 31.5.1994 "ενημερωτικού σημείωμα" του γραφείου αυτού, που έχει υποθεί με το υπόμνημα του Δημοσίου, δεν προκύπτει όμως ότι μεταξύ των μελετών αυτών περιλαμβάνεται και πλήρης συνθετική μελέτη αυτών περιλαμβάνεται και πλήρης συνθετική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, κατά την έννοια που εκτίθεται στην προηγούμενη σκέψη και ειδικότερα, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει τέτοιο χαρακτήρα (η μελέτη με τίτλο "οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της εκτροπής του Αχελώου" έτους 1987, η οποία συντάχθηκε απο ομάδα επιστημόνων με συντονιστή τον καθηγητή Ν.Σ. Μ.), που ρητώς αναγνωρίζουν ότι δεν έχουν ακόμη συλλεγεί και μελετηθεί τα απαραίτητα εκείνα δεδομένα που θα μπορούσαν να στηρίξουν επιστημονική κρίση σε σειρά περιβαλλοντικών ζητημάτων, απο τα οποία, εντούτοις, εξαρτάται η ειρημένη συνολική αξιολόγηση. Πάντως, δεν προκύπτει ότι η τελευταία αυτή μελέτη καθώς και οι λοιπές μελέτες που απαριθμούνται στα προαναφερόμενα έγγραφα του Γραφείου Εργων Εκτροπής Αχελώου αξιολογήθηκαν απο τα οικεία όργανα της Διοίκησης κατά τη διαδικασία που προβλέπεται στις παραπάνω διατάξεις του άρθρου 5 παρ. 2 ν. 1650/ 1989 και του άρθρου 2 της κοινής απόφασης 75308/5512/26.10.1990 του Υπουργού Περιβάλλοντος , Χωροταξίας και Δημόσιων Εργων και του Υφυπουργού Εθνικής Οικονομίας. Με τα δεδομένα αυτά, εφόσον δηλαδή η προσβαλλόμενη απόφαση, αν και αφορά έργα που αποτελούν μέρος του προγράμματος εκτροπής των υδάτων του Αχελώου ποταμού, δεν στηρίζεται και σε συνθετική, με την παραπάνω έννοια, μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, που να έχει υποβληθεί και αξιολογηθεί κατά την προαναφερόμενη διαδικασία, η απόφαση αυτή είναι μη νόμιμη. Εξάλλου, το υποβαλλόμενο με το υπόμνημα του Δημοσίου αίτημα να διαταχθεί πραγματογνωμοσύνη, προκειμένου να διαπιστωθεί αν για τη συνολική αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων που συνδέονται με την εκτροπή του Αχελώου ποταμού είναι απο τεχνητή άποψη αναγκαίο να συνταχθεί ενιαία μελέτη, ή η έρευνα των προβλημάτων αυτών μπορεί να διασπαστεί σε περισσότερες απο μια μελέτες και αν οι υφιστάμενες σχετικές μελέτες έχουν συνθετικό χαρακτήρα, είναι απορριπτέο, δεδομένου οτι απο το περιεχόμενο της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, με βάση την οποία εκγρίθηκαν οι επίμαχοι περιβαλλοντικοί όροι και η οποία αξιολογήθηκε στο πλαίσιο της διαδικασίας που θεσπίζεται με τις προαναφερόμενες διατάξεις και μνημονεύεται, μόνη αυτή, στο προοίμιο της προσβαλλόμενης απόφασης, σαφώς προκύπτει ότι η μελέτη αυτή δεν έχει τέτοιο χαρακτήρα, αλλ' αναφέρεται στις περιβαλλοντικές επιπτώσεις απο τα τεχνικά έργα των περιοχών Μεσοχώρας και Συκιάς, που αποτελούν το αντικείμενό της. Η προσβαλλόμενη απόφαση, λοιπόν, είναι ακυρωτέα για τον παραπάνω λόγο, τον οποίο βασίμως προβάλλουν οι αιτούντες, αποβαίνει δε αλυσιτελής η έρευνα των

λοιπών λόγων ακύρωσης που περιέχονται στην κρινόμενη αίτηση. Πρέπει, επομένως να γίνει δεκτή η αίτηση και να απορριφθεί η παρέμβαση.»

- *Η Ολομέλεια του ΣΤΕ ακυρώνει την περιβαλλοντική άδεια της εταιρείας «TVX Hellas» για την εξόρυξη χρυσού στη Χαλκιδική, κατ' εφαρμογήν της αρχής της πρόληψης και της προφύλαξης του περιβάλλοντος. Βάση για την απόφαση, οι σημαντικές συνέπειες που κρίνεται ότι θα είχε η συγκεκριμένη δραστηριότητα στην περιοχή .*

613/2002 ΣΤΕ

«*Βιώσιμη ανάπτυξη (άρθρο 24 Συντ.)*. Τα κρατικά όργανα οφείλουν κατά τη λήψη μέτρων προστασίας του περιβάλλοντος να σταθμίζουν και άλλους παράγοντες αναγόμενους στο δημόσιο συμφέρον. Εξέρχεται των ορίων του ακυρωτικού ελέγχου η ευθεία αξιολόγηση των συνεπειών ενός έργου και η κρίση αν η πραγματοποιήσή του αντίκειται στην αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης. Η προσβαλλόμενη πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων για την κατασκευή και λειτουργία εγκαταστάσεων παραγωγής χρυσού στην Ολυμπιάδα Χαλκιδικής είναι μη νόμιμη, ως προϊόν πλημμελούς σταθμίσεως μεταξύ αφενός σκοπών θαλπομένων μεν από τον νόμο και το Σύνταγμα αλλά όχι επαρκών να αντισταθμίσουν την επαπειλούμενη βλάβη του φυσικού περιβάλλοντος και αφετέρου της τελευταίας αυτής βλάβης. Μειοψηφία. Δεκτή η αίτηση ακυρώσεως

2. Επειδή, με την αίτηση αυτή, η οποία εισάγεται προς συζήτηση ενώπιον της Ολομελείας δυνάμει ειδικής πράξεως του Προέδρου του Δικαστηρίου, λόγω μείζονος σπουδαιότητας, ο αιτών Δήμος ζητεί την ακύρωση της υπ' αριθ. πρωτ. 110005/18.9.2000 αποφάσεως του Γενικού Γραμματέως του Υπουργείου ΠΕΧΩΔΕ, με την οποία εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι για την κατασκευή και λειτουργία των εγκαταστάσεων παραγωγής χρυσού της εταιρείας με την επωνυμία «TVX HELLAS Ανώνυμη Εταιρεία Μεταλλείων και Βιομηχανίας Χρυσού» στην Ολυμπιάδα Χαλκιδικής. Στην δίκη παρεμβαίνουν υπέρ του κύρους της προσβαλλομένης πράξεως με χωριστά δικόγραφα αφ' ενός μεν η ανωτέρω εταιρεία, αφ' ετέρου δε η Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος (ΓΣΕΕ) και άλλοι.

3. Επειδή, ο αιτών Δήμος, στην διοικητική περιφέρεια του οποίου εμπίπτει, κατά το μεγαλύτερο μέρος, ο χώρος των επιμάχων εγκαταστάσεων, με έννομο συμφέρον και εν γένει παραδεκτώς ασκεί την κρινόμενη αίτηση.

4. Επειδή με έννομο συμφέρον ασκείται η παρέμβαση της εταιρείας TVX HELLAS Α.Ε., στην οποία έχει παραχωρηθεί η εκμετάλλευση των ως άνω εγκαταστάσεων.

5. Επειδή με έννομο συμφέρον ασκείται η κοινή παρέμβαση σωματείων εργαζομένων στα μεταλλεία Κασσάνδρας, του Εργατοϋπαλληλικού Κέντρου Ν. Χαλκιδικής και της ΓΣΕΕ εφ' όσον έχουν ως σκοπό, κατά τα καταστατικά τους, την προάσπιση και προαγωγή των επαγγελματικών συμφερόντων των μελών τους, τα οποία θίγονται, κατά τα προβαλλόμενα με το δικόγραφο της παρεμβάσεως, από τυχόν ακύρωση της προσβαλλομένης πράξεως, η οποία θα είχε ως συνέπεια την παρεμπόδιση δημιουργίας σημαντικού αριθμού θέσεων εργασίας στην ευρύτερη περιοχή. Επίσης, με έννομο συμφέρον ασκείται η παρέμβαση αυτή και από τον Δήμο Παναγίας Ν. Χαλκιδικής, η διοικητική περιφέρεια του οποίου γειτνιάζει με αυτή των επιμάχων εγκαταστάσεων, καθώς και από κατοίκους του αιτούντος Δήμου υπό την ειδικότερη ιδιότητα του μεν πρώτου ως μέλους του Δημοτικού Συμβουλίου που μειοψήφησε στην απόφαση για την άσκηση της αιτήσεως ακυρώσεως, των δε λοιπών ως μελών τοπικών συμβουλίων δημοτικών διαμερισμάτων του Δήμου, οι οποίοι επικαλούνται το ενδιαφέρον τους για την απασχόληση του εργατικού δυναμικού και την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής

6. Επειδή, στο άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος, όπως αυτό ίσχυε κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης πράξεως, οριζόταν ότι «Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους. Για τη διαφύλαξη του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα.....». Διατάξεις για την προστασία του περιβάλλοντος και για την αρχή της αειφόρου αναπτύξεως περιέχουν, εξ άλλου, τόσο η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, όσο και η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, όπως ισχύουν μετά την τροποποίησή τους με την Συνθήκη του Άμστερνταμ, που κυρώθηκε με τον ν. 2691/1999 (Α' 47) και τέθηκε σε ισχύ από 1.5.1999 (ανακοίνωση της 6.4.1999, Α' 87). Ειδικότερα, η μεν Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση ορίζει μεταξύ των στόχων της Ενώσεως την επίτευξη ισόρροπης και αειφόρου αναπτύξεως (έβδομη παράγραφος του προοιμίου και άρθρο Β, ήδη άρθρο 2 με την νέα αρίθμηση), η δε Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα ορίζει ως αποστολή της Κοινότητας την προαγωγή αρμονικής, ισόρροπης και αειφόρου αναπτύξεως των οικονομικών δραστηριοτήτων και ότι η πολιτική της Κοινότητας στον τομέα του περιβάλλοντος αποβλέπει σε υψηλό επίπεδο προστασίας και στηρίζεται, μεταξύ άλλων, στις αρχές της προφυλάξεως και της προληπτικής δράσεως (άρθρα 2 και 130 Ρ παρ. 2, ήδη άρθρα 2 και 174 παρ. 2 με την νέα αρίθμηση). Εν όψει της ανωτέρω συνταγματικής επιταγής εξεδόθη ο ν. 1650/1986 (Α' 160), με τον οποίο θεσπίζονται κανόνες αναφερόμενοι, πλην άλλων, στις προϋποθέσεις και στην διαδικασία για την έγκριση της εγκαταστάσεως δραστηριοτήτων ή εκτελέσεως έργων από τα οποία απειλούνται δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον, ενώ, με βάση εξουσιοδοτήσεις των άρθρων

3, 4 παράγραφοι 10 και 11 και 5 παράγραφος 1 του νόμου αυτού αλλά και σε συμμόρφωση προς τις Οδηγίες 84/360/ ΕΟΚ και 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου των Ε.Κ., εξεδόθη η κοινή υπουργική απόφαση 69269/5387/24.10.1990 (Β' 678) με την οποία καθορίζονται, μεταξύ άλλων, τα απαιτούμενα στοιχεία και προδιαγραφές του περιεχομένου των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων καθώς και η διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων.

7. Επειδή, με τις ανωτέρω διατάξεις, το φυσικό περιβάλλον έχει αναχθεί σε αυτοτελώς προστατευόμενο αγαθό προκειμένου να εξασφαλισθή η οικολογική ισορροπία και η διαφύλαξη των φυσικών πόρων προς χάρη και των επομένων γενεών. Όπως προκύπτει, μάλιστα, από την προαναφερθείσα συνταγματική διάταξη, ο συντακτικός νομοθέτης δεν αρκέσθηκε στην πρόβλεψη δυνατότητας να θεσπίζονται μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος αλλά επέβαλε στα όργανα του Κράτους που έχουν σχετική αρμοδιότητα να προβαίνουν σε θετικές ενέργειες για την διαφύλαξη του προστατευμένου αγαθού και, ειδικότερα, να λαμβάνουν τα απαιτούμενα νομοθετικά και διοικητικά, προληπτικά και κατασταλτικά, μέτρα, παρεμβαίνοντας στον αναγκαίο βαθμό και στην οικονομική ή άλλη ατομική ή συλλογική δραστηριότητα. *Κατά την λήψη, εξ άλλου, των μέτρων αυτών τα όργανα της νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας οφείλουν, κατά την έννοια της ανωτέρω διατάξεως, ερμηνευομένης εν όψει και των άρθρων 106 και 22 παρ. 1 του Συντάγματος, να σταθμίζουν και άλλους παράγοντες αναγόμενους στο γενικότερο εθνικό και δημόσιο συμφέρον, όπως είναι εκείνοι που σχετίζονται με τους σκοπούς της οικονομικής αναπτύξεως, της αξιοποίησεως του εθνικού πλούτου, της ενισχύσεως της περιφερειακής αναπτύξεως και της εξασφαλίσεως εργασίας στους πολίτες, δηλαδή σκοπούς για τους οποίους λαμβάνεται πρόνοια στο Σύνταγμα και, συγκεκριμένα, στα προαναφερόμενα άρθρα 106 και 22 παρ. 1. Η επιδίωξη όμως των σκοπών αυτών και η στάθμιση των προστατευομένων αντιστοίχων εννόμων αγαθών πρέπει να συμπορεύεται προς την υποχρέωση της Πολιτείας να μεριμνά για την προστασία του περιβάλλοντος κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται βιώσιμη ανάπτυξη, στην οποία απέβλεπε ο συντακτικός αλλά και ο κοινοτικός νομοθέτης. Κατά την στάθμιση εξ άλλου αυτή, σε συμμόρφωση προς την αρχή της προλήψεως και προφυλάξεως στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος, που απορρέει από τις ανωτέρω διατάξεις, τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας πρέπει να λαμβάνουν προεχόντως υπ' όψιν την τυχόν ύπαρξη ιδιαιτέρου κινδύνου για το φυσικό περιβάλλον από την κατασκευή και λειτουργία συγκεκριμένου έργου ή την ανάπτυξη συγκεκριμένης δραστηριότητας και να μη παρέχουν τη σχετική έγκριση αν διαπιστώσουν αιτιολογημένα ότι ο κίνδυνος αυτός, στον οποίο περιλαμβάνεται και ο επαπειλούμενος από ενδεχόμενη πλημμελή λειτουργία του έργου, υπερακοντίζει*

προδήλως τα προσδοκώμενα οφέλη από την λειτουργία του. Σε κάθε, πάντως, περίπτωση πρέπει, προκειμένου η στάθμιση αυτή να γίνεται κατά τρόπο ανταποκρινόμενο στην ανάγκη προστασίας των εκατέρωθεν διακυβευομένων εννόμων αγαθών, να εκτίθενται και να συνεκτιμώνται κατά τρόπο επαρκή αφ' ενός μεν ο τρόπος και η μέθοδος κατασκευής και λειτουργίας της συγκεκριμένης εγκαταστάσεως και αφ' ετέρου ο ειδικότερος χαρακτήρας του δημοσίου συμφέροντος, το οποίο προσδοκάται ότι θα εξυπηρετηθή από το έργο ή την δραστηριότητα αυτή, δεδομένου ότι η κατά τα ανωτέρω επιβαλλόμενη στάθμιση συναρτάται εκάστοτε με το είδος και την έκταση της επαπειλούμενης βλάβης και την φύση της εξυπηρετούμενης με την εκτέλεση του έργου ανάγκης.

Περαιτέρω, σε περίπτωση προσβολής με αίτηση ακυρώσεως των διοικητικών πράξεων που εκδίδονται κατά την διαδικασία με την οποία τα αρμόδια όργανα της Διοικήσεως εκτιμούν εκ των προτέρων τις αναμενόμενες συνέπειες για το περιβάλλον από σχεδιαζόμενα έργα ή δραστηριότητες και κρίνουν αν και με ποιούς όρους μπορεί να πραγματοποιηθή το έργο ή η δραστηριότητα ώστε να μη παραβιάζεται η αρχή της βιώσιμης αναπτύξεως, ο ακυρωτικός δικαστής ερευνά εάν τηρήθηκε συννόμως από ουσιαστική και τυπική άποψη η διαδικασία αυτή και αν τα στοιχεία στα οποία στηρίζεται η ελεγχόμενη διοικητική πράξη είναι σύμφωνα με τους σχετικούς ορισμούς της νομοθεσίας και επαρκή για να προσδώσουν έρεισμα στην πράξη. Ειδικότερα, κατά την άσκηση του ακυρωτικού ελέγχου, στον οποίο περιλαμβάνεται και η πλάνη περί τα πράγματα, ο δικαστής εξετάζει, μεταξύ άλλων, αν η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, που αποτελεί το βασικό μέσο εφαρμογής της αρχής της προλήψεως και προφυλάξεως, ανταποκρίνεται προς τις απαιτήσεις του νόμου και αν το περιεχόμενό της είναι επαρκές ώστε να παρέχεται στα αρμόδια διοικητικά όργανα η δυνατότητα να διακριβώνουν και αξιολογούν τους κινδύνους και τις συνέπειες του έργου ή της δραστηριότητας και να εκτιμούν αν η πραγματοποίησή του είναι σύμφωνη με τις διατάξεις της οικείας νομοθεσίας και τις συνταγματικές επιταγές, καθώς και αν το προσδοκώμενο από αυτό όφελος τελεί σε σχέση αναλογίας με την τυχόν επαπειλούμενη βλάβη του φυσικού περιβάλλοντος. Η ευθεία, όμως, αξιολόγηση εκ μέρους του δικαστή των συνεπειών ορισμένου έργου ή δραστηριότητας και η κρίση αν η πραγματοποίησή του αντίκειται στην αρχή της βιώσιμης αναπτύξεως εξέρχονται των ορίων του ακυρωτικού ελέγχου διότι προϋποθέτουν διαπίστωση πραγματικών καταστάσεων, διερεύνηση τεχνικών θεμάτων, ουσιαστικές εκτιμήσεις και στάθμιση στηριζόμενη στις εκτιμήσεις αυτές. Κατ' ακολουθίαν, παράβαση της αρχής της βιώσιμης αναπτύξεως, μπορεί να ελεγχθή ευθέως από τον ακυρωτικό δικαστή μόνον αν από τα στοιχεία της δικογραφίας και με βάση τα διδάγματα της κοινής πείρας προκύπτει ότι η προκαλούμενη από το έργο ή

την δραστηριότητα βλάβη για το περιβάλλον είναι μη επανορθώσιμη ή είναι προφανώς δυσανάλογη με το προσδοκώμενο όφελος και έχει τέτοια έκταση και συνέπειες ώστε προδήλως να αντιστρατεύεται την ανωτέρω συνταγματική αρχή (πρβλ. Ολομ. ΣτΕ 3478/2000).

8. Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, με την επίδικη πράξη εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι κατασκευής και λειτουργίας εγκαταστάσεων παραγωγής χρυσού της παρεμβαινούσης εταιρείας στην Ολυμπιάδα Χαλκιδικής σε θέση, η ακριβής χωροθέτηση της οποίας είχε προεγκριθεί με την υπ' αριθμ. πρωτ. 11369/2228/14.5.1999 απόφαση του Γενικού Γραμματέως του Υπουργείου ΠΕΧΩΔΕ. Το έργο περιλαμβάνει αφ' ενός μεν την ανάπτυξη και αναβάθμιση των υφισταμένων εγκαταστάσεων του μεταλλείου Ολυμπιάδος, δηλαδή υπόγειων μεταλλευτικών εγκαταστάσεων εξορύξεως μεικτών θειούχων μεταλλευμάτων παραγωγής 2.700 t/d σε ξηρό μετάλλευμα, εγκαταστάσεων εμπλουτισμού για την επεξεργασία των μεταλλευμάτων και την παραγωγή θειούχων συμπυκνωμάτων μολύβδου, ψευδαργύρου και χρυσοφόρων σιδηροπυριτών ημερησίας δυναμικότητας 2000 t, λίμνης τελμάτων για την υπόθεση των καταλοίπων της παραγωγικής διαδικασίας εμβαδού 265 στρεμμάτων και σωρών ήδη εξορυχθέντος σιδηροπυρίτου εμβαδού 25 στρεμμάτων, αφ' ετέρου δε την εγκατάσταση εργοστασίου χρυσού, ημερησίας δυναμικότητας 805 t συμπυκνώματος σιδηροπυρίτου, και των βοηθητικών του μονάδων για την ανάκτηση του εμπεριεχόμενου στον σιδηροπυρίτη χρυσού και την δημιουργία νέας λίμνης τελμάτων εμβαδού 925 στρεμμάτων. Οι υφιστάμενες εγκαταστάσεις καλύπτουν συνολικά έκταση 430 στρεμμάτων, ενώ οι προγραμματιζόμενες νέες εγκαταστάσεις θα καταλάβουν συνολική έκταση 1755 στρεμμάτων. Κατά τα στοιχεία του φακέλου, (βλ. ιδίως την τελική έκδοση της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων που εξεπόνησε η παρεμβαίνουσα εταιρεία κατά την διαδικασία εκδόσεως της προσβαλλομένης πράξεως), η όλη δραστηριότητα τοποθετείται στην βορειοανατολική Χαλκιδική, όπου η παρεμβαίνουσα εταιρεία είναι δικαιούχος μεταλλειοκτησίας σε συνολική έκταση 314.000 στρεμμάτων. Στην έκταση αυτή αναπτυσσόταν μεταλλευτική δραστηριότητα από την αρχαιότητα, τελευταίος δε δικαιούχος πριν από την παρεμβαίνουσα ήταν η Ανώνυμη Ελληνική Εταιρεία Χημικών Προϊόντων και Λιπασμάτων, η οποία εν συνεχεία ετέθη υπό ειδική εκκαθάριση. Η παρεμβαίνουσα εταιρεία απέκτησε τα δικαιώματα επί της εκτάσεως κατόπιν διεθνούς διαγωνισμού και υπογραφής της σχετικής από 21.12.1995 συμβάσεως μεταξύ αυτής, του εκκαθαριστού και του Ελληνικού Δημοσίου, η σύμβαση δε αυτή, αφού τροποποιήθηκε με την νεότερη από 26.4.1996 σύμβαση, κυρώθηκε με τον ν. 2436/1996 (Α' 192). Από την σύμβαση αυτή και τις άλλες σχετικές πράξεις (έγκριση εισαγωγής κεφαλαίων εξωτερικού κλπ) προκύπτει ότι το

αρχικώς προβλεπόμενο ύψος της επενδύσεως θα είναι 46.000.000.000 δραχμές, θα απασχοληθούν δε στις εγκαταστάσεις 477 εργαζόμενοι. Φέρεται να είναι η μεγαλύτερη ιδιωτική μεταλλευτική επένδυση των τελευταίων ετών στην Ελλάδα. Εξ άλλου, η ευρύτερη μεταλλευτική περιοχή γειτνιάζει με τον κηρυγμένο αρχαιολογικό χώρο των Σταγείρων, (υπ' αριθ. ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Α1/Φ.16/11265/613/ 7.3.1995 απόφαση Υπουργού Πολιτισμού, Β' 212), κείται εκτός των ορίων του, έχουν όμως ήδη ανευρεθεί στην περιοχή των εγκαταστάσεων διάσπαρτες σημαντικές αρχαιότητες. Μεγάλο τμήμα της περιοχής των εγκαταστάσεων είναι δασικές εκτάσεις, τμήμα των οποίων έχει, λόγω της ιδιαίτερης οικολογικής του αξίας, προταθεί προς ένταξη στο προβλεπόμενο από την οδηγία 92/43/ΕΟΚ Ευρωπαϊκό δίκτυο NATURA 2000. Κατά τα στοιχεία του φακέλου, τα υφιστάμενα στην περιοχή κοιτάσματα σιδηροπυρίτη και αρσενόπυρίτη, στα οποία εμπεριέχεται χρυσός σε αναλογία περίπου 8 γραμμάρια ανά τόννο μεταλλεύματος, υπάγονται στην κατηγορία των «δυσκατέργαστων» χρυσοφόρων μεταλλευμάτων λόγω της σχετικώς αυξημένης δυσκολίας στην ανάκτηση του υφισταμένου χρυσού και της, ως εκ τούτου, ανάγκης προσφυγής σε πλέον εξειδικευμένες τεχνικές μεθόδους. Στα αρχικά στάδια της εκμεταλλεύσεως θα χρησιμοποιείται κατά προτεραιότητα μετάλλευμα που έχει ήδη εξαχθεί από το μεταλλείο και παραμένει επί έτη ανεκμετάλλευτο σε σωρούς καθώς και υπολείμματα παλαιάς μεταλλευτικής δραστηριότητας που θα τύχουν νέας επεξεργασίας. Κατά την διαδικασία παραγωγής του χρυσού, το μετάλλευμα θα υφίσταται αρχικώς θραύση και λειοτρίβηση σε επιφανειακές εγκαταστάσεις ώστε να κονιοποιηθεί και στη συνέχεια θα μεταφέρεται σε εργοστάσιο εμπλουτισμού όπου θα παράγονται συμπυκνώματα των μεταλλευμάτων. Τα συμπυκνώματα αυτά θα υφίστανται μία οξειδωτική κατεργασία σε άλλο εργοστάσιο, το εργοστάσιο χρυσού, με τις εντελώς εξειδικευμένες τεχνολογικές μεθόδους της «βιοξειδώσεως», με την χρήση βακτηριδίων, και της «υδατικής οξειδώσεως υπό πίεση», με σκοπό την αφαίρεση του εμπεριεχομένου θείου και την αδρανοποίηση του επίσης εμπεριεχομένου αρσενικού, εν συνεχεία δε θα επιχειρείται η απόκτηση του χρυσού με την τεχνολογία της κυανώσεως και χρήση της τοξικής ενώσεως «κυάνιο» και την ηλεκτρόλυση. Τα κατάλοιπα της κυανώσεως θα υφίστανται επεξεργασία με την ειδική μέθοδο INCO ώστε να αδραντοποιηθεί το κυάνιο, τέλος δε τα κατάλοιπα της επεξεργασίας θα μεταφέρονται με κλειστό αγωγό μήκους 3 χιλιομέτρων σε νεοδημιουργούμενη λίμνη τελμάτων όπου θα απορρίπτονται. Για την δημιουργία της λίμνης αυτής τελμάτων που θα καταλαμβάνει, κατά τα ήδη εκτεθέντα, έκταση 950 περίπου στρεμμάτων, θα κατασκευασθεί στην κοιλάδα του ρέματος Κηπουρίστρας ειδικό φράγμα τελικού ύψους 104 μέτρων, ο πυθμένας της λίμνης θα επιστρωθεί με αδιαπέραστη γεωμεμβράνη, ενώ θα κατασκευασθεί και άλλο φράγμα ύψους 30 μέτρων για την

εκτροπή του ρέματος, ώστε αυτό να παρακάμπτει την λίμνη τελμάτων. Η λίμνη κατασκευάζεται σε δασική έκταση, ενώ για την πρόσβαση στις διάφορες εγκαταστάσεις προβλέπεται η διάνοιξη, δυνάμει αδειών της δασικής υπηρεσίας, δασικών οδών. Η λειτουργία της μονάδας απαιτεί την χρήση σημαντικών ποσοτήτων ύδατος, ενώ απαιτείται και παροχή αυξημένης ποσότητας ηλεκτρικής ενέργειας που διασφαλίζεται με την δημιουργία νέων ειδικών εγκαταστάσεων της Δ.Ε.Η. Στην περιοχή των εργοστασίων εμπλουτισμού μεταλλευμάτων και χρυσού προβλέπεται η κατασκευή μονάδων παραγωγής οξυγόνου και κατεργασίας των υδάτων του μεταλλείου, στην δε ευρύτερη περιοχή θα δημιουργηθή λατομείο ασβεστολίθου και σημεία απολήψεως αδρανών υλικών («δανειοθάλαμοι») για την κατασκευή των φραγμάτων. Προβλεπόμενη διάρκεια ζωής των εγκαταστάσεων είναι τα δέκα οκτώ έτη, μετά πάροδο των οποίων προβλέπεται διαδικασία αποκαταστάσεως, κατά το δυνατόν, της περιοχής.

9. Επειδή, κατά την διαδικασία ελέγχου της εκπονηθείσης από την παρεμβαίνουσα εταιρεία μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την κατασκευή και λειτουργία του έργου, η διοίκηση συγκρότησε οικειοθελώς «Επιστημονική Επιτροπή Έργου Συγκριτικής Αξιολόγησης» των προτεινομένων από την παρεμβαίνουσα εταιρεία τεχνικών μεθόδων παραγωγής χρυσού, αποτελούμενη από έξι Καθηγητές Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Πανεπιστήμιο Κρήτης). Η Επιτροπή υπέβαλε την από 21.1.1999 μελέτη της, όπου εκτιμάται ότι τα στοιχεία της αρχικής μελέτης της παρεμβαινούσης ήσαν ανεπαρκή και η τεκμηρίωση των συμπερασμάτων της αμφισβητήσιμη, ότι η προτεινόμενη από την εταιρεία μέθοδος της βιοξειδώσεως (ΒΙΟΞ) δεν έχει παγκοσμίως εφαρμοσθή στο σύνολο των αντιστοίχων παραγωγικών διαδικασιών, η δε μερική εφαρμογή της έχει γίνει σε πολύ μικρότερης δυναμικότητας μονάδες, ότι η μέθοδος χαρακτηρίζεται από την αστάθεια του βιολογικού παράγοντα και απαιτεί τον χειρισμό ιδιαιτέρως επικινδύνων υλικών, ότι η λειτουργική της επικινδυνότητα είναι αυξημένη λόγω δημιουργίας αερίων κυανιούχων ενώσεων, μεταφοράς μεγάλων ποσοτήτων διαλύματος αρσενικού και χρήσεως μεγάλης ποσότητας κυανιούχων ενώσεων, ότι η οικονομική αξιολόγηση της προτεινομένης μεθόδου παραγωγής χρυσού δεν είναι δυνατή λόγω ελλειπών στοιχείων και ότι, συγκριτικώς, η μέθοδος της υδατικής οξειδώσεως υπό πίεση (ΥΟΞΠ) φαίνεται να εμφανίζει λιγότερα μειονεκτήματα σε σχέση με τη μέθοδο της βιοξειδώσεως (ΒΙΟΞ). Μετά την υποβολή της μελέτης αυτής, η παρεμβαίνουσα υπέβαλε νέα μελέτη, με την οποία πρότεινε την κατά ειδικό τρόπο συνδυασμένη εφαρμογή των δύο μεθόδων, η δε διοίκηση, με το υπ' αριθ. πρωτ. 46658/30.4.1999 έγγραφο ειδικής εξ υπαλλήλων επιτροπής, δεν προέβαλε για την μέθοδο αυτή αντιρρήσεις, δεν υπέβαλε όμως το

ζήτημα εκ νέου υπό την κρίση της ειδικής επιστημονικής επιτροπής, την οποία (κρίση) είχε εν τούτοις η ίδια αρχικώς επιζητήσει. Εξ άλλου, η Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας, με το υπ' αριθμ. πρωτ. 94578/1939/29.5.2000 έγγραφό της, εκφράζοντας τις κατά νόμο απόψεις της επί της υποβληθείσης από την παρεμβαίνουσα μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, παρατηρεί ότι «οι επιπτώσεις του έργου στα δάση της περιοχής, στα φυσικά οικοσυστήματα, στο τοπίο, στα εδάφη, στην ατμόσφαιρα, στην υδρολογία εμφανίζονται στη μελέτη μηδαμινές, αμελητέες... επειδή οι θιγόμενες δασικές εκτάσεις αντιπροσωπεύουν μικρό ποσοστό του συνόλου των δασικών εκτάσεων της Χαλκιδικής ή της Ελλάδος, (ενώ) οι επιπτώσεις στο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον της περιοχής και στην εθνική οικονομία εμφανίζονται θετικές» αλλά ότι οι εγκαταστάσεις καταλαμβάνουν σημαντική επιφάνεια δασικής βλαστήσεως «χωρίς δυνατότητα αποκατάστασης», ότι «δεν πρόκειται για κάποια μορφή ανατρέψιμης υποβάθμισης αλλά για οριστικό αφανισμό. Αν δεχθούμε ότι η επίπτωση αυτή είναι ασήμαντη, το ίδιο θα πρέπει να δεχόμαστε σε κάθε έργο με αναλογική κατάργηση δασικών εκτάσεων ή γενικώς να μη λαμβάνουμε υπόψη την παρουσία δασών και φυσικών οικοσυστημάτων», ότι «οι επιπτώσεις στο τοπίο δεν είναι ασήμαντες, (διότι) από το δρόμο Ολυμπιάδας - Βαρβάρας, (που) είναι ο μόνος δρόμος προσέγγισης του Στρατονικού και εφαιπτόμενος της περιοχής NATURA, θα είναι ορατά το σύνολο των εγκαταστάσεων και επεμβάσεων», ότι «θα υπάρξουν επίσης επιπτώσεις στα νερά της περιοχής, γιατί δεσμεύονται τεράστιες ποσότητες του υδατικού δυναμικού της περιοχής» ότι «στη λίμνη τελμάτων της Κηπουρίστρας θα πρέπει να αποκλειστούν κατασκευαστικές αστοχίες και να ληφθεί κατά το σχεδιασμό των έργων υπόψη ότι η περιοχή του έργου γεινιάζει με την εξαιρετικά σεισμογενή περιοχή της Βόλβης, αλλά και ο ίδιος ο χώρος της Κηπουρίστρας φαίνεται να έχει μία σχετική έντονη σεισμική δράση», ότι «η περιοχή του έργου εμπίπτει στην πρώτη ζώνη επικινδυνότητας εκδήλωσης δασικής πυρκαϊάς και μία ενδεχόμενη καταστροφή της βλάστησης στη λεκάνη της Κηπουρίστρας θα προκαλέσει αύξηση της επιφανειακής απορροής υδάτων και των φερτών υλών...οι οποίες θα μειώνουν τη χωρητικότητα (της λίμνης τελμάτων)... Ο παράγοντας αυτός δεν φαίνεται να λαμβάνεται υπόψη στη μελέτη» και ότι «κατόπιν των ανωτέρω έχουμε τη γνώμη ότι θα πρέπει να ληφθούν πρόσθετα μέτρα ως προς την ασφάλεια του συστήματος διαχείρισης των τελμάτων στο διηνεκές, διότι δεν είναι λίγα τα ατυχήματα από μεγάλες διαρροές τοξικών αποβλήτων της εξορυκτικής βιομηχανίας χρυσού...». Περαιτέρω, κατά την κατά νόμο έκφραση των απόψεών της επί της αυτής μελέτης, η Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος του Υπουργείου ΠΕΧΩΔΕ, με το υπ' αριθ. πρωτ. οικ. 84698/21.7.2000 έγγραφό της, παρατηρεί, μεταξύ άλλων, ότι από τα 925 στρέμματα

της λίμνης τελμάτων Κηπουρίστρας τα 317 ευρίσκονται εντός της περιοχής NATURA και γενικότερα, ότι, «είναι προφανές ότι πρόκειται για ένα πολύ μεγάλο έργο με εξίσου σημαντικές επιπτώσεις στον άνθρωπο και στο φυσικό περιβάλλον. Στην απόφαση έγκρισης περιβαλλοντικών όρων θα πρέπει να προβλεφθεί η εκπόνηση ειδικής μελέτης για την εκτίμηση του κινδύνου σε περίπτωση ρύπανσης συνεπεία ατυχήματος και σχέδιο εκτάκτου ανάγκης. Η σπουδαιότητα της μελέτης κινδύνου είναι ιδιαίτερος επίκαιρη μετά το τελευταίο ατύχημα στη Ρουμανία (30.1.2000) όπου, σύμφωνα με δημοσιεύματα τύπου, έσπασε φράγμα ορυχείου χρυσού με αποτέλεσμα να προκληθεί διαρροή κυανίου και άλλων βαρέων μετάλλων σε παραπόταμο του Δούναβη. Στην προαναφερόμενη ειδική μελέτη θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το έργο είναι μεγάλο και οι επιπτώσεις στο περιβάλλον σε περίπτωση ατυχηματικής ρύπανσης είναι εξαιρετικά σημαντικές. Θα πρέπει να διαχωρίζονται οι επιπτώσεις που προκύπτουν όταν το έργο δουλεύει υπό κανονικές συνθήκες από αυτές υπό μη κανονικές συνθήκες. Οι ανώμαλες καταστάσεις μπορεί να οφείλονται σε κακή λειτουργία του ίδιου του έργου (μη ικανοποιητική συντήρηση, λάθος χειρισμούς, αποτυχία του σχεδιασμού του έργου κλπ) ή σε κάποιο εξωτερικό γεγονός (π.χ. σεισμός, πυρκαγιά, σαμποτάζ, ανώμαλα ακραίες καιρικές συνθήκες κλπ)...». Στο ζήτημα της εν γένει επικινδυνότητας της μεταλλουργίας χρυσού αναφέρεται και το υπ' αριθ. Β4 - 0410/94 ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

10. Επειδή, ενόψει των εκτεθέντων στις προηγούμενες σκέψεις, η επιχειρηθείσα από την διοίκηση με την έκδοση της προσβαλλομένης πράξεως και με βάση τα ανωτέρω εκτιμηθέντα από αυτήν στοιχεία στάθμιση μεταξύ του προσδοκώμενου οφέλους από την εκτέλεση του έργου και της επαπειλούμενης βλάβης στο φυσικό περιβάλλον από την κατασκευή και λειτουργία του είναι πλημμελής και παραβιάζει την αρχή της βιώσιμης αναπτύξεως. Και τούτο για τον λόγο ότι, όπως προκύπτει από τα στοιχεία αυτά, το αναλυσκόμενο για την κατασκευή του έργου φυσικό κεφάλαιο, δηλαδή δασικές εκτάσεις, υδατορέματα και ο εν γένει καταλαμβανόμενος από τις εγκαταστάσεις χώρος, καθώς και οι επαπειλούμενοι από την λειτουργία του κίνδυνοι, ενόψει της επιλεγείσης μεθόδου παραγωγής του χρυσού, εμφανίζονται δυσανάλογοι εν σχέσει προς το προσδοκώμενο όφελος από την εισαγωγή στην χώρα νέας τεχνολογίας για την εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου και την αύξηση της απασχολήσεως του εργατικού δυναμικού της περιοχής, που είναι τα προκύπτοντα από τον φάκελο και ληφθέντα υπ' όψιν από την διοίκηση οφέλη από την εγκατάσταση. Συνεπώς, η προσβαλλομένη πράξη, που παρίσταται ως προϊόν πλημμελούς σταθμίσεως μεταξύ αφενός σκοπών θαλπομένων μεν από τον νόμο και το Σύνταγμα αλλ' όχι επαρκών να αντισταθμίσουν την επαπειλούμενη βλάβη του φυσικού περιβάλλοντος και αφετέρου της τελευταίας αυτής βλάβης, είναι μη νόμιμη

και πρέπει να ακυρωθεί για τον λόγο αυτόν. **Μειοψήφησαν** οι Σύμβουλοι Γ. Παναγιωτόπουλος, Γ. Ανεμογιάννης, Ν. Σκλίας, Α. Θεοφιλοπούλου, Α. Συγγούνα, Δ. Μπριόλας και Ν. Μαρκουλάκης, οι οποίοι διατύπωσαν τη γνώμη ότι ο λόγος αυτός ακυρώσεως θα έπρεπε να απορριφθεί ως αβάσιμος, δεδομένου ότι η διοίκηση, κατά την έκδοση της προσβαλλομένης πράξεως, έλαβε ρητώς υπ' όψιν και συνεξετίμησε τους κινδύνους και τις επιπτώσεις από την κατασκευή και λειτουργία του έργου σε συνάρτηση με το προσδοκώμενο από την λειτουργία του όφελος, θέτοντας τους σχετικούς περιβαλλοντικούς όρους κατασκευής και λειτουργίας, η σχετική δε κρίση της, που είναι, κατ' αρχήν, νομίμως και επαρκώς αιτιολογημένη, δεν υπόκειται, κατά τα λοιπά, ως ουσιαστική, σε ακυρωτικό έλεγχο. Εξ άλλου, κατά την αυτή γνώμη, επί μέρους κίνδυνοι που ενδέχεται να ανακύψουν κατά την λειτουργία του έργου δεν είναι αντικείμενο της προσβαλλομένης πράξεως αλλά της μεταγενέστερης άδειας λειτουργίας της εγκαταστάσεως, η οποία θα εκδοθεί μετά την εκπόνηση τυχόν απαιτήτων ειδικότερων μελετών και θα περιέχει αντίστοιχους με τα επισημαινόμενα ειδικότερα προβλήματα όρους λειτουργίας, ενώ τυχόν κίνδυνοι από κακή λειτουργία της εγκαταστάσεως δικαιολογούν μόνο την τροποποίηση ή ανάκληση της άδειας λειτουργίας της.»

- *Το Ε΄ Τμήμα του ΣτΕ, με αφορμή την απόφαση χωροθέτησης βιολογικού καθαρισμού στο Γύθειο, κρίνει ότι είναι αναγκαίο οι προβλεπόμενες από το νόμο μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων να έχουν χαρακτηριστικά επιστημονικής μελέτης. Με την απόφαση αυτή απορρίπτει τις ατεκμηρίωτες μελέτες που κατά κανόνα συνόδευαν μεγάλα έργα ως ανίσχυρες*

1520/1993 ΣΤΕ

«Προστασία περιβάλλοντος. Χωροθέτηση έργων που έχουν δυσμενείς επιπτώσεις για το περιβάλλον. Εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού λυμμάτων πόλης. Διαδικασία. Προέγκριση του έργου. Προϋποθέσεις. Μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου. Η μελέτη ως προϋποθέση για την προέγκριση. Ακυρωτέα η υπουργική απόφαση που εγκρίνει το έργο, λόγω ελλείψεως μελέτης.

«1. Επειδή με την κρινόμενη αίτηση - για την άσκηση της οποίας έχουν κατατεθεί τα κατά νόμο τέλη (διπλότυπα 502262/1992 και 502263/1992 Δ.Ο.Υ. δικαστικών εισπράξεων Αθηνών) και παράβολο (ειδικά γραμμάτια παραβόλου 1914025/1992 και 4112331/1992) - ζητείται να ακυρωθεί η απόφαση οικ.102433/6133/ /6-12-1991 του Υφυπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, με την οποία "προεγκρίθηκε" η χωροθέτηση του βιολογικού καθαρισμού της πόλης του Γυθίου

νομού Λακωνίας και, συγκεκριμένα, καθορίστηκαν η θέση "Τριβείο Παναγουλάκου", στην περιφέρεια του Δήμου Γυθείου, ως χώρος για την κατασκευή των εγκαταστάσεων επεξεργασίας των λυμάτων και η αποτυπούμενη στο διάγραμμα, που συνοδεύει την απόφαση αυτή, θέση III, στη θαλάσσια περιοχή κοντά στη νησίδα Κρανάη, ως σημείο εκβολής υποθαλασσίου αγωγού διάθεσης των επεξεργασμένων λυμάτων.

2. Επειδή παραδεκτως παρεμβαίνει στη δίκη για να αντικρούσει την κρινόμενη αίτηση ο Δήμος Γυθείου, ο οποίος έχει πρόδηλο έννομο συμφέρον να ασκήσει την παρέμβαση αυτή.

3. Επειδή στο άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος ορίζεται ότι η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους, το οποίο οφείλει να λαμβάνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα για τη διαφύλαξη του περιβάλλοντος αυτού. Σε συμμόρφωση προς τη συνταγματική αυτή επιταγή εκδόθηκε ο ν. 1650/1986 "για την προστασία του περιβάλλοντος" (φ. 160), με τον οποίο θεσπίζονται κανόνες αναφερόμενοι, πλην άλλων, στη διαδικασία και στις προϋποθέσεις για την έγκριση της εγκατάστασης δραστηριοτήτων ή πραγματοποίησης έργων, από τα οποία απειλούνται δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον. Ειδικότερα, με το άρθρο 3 παρ. 1 του νόμου αυτού παρέχεται εξουσιοδότηση για την κατάταξη, με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού, σε τρεις κατηγορίες των δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων, ανάλογα με τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον και με κριτήρια το είδος και το μέγεθός τους, το είδος και την ποσότητα των εκπεμπόμενων ρύπων και κάθε άλλη επίδραση στο περιβάλλον, τη δυνατότητα να προληφθεί η παραγωγή ρύπων από την εφαρμοζόμενη παραγωγική διαδικασία, τον κίνδυνο σοβαρού ατυχήματος και την ανάγκη επιβολής περιορισμών για την προστασία του περιβάλλοντος. Στη δε παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει "τα έργα και τις δραστηριότητες που λόγω της φύσης, του μεγέθους ή της έκτασής τους είναι πιθανό να προκαλέσουν σοβαρούς κινδύνους για το περιβάλλον", ενώ στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν έργα και δραστηριότητες που δεν προκαλούν μεν σοβαρούς κινδύνους ή οχλήσεις αλλά για λόγους προστασίας του περιβάλλοντος πρέπει να υποβάλλονται "σε γενικές προδιαγραφές, όρους και περιορισμούς που προβλέπονται από κανονιστικές διατάξεις" και στην τρίτη κατηγορία όσα "προκαλούν ιδιαίτερα μικρό κίνδυνο ή όχληση ή υποβάθμιση στο περιβάλλον". Περαιτέρω, στην παράγραφο 6 του άρθρου 4 του παραπάνω νόμου προβλέπεται ότι "για νέα έργα και δραστηριότητες της πρώτης κατηγορίας απαιτείται προέγκριση που αφορά τη χωροθέτηση. Για τα έργα της δεύτερης κατηγορίας η προέγκριση αυτή είναι δυνητική.

Η διαδικασία για την προέγκριση, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια καθορίζονται με την απόφαση της παρ. ιθ. Προέγκριση δεν απαιτείται στις βιομηχανικές περιοχές (ν. 4458/1965, ΦΕΚ 33, όπως τροποποιήθηκε με το νόμο 742/1977, ΦΕΚ 319) και στις περιπτώσεις που η χωροθέτηση προβλέπεται από εγκεκριμένο χωροταξικό ή πολεοδομικό ή ρυθμιστικό σχέδιο ή από ζώνες που καθορίζονται στο άρθρο 24 καθώς και στις βιομηχανικές μεταλλευτικές και λατομικές περιοχές που έχουν καθορισθεί σύμφωνα με την ισχύουσα σχετική νομοθεσία" και στην παράγραφο 10 του ίδιου άρθρου, στην οποία παραπέμπει η προαναφερόμενη παράγραφος 6, ορίζεται ότι "με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού καθορίζονται η διαδικασία έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και η προθεσμία υποβολής τους και ο συνδυασμός της έγκρισης αυτής με τις διαδικασίες χορήγησης άλλων αδειών που απαιτούνται για τα έργα και τις δραστηριότητες του άρθρου 3". Τέλος, κατά το άρθρο 5 του ίδιου νόμου (1650/1986) "1. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού καθορίζεται το περιεχόμενο της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, που μπορεί να διαφοροποιείται κατά κλάδους ή ομάδα έργων και δραστηριοτήτων. Με όμοια απόφαση ορίζεται το περιεχόμενο της μελέτης ανάλογα με τα στάδια έγκρισης του έργου σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 6. Η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων περιλαμβάνει τουλάχιστον : α) περιγραφή του έργου ή της δραστηριότητας με πληροφορίες για το χώρο εγκατάστασης, το σχεδιασμό και το μέγεθός του, β) εντοπισμό και αξιολόγηση των βασικών επιπτώσεων στο περιβάλλον, γ) περιγραφή των μέτρων για την πρόληψη, μείωση ή αποκατάσταση των αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον, δ) εξέταση εναλλακτικών λύσεων και υπόδειξη των κύριων λόγων της επιλογής της προτεινόμενης λύσης, ε) απλή περίληψη του συνόλου της μελέτης. 2. Το οικείο νομαρχιακό συμβούλιο λαμβάνει γνώση της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και πριν από την έγκριση της ενημερώνει κάθε πολίτη και τους φορείς εκπροσώπησής του, για να εκφράσουν τη γνώμη τους. Ο τρόπος ενημέρωσης καθορίζεται με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων. "Εξάλλου, κατ' επίκληση εξουσιοδοτικών διατάξεων του παραπάνω νόμου, μεταξύ των οποίων και το άρθρο 3, οι παράγραφοι 6 και 10 του άρθρου 4 και η παράγραφος 1 του άρθρου 5, καθώς και των οδηγιών 84/360/ΕΟΚ και 85/ 337/ΕΟΚ του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων εκδόθηκε η κοινή απόφαση 69269/5387/ /24-10-1990 των Υπουργών Εσωτερικών, Εθνικής Οικονομίας, Γεωργίας, Πολιτισμού, Εμπορικής Ναυτιλίας, Τουρισμού, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας και

Μεταφορών και Επικοινωνιών (φ. 678/25-10-1990, τευχ. Β'), με την οποία, πλην άλλων, ορίζονται τα έργα και οι δραστηριότητες που κατατάσσονται στην πρώτη και στη δεύτερη κατηγορία, καθορίζεται το περιεχόμενο των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τα έργα και δραστηριότητες που ανήκουν σε καθεμία από τις κατηγορίες αυτές και θεσπίζεται η διαδικασία της "προέγκρισης χωροθέτησης". Συγκεκριμένα, στο άρθρο 4 της κοινής αυτής υπουργικής απόφασης απαριθμούνται τα έργα και οι δραστηριότητες που κατατάσσονται στην πρώτη (Α) κατηγορία, υποδιαιρούμενα σε δύο επιμέρους ομάδες (ομάδα Ι και ομάδα ΙΙ), μεταξύ δε εκείνων που ανήκουν στην ομάδα ΙΙ περιλαμβάνονται και οι "σταθμοί καθαρισμού". Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 6 παρ. 2 και 3 της ίδιας κανονιστικής υπουργικής απόφασης, οι μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τα έργα και δραστηριότητες που ανήκουν στην παραπάνω ομάδα ΙΙ πρέπει να περιέχουν τα στοιχεία, τα οποία αναφέρονται στον πίνακα 2, που προσαρτάται στο άρθρο 16 της ίδιας απόφασης (παρ. 2) και, για ορισμένα έργα ή δραστηριότητες, τα ειδικότερα στοιχεία, τα οποία τυχόν προβλέπονται από τις διατάξεις που αφορούν αυτά τα έργα και δραστηριότητες (παρ. 3), ενώ στο άρθρο 8 της υπουργικής αυτής απόφασης, το οποίο αναφέρεται στην "προέγκριση χωροθέτησης", ορίζονται τα εξής : "1. Η προέγκριση χωροθέτησης αφορά στην πραγματοποίηση νέων έργων ή δραστηριοτήτων. Αφορά επίσης στον εκσυγχρονισμό ή επέκταση υφισταμένων, εφόσον επέρχονται ουσιαστικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον. 2. Για την προέγκριση χωροθέτησης, ακολουθείται η εξής διαδικασία : 2.1. Ο ενδιαφερόμενος ιδιώτης ή ο αρμόδιος φορέας υποβάλλει στην αρμόδια, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις κεντρική ή περιφερειακή υπηρεσία Χωροταξίας του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. σχετική αίτηση που συνοδεύεται από τα παρακάτω δικαιολογητικά σε τρία (3) τουλάχιστον αντίτυπα. α) Τοπογραφικό διάγραμμα (απόσπασμα χάρτου Γ.Υ.Σ.) της ευρύτερης περιοχής, κλίμακος από 1:50.000 έως 1:20.000 με ιδιαίτερη επισήμανση της θέσης του γηπέδου. β) Τοπογραφικό διάγραμμα του γηπέδου, κλίμακος 1:1.000 έως 1:200. γ) Σειρά φωτογραφικών με ιδιαίτερη επισήμανση του γηπέδου της εγκατάστασης. δ) Ερωτηματολόγιο σύμφωνα με τον Πίνακα 3 του άρθρου 16 της παρούσας απόφασης. 2.2. Η υπηρεσία της προηγούμενης παραγράφου μετά από εξέταση της αίτησης του ενδιαφερομένου και των δικαιολογητικών που τη συνοδεύουν διαβιβάζει εντός 20 ημερών στην κεντρική ή περιφερειακή υπηρεσία άλλου αρμόδιου κατά περίπτωση Υπουργείου φάκελλο με αντίγραφο των δικαιολογητικών, για να εκφράσει την άποψη της εντός 20 ημερών. Για τις περιοχές Αθήνας ή Θεσσαλονίκης η αίτηση και τα δικαιολογητικά αποστέλλονται και στους Οργανισμούς Αθήνας ή Θεσσαλονίκης αντίστοιχα. 2.3. Για έργα ή δραστηριότητες της ομάδας ΙΙ της Α' κατηγορίας τα ως άνω δικαιολογητικά

αποστέλλονται και στην αρμόδια Κεντρική Υπηρεσία περιβάλλοντος του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., η οποία οφείλει εντός 20 επίσης ημερών να εκφράσει τις απόψεις της. Εάν παρέλθει άπρακτη η προθεσμία αυτή καθώς και η προθεσμία της προηγούμενης παραγράφου, τεκμαίρεται ότι υπάρχει σύμφωνη γνώμη για την προέγκριση χωροθέτησης. Εφόσον κατά την εξέταση από την ως άνω Υπηρεσία του ερωτηματολογίου προκύψει ότι το συγκεκριμένο έργο ή δραστηριότητα δεν προκαλεί σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον τότε το ερωτηματολόγιο αυτό με τις απαντήσεις αποτελεί την Μ.Π.Ε. για την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων. Ο ενδιαφερόμενος υποχρεούται να αιτιολογεί τις απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο εφόσον ζητηθεί από τις πιο πάνω υπηρεσίες προσκομίζοντας και πρόσθετα στοιχεία.

2.4. Η προέγκριση χωροθέτησης γίνεται με απόφαση Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ ή του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας κατά περίπτωση, ύστερα από εισήγηση της αρμόδιας υπηρεσίας του ΥΠΕΧΩΔΕ, μέσα σε προθεσμία 60 ημερών από την υποβολή της αίτησης του ενδιαφερομένου. Για τις περιοχές Αθήνας ή Θεσσαλονίκης απαιτείται γνώμη του Οργανισμού Αθήνας ή Θεσσαλονίκης αντίστοιχα. 3. . . .". Σύμφωνα δε με τον "πίνακα 3", στον οποίο παραπέμπει η προαναφερόμενη διάταξη του άρθρου 8 παρ. 2.1. περ. δ' της υπουργικής απόφασης, το ερωτηματολόγιο που συνοδεύει τις αιτήσεις των ενδιαφερομένων, με τις οποίες ζητείται προέγκριση χωροθέτησης, πρέπει να περιέχει "Όνομασία και είδος του έργου ή της δραστηριότητας - Γεωγραφική θέση και έκταση του έργου ή της δραστηριότητας (π.χ. περιγραφή του υπάρχοντος περιβάλλοντος στη γεωγραφική θέση που πρόκειται να πραγματοποιηθεί το έργο ή η δραστηριότητα) - Όνομα και διεύθυνση αρμοδίου - Σύντομη περιγραφή του έργου (π.χ. μέγεθος, είδη και ποσότητες πρώτων υλών, είδη και ποσότητες παραγομένων προϊόντων, σύντομη περιγραφή της παραγωγικής διαδικασίας με αντίστοιχη παράθεση συνοπτικού διαγράμματος ροής που θα εμφανίζονται τα προτεινόμενα μέτρα πρόληψης και αντιμετώπισης των επιπτώσεων)" και, περαιτέρω, μονολεκτικές απαντήσεις (ναι, ίσως, όχι) σε σειρά ερωτημάτων που αναφέρονται στον πίνακα αυτό, ενώ, όπως ορίζεται στον ίδιο πίνακα, μόνο σε περίπτωση καταφατικής απάντησης (ναι) ή απάντησης με επιφύλαξη (ίσως) στο τελευταίο ερώτημα ("Συναγωγή σημαντικών πορισμάτων : Έχει το υπό εκτέλεση έργο τη δυνατότητα να προκαλέσει δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον;") το ερωτηματολόγιο πρέπει να συνοδεύεται από "α) Τις πιθανές σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον (π.χ. είδη και ποσότητες εκπεμπόμενων ρύπων, επιπτώσεις στη χλωρίδα, την πανίδα και το τοπίο της περιοχής του έργου). β) Τεχνική περιγραφή των προτεινόμενων μέτρων πρόληψης και αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων. γ) Περιγραφή των τυχόν υφισταμένων εναλλακτικών λύσεων".

4. Επειδή, σύμφωνα με τα προαναφερόμενα άρθρα 4 παρ. 6 ν. 1650/1986 και 8 της παραπάνω κανονιστικής υπουργικής απόφασης, η θέση πραγματοποίησης έργου ή εγκατάστασης μονάδας, που κατ' εφαρμογή των νομοθετημάτων αυτών έχει καταταγεί στην πρώτη κατηγορία, εγκρίνεται με ιδιαίτερη πράξη της Διοίκησης εκ των προτέρων, δηλαδή πριν από την κατά τις σχετικές διατάξεις των ιδίων νομοθετημάτων επιβολή περιβαλλοντικών όρων και τη χορήγηση των σχετικών αδειών εγκατάστασης (ίδρυσης) και λειτουργίας που τυχόν προβλέπονται από τη νομοθεσία, η οποία διέπει το έργο ή τη μονάδα. Τέτοια δε πράξη χωροθέτησης - που αποτελεί υποκατάστατο του ευρύτερου χωροταξικού σχεδιασμού, στον οποίο έχει υποχρέωση να προβεί η Πολιτεία σύμφωνα με τη σχετική επιταγή που περιέχεται στο άρθρο 24 παρ. 2 του Συντάγματος - απαιτείται να εκδίδεται για κάθε δραστηριότητα περιλαμβανόμενη στην πρώτη κατηγορία, εκτός αν η θέση του σχεδιαζόμενου έργου ή μονάδας έχει ήδη χαρακτηριστεί ως χώρος προοριζόμενος για την άσκηση της σχετικής δραστηριότητας με τον καθορισμό του ως βιομηχανικής περιοχής κατ' εφαρμογή των διατάξεων του ν. 4458/1965 (φ. 33), όπως ισχύει, ή με εγκεκριμένο χωροταξικό, ή πολεοδομικό ή ρυθμιστικό σχέδιο, ή με πράξη καθορισμού ζώνης ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων κατ' εφαρμογή του άρθρου 24 του παραπάνω ν. 1650/1986 ή καθορισμού βιομηχανικής, μεταλλευτικής ή λατομικής περιοχής κατ' εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας. Εξάλλου, με την πράξη "προέγκρισης της χωροθέτησης", η οποία προβλέπεται από τις διατάξεις των νομοθετημάτων που μνημονεύονται στην προηγούμενη σκέψη (ν. 1650/1986 και κοινή υπουργική απόφαση 69269/5387/1990), καθορίζεται οριστικώς η θέση, στην οποία θα πραγματοποιηθεί το έργο ή θα εγκατασταθεί η οικεία μονάδα, τα δε όργανα της Διοίκησης που επιλαμβάνονται σε μεταγενέστερα στάδια προκειμένου να εγκρίνουν περιβαλλοντικούς όρους κατά τα προβλεπόμενα από τα ίδια νομοθετήματα ή να χορηγήσουν τις άδειες, που απαιτούνται σε κάθε περίπτωση από την οικεία νομοθεσία για την πραγματοποίηση του έργου ή τη λειτουργία της μονάδας, ασκούν την αρμοδιότητά τους με βάση τη χωροθέτηση που έχει προηγουμένων εγκριθεί με την κατά τα προαναφερόμενα πράξη, από την οποία και δεσμεύονται ως προς τη θέση του σχεδιαζόμενου έργου ή δραστηριότητας. Ενόψει, λοιπόν, των έννομων αυτών συνεπειών τους, οι πράξεις χωροθέτησης που εκδίδονται κατ' εφαρμογή των παραπάνω νομοθετημάτων αποτελούν διοικητικές πράξεις εκτελεστές, υποκείμενες στο ένδικο μέσο της αίτησης ακύρωσης.

5. Επειδή στην παρούσα υπόθεση, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας, με την προσβαλλόμενη απόφαση, η οποία εκδόθηκε κατ' επίκληση του προαναφερόμενου άρθρου 8 της κοινής υπουργικής απόφασης 69269/5387/1990, "προεγκρίθηκε η χωροθέτηση", του βιολογικού καθαρισμού της πόλης του Γυθείου,

χωρίς να επακολουθήσει, έως τη συζήτηση της υπόθεσης, πράξη έγκρισης πειβαλλοντικών όρων κατ' εφαρμογή των σχετικών διατάξεων της κοινής αυτής υπουργικής απόφασης και του ν. 1650/1986 ή οποιαδήποτε πράξη χορήγησης αδείας εγκατάστασης ή λειτουργίας μονάδας βιολογικού καθαρισμού. Σύμφωνα δε με όσα διαλαμβάνονται στην προηγούμενη σκέψη, η προσβαλλόμενη απόφαση έχει εκτελεστό χαρακτήρα και από την άποψη αυτή παραδεκτώς πλήττεται με την κρινόμενη αίτηση, είναι δε αβάσιμος ο ισχυρισμός του παρεμβαίνοντος δήμου, με τον οποίο υποστηρίζεται το αντίθετο.

6. Επειδή, εξάλλου, οι αιτούντες με έννομο συμφέρον προσβάλλουν την παραπάνω πράξη χωροθέτησης δεδομένου ότι ο μεν πρώτος φέρεται ως ιδιοκτήτης ξενοδοχείου που λειτουργεί στην περιοχή Σελινίτσα, η οποία βρίσκεται σε μικρή σχετικώς απόσταση από τη θέση που καθορίστηκε με την προσβαλλόμενη αυτή πράξη ως χώρος κατασκευής των εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων, το δε δεύτερο αποτελεί σωματείο που, σύμφωνα με το καταστατικό του (άρθρο 3ο), έχει ως σκοπό να προωθήσει με κάθε πρόσφορο μέσο την ανάπτυξη και τον εξωραϊσμό σε περιοχή του Δήμου Γυθείου, στην οποία εμπίπτει η προαναφερόμενη θέση, και ειδικότερα, μεταξύ άλλων, την προστασία της περιοχής αυτής και του ευρύτερου περιβάλλοντος της από κάθε μορφής ρύπανση και μόλυνση, τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, την προσέλκυση επενδύσεων (αγροτικών, τουριστικών) και την "τουριστική-οικιστική-οικολογική-γεωργική προώθηση" στην ίδια περιοχή. Περαιτέρω, από τα στοιχεία της δικογραφίας τεκμαίρεται μεν ότι αμφότεροι οι αιτούντες είχαν λάβει γνώση της προσβαλλόμενης απόφασης το αργότερο στις 10-3-1992, ημερομηνία, την οποία φέρει εξώδικη δήλωση προς το Δήμο Γυθείου του δεύτερου από αυτούς, δηλαδή του σωματείου "Αναπτυξιακός και Εξωραϊστικός Σύλλογος Βορείου Γυθείου - οι Στερνάκλες", του οποίου πρόεδρος και εκπρόσωπος φέρεται ο πρώτος αυτών, αφού στην εξώδικη αυτή δήλωση περιέχονται παράπονα κατά της παραπάνω απόφασης, η οποία, άλλωστε, μνημονεύεται και ρητώς στην ίδια δήλωση, αλλά στις 17-4-1992 υποβλήθηκε αίτηση θεραπείας των και ήδη αιτούντων και άλλων ενδιαφερομένων, στρεφόμενη κατά της προσβαλλόμενης απόφασης και απευθυνόμενη προς τον Υφυπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, που εξέδωσε την απόφαση αυτή, με αποτέλεσμα να διακοπεί επί τριάντα ημέρες από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης αυτής θεραπείας, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 46 π.δ/τος 18/1989 "κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας" (φ. 8), η κατά την παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου εξηκονθήμερη προθεσμία άσκησης του ένδικου μέσου της αίτησης ακύρωσης. Η κρινόμενη αίτηση, λοιπόν, που έχει κατατεθεί στις 4-6-1992 ασκείται εμπροθέσμως. Κατά συνέπεια, ενόψει και των όσων αναφέρονται στην προηγούμενη σκέψη, οι αιτούντες

παραδεκτώς στρέφονται κατά της προσβαλλόμενης απόφασης με την κρινόμενη αίτηση ακύρωσης, η οποία και είναι εξεταστέα κατ' ουσίαν.

7. Επειδή, όπως έχει ήδη εκτεθεί, με τον προαναφερόμενο ν. 1650/1986 εισάγονται κανόνες, με τους οποίους αποσκοπείται η προστασία του περιβάλλοντος (βλ. και άρθρο 1 παρ. 1 του νόμου αυτού), σύμφωνα και προς τη σχετική επιταγή που περιέχεται στο άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος, στο πλαίσιο δε του σκοπού αυτού ο νομοθέτης, εφαρμόζοντας την αρχή της πρόληψης της υποβάθμισης του περιβάλλοντος (βλ. άρθρο 2 περ. 5 του ίδιου νόμου), η οποία υιοθετείται και από την οδηγία 85/337 του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (βλ. ιδίως άρθρο 2 παρ. 1), θέσπισε ρυθμίσεις, με τις οποίες επιβάλλεται η εκ των προτέρων εκτίμηση των επιπτώσεων που θα επιφέρει στο περιβάλλον ορισμένη δραστηριότητα προκειμένου να κριθεί από τα οικεία όργανα της Διοίκησης, κατά την προβλεπόμενη από τον ίδιο νόμο διοικητική διαδικασία, αν, σε ποια θέση και με ποιούς όρους είναι, από την άποψη αυτή, επιτρεπτή η άσκηση της δραστηριότητας. Ειδικότερα, σύμφωνα με το νόμο αυτό, στις περιπτώσεις έργων και δραστηριοτήτων που έχουν καταταγεί στην πρώτη κατηγορία, δηλαδή εκείνων που είναι πιθανό να προκαλέσουν σοβαρούς κινδύνους για το περιβάλλον (άρθρο 3 παρ. 2 εδάφιο πρώτο ν. 1650/1986), απαιτείται να υποβληθεί μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων τόσο για την ~έγκριση~ ~περιβαλλοντικών~ ~όρων~, όπως ρητώς ορίζεται στο άρθρο 4 παρ. 2α του παραπάνω νόμου (1650/1986), όσο και για τη χωροθέτηση, όπως συνάγεται από το συνδυασμό των διατάξεων του άρθρου 4 παρ. 6 και του άρθρου 5 παρ. 1 του ίδιου νόμου, προκειμένου να διαφωτιστούν τα αρμόδια όργανα της Διοίκησης ως προς τα στοιχεία και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του σχεδιαζόμενου νέου έργου ή δραστηριότητας και να παρασχεθεί στα όργανα αυτά η δυνατότητα να εκτιμήσουν τις αναμενόμενες επιδράσεις στο περιβάλλον από το νέο αυτό έργο ή δραστηριότητα. Η μελέτη αυτή απαιτείται, σε κάθε περίπτωση, να περιέχει τουλάχιστον τα στοιχεία που απαριθμούνται στην προαναφερόμενη παράγραφο 1 του άρθρου 5 του ίδιου νόμου - που είναι εναρμονισμένη προς την παράγραφο 2 του άρθρου 5 της παραπάνω οδηγίας, στην οποία μνημονεύονται οι "πληροφορίες" που κατ' ελάχιστο όριο οφείλει να παρέχει ο κύριος του έργου στις αρμόδιες υπηρεσίες - με τη διάταξη δε αυτή του νόμου παρέχεται και εξουσιοδότηση για να καθοριστεί περαιτέρω, με κοινή υπουργική απόφαση, το ειδικότερο περιεχόμενο, το οποίο πρέπει να έχει η μελέτη και το οποίο μπορεί να διαφοροποιείται ανάλογα με το σχέδιο της διαδικασίας, κατά το οποίο αυτή υποβάλλεται (χωροθέτηση, ~έγκριση~ ~περιβαλλοντικών~ ~όρων~). Τέλος, με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου 5 του νόμου προβλέπεται γνωστοποίηση της υποβαλλόμενης μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων στο οικείο νομαρχιακό συμβούλιο, με μέριμνα του οποίου ενημερώνονται οι ενδιαφερόμενοι

πολίτες και συλλογικοί φορείς ώστε να έχουν τη δυνατότητα να εκφράσουν τη γνώμη τους, και παρέχεται εξουσιοδότηση στον Υπουργό Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων να καθορίσει με απόφασή του τον τρόπο ενημέρωσης, η ρύθμιση δε της παραγράφου αυτής είναι εναρμονισμένη προς το άρθρο 6 παρ. 2 της προαναφερόμενης οδηγίας του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, με το οποίο επιβάλλεται να τίθενται στη διάθεση του κοινού οι "πληροφορίες" που παρέχει στις αρμόδιες υπηρεσίες ο κύριος σχεδιαζόμενου έργου σχετικά με τα χαρακτηριστικά και τα στοιχεία του έργου και να χορηγείται στους ενδιαφερομένους η δυνατότητα να εκφράσουν τη γνώμη τους.

8. Επειδή, εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 8 της προαναφερόμενης κοινής υπουργικής απόφασης (69269/5387/1990), για τη χωροθέτηση δεν απαιτείται μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων αλλ' αρκεί η υποβολή συμπληρωμένου ερωτηματολογίου, το οποίο, όπως προκύπτει από το άρθρο αυτό και τον προσαρτώμενο στο άρθρο 16 της ίδιας απόφασης πίνακα 3, περιέχει ορισμένα γενικά στοιχεία σχετικά με το σχεδιαζόμενο έργο ή δραστηριότητα και σειρά μονολεκτικών απαντήσεων (ναι, ίσως, όχι) στα ερωτήματα, τα οποία αναγράφονται στο υπόδειγμα που περιλαμβάνεται στον παραπάνω πίνακα, δεν απαιτείται δε κατά κανόνα τεκμηρίωση των μονολεκτικών αυτών απαντήσεων, που δίδονται από πρόσωπο, το οποίο αποσκοπεί στην κατασκευή του έργου ή την εγκατάσταση της δραστηριότητας, δηλαδή από τον κύριο του έργου ή της δραστηριότητας ή από τους τεχνικούς, στους οποίους ο τελευταίος ανέθεσε τη σχετική μελέτη, και μόνο αν ζητηθεί ειδικώς από την αρμόδια υπηρεσία αιτιολόγηση και προσκόμιση πρόσθετων στοιχείων ανακύπτει τέτοια υποχρέωση του ενδιαφερομένου. Εφόσον, όμως, κατά τον τυπικό νόμο, δηλαδή κατά τις παραπάνω διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 6 και 5 παρ. 1 ν. 1650/1986, σε περίπτωση έργου ή δραστηριότητας που έχει καταταγεί στην πρώτη κατηγορία, απαιτείται, και για τη χωροθέτηση του, να υποβληθεί μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, για το περιεχόμενο της οποίας, μάλιστα, πρέπει, κατά την παράγραφο 2 του τελευταίου αυτού άρθρου, να ενημερώνονται οι πολίτες και οι συλλογικοί φορείς τους ώστε να έχουν τη δυνατότητα να εκφράσουν τις απόψεις τους, όπως έχει ήδη εκτεθεί στην προηγούμενη σκέψη, και δεδομένου ότι, κατά την έννοια του προαναφερόμενου άρθρου 5 παρ. 1 του νόμου, η υποβαλλόμενη μελέτη πρέπει να έχει τα χαρακτηριστικά επιστημονικής εργασίας, της οποίας θεμελιώδες γνώρισμα είναι η λογική θεμελίωση και τεκμηρίωση των κρίσεων, η ρύθμιση της κοινής υπουργικής απόφασης, κατά την οποία για τη χωροθέτηση έργου ή δραστηριότητας που ανήκει στην πρώτη κατηγορία αρκεί η υποβολή του ερωτηματολογίου, χωρίς καν να προβλέπεται διαδικασία γνωστοποίησης του στους ενδιαφερόμενους πολίτες και συλλογικούς φορείς, έρχεται σε αντίθεση προς τις

παραπάνω ρυθμίσεις του ν. 1650/1986, διότι το ερωτηματολόγιο αυτό, ενόψει του κατά τα προαναφερόμενα περιεχομένου του, δεν έχει τα γνωρίσματα επιστημονικής μελέτης και, συνεπώς, δεν μπορεί να υποκαταστήσει την απαιτούμενη κατά νόμο μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Η ρύθμιση, λοιπόν, αυτή της υπουργικής απόφασης δεν βρίσκει έρεισμα στις μνημονευόμενες στο προοίμιο της απόφασης εξουσιοδοτικές διατάξεις των παραγράφων 6 και 10 του άρθρου 4 και της παραγράφου 1 του άρθρου 5 του ν. 1650/1986, οι οποίες αναφέρονται αφενός στη διαδικασία χωροθέτησης και αφετέρου στο περιεχόμενο της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, και είναι, κατά συνέπεια, ανίσχυρη, αφού με τις εξουσιοδοτικές αυτές διατάξεις δεν παρέχεται δυνατότητα αποκλίσεων από τις ρυθμίσεις του ίδιου του νόμου, οι οποίες, μάλιστα, όπως διαλαμβάνεται σε προηγούμενες σκέψεις, έχουν θεσπιστεί σε συμμόρφωση προς την επιταγή που περιέχεται στο άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος, είναι δε και εναρμονισμένες προς την προαναφερόμενη οδηγία 85/337 του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

9. Επειδή, στην παρούσα υπόθεση, με την προσβαλλόμενη πράξη "προεγκρίθηκε" η χωροθέτηση του βιολογικού καθαρισμού της πόλης του Γυθείου, που αποτελεί έργο, το οποίο ανήκει στην πρώτη κατηγορία, σύμφωνα με το σχετικό πίνακα που περιέχεται στο άρθρο 4 της παραπάνω κοινής υπουργικής απόφασης (ομάδα II, αρ. 11 δ), όπως προκύπτει δε από τα στοιχεία του φακέλου η χωροθέτηση αυτή δεν στηρίχθηκε σε αξιολόγηση μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, αλλ' η πληττόμενη πράξη εκδόθηκε, κατ' εφαρμογή της προαναφερόμενης σχετικής ρύθμισης του άρθρου 8 της κοινής αυτής υπουργικής απόφασης, με βάση ερωτηματολόγιο, το οποίο υπέβαλε ο μελετητής του έργου. Δεδομένου, όμως, ότι η ρύθμιση αυτή της κανονιστικής υπουργικής απόφασης είναι ανίσχυρη, σύμφωνα με όσα αναφέρονται στην προηγούμενη σκέψη, η προσβαλλόμενη πράξη δεν έχει νόμιμο έρεισμα και για το λόγο αυτόν, τον οποίο βασίμως προβάλλουν οι αιτούντες με δικόγραφο πρόσθετων λόγων, είναι ακυρωτέα, αποβαίνει δε αλυσιτελής η έρευνα των λοιπών προβαλλόμενων λόγων ακύρωσης. Πρέπει, λοιπόν, να γίνει δεκτή η κρινόμενη αίτηση και να απορριφθεί η παρέμβαση.»

3. Αρχή Φέρουσας Ικανότητας

Η αρχή της φέρουσας ικανότητας εξαγγέλεται στην Διακήρυξη της Στοκχόλμης πρώτα σε σχέση προς την παραγωγική ικανότητα της γης :

« Αρχή 3 Η ικανότητα της γης να παράγει ζωτικά , αναπαραγόμενα αγαθά , πρέπει να διατηρείται και όπου είναι εφικτό να αποκαθίσταται ή να βελτιώνεται» .

Η ίδια αρχή επιβεβαιώνεται σε σχέση προς την ρύπανση :

« Αρχή 6 Η απόρριψη τοξικών ή άλλων ουσιών και η αποδέσμευση θερμότητας σε τόσες ποσότητες που να ξεπερνούν την ικανότητα του περιβάλλοντος να τις απορροφά ακίνδυνα , πρέπει να σταματήσει για να μην προκαλείται σοβαρή και ανεπανόρθωτη ζημιά στα οικοσυστήματα» .

Η «φέρουσα ικανότητα» ελήφθη υπόψη απο το ΣτΕ τόσο σε σχέση προς τα ανθρωπογενή όσο και προς τα οικοσυστήματα.

- *Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι η εγκατάσταση νέων βιομηχανιών και βιοτεχνιών στο λεκανοπέδιο της Αττικής υπερβαίνει την φέρουσα ικανότητα του λεκανοπεδίου.*

4207/1997 ΣΤΕ

«...5 . Επειδή κατά την έννοιαν του άρθρου 24 του Συντάγματος , αποτελεί πρωταρχική αποστολήν του κράτους η διαφύλαξις του φυσικού περιβάλλοντος και η μέριμνα διά την χωροταξικήν αναδιάρθρωσιν της Χώρας , προκειμένου να διασφαλισθούν , μεταξύ των άλλων , ισόρροπος κατανομή των παραγωγικών δραστηριοτήτων εις την επικράτειαν και βιώσιμον αστικών περιβάλλον . Εις το πλαίσιον των διατάξεων αυτών νοείται και η επιδιωκομένη υπό του Κράτους οικονομική ανάπτυξις κατά άρθρον 106 του Συντάγματος , η οποία ούτω πρέπει να είναι βιώσιμος , δηλαδή να μην άγη εις βλάβην του φυσικού περιβάλλοντος και εις επιδείνωσιν των συνθηκών διαβίωσης των ανθρώπων εις τους οικισμούς .

6 . Επειδή , ο νομοθέτης κατά εφαρμογήν των ανωτέρω συνταγματικών αρχών , και προς αντιμετώπισιν της υπερβολικής επιβαρύνσεως του φυσικού και αστικού περιβάλλοντος εις το λεκανοπέδιον της Αττικής ,ως εκ της συγκεντρώσεως μεγάλου τμήματος του πληθυσμού και του μείζονος μέρους των οικονομικών δραστηριοτήτων ,κατήρτισε ρυθμιστικόν σχέδιον και πρόγραμμα προστασίας του περιβάλλοντος δια την περιοχήν αυτήν ,περιληφθέν εις το ν . 1515 / 1985 . Οι στόχοι του νόμου αυτού είναι μεταξύ των άλλων , η οικολογική ανασυγκρότησις των Αθηνών και ο περιορισμός της ρυπάνσεως των στοιχείων του περιβάλλοντος . Οι στόχοι αυτοί θα επιτευχθούν , ειδικότερον με την « ανάσχεση της διόγκωσης των οικονομικών δραστηριοτήτων στην πρωτεύουσα» , με την «απομάκρυνση οχληρών εγκαταστάσεων και λειτουργιών από τις περιοχές κατοικίας» καθώς και σειρά άλλων μέτρων . Εξ άλλου με το προηγηθέν π. δ 84/1984 είχε ήδη τεθή η απαγόρευσις ιδρύσεως και εγκαταστάσεως εις το ηπειρωτικόν τμήμα του νομού Αττικής νέων βιομηχανιών και βιοτεχνιών , με αποκλειστικήν απαρίθμησιν των εξαιρέσεων εις προσηρτημένον πίνακα . Κατά ταύτα , ο νομοθέτης , διαγνώσας ότι η φέρουσα ικανότης του λεκανοπεδίου δεν επιτρέπει την επιβαρυνσίν του με

νέας μονάδας του δευτερογενούς τομέως , κατά ορθήν εφαρμογήν της ειρημένης συνταγματικής διατάξεως , δεν θεωρεί πλέον ως βιωσίμους εκείνας που επιδιώκουν να εγκατασταθούν τον χώρον αυτόν και δεν εμπίπτουν εις τας επιτραπείσας εξαιρέσεις .

7 . Επειδή , η προσβαλλόμενη πράξις εξεδόθη βάσει του άρθρου 4 του ν . 1360/1983 , η οποία ορίζει ότι «με πράξη του υπουργικού συμβουλίου είναι δυνατό να χορηγείται άδεια εγκατάστασης κατά παρέκκλιση από τις διατάξεις του νόμου αυτού ή άλλων νόμων , εφόσον πρόκειται για ιδιαίτερα σημαντικές παραγωγικές επενδύσεις και ιδίως για εγκατάσταση βιομηχανιών που συμβάλλουν στην επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης της εθνικής οικονομίας» . Αλλά η διάταξις αυτή αναφέρεται εις την οικονομικήν ανάπτυξιν με την , ως ανωτέρω εξετέθη , έννοιαν αυτής κατά το Σύνταγμα , δηλαδή την βιώσιμον ανάπτυξιν . Τοιαύτη δε , κατά τα προκτεθέντα , δεν δύναται να είναι η αφορώσα εις την εγκατάστασιν νέων – και μη εμπίπτουσών εις τα νόμιμους εξαιρέσεις – βιομηχανικών μονάδων εις την περιφέρειαν του λεκανοπεδίου της Αττικής . Συνεπώς , η διάταξις αυτή δεν είναι , κατά την σύμφωνον προς το Σύνταγμα ερμηνείαν της , αφορώσα την εγκατάστασιν βιομηχανικής μονάδος παραγωγής ψύχους εις Κορωπί Αττικής δεν είναι νόμιμος και πρέπει να ακυρωθή διά τον βάσιμον σχετικόν λόγον ακυρώσεως» .

- *Οι οικιστικές πιέσεις στα μικρά νησιά πρέπει να απορροφώνται από το υπάρχον δίκτυο οικισμών και εφόσον τούτο δεν έχει υπερβή τα όρια της φερούσης ικανότητας του νησιού.*

61/1998 ΣΤΕ

«...1 .Εκ του συνδυασμού των άρθρων 24 και 106 του Συντάγματος, των άρθρων 2 και 130 Ρ του Maastricht κυρωθείσης διά του Ν . 2007 / 1992 , ερμηνευομένων υπό το φως των διατάξεων της Agenda 21 , προκύπτει ο θεμελιώδης κανών της βιωσίμου αναπτύξεως . Κατά τον κανόνα τούτον πάσα δημόσια πολιτική , γενική ή ειδική , και πάσα διοικητική ή τεχνική παρέμβασις του κράτους εις το ανθρωπογενές και εις το φυσικό περιβάλλον δέον να έχη ενσωματώσει τα προσήκοντα κριτήρια προστασίας του περιβάλλοντος εκ των οποίων και δέον να διέπεται κατά πρώτον λόγον , ούτως ώστε να διασφαλίζεται η αρχή της προλήψεως της βλάβης του περιβάλλοντος , η δε διά των κριτηρίων τούτων παραχόμενη προστασία να είναι πλήρης και αποτελεσματική .

Μεταξύ των ευπαθών οικοσυστημάτων περιλαμβάνονται και αι ακταί και αι μικραί νήσοι . Αι τελευταίαι χαρακτηρίζονται ιδίως από την προέχουσαν ιδιότητα των ως

απομονωμένων οικοσυστημάτων με ηυξημένη ή μοναδική βιοποικιλότητα , μέγα ανάπτυγμα ακτών εν σχέσει προς την έκτασιν των την συναφή εξάρτησιν εκ του θαλασσίου περιβάλλοντος και συνεπώς συνδεδεμένα τα εν αιταίς ανθρωπογενή συστήματα προς άλλα και προς την περιωρισμένην φυσική των βάσιν , εις τρόπον ώστε να αποτελούν «μικροκόσμους» με αυτοτέλειαν και ενότητα αλλά και προδήλως εύθραυστον ισορροπίαν . Την αυτήν ευπάθειαν εμφανίζει και το έτερον , μεγίστης αισθητικής αξίας , χαρακτηριστικόν των μικρών νησιών που είναι η ενότης και λιτή συμμετρία του φυσικού των τοπίων .Ένεκα της τοιαύτης ευπάθειας των , αι μικραί νήσοι αποσταθεροποιούνται ευκόλως από εξωγενείς παρεμβάσεις η δε ανάγκη προστασίας και επιβιώσεως των αποτελεί φροντίδα και αυτού έτι του Διεθνούς Δικαίου του Περιβάλλοντος . Ούτω , αι διατάξεις της Agenda 21 διά την βιώσιμον ανάπτυξιν των μικρών νησιών αναχωρούν , από την διαπίστωσιν ότι αιταί είναι «οικολογικώς ευπαθείς και τρωταί» και έχουν «περιωρισμένας επιλογάς αναπτύξεως» , η οποία δέον να συνδυάζεται με την διατήρησιν της βιοποικιλότητος των και την βελτίωσιν της ποιότητος ζωής των κατοίκων των . Αι μικραί νήσοι πρέπει να προσδιορίσουν και να παρακολουθούν την φέρουσιν ικανότητα των και να καταρτίζουν μακροπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα σχέδια βιωσίμου αναπτύξεως , τα οποία να δίδουν έμφασιν εις την πολλαπλήν χρήσιν των εγχωρίων πόρων των και να ενσωματώνουν την προστασία του περιβάλλοντος εις τον οικονομικόν σχεδιασμόν . Οφείλουν , ιδίως , να καθορίσουν το μέτρον διατηρήσεως της βιοποικιλότητος των , να αναθεωρήσουν τας μη βιωσίμους πρακτικάς , να προαγάγουν την υγιά περιβαλλοντικώς τεχνολογία διά την βιώσιμον ανάπτυξιν των και να αποκλείσουν τας τεχνολογίας εκείνας που δημιουργούν απειλήν διά το οικοσύστημα των . Σημειωτέον ότι , πέραν των γενικών αυτών ορισμών της Agenda 21 , σειρά προγραμμάτων του Ο.Η.Ε αφορά εις τα ειδικώτερα προβλήματα της βιωσίμου αναπτύξεως των μικρών νήσων.

2 . Υπό το φως των ανωτέρω διατάξεων του Διεθνούς και του εσωτερικού Περιβαλλοντικού Δικαίου , δέον να κριθή και το θέμα της επιτρεπτής , ήτοι της βιωσίμου , οικιστικής αναπτύξεως των μικρών νήσων , το οποίον δέον μάλιστα να θεωρηθή ότι συνιστά και την κυριωτέραν απειλήν για την βιωσιμότητα των , εφόσον είναι κοινώς γνωστόν ότι επί των μικρών νησιών ασκούνται μέγιστα οικιστικά πιέσεις τόσο για τη δημιουργίαν οικισμών β κατοικίας όσον και την τουριστικήν ανάπτυξιν,

Τοιουτοτρόπως το θέμα της βιωσίμου οικιστικής αναπτύξεως των μικρών νήσων δέον να θεωρηθή καίριον πρόβλημα της βιωσιμότητός των.

Συμφώνως προς τους κανόνες που απορρέουν , εξ αυτής της εννοίας της βιωσιμότητας , η οικιστική ανάπτυξη των μικρών νήσων είναι πάντοτε ηπία και συνδέεται αμέσως με την διατήρησιν του παραδοσιακού χαρακτήρος αυτών και του νησιωτικού ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος και τοπίου . Προεχόντως δε η οικιστική ανάπτυξη δεν δύναται να παραβιάζει την φέρουσαν ικανότηταν των νήσων ως παραδοσιακών ανθρωπογενών συστημάτων και ευαίσθητων οικοσυστημάτων . Τούτο σημαίνει ότι αι οικιστικά πιέσεις για την απόκτησιν α΄ και β΄ κατοικίας δέον , καταρχήν , να απορροφώνται εντός του υπάρχοντος δικτύου οικισμών , και εφόσον τούτο δεν έχει υπερβή τα όρια της φέρουσας ικανότητός του . Υφισταμένης της τοιαύτης δυνατότητας είναι ανεπίτρεπτος η ίδρυσις νέων οικισμών οιοδήποτε τύπου . Εάν η δυνατότης αυτή έχει εξαντληθή , εξεταστέα είναι εάν εν όψει της εξελίξεως του τοπικού δημογραφικού συστήματος υφίσταται εισέτι περιθώρια επεκτάσεως των υφισταμένων οικισμών , υπό την προϋπόθεσιν πάντοτε του σεβασμού των ορίων της φερούσης ικανότητος αυτών .Εν τοιαύτη περιπτώσει η απορρόφησης των οικιστικών πιέσεων δέον να γίνεται διά της χρήσεως του θεσμού της επεκτάσεως , όπου τούτο είναι επιτρεπτόν , αποκλειομένης πάντως της ιδρύσεως νέων οικισμών διά του θεσμού των συνεταιρισμών ή της ιδιωτικής πολεοδομήσεως .

3 . Εν προκειμένω , διά του προτεινομένου σχεδίου επιχειρείται , κατά επίκλησιν του άρθρου 29 του ν . 1947/91 , η πολεοδόμησις εκτάσεως 440 στρεμμάτων περίπου , κειμένη εις την θέσιν «Θεοτόκος» της κοινότητος Αποικίων ν . Άνδρου Ν . Κυκλάδων , με χρήσεις αμιγούς κατοικίας , τουρισμού – αναψυχής , αθλητισμού – αναψυχής , πολεοδομικών κέντρων , κοινοχρήστων χώρων , εκκλησιών και βιολογικού καθαρισμού . Ως προκύπτει εκ των στοιχείων του φακέλλου , για την περιοχὴν των νήσων Άνδρου , Τήνου και Μυκόνου , έχει εκπονηθῆ κατά ανάθεσιν από την Διεύθυνσιν Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ «Ειδική Χωροταξική Μελέτη για τον καθορισμό χρήσεων γης με στόχο την ανάπτυξη και την προστασία στα πλαίσια του κοινοτικού συμβουλίου ENVIREG» . Οι προτάσεις της Μελέτης αυτής , καίτοι η πρώτη φάσις αυτής έχει ολοκληρωθῆ ἤδη από του έτους 1993 , δεν έχουν εισέτι υλοποιηθῆ διά της θεσμοθέτησεως των προτεινόμενων ΖΟΕ , ως ἔδει , κατά επιταγήν του άρθρου 24 του Συντάγματος , πλην όμως η Μελέτη αὐτή είναι , εν προκειμένω , ληπτέα υπόψιν ως περιέχουσα ἔγκυρα δεδομένα διά τον χωροταξικόν σχεδιασμόν της νήσου» .

4.Αρχή Υποχρεωτικής Αποκατάστασης Διαταραχθέντων Οικοσυστημάτων

Η υποχρεωτική αποκατάσταση διαταραχθέντων οικοσυστημάτων είναι μορφή προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος που αποκτά ολοένα μεγαλύτερη σημασία καθώς τα κράτη συνειδητοποιούν τις ευρύτερες δυσμενείς επιπτώσεις που έχει η καταστροφή των οικοσυστημάτων. Το ΣτΕ συνήγαγε την αρχή απευθείας από το άρθρο 24 του Συντάγματος, αφού η περιβαλλοντική επιστήμη την υποδεικνύει ως αναγκαία και εφικτή .

- *Το σύστημα των λατομικών ζώνων έχει συνταγματική κάλυψη και δεν μπορεί να καταργηθεί με κοινό νόμο .Δεν επιτρέπεται η λειτουργία λατομείων εκτός λατομικών περιοχών .*

796/2003 ΣΤΕ

Περιβάλλον - Βιώσιμη ανάπτυξη (άρθρο 24 Σ.). Από την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης απορρέει η υποχρέωση σχεδιασμού και προγραμματισμού για την εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πόρων, ώστε να εξασφαλίζεται αφενός μεν η μείωση των δυσμενών για το περιβάλλον επιπτώσεων και ο σεβασμός της φέρουσας ικανότητας της περιοχής στην οποία αναπτύσσεται η σχετική δραστηριότητα, αφετέρου δε η ορθολογική και με φειδώ εκμετάλλευση των φυσικών πόρων. Σχετικός ο ν. 1428/1984 (όπως τροποποιήθηκε με τον ν. 2115/1993) για τον καθορισμό λατομικών περιοχών σε κάθε νομό της Χώρας με απόφαση του οικείου νομάρχη. Η νομοθεσία αυτή παρέχει πάντως δυνατότητα παράτασης της λειτουργίας λατομείων εκτός των καθορισμένων ορίων των λατομικών περιοχών, η οποία κρίνεται αντίθετη προς το άρθρ. 24 Σ., αφού αναιρεί τον σκοπό του νόμου. Μειοψηφία. Παραπέμπει στην επταμελή σύνθεση λόγω σπουδαιότητας .

1.Επειδή με την κρινόμενη αίτηση, η οποία ασκείται κατά νόμον ατελώς και χωρίς καταβολή παραβόλου, η αιτούσα Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση ζητεί την ακύρωση της υπογραφομένης, με εντολή Υπουργού, από τον Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Ανάπτυξης υπ' αριθμ. ΑΠΔ10/Β/Φ40.7/15704/7.8.1997 αποφάσεως. Με την απόφαση αυτή έγινε δεκτή προσφυγή της ανώνυμης εταιρείας Α και ακυρώθηκε η υπ' αριθμ. ΔΒ/ Φ59Λ/506πε/9.1.1997 απόφαση του Νομάρχη Πρεβέζης, που είχε απορρίψει αίτηση της εν λόγω εταιρείας για παράταση της αδειάς εκμεταλλεύσεως λατομείου αδρανών υλικών στη θέση Β.

2. Επειδή ναι μεν η προσβαλλόμενη πράξη εκδόθηκε κατ' εφαρμογή της νομοθεσίας περί λατομείων, εφόσον όμως το αιτούν νομιμό πρόσωπο, επικαλείται βλάβη από τις

πράξεις αυτές και δεν αξιώνει ίδια δικαιώματα λατομίας, η διαφορά που ανακύπτει εν προκειμένω δεν είναι διαφορά ουσίας της οποίας η επίλυση θα ανήκε στα τακτικά διοικητικά δικαστήρια, κατά τα άρθρα 1 παρ. 2 περ. δ' και 3 παρ. 1 του Ν. 1406/1983 (Α' 182), αλλά, ενόψει των άρθρων 94 παρ. 1 και 95 παρ. 1 περ. α' του Συντάγματος, αποτελεί ακυρωτική διαφορά, υπαγόμενη στη δικαιοδοσία του Συμβουλίου της Επικρατείας (βλ. ΣΕ 1 987 /02 3672/01 3572/ 00 734/97 3280/96 1809/95) . .

3. Επειδή, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 24 του Συντάγματος , όπως αυτή ίσχυε κατά τον χρόνο εκδόσεως της προσβαλλομένης πράξεως, «Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα» . Στο δε άρθρο 106 παρ. 1 και 2 ορίζονται τα εξής : «1. Για την εδραίωση της κοινωνικής ειρήνης και την προστασία του γενικού συμφέροντος το Κράτος προγραμματίζει και συντονίζει την οικονομική ανάπτυξη όλων των τομέων της εθνικής οικονομίας . Λαμβάνει τα επιβαλλόμενα μέτρα για την αξιοποίηση των πηγών του εθνικού πλούτου ... για την προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης και την προαγωγή ιδίως της οικονομίας των ορεινών, νησιωτικών και παραμεθόριων περιοχών . 2. Η ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία δεν επιτρέπεται να αναπτύσσεται σε βάρος της ελευθερίας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ή προς βλάβη της Εθνικής Οικονομίας» . Εξάλλου, το άρθρο 3 του Ν. 1428/1984 (Α' 43) , όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 3 του Ν. 2115/1993 (Α' 15) ορίζει τα εξής: «1. Ως λατομικές περιοχές δύνανται να χαρακτηρισθούν δημόσιες, δημοτικές, κοινοτικές ή ιδιωτικές εκτάσεις, ως και εκτάσεις που ανήκουν σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (ν.π.δ.δ), οι οποίες προσφέρονται, κυρίως από πλευράς ποιότητας πετρωμάτων, μορφολογίας της περιοχής, υπάρξεως αποθεμάτων και συνθηκών προσπελάσεως προς αυτές και προς τα καταναλωτικά κέντρα, για την εκμετάλλευση λατομικών ορυκτών της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του παρόντος. 2. Οι λατομικές περιοχές σε κάθε νομό καθορίζονται εντός πέντε (5) ετών με απόφαση του αρμόδιου νομάρχη, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και εκδίδεται ύστερα από σύμφωνη γνώμη της επιτροπής της παραγράφου 3 του παρόντος, κατόπιν αιτιολογημένης γνώμης του νομαρχιακού συμβουλίου, που παρέχεται εντός αποκλειστικής προθεσμίας δύο (2) μηνών, αφότου ζητηθεί [...] 3. [...] Ο καθορισμός λατομικών περιοχών ισχύει για πέντε (5) έτη, από την ημερομηνία δημοσίευσής της οικείας αποφάσεως του νομάρχη, δύναται δε να παραταθεί για μία ακόμη διετία με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, κατόπιν αιτιολογημένης προτάσεως του νομάρχη. Εφόσον δεν έχει γίνει ενεργοποίηση της περιοχής εντός των προθεσμιών

αυτών, η έκταση αποχαρακτηρίζεται με απόφαση του νομάρχη, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. 4. Μέσα στις λατομικές περιοχές, καθώς και σε απόσταση τουλάχιστον χιλίων (1.000) μέτρων έξω από την οριογραμμή τους, απαγορεύεται η επέκταση του σχεδίου πόλεως ή η δημιουργία ανεξάρτητου ρυμοτομικού σχεδίου ή η ανέγερση οποιουδήποτε κτίσματος, με εξαίρεση εκείνα που εξυπηρετούν τη λατομική δραστηριότητα, για τα οποία αποφαινεται ο αρμόδιος νομάρχης». Στο άρθρο 8 του ως άνω νόμου 1428/1984, όπως διαμορφώθηκε με το άρθρο 8 του νόμου 2115/1993, προβλέπονται τα ακόλουθα: «1. Η εκμετάλλευση λατομείων αδρανών υλικών σε όλη τη χώρα επιτρέπεται μόνο μέσα στις λατομικές περιοχές που καθορίζονται σύμφωνα με το άρθρο 3 . 2. Η εκμετάλλευση λατομείων αδρανών υλικών έξω από τις λατομικές περιοχές επιτρέπεται κατ' εξαίρεση με απόφαση του νομάρχη μετά αιτιολογημένη γνώμη του νομαρχιακού συμβουλίου στις ακόλουθες περιπτώσεις: α) Εάν δεν καταστεί δυνατή με τη διαδικασία του άρθρου 3 του παρόντος η δημιουργία λατομικής περιοχής σε συγκεκριμένη επαρχία ή νήσο. β) Εάν περικλείονται πετρώματα κατάλληλα για την παραγωγή αδρανών υλικών για ειδικές χρήσεις και ιδίως για την παραγωγή τσιμέντου ή ασβέστου ή αντιολισθηρών υλικών ή δομικών λίθων. Η εκμετάλλευση των λατομείων , που τροφοδοτούν τσιμεντοβιομηχανίες ή ασβεστοποιίες , γίνεται από επιχειρήσεις παραγωγής τσιμέντου ή ασβέστου και συνδέεται άμεσα με τον τρόπο λειτουργίας των εγκαταστάσεών τους . Ειδικότερα, για επιχειρήσεις παραγωγής ασβέστου ή συνεταιρισμού ασβεστοποιών, η διάταξη αυτή έχει εφαρμογή, εφόσον οι ποσοτικές ή ποιοτικές ανάγκες τους δεν καλύπτονται από τις λατομικές περιοχές ή τα λειτουργούντα λατομεία της περιοχής τους. Για τη συνδρομή των εν λόγω προϋποθέσεων, μεταξύ των οποίων και των ποσοτικών και ποιοτικών αναγκών, απαιτείται απόφαση του Υπουργού Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας [...] γ) Για την εκτέλεση εθνικών ή διανομαρχιακών ή ειδικών έργων της παραγράφου 2 του άρθρου 5. Για την ίδρυση λατομείου των ως άνω περιπτώσεων ισχύουν οι περιορισμοί και απαγορεύσεις της παραγράφου 4 του άρθρου 3 και της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του παρόντος». Τέλος, με τις μεταβατικές διατάξεις του άρθρου 20 του Ν. 2115/1993 ορίσθηκαν, μεταξύ άλλων, και τα εξής: «1. Λατομεία αδρανών υλικών, που λειτουργούν εκτός λατομικών περιοχών με άδεια εκμεταλλεύσεως ή σύμβαση μισθώσεως ή με απόφαση της περιπτώσεως β' της παραγράφου 1 του καταργούμενου άρθρου 33 του Ν. 1428/1984, εξακολουθούν να λειτουργούν μέχρι να λήξει η άδειά τους ή η σύμβαση μισθώσεως. 2. Σε δημοτικά, κοινοτικά ή ιδιωτικά λατομεία, καθώς και λατομεία ν.π.δ.δ. της προηγούμενης παραγράφου, μπορεί με απόφαση του αρμόδιου νομάρχη, μετά γνώμη του νομαρχιακού συμβουλίου, να παρατείνεται η ισχύς των ως άνω αδειών για πέντε (5) έτη κάθε φορά, μέχρι

συμπληρώσεως τριακονταετίας, το πολύ, από το χρόνο χορηγήσεως των αρχικών αδειών με τη διαδικασία και τις προϋποθέσεις των άρθρων 9 και 10 του Ν. 1428/1984. Με την ίδια διαδικασία και προϋποθέσεις μπορεί να χορηγούνται επεκτάσεις των ως άνω αδειών σε όμορες δημοτικές, κοινοτικές ή ιδιωτικές εκτάσεις, εφόσον υφίσταται δικαίωμα εκμεταλλεύσεως επί των εκτάσεων αυτών. 3. Σε δημόσια λατομεία της παραγράφου 1 του παρόντος μπορεί με απόφαση του αρμόδιου νομάρχη, μετά γνώμη του νομαρχιακού συμβουλίου, να παρατείνεται η ισχύς των μισθώσεων για πέντε (5) έτη, κάθε φορά, μέχρι συμπληρώσεως τριακονταετίας, το πολύ, από τη σύναψη των αρχικών συμβάσεων ή αδειών εκμεταλλεύσεως, με τη διαδικασία και τις προϋποθέσεις των άρθρων 6 και 10, καθώς και την απόφαση του άρθρου 7 του Ν. 1428/1984. Με την ίδια διαδικασία και προϋποθέσεις μπορεί να χορηγούνται επεκτάσεις των ως άνω αδειών σε όμορες δημοτικές, κοινοτικές ή ιδιωτικές εκτάσεις, εφόσον υφίσταται δικαίωμα εκμεταλλεύσεως επί των εκτάσεων αυτών».

4 . Επειδή, με τις συνταγματικές διατάξεις που παρατίθενται ανωτέρω, ο συντακτικός νομοθέτης, σταθμίζοντας την προστασία του περιβάλλοντος, την εθνική οικονομία και την οικονομική ελευθερία, επιτάσσει τον συγκερασμό τους κατά τρόπο που θα διασφαλίζει τη βιώσιμη ανάπτυξη (πρβλ. και ΣΕ 3478/00 Ολομ.). Από την αρχή δε της βιώσιμης αναπτύξεως απορρέει η υποχρέωση σχεδιασμού και προγραμματισμού για την εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πόρων, ώστε να εξασφαλίζεται αφενός μεν η μείωση των δυσμενών για το περιβάλλον επιπτώσεων και ο σεβασμός της φέρουσας ικανότητας της περιοχής στην οποία αναπτύσσεται η σχετική δραστηριότητα, αφετέρου δε η ορθολογική και με φειδώ εκμετάλλευση των φυσικών πόρων. Εξειδικεύοντας την συνταγματική αυτή επιταγή, ο νομοθέτης προέβλεψε, με τον Ν. 1428/1984, όπως τροποποιήθηκε με τον Ν. 2115/1993, τον καθορισμό λατομικών περιοχών σε κάθε νομό της Χώρας με απόφαση του οικείου Νομάρχη που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και επέτρεψε την εκμετάλλευση λατομείων αδρανών υλικών, κατ' αρχήν, μόνο στις περιοχές αυτές. Εξαιρετικά, και μόνο με την συνδρομή των ειδικών όρων των διατάξεων της παραγράφου 2 του άρθρου 8 του Ν. 1428/1984, επιτρέπεται η λειτουργία λατομείων έξω από τα όρια των λατομικών περιοχών. Με τις μεταβατικές όμως διατάξεις των παραγράφων 2 και 3 του άρθρου 20 του Ν. 2115/1993 παρέχεται η δυνατότητα παρατάσεως της λειτουργίας λατομείων που βρίσκονται έξω από τα όρια των λατομικών περιοχών, για μία πενταετία από τη λήξη της αδείας των, το χρονικό δε αυτό διάστημα μπορεί να παρατείνεται κάθε φορά μέχρι της συμπληρώσεως τριακονταετίας από τη χορήγηση της αρχικής άδειας.

5. Επειδή, κατά την κρατήσασα στο Τμήμα γνώμη, με τις μεταβατικές αυτές διατάξεις, με τις οποίες προβλέπεται η επί ολόκληρη 30ετία δυνατότητα λειτουργίας λατομείων αδρανών υλικών εκτός των ήδη θεσπιζομένων με τον άνω νόμο λατομικών περιοχών, εν όψει της μεγάλης διαρκείας του μεταβατικού αυτού σταδίου, της ελλείψεως ουσιαστικών προϋποθέσεων και της ευρύτητας (επί πάσης φύσεως λατομείου) της εφαρμογής τους, αναιρείται κατ' ουσίαν ο σκοπός του νόμου, ήτοι της συμφώνως προς την συνταγματική αρχή της βιωσίμου αναπτύξεως εντός συγκεκριμένων περιοχών λειτουργίας των λατομείων αδρανών υλικών. Εκ τούτου δε οι μεταβατικές αυτές διατάξεις, ως αντίθετες προς το άρθρο 24 του Συντάγματος, είναι ανίσχυρες (βλ. ΣΕ 1124/99, 734/1997, πρβλ. ΣΕ 2127/00, 1897/97, 4726/95). Κατά τη γνώμη όμως του Συμβούλου Π. Πικραμμένου, προς την οποία ετάχθη και η Πάρεδρος Ο. Παπαδοπούλου, οι ανωτέρω μεταβατικές διατάξεις, καθ' ο μέρος προβλέπουν δυνατότητα παρατάσεως της λειτουργίας των εκτός λατομικών περιοχών λατομείων αδρανών υλικών για την πρώτη πενταετία από την έναρξη ισχύος του Ν. 2115/1993, δεν είναι αντίθετες προς τις μνημονευθείσες συνταγματικές διατάξεις, δεδομένου ότι, κατά τη σύμφωνη προς το Σύνταγμα έννοιά τους, δε αφορούν πάντως λατομεία ευρισκόμενα σε περιοχές υπαγόμενες, λόγω του χαρακτήρα τους [αρχαιολογικοί χώροι, παραδοσιακοί οικισμοί, ευαίσθητα οικοσυστήματα, τόποι ιδιαίτερου φυσικού κάλλους], σε κάποιο ειδικό προστατευτικό καθεστώς.

6. Επειδή, εν προκειμένω, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, με την υπ' αριθμ. ΔΒ/Φ59Λ/506πε/9.1.1997 απόφαση του Νομάρχη Πρεβέζης απορρίφθηκε αίτηση της εταιρείας Α για παράταση της αδείας εκμεταλλεύσεως κοινοτικού λατομείου αδρανών υλικών, στη θέση Β. Ως αιτιολογία της απορρίψεως αναφέρεται ότι οι λατομικές δραστηριότητες πρέπει να μεταφερθούν στις λατομικές ζώνες που έχουν καθορισθεί στο νομό, ότι το επίδικο λατομείο βρίσκεται μέσα σε ζώνη προστασίας του Αμβρακικού Κόλπου [απόφαση 30027/1193/1990 των Υπουργών Γεωργίας, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, Β' 194] και ότι η απόσταση του λατομείου από τον επαρχιακό δρόμο είναι μικρότερη των τριακοσίων μέτρων. Προσφυγή της εταιρείας κατά της νομαρχιακής αποφάσεως έγινε δεκτή με την προσβαλλόμενη πράξη, η οποία, κατ' εφαρμογή των διατάξεων της παρ. 2 του άρθρου 20 του Ν. 2115/1993, ακύρωσε την απόφαση του Νομάρχη Πρεβέζης και του ανέπεμψε την υπόθεση, προκειμένου να εξετάσει εκ νέου το αίτημα παρατάσεως, «βάσει των ισχυουσών διατάξεων της λατομικής νομοθεσίας». Εφόσον όμως η μεταβατική διάταξη του

άρθρου 20 του Ν. 2115/1993, δυνάμει της οποίας εκδόθηκε η προσβαλλόμενη υπουργική απόφαση είναι ανίσχυρη, σύμφωνα με τα ανωτέρω διαλαμβανόμενα, η απόφαση αυτή στερείται νομίμου ερείσματος, όπως βασίμως προβάλλεται, και θα έπρεπε για τον λόγο αυτό να ακυρωθεί. Κατά τη μειοψηφήσασα δε γνώμη, η προσβαλλόμενη απόφαση αν και αφορά παράταση αδείας λειτουργίας λατομείου κατά την πρώτη πενταετία από την έναρξη ισχύος του Ν. 2115/1993, δεν βρίσκει νόμιμο έρεισμα στις μεταβατικές διατάξεις του νόμου αυτού, διότι το επίδικο λατομείο βρίσκεται στη ζώνη προστασίας του Αμβρακικού Κόλπου. (Παραπέμπει στην επταμελή σύνθεση)».

- *Η ανάκληση (άρση) αναδάσωσης δεν είναι αυτοδίκαιη. Εφόσον συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις, η αρμοδία αρχή οφείλει για λόγους δημόσιου συμφέροντος και ασφάλειας δικαίου να εκδίδει διοικητική πράξη συνοδευόμενη με διάγραμμα και σαφής απεικόνιση της έκτασης που εξαιρείται από την αναδάσωση. Η απόφαση λαμβάνει νόμιμη υπόσταση από την στιγμή της δημοσίευσης της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*

3299/2007 ΣΤΕ

«7.Επειδή, σύμφωνα με την ανωτέρω διάταξη του άρθρου 41 παραγρ. 1 του ν. 998/1979, η απόφαση περί αναδασώσεως συνοδεύεται απαραίτητως από διάγραμμα, στο οποίο σημειώνεται ακριβώς η έκταση που κηρύσσεται αναδασωτέα, και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, από τη δημοσίευση δε αυτή λαμβάνει νόμιμη υπόσταση. Περαιτέρω, κατά την έννοια των διατάξεων των άρθρων 38 παρ. 1 και 41 παρ. 1 του ίδιου νόμου, οσάκις συντρέχει νόμιμος λόγος άρσεως (ανακλήσεως) της αναδασώσεως, μεταξύ των οποίων και η πλάνη περί τα πράγματα (ΣΕ 235/04), πρέπει, για λόγους ασφαλείας του δικαίου, και σύμφωνα με γενική αρχή του διοικητικού δικαίου, να εκδίδεται ρητή αντίθετη πράξη από την αρμόδια αρχή (πρβλ. ΣΕ 55, 412/93 Ολομ., 2281/92 Ολομ.). Η πράξη αυτή, για την ταυτότητα του λόγου, πρέπει να συνοδεύεται από διάγραμμα, στο οποίο σημειώνεται επακριβώς η εξαιρούμενη από την αναδάσωση έκταση, και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, η δημοσίευση δε αυτή αποτελεί συστατικό τύπο της πράξεως περί άρσεως της αναδασώσεως (πρβλ. ΣΕ 664/04, 3842/06). Εξ άλλου, οι αυτοί λόγοι δημόσιου συμφέροντος και ασφαλείας του δικαίου επιβάλλουν την έκδοση ρητής αντίθετης πράξεως και στην περίπτωση της παραγρ. 2 του άρθρου 9 του ν. 999/1979. Και ναι μεν κατά τη διατύπωση της διατάξεως αυτής οι αναδασώσεις τις οποίες αφορά «θεωρούνται ανακληθείσαι», κατά την έννοιά της, όμως, οι εν λόγω αναδασώσεις δεν αίρονται «αυτοδικαίως», «εκ του νόμου», όπως αβασίμως

υποστηρίζουν οι παρεμβαίνοντες, αλλά καθιερώνεται λόγος άρσεως αυτών και θεσπίζεται απλώς αρμοδιότητα της Διοικήσεως να εκδώσει ρητή πράξη για την άρση, εφ' όσον διαπιστώσει ότι συντρέχουν οι σωρευτικώς τιθέμενες στη διάταξη αυτή προϋποθέσεις, δηλαδή εφ' όσον η έκταση εμπίπτει σε εγκεκριμένο σχέδιο πόλεως κ.λπ. και δεν έχει χαρακτηριστεί ως άλσος ή πάρκο, προκειμένου να μη παραμένει ασάφεια ως προς την ταυτότητα και τα όρια της εξαιρούμενης από την αναδάσωση εκτάσεως, αλλά και να δοθεί η δυνατότητα στους τυχόν πληττόμενους από την πράξη να ασκήσουν τα συνταγματικά τους δικαιώματα, όπως το δικαίωμα δικαστικής προστασίας, χωρίς, πάντως, να αποκλείεται η δυνατότητα της Διοικήσεως να προβεί σε ανάκληση του σχεδίου πόλεως, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, κατ' εκτίμηση τυχόν συντρεχόντων λόγων δημοσίου συμφέροντος (πρβλ. ΣΕ 2330/80 7μ.). Επομένως, η απόφαση περί άρσεως της αναδασώσεως λαμβάνει νόμιμη υπόσταση, σε κάθε περίπτωση, από και δια της δημοσιεύσεως αυτής και του σχετικού διαγράμματος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως .

8.Επειδή, στην προκειμένη περίπτωση, με την πρώτη προσβαλλόμενη πράξη, η οποία επικαλείται στο προοίμιό της, μεταξύ άλλων, τις ανωτέρω διατάξεις των άρθρων 38 παρ. 1 και 41 παρ. 1 του ν. 998/1979 και του άρθρου 9 παρ. 2 του ν. 999/1979, τροποποιείται η απόφαση Δ/244966/14.11.1978 του Νομάρχη Αττικής, με την εξαίρεση από την αναδάσωση του Ο.Τ. 79 του σχεδίου πόλεως του Δήμου Βουλιαγμένης. Με το περιεχόμενο αυτό, η προσβαλλόμενη πράξη συνιστά μερική ανάκληση της αποφάσεως περί αναδασώσεως του 1978, έχει εκτελεστό χαρακτήρα και παραδεκτώς προσβάλλεται από την άποψη αυτή με την κρινόμενη αίτηση, αβασίμως δε ισχυρίζονται οι παρεμβαίνοντες ότι η προσβαλλόμενη δεν είναι εκτελεστή, αλλά απλώς βεβαιωτική της «αυτοδικαίας» ανακλήσεως της αναδασώσεως που επήλθε δυνάμει του άρθρου 9 παρ. 2 του ν. 999/79.

9. Επειδή, περαιτέρω, η πρώτη προσβαλλόμενη πράξη δεν συνοδεύεται από διάγραμμα, στο οποίο να απεικονίζεται σαφώς η έκταση από την οποία αίρεται η αναδάσωση, αλλά διαλαμβάνει απλώς ότι το Ο.Τ. 79 «... από το 1928 βρίσκεται μέσα στο εγκεκριμένο σχέδιο της Βουλιαγμένης, πράγμα που επαναλήφθηκε και με το από 20.4.1951 Β. Διάταγμα» (φ. 121 της 24.4.1951, τεύχος Α'). Υπό τα δεδομένα αυτά, η πρώτη προσβαλλόμενη απόφαση είναι ανυπόστατη σύμφωνα με τα ήδη εκτεθέντα (πρβλ. ΣΕ 2855/93), διότι η έλλειψη του διαγράμματος δεν καλύπτεται με την απλή παραπομπή στα ρυμοτομικά σχέδια του 1928 και του 1951, τούτο δε ανεξαρτήτως του ότι η διαρρύθμιση της επίδικης περιοχής εμφανίζεται διαφορετική στα διαγράμματα που συνοδεύουν τα ανωτέρω διατάγματα (δύο Ο.Τ. στο διάγραμμα του 1928, ένα Ο.Τ. στο διάγραμμα του 1951). Εν όψει τούτου η κρινόμενη αίτηση ασκείται εμπροθέσμως

κατά της πρώτης προσβαλλομένης, αφού η ανωτέρω πλημμελής δημοσίευση δεν κίνησε την προθεσμία προσβολής της με αίτηση ακυρώσεως (ΣΕ 3960/06 κ.ά.). Εξάλλου, η αίτηση αυτή ασκείται και με έννομο συμφέρον από τον αιτούντα Σύλλογο, ο οποίος έχει ως σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος της Βουλιαγμένης (βλ. άρθρο 1 του καταστατικού), προβάλλει δε ότι επιδεινώνεται το φυσικό περιβάλλον της περιοχής. Επομένως πρέπει να γίνει δεκτή η αίτηση»

5. Αρχή Βιοποικιλότητας

Η αρχή της βιοποικιλότητας λαμβάνει νομική ισχύ με το άρθρο 6 της Σύμβασης του Ρίο για την βιολογική ποικιλότητα (1992), που ορίζει ότι κάθε συμβαλλόμενο μέρος:

α) Αναπτύσσει εθνικές στρατηγικές για την διατήρηση και αειφορική χρήση της βιολογικής ποικιλότητας ή προσαρμόζει για το σκοπό αυτό υπάρχουσες στρατηγικές , σχέδια ή προγράμματα , τα οποία πρέπει να αντικατοπτρίζουν , μεταξύ άλλων , τα μέτρα που προβλέπονται στην παρούσα Σύμβαση σε ό,τι αφορά το ενδιαφερόμενο Συμβαλλόμενο Μέρος και

«β) Ενσωματώνει την διατήρηση και αειφορική χρήση της βιολογικής ποικιλότητας στα σχετικά τομεακά και διατομεακά σχέδια, προγράμματα και πολιτικές.»

- *Το θαλάσσιο πάρκο των Βόρειων Σποράδων, το οποίο ιδρύθηκε με ευρωπαϊκή κοινοτική υποστήριξη, αποτελεί προστατευόμενο βιότοπο της σπάνιου είδους φώκιας *Monachus/ Monachus* . Οι αυστηρές διατάξεις που υπέδειξε το ΣΤΕ κατά την ρύθμιση του νομικού καθεστώτος του εμπνέονται και δικαιολογούνται από τον σεβασμό*

237/1992 ΣΤΕ

«...6 . Η θεσπιζόμενη με το άρθρο 1 ΑΙγ και ΑΙΙΙ 5 του σχεδίου ρύθμιση ως προς την επιτρεπόμενη με την σημερινή της μορφή , έκταση και ένταση βόσκηση είναι αόριστη , εφόσον δεν εξειδικεύονται τα σημερινά δεδομένα της δραστηριότητας αυτής . Θα πρέπει , με τις διατάξεις αυτές , να προσδιορισθεί : α) ο αριθμός και το είδος των ζώων στα οποία θα επιτρέπεται η βόσκηση εν συναρτήσει προς τις ανάγκες προστασίας του περιβάλλοντος που δημιουργεί αυτή και η μεταφορά του ποιμνίου στη νησίδα , και β) η κατά προσέγγιση διάρκεια παραμονής των στη νησίδα . Με τον εκδοθησόμενο κανονισμό θα πρέπει επίσης να θεσπισθεί σύστημα πλήρους και αποτελεσματικού ελέγχου της δραστηριότητας αυτής , ιδίως στον πυρήνα του Πάρκου .

7. Η επιτρεπόμενη με το άρθρο 3 ΑΠ 1 του σχεδίου δραστηριότητα του κυνηγίου και ο χαρακτηρισμός της περιοχής του καταφυγίου Επιστημονικής Ερεύννης ως Ελεγχόμενης Κυνηγετικής Περιοχής είναι , καταρχήν , ασυμβίβαστα με τον χαρακτήρα του Θαλασσιού Πάρκου . Η δραστηριότητα αυτή θα πρέπει να επιτρέπεται μόνον ως μέθοδος εποχιακής διαχείρισεως της πανίδος του οικοσυστήματος προς διατήρηση της φυσικής ισορροπίας του , θα πρέπει δε να θεσπισθούν με τον Κανονισμό Λειτουργίας σχετικοί ειδικοί όροι και περιορισμοί .

13 .Με το άρθρο 6 του σχεδίου προβλέπεται ότι , μέχρις ότου συστασθή η ειδική υπηρεσία ή φορέας διαχείρισεως του Πάρκου , την διαχείριση αναλαμβάνει κεντρική υπηρεσία , η Δ/ση Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε ... εντός δε χρονικού διαστήματος που δεν θα υπερβαίνει το τρίμηνο από της εκδόσεως του παρόντος διατάγματος , θα πρέπει να συσταθή η κατά τα ανωτέρω υπηρεσία ή φορέας . Εξ άλλου , κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως του ν . 1650/1986 , ο φορέας αυτός δύναται να είναι είτε κρατικό περιφερειακό όργανο , ήτοι μικτής διυπουργικής συνθέσεως κλιμάκιο , υπό την εποπτεία του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε , που θα έχει και την ευθύνη λειτουργίας του , είτε νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου , με έδρα την κοντά στην περιοχή του Πάρκου , τελούν υπό την εποπτεία του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε ,είτε ως και ιδιωτικός μη κερδοσκοπικός φορέας , που θα λειτουργεί πάντως , ως εκ των επιταγών του άρθρου 24 του Συντάγματος , υπό κρατική εποπτεία και με την συμμετοχή , ενδεχομένως , και κρατικών οργάνων , στο οποίο θα εκχωρούνται όλες οι απαραίτητες για την Προστασία του Πάρκου αρμοδιότητες , περιλαμβανομένου και του ελέγχου των εισερχομένων στον χώρο του Πάρκου προσώπων , πλην της δυνατότητας λήψεως εις βάρος των εξαναγκαστικών μέτρων , τα οποία θα πρέπει να εκτελούνται πάντοτε από όργανα της δημοσίας δυνάμεως» .

- *Πρόδηλη απειλή για την βιοποικιλότητα της αγρίας πανίδας αποτελεί η ανεξέλεγκτη θήρα. Στην παρακάτω υπόθεση το Δικαστήριο έθεσε περιορισμούς στη ρύθμιση της θήρας.*

1210/2007 ΣΤΕ

Φυσικό περιβάλλον. Άγρια Πανίδα. Κυνήγι. Αναστέλλεται η ισχύς απόφασης του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, με την οποία ορίζονται η διάρκεια της κυνηγετικής περιόδου και οι σχετικοί όροι και προϋποθέσεις. Η απαγόρευση της θήρας στις καμένες εκτάσεις, για τις οποίες είχαν εκδοθεί σχετικές αποφάσεις απαγόρευσης κυνηγιού από τους Γενικούς Γραμματείς ορισμένων Περιφερειών, δεν επαρκεί εν προκειμένω, γιατί δεν καλύπτει το σύνολο των

εκτάσεων που καταστράφηκαν από τις πυρκαγιές και δεν συνοδεύονται από μέτρα για την προστασία των ειδών που διαβιούσαν σε αυτές και αναγκάστηκαν να μετακινηθούν σε άλλες περιοχές. Σύμφωνα με τη Μειοψηφία του Προέδρου της Ε.Α. συντρέχει λόγος για τη χορήγηση αναστολής εκτέλεσης της ανωτέρω πράξεως μόνον σε όσες περιοχές ισχύει η κατάσταση έκτακτης ανάγκης.

«4. Επειδή, με την προσβαλλομένη απόφαση του Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων μεταξύ άλλων ορίσθηκε από 20.8.2007 έως 29.2.2008 η διάρκεια της κυνηγετικής περιόδου για το κυνηγετικό έτος 2007-2008, και καθορίσθηκαν τα είδη της αγρίας πανίδας, των οποίων επιτρέπεται η θήρα, η περίοδος και οι μέρες θήρας αυτών, ο μέγιστος αριθμός θηρευσίμων ατόμων, όροι για το κυνήγι συγκεκριμένων ειδών και απαγορεύσεις για κυνήγι σε ορισμένους τόπους ειδικής προστασίας.

5. Επειδή, κατά τη διάρκεια του θέρους επισυνέβησαν μεγάλης έκτασης και έντασης πυρκαγιές οι οποίες, μεταξύ άλλων, επέφεραν ανυπολόγιστες καταστροφές στο φυσικό περιβάλλον και διетάραξαν τα οικοσυστήματα σε όλη την χώρα, με συνέπεια την δραματική μείωση του πληθυσμού της άγριας πανίδας και την συρρίκνωση και αναστάτωση των ειδών που διαβιούν σε αυτά. Άλλωστε, με την υπ' αριθμ. 47870/25.8.2007 (Β' 1706/25.8.2007) απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης η Χώρα κηρύχθηκε, λόγω της εκτεταμένης αυτής καταστροφής, σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης, η οποία, και μετά την μερική άρση της με την υπ' αριθμ. 4472/19-9-2007 (Β' 1928), διατηρείται σε μεγάλο τμήμα της Χώρας. Εξάλλου, η προσβαλλομένη απόφαση, η οποία εκδόθηκε στις 13.8.2007, δεν έχει στηριχθεί σε ειδικές μελέτες που αντιμετωπίζουν τις συνέπειες των ανωτέρω καταστροφών στην βιολογική ισορροπία των ειδών της άγριας πανίδας. Και ναι μεν με την πράξη αυτή απαγορεύεται η θήρα στις καμένες εκτάσεις για τις οποίες έχουν εκδοθεί σχετικές αποφάσεις απαγόρευσης κυνηγιού από τους Γενικούς Γραμματείς ορισμένων Περιφερειών, ωστόσο η απαγόρευση αυτή αφενός μεν δεν καλύπτει το σύνολο των εκτάσεων που καταστράφηκαν από τις πυρκαγιές, αφετέρου δε δεν λαμβάνονται μέτρα για την προστασία των ειδών που διαβιούσαν σε καμένες εκτάσεις και αναγκάστηκαν να μετακινηθούν σε άλλες περιοχές. Η Επιτροπή, εκτιμώντας τους εκατέρωθεν ισχυρισμούς, ενόψει των στοιχείων του φακέλου και λαμβάνοντας προεχόντως υπόψη ότι στην κατά το άρθρο 24 παρ. 1 του Συντάγματος υποχρέωση του Κράτους προς προστασία του φυσικού περιβάλλοντος περιλαμβάνεται και η υποχρέωση προστασίας της άγριας πανίδας κατά την πλήρη ποικιλία της, κρίνει ότι, ενόψει και του συντόμου της διαδικασίας, συντρέχει περίπτωση χορηγήσεως της αιτουμένης αναστολής εκτελέσεως της προσβαλλομένης πράξεως (πρβλ. Ε.Α.

641/1993). Μειοψήφησε ο Πρόεδρος, Κ. Μενουδάκος, ο οποίος διατύπωσε την άποψη ότι συντρέχει λόγος χορηγήσεως αναστολής εκτελέσεως της προσβαλλομένης πράξεως καθ' όσον αφορά μόνον τις περιφέρειες Αττικής, Δυτικής Ελλάδας, Πελοποννήσου και Στερεάς Ελλάδας, για τις οποίες εισέτι ισχύει, σύμφωνα με την προαναφερόμενη υπ' αριθμ. 4472/19.9.2007 απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, η κατάσταση έκτακτης ανάγκης και στις οποίες, όπως τεκμαίρεται και από την υπουργική αυτή απόφαση, η διατάραξη των οικοσυστημάτων και οι λοιπές βλαπτικές για το περιβάλλον συνέπειες από τα παραπάνω γεγονότα είναι άμεσες και αναμφίβολες.»

- Το ΣΤΕ υποστήριξε ότι η εγκατάσταση μονάδας ιχθυοκαλλιέργειας είναι επιτρεπτή μόνο σε περιοχές που εκ των πρότερων και με βάση νόμιμα κριτήρια έχουν καθορισθεί ως περιοχές προοριζόμενες για την ανάπτυξη της δραστηριότητας αυτής.

2489/2006 ΣΤΕ

Περιβάλλον. Βιώσιμη ανάπτυξη. Σύμφωνα με το Σύνταγμα ερμηνεία του νόμου. Ιχθυοκαλλιέργειες. Η εγκατάσταση μονάδας ιχθυοκαλλιέργειας είναι επιτρεπτή, ενόψει των ορισμών των άρθρων 24 και 106 παρ. 1 Συντ., μόνο σε περιοχές που εκ των προτέρων και με βάση νόμιμα κριτήρια έχουν καθορισθεί ως περιοχές προοριζόμενες για την ανάπτυξη της δραστηριότητας αυτής. Έως την έγκριση ολοκληρωμένων χωροταξικών σχεδίων και εφόσον η εν λόγω δραστηριότητα δεν ρυθμίζεται με εγκεκριμένο ρυθμιστικό ή πολεοδομικό σχέδιο ή με Ζ.Ο.Ε., η εγκατάσταση μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας επιτρέπεται μόνον σε ζώνες ανάπτυξης ιχθυοτροφείων σύμφωνα με το άρθρο 24 του ν. 1650/1986. Μειοψηφία ισχυρή. Δεκτή η αίτηση ακυρώσεως.

9. Επειδή, με τις διατάξεις του Συντάγματος, ιδίως με το άρθρο 24 παρ. 1 και 6, το φυσικό και το πολιτιστικό περιβάλλον έχει αναχθεί σε αυτοτελώς προστατευόμενο αγαθό. Τα αρμόδια όργανα του Κράτους οφείλουν να προβαίνουν σε θετικές ενέργειες για την αποτελεσματική διαφύλαξη του αγαθού αυτού και, ειδικότερα, να λαμβάνουν τα απαιτούμενα νομοθετικά και διοικητικά προληπτικά και κατασταλτικά, μέτρα, παρεμβαίνοντας στον αναγκαίο βαθμό στην οικονομική ή άλλη ατομική ή συλλογική δραστηριότητα. Κατά τη λήψη των ανωτέρω μέτρων, τα όργανα της νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας οφείλουν να σταθμίζουν και άλλους

παράγοντες, αναγόμενους στο γενικότερο εθνικό και δημόσιο συμφέρον, η επιδίωξη όμως των σκοπών αυτών και η στάθμιση των προστατευόμενων αντίστοιχων εννόμων αγαθών πρέπει να συμπορεύεται προς την υποχρέωση της Πολιτείας να μεριμνά για την προστασία του περιβάλλοντος κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται βιώσιμη ανάπτυξη (βλ. ΣΕ 3478/00, 613/2002 Ολομ.). Περαιτέρω, από τις διατάξεις του άρθρου 24, καθώς και των άρθρων 79 παρ. 8 και 106 παρ. 1 του Συντάγματος προκύπτει ότι ο χωροταξικός σχεδιασμός ανατίθεται στην Πολιτεία, που οφείλει να θεσπίζει τις αναγκαίες ρυθμίσεις, ώστε να διασφαλίζεται η προστασία του περιβάλλοντος, οι άριστοι δυνατοί όροι διαβίωσης του πληθυσμού και η οικονομική ανάπτυξη στα πλαίσια της αρχής της αειφορίας (βιώσιμης αναπτύξεως). Ουσιώδης όρος για τη βιώσιμη ανάπτυξη είναι τα ολοκληρωμένα χωροταξικά σχέδια, όπως αυτά προβλέπονται, διαδοχικώς, στον ν. 360/1976 (Α' 151) και στον ν. 2742/1999 (Α' 207). Τα σχέδια αυτά θέτουν, με βάση την ανάλυση των δεδομένων και την πρόγνωση των μελλοντικών εξελίξεων, τους μακροπρόθεσμους στόχους της οικονομικής και κοινωνικής αναπτύξεως και ρυθμίζουν, μεταξύ άλλων, το πλαίσιο για τη διαμόρφωση των οικιστικών περιοχών, των περιοχών ασκήσεως παραγωγικών δραστηριοτήτων και των ελεύθερων χώρων στις εκτός σχεδίου περιοχές. Μέχρι την εντός ευλόγου χρόνου ολοκλήρωση της διαδικασίας εγκρίσεως των χωροταξικών σχεδίων, είναι ανεκτός μερικός, χωρικός ή τομεακός, σχεδιασμός και προγραμματισμός, προκειμένου να αποφεύγεται η άναρχη ανάπτυξη, που προκαλεί υποβάθμιση και καταστροφή του περιβάλλοντος, και η δημιουργία πραγματικών καταστάσεων, που δυσχεραίνουν και υπονομεύουν την ορθολογική χωροταξία. Δεν είναι, πάντως, ανεκτή από το Σύνταγμα η αναίρεση από το νομοθέτη, μάλιστα δε με αναδρομική ισχύ, θεσπισθείσης από τον ίδιο υποχρεώσεως έγκρισης συγκεκριμένης κατηγορίας χωροταξικών μελετών εντός ορισμένου χρονικού διαστήματος, εφ' όσον αυτή ισοδυναμεί με την παροχή δυνατότητας επ' αόριστον πραγματοποιήσεως των οικείων δραστηριοτήτων χωρίς ολοκληρωμένο αντίστοιχο σχεδιασμό

11. Επειδή, κατά την έννοια των διατάξεων του ν. 1650/1986, όπως είχαν προ της συμπληρώσεώς τους με το άρθρο 6 του ν. 2242/1994, και των διατάξεων της κοινής υπουργικής αποφάσεως 69269/5387/1990, ερμηνευόμενων ενόψει των επιταγών του άρθρου 24 του Συντάγματος, η εγκατάσταση μονάδος ιχθυοκαλλιέργειας, που από τη φύση της επάγεται οχλήσεις και για τις οικιστικές περιοχές και για το περιβάλλον, είναι επιτρεπτή, εν όψει των ορισμών του άρθρου 24 παρ. 2 και 106 παρ. 1 του Συντάγματος, μόνο σε περιοχές που εκ των προτέρων και με βάση νόμιμα κριτήρια έχουν καθορισθεί ως περιοχές, προοριζόμενες για την ανάπτυξη της δραστηριότητας αυτής. Τα κριτήρια αυτά πρέπει να ανάγονται τόσο στην ανάγκη αναπτύξεως της παραγωγικής αυτής δραστηριότητας όσο και στην ανάγκη προστασίας του φυσικού,

οικιστικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, ούτως ώστε η ανάπτυξη που επιδιώκεται με την εγκατάσταση της επιχειρηματικής μονάδος να παραμένει στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας. Μέχρις ότου δε εκπονηθούν και εγκριθούν τα ολοκληρωμένα χωροταξικά σχέδια, και εφόσον το ζήτημα του τόπου ασκήσεως της σχετικής δραστηριότητας δεν ρυθμίζεται με εγκεκριμένο ρυθμιστικό ή πολεοδομικό σχέδιο ή με Ζ.Ο.Ε., η εγκατάσταση μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας επιτρέπεται, κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων, κατ' εξαίρεση μόνον σε ζώνες αναπτύξεως ιχθυοτροφείων, εγκρινόμενες κατά το άρθρο 24 του ν. 1650/1986, όπως ίσχυε πριν από την αντικατάστασή του με το άρθρο 10 παρ. 1 του ν. 2742/1999, με το οποίο προβλεπόταν ο καθορισμός «ζωνών ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων». Δεν συγχωρείται δηλαδή η έκδοση διοικητικών πράξεων, με τις οποίες καθορίζεται θέση για την λειτουργία ιχθυοτροφικής μονάδος, πριν θεσπισθεί στην περιοχή ζώνη αναπτύξεως ιχθυοτροφείων κατά τη διαδικασία του άρθρου 24 του ν. 1650/1986, εκτός αν προβλέπεται χωροθέτηση ιχθυοτροφείου από εγκεκριμένη Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου ή από εγκεκριμένο χωροταξικό ή ρυθμιστικό ή άλλο αντίστοιχο σχέδιο. Περαιτέρω, ήταν μεν ανεκτή συνταγματικώς η παρασχεθείσα με το άρθρο 6 παρ. 2 του ν. 2242/1994 δυνατότητα, αν δεν έχουν ακόμη εγκριθεί χωροταξικά σχέδια και προγράμματα, να καθορίζεται η θέση εγκαταστάσεως δραστηριοτήτων κατά την προβλεπόμενη από τον ν. 1650/1986 διαδικασία προεγκρίσεως χωροθετήσεως μετά από συνεκτίμηση, σε κάθε επί μέρους περίπτωση, στοιχείων χωροταξικού σχεδιασμού της ευρύτερης περιοχής, για εύλογη μεταβατική περίοδο, ορισθείσα με την ίδια διάταξη σε τριετία από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού (3.10.1994), δηλαδή για χρονικό διάστημα επαρκές, κατά την εκτίμηση του νομοθέτου, ώστε να ολοκληρωθούν και εγκριθούν οι Ειδικές Χωροταξικές Μελέτες, ιδίως για τις παράκτιες περιοχές και τις μικρές νήσους που αποτελούν ευαίσθητα οικοσυστήματα (βλ. και την αιτιολογική έκθεση της σχετικής τροπολογίας που κατετέθη στο αρχικό σχέδιο νόμου και απετέλεσε εν συνεχεία το άρθρο 6 παρ. 2 του ν. 2242/1994), αντίκειται όμως στο Σύνταγμα η δυνατότητα επ' αόριστον χρήσεως της ευχέρειας αυτής, η οποία χορηγήθηκε αρχικώς με το άρθρο 18 του ν. 2732/1999 και διατηρήθηκε, ακολούθως, με το άρθρο 18 παρ. 4 του ν. 2742/1999, μάλιστα δε και με αναδρομική ισχύ. Μειοψήφησαν ο Πρόεδρος, ως και οι Σύμβουλοι Σ. Καραλής, Ν. Σκλίας, Ν. Σακελλαρίου, Δ. Πετρούλιας, Δ. Μπριόλας, Γ. Σγουρόγλου, Λ. Καραμιχαλέλης, Γ. Ποταμιάς και Ι. Ζόμπολας, οι οποίοι διευτύπωσαν την γνώμη ότι η ρύθμιση του άρθρου 18 του ν. 2732/1999, κατά την οποία παρατείνεται η δυνατότητα ιδρύσεως μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας κατά την ανωτέρω διαδικασία του άρθρου 4 παρ. 6 του ν. 1650/1986, χωρίς να έχει προηγηθεί η έγκριση χωροταξικού σχεδίου ή ο καθορισμός, κατά το άρθρο 24 του ίδιου ν. 1650/1986, ζώνης αναπτύξεως ιχθυοτροφείων,

προκειμένου να μην ανακοπεί η ανάπτυξη μιας σημαντικής για την εθνική οικονομία παραγωγικής δραστηριότητας μέχρι την ολοκλήρωση τον χωροταξικού σχεδιασμού στον τομέα των υδατοκαλλιεργειών για το σύνολο της Χώρας (βλ. την εισηγητική έκθεση για την αντίστοιχη διάταξη του σχεδίου νόμου), δεν αντίκειται στο Σύνταγμα, δεδομένου αφενός μεν ότι, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής του ν. 2732/1999, η προαναφερόμενη παράταση ισχύει για εύλογη μεταβατική περίοδο, συναρτώμενη ήδη προς τον αναγκαίο χρόνο για την κατάρτιση χωροταξικών σχεδίων, βάσει των αρχών και μέσων, από τα όργανα και κατά τη διαδικασία που θεσπίζονται με τον επακολουθήσαντα ν. 2742/1999, αφετέρου δε ότι οι δυνάμει της παρ. 6 του άρθρου 4 του ν. 1650/1986, όπως αυτή συμπληρώθηκε με το ν. 2242/1994, πράξεις προεγκρίσεως χωροθετήσεως εκδίδονται, κατά τον νόμον, μετά από συνεκτίμηση των στοιχείων χωροταξικού σχεδιασμού της ευρύτερης περιοχής (βλ. και άρθρο 4 του ν. 2742/1999) και διέπονται ήδη από τις αρχές του άρθρου 2 του ν. 2742/1999. Επομένως, κατά την ήσσανα αυτή γνώμη, δεν πάσχει η προέγκριση χωροθετήσεως εκ μόνου του λόγου ότι εκδόθηκε δυνάμει του άρθρου 18 του ν. 2732/1999.

- *Το ΣΤΕ προσπάθησε να βάλει σε τάξη το νομικό καθεστώς των ρευμάτων. Έτσι α) αξίωσε την οροθεσία των ρευμάτων που διασχίζουν οικισμούς και είναι εντός σχεδίου β) όρισε ότι τα ρεύματα είναι κοινόχρηστοι χωροί, επι των οποίων απαγορεύονται οικοδομικές αλλά και άλλες παρεμβάσεις που παρεμποδίζουν την λειτουργία τους γ) τα ρεύματα χαρακτηρίζονται ως οικοσυστήματα που συμβάλλουν πολλαπλά στην ισορροπία του περιβάλλοντος .*

319/2002 ΣΤΕ

«Προστασία περιβάλλοντος (άρθρο 24 Συντ.) - **Ο** χώρος τον οποίο καταλαμβάνει ρέμα, μετά την οριοθέτησή του, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως οικοδομήσιμος χώρος ή ως χώρος προοριζόμενος για την ανέγερση κοινωφελών κτιρίων, αλλά αποκλειστικά ως κοινόχρηστος χώρος. Άκυρη η προσκύρωση ρεμάτων και ο χαρακτηρισμός τμημάτων τους ως οικοδομήσιμων.

«2. Επειδή, με την αίτηση αυτή ζητείται η ακύρωση: α) της πράξεως εφαρμογής πολεοδομικής μελέτης της πολεοδομικής ενότητας «Στάδιο» του Δήμου Τριπόλεως, καθ' ό μέρος μ' αυτήν προσκυρώθηκαν στα Ο.Τ. 740, 743, 744, 745, 745α και 750 τμήματα ρεμάτων, τα οποία και κατέστησαν οικοδομήσιμοι χώροι, β) των συνημμένων στην προσβαλλομένη πράξη εφαρμογής διαγραμμάτων, πινάκων και εκθέσεων, γ) της υπ' αριθμ. 2747/20-9-1996 αποφάσεως του Νομάρχου Αρκαδίας,

καθ' ό μέρος μ' αυτήν κυρώθηκε η ως άνω πράξη εφαρμογής πολεοδομικής μελέτης, κατά το προσβαλλόμενο μέρος της, δ) της υπ' αριθμ. 137/6-6-1997 αδείας οικοδομής του Πολεοδομικού Γραφείου Τριπόλεως, με την οποία χορηγήθηκε στην Α.Μ. άδεια ανεγέρσεως, τριωρόφου οικοδομής στο Ο.Τ. 745 της ανωτέρω πολεοδομικής ενότητας.

3. Επειδή, υπέρ του κύρους των προσβαλλομένων αποφάσεων παρεμβαίνουν μετ' εννόμου συμφέροντος ο Δήμος Τριπόλεως και η Α.Μ., ιδιοκτήτρια ακινήτου στο Ο.Τ. 745 και δικαιούχος της προσβαλλομένης οικοδομικής αδείας. Ο δεύτερος των παρεμβαίνόντων διά του ιδίου δικογράφου Α.Σ. παρεμβαίνει άνευ εννόμου συμφέροντος, δεδομένου ότι δεν προκύπτει, ότι είναι ιδιοκτήτης ακινήτου σε ένα από τα Ο.Τ., στα οποία προσκυρώθηκαν με την προσβαλλομένη πράξη εφαρμογής πολεοδομικής μελέτης τμήματα ρεμάτων. Συνεπώς, η παρέμβαση είναι ως προς αυτόν απορριπτέα, ως απαράδεκτη. Εξ άλλου, οι λοιποί παρεμβαίνοντες διά του ιδίου δικογράφου Β.Γ., Α.Λ., Ι.Ξ και Α.Κ. δεν παρέστησαν διά πληρεξουσίου δικηγόρου, ούτε εμφανίσθηκαν αυτοπροσώπως, για να δηλώσουν ότι εγκρίνουν την άσκηση της παρεμβάσεως, δεν προσήχθη δε συμβολαιογραφική πράξη παροχής πληρεξουσιότητας από αυτούς στον υπογράφοντα το δικόγραφο της παρεμβάσεως δικηγόρο. Συνεπώς, η παρέμβαση είναι ως προς αυτούς απορριπτέα ως απαράδεκτη κατά το άρθρο 27 (παραγρ. 1, 2) του π.δ. 18/1989 (Α' 8), όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 4 (παραγρ. 2) του ν. 2479/1997 (Α' 67).

4. Επειδή, μετ' εννόμου συμφέροντος παρεμβαίνουν δι' ετέρου δικογράφου παρεμβάσεως οι Α.Τ. κ.λπ., οι οποίοι φέρονται ως ιδιοκτήτες ακινήτου κειμένου στο Ο.Τ. 743, στο οποίο προσκυρώθηκε με την προσβαλλόμενη πράξη εφαρμογής τμήμα ρέματος.

5. Επειδή, οι παρεμβαίνοντες διά του τρίτου δικογράφου παρεμβάσεως Ι.Σ., ο οποίος προβάλλει, ότι είναι ιδιοκτήτης ακινήτου κειμένου στο Ο.Τ. 739, Μ.Σ., ιδιοκτήτης ακινήτων στα Ο.Τ. 739 και 770, Γ.Μ. και Α.Μ., ιδιοκτήτες ακινήτου στο Ο.Τ. 757, Ε.Π., ιδιοκτήτρια ακινήτου στο Ο.Τ. 742 και Β.Χ., ιδιοκτήτης ακινήτων στα Ο.Τ. 725 και 726 παρεμβαίνουν άνευ εννόμου συμφέροντος, εφ' όσον τα ακίνητά τους δεν ευρίσκονται στα Ο.Τ., στα οποία προσκυρώθηκαν με την προσβαλλομένη πράξη εφαρμογής πολεοδομικής μελέτης ρεμάτων. Συνεπώς, η παρέμβαση αυτή είναι απορριπτέα ως απαράδεκτη.

8. Επειδή, η υπ' αριθμ. 137/6-6-1997 άδεια οικοδομής ανεκλήθη με την υπ' αριθμ. 2394/12-9-1997 απόφαση της Προϊσταμένης του Πολεοδομικού Γραφείου Τριπόλεως της Νομαρχιακής Αυτοδιοικήσεως Αρκαδίας. Συνεπώς, η δίκη πρέπει να κηρυχθή κατηγορημένη ως προς την πράξη αυτή, σύμφωνα με το άρθρο 32 παραγρ. 1 του π.δ. 18/1989.

8. Επειδή, οι παρεμβαίνοντες Δήμος Τριπόλεως κ.λπ. προβάλλουν, ότι στο Ο.Τ. 742 της πολεοδομικής ενότητος «Στάδιο», το οποίο γειτνιάζει προς το ακίνητο των αιτούντων, εξετελούντο από τον Μάρτιο του 1997 οικοδομικές εργασίες βάσει οικοδομικής αδείας, εκδοθείσης επ' ονόματι της Ε.Κ., και ότι συνεπώς οι αιτούντες εγνώριζαν από τότε ότι ολοκληρώθηκε η ένταξη της περιοχής στο σχέδιο πόλεως και εξεδίδοντο οικοδομικές άδειες. Εκ μόνου όμως του γεγονότος της εκδόσεως της ανωτέρω οικοδομικής αδείας δεν προκύπτει πλήρης γνώση της προσβαλλομένης υπ' αριθμ. 2747/20-9-1996 αποφάσεως του Νομάρχου Αρκαδίας, με την οποία κυρώθηκε η πράξη εφαρμογής πολεοδομικής μελέτης στην περιοχή. Επομένως, ο ισχυρισμός των παρεμβαινόντων ότι οι αιτούντες εγνώριζαν την απόφαση αυτή από τον Μάρτιο του 1997, η δε ασκηθείσα την 18-6-1997 αίτηση ακυρώσεως είναι εκπρόθεσμη, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος.

9. Επειδή, εκ του γεγονότος ότι στα υπ' αριθμ. 5087/29-7-1997 και 5358/21-11-1997 συμβόλαια του Συμβολαιογράφου Τριπόλεως Κ.Μ., με τα οποία οι αιτούντες αγόρασαν τα ακίνητά τους, γίνεται μνεία της προσβαλλομένης υπ' αριθμ. 2747/20-9-1996 αποφάσεως του Νομάρχου Τριπόλεως δεν προκύπτει αποδοχή της αποφάσεως αυτής εκ μέρους των αιτούντων. Συνεπώς, αβασίμως προβάλλεται με το δεύτερο δικόγραφο παρεμβάσεως (Α.Τ. κ.λπ.), ότι το έννομο συμφέρον των αιτούντων έχει εκλείψει λόγω αποδοχής της προσβαλλομένης αποφάσεως.

10. Επειδή, μετά την από 18-6-1997 αίτηση των αιτούντων, ανεκλήθη, με την υπ' αριθμ. 2280/20-8-1997 απόφαση του Νομάρχου Αρκαδίας, η υπ' αριθμ. 2747/ 20-9-1996 προσβαλλομένη απόφαση του ιδίου Νομάρχου, καθ' ό μέρος μ' αυτήν είχε εγκριθή η πράξη εφαρμογής πολεοδομικής μελέτης, με την οποία είχαν προσκυρωθή τμήματα ρεμάτων στα Ο.Τ. 744, 745α και 750 της πολεοδομικής ενότητος «Στάδιο». Παράλληλως, οι αιτούντες άσκησαν κατά της ανωτέρω υπ' αριθμ. 2747/20-10-1996 κυρωτικής αποφάσεως του Νομάρχου Αρκαδίας προσφυγή ενώπιον του Γενικού Γραμματέως Περιφέρειας Πελοποννήσου, σύμφωνα με το άρθρο 69 του π.δ.

30/1996 (Α' 21). Με την υπ' αριθμ. 5756/26-8-1997 απόφαση του ως άνω Γενικού Γραμματέως η απόφαση αυτή του Νομάρχου ακυρώθηκε εν τω συνόλω της, αφ' ενός μεν για τυπικό λόγο, αφ' ετέρου δε, διότι με την απόφαση αυτή είχαν προσκυρωθή στα προαναφερθέντα έξι Ο.Τ. τμήματα ρεμάτων. Μετά από προσφυγές του Δήμου Τριπόλεως και κατοίκων Τριπόλεως, ασκηθείσες κατ' άρθρο 8 του ν. 3200/1955 (Α' 97), ακυρώθηκε με την υπ' αριθμ. 28630/6131/20-11-1997 απόφαση του Υπουργού ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. η υπ' αριθμ. 5756/26-8-1997 απόφαση του Γενικού Γραμματέως Περιφέρειας Πελοποννήσου, με την οποία είχε ακυρωθή εν τω συνόλω της η κυρωτική της πράξεως εφαρμογής απόφαση του Νομάρχου Αρκαδίας. Μετά την απόφαση αυτή του Υπουργού ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. ανεβίωσε η υπ' αριθμ. 2280/20-8-1997 απόφαση του Νομάρχου Αρκαδίας, με την οποία είχε εν μέρει ανακληθή, κατά τα ανωτέρω, η υπ' αριθμ. 2747/20-9-1996 απόφαση του ιδίου.

11. Επειδή, όπως έχει κριθή (ΣτΕ 1730/2000 Ολομ., 1731/2000 Ολομ. κ.ά.), οι αποφάσεις, με τις οποίες κυρώνονται πράξεις εφαρμογής πολεοδομικής μελέτης δεν υπόκεινται σε ανάκληση ή ανασύνταξη ούτε για λόγους νομιμότητας. Εν προκειμένω, όμως, η αναβίωσασα υπ' αριθμ. 2280/20-8-1997 ανακλητική απόφαση του Νομάρχου Αρκαδίας δεν προσεβλήθη εμπροθέσμως από τους έχοντες προς τούτο έννομο συμφέρον, ούτε δύναται να ελεγχθή παρεμπιπτόντως από το Συμβούλιο της Επικρατείας. Συνεπώς, η απόφαση αυτή έχει ως αποτέλεσμα την ανάκληση της προσβαλλομένης με την υπό κρίση αίτηση υπ' αριθμ. 2747/20-9-1996 αποφάσεως του ιδίου Νομάρχου, καθ' ό μέρος μ' αυτήν είχαν προσκυρωθή τμήματα ρεμάτων στα Ο.Τ. 745, 745α και 750 της πολεοδομικής ενότητας «Στάδιο». Συνεπώς, κατά το μέρος τούτο πρέπει η δίκη να κηρυχθή κατηργημένη λόγω ανακλήσεως της προσβαλλομένης αποφάσεως, οι δε παραδεκτώς ασκηθείσες παρεμβάσεις να απορριφθούν κατά το μέρος τούτο ως στερούμενες αντικειμένου.

12. Επειδή, εν όψει των ανωτέρω, η υπό κρίση αίτηση εξακολουθεί να έχει αντικείμενο και είναι εξεταστέα καθ' ό μέρος στρέφεται κατά της υπ' αριθμ. 2747/20-9-1996 αποφάσεως του Νομάρχου Αρκαδίας, με την οποία κυρώθηκε η πράξη εφαρμογής της πολεοδομικής μελέτης της πολεοδομικής ενότητας «Στάδιο» του Δήμου Τριπόλεως, ως προς τα υπόλοιπα τρία Ο.Τ., στα οποία προσκυρώθηκαν τμήματα ρεμάτων, δηλαδή τα υπ' αριθμ. 740, 743 και 744 .

13. Επειδή, κατά το άρθρο 24 παραγρ. 1 του Συντάγματος «η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους. Για τη

διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα...». Στον ν. 1650/ 1986 (Α' 160), με τον οποίο εξειδικεύεται η συνταγματική αυτή επιταγή, λαμβάνεται ειδική πρόνοια για την προστασία του εδάφους και των χρήσεών του, καθώς επίσης και για την προστασία των επιφανειακών και υπογείων υδάτων, τα οποία θεωρούνται ως φυσικοί πόροι και οικοσυστήματα (άρθρο 1 παραγρ. 3 εδαφ. α' και β'). Βασικό στοιχείο του θεσπισθέντος με τον νόμο αυτό συστήματος προστασίας αποτελεί η κατάταξη των έργων και δραστηριοτήτων, τα οποία έχουν επιπτώσεις στο περιβάλλον, σε τρεις κατηγορίες (άρθρο 3). Για τα έργα και δραστηριότητες της πρώτης κατηγορίας, στην οποία εντάσσονται έργα και δραστηριότητες, τα οποία λόγω της φύσεως, του μεγέθους και της εκτάσεώς τους είναι πιθανόν να προκαλέσουν σοβαρούς κινδύνους για το περιβάλλον, απαιτείται έγκριση περιβαλλοντικών όρων. Η έγκριση αυτή προϋποθέτει μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, σύμφωνα με τα άρθρα 4 και 5 του ως άνω νόμου. Εξ άλλου, το ν.δ. της 17-7/16-8-1923 «Περί σχεδίων πόλεων, κωμών και συνοικισμών του Κράτους και οικοδομής αυτών» (Α' 228) ορίζει στο άρθρο 2 παραγρ. 3 ότι: «Τα ανωτέρω σχέδια συντάσσονται βάσει τοπογραφικού και χωροσταθμικού χάρτου, εμφανίζοντος υπό κλίμακα την μορφήν του εδάφους και τας κατά την σύνταξιν του σχεδίου επ' αυτού υφισταμένας οδούς, ρεύματα, οικοδομάς και λοιπά αντικείμενα και συνοδεύονται υπό των αναγκαιούντων επεξηγηματικών πινάκων και υπομνημάτων». Η αποτύπωση των ρεμάτων στους σχετικούς τοπογραφικούς και χωρισταθμικούς χάρτες, ως ουσιώδης διαδικαστικός τύπος της εγκρίσεως πολεοδομικού σχεδίου, τονίζεται και στο άρθρο 18 του Κεφαλαίου II του π.δ. της 3-4-1929 «Περί ΓΟΚ» (ΦΕΚ 155), το οποίο διατηρήθηκε σε ισχύ με το άρθρο 31 παραγρ. 3 του ν. 1577/1985 (Α' 210). Περαιτέρω στο άρθρο 6 του ν. 880/1979 (Α' 58), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 6 του ν. 2052/1992 (Α' 94), ορίζεται ότι: «1. Οι εντός ή εκτός ρυμοτομικού σχεδίου ή εντός οικισμών στερουμένων ρυμοτομικού σχεδίου χείμαρροι, ρύακες, ρεύματα, αποτυπούνται επί τοπογραφικού και υψομετρικού διαγράμματος υπό κατάλληλον κλίμακα, συντεταγμένου α) υπό του Υπουργείου Δημοσίων Έργων και β) ... 2. Ο καθορισμός της οριογραμμής (όχθης) των κατά την προηγούμενην παράγραφον ρευμάτων, χειμάρρων ή ρυάκων σημειούται επί του διαγράμματος υπό του Υπουργείου Δημοσίων Έργων ή υπό της Διευθύνσεως Τεχνικών Υπηρεσιών του Νομού. 3. Τα ως άνω διαγράμματα επικυρούνται διά Προεδρικών Διαταγμάτων εκδιδομένων προτάσει του Υπουργού Δημοσίων Έργων, μετά γνώμην του οικείου Δήμου ή Κοινότητος ... Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 6 του Κτιριοδομικού Κανονισμού [υπ' αριθμ. 3046/304/30-1/3-2-1989 απόφαση Αναπληρωτού Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (Δ' 59), ο οποίος έχει εκδοθή επί τη βάσει του

άρθρου 26 του ισχύοντος Γενικού Οικοδομικού Κανονισμού (ν. 1577/1985): «1. Στα ρέματα, των οποίων οι οριογραμμές έχουν καθορισθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 του Νομ. 880/1979 (ΦΕΚ 58 Α') όπως ισχύει, η ανέγερση κτιρίων, εγκαταστάσεων ή περιτοιχισμάτων και γενικά η δόμηση ρυθμίζεται ως εξής: 1.1. Απαγορεύεται απολύτως η δόμηση μέσα στην έκταση που περικλείεται από τις οριογραμμές του ρέματος. 1.2. Επιτρέπεται η δόμηση έξω από την έκταση της προηγούμενης περίπτωσης, σύμφωνα με τους όρους δόμησης της περιοχής, μόνο εφ' όσον έχουν κατασκευασθεί τα έργα διευθέτησης του ρέματος. Εάν δεν έχουν κατασκευασθεί τα έργα διευθέτησης του ρέματος, η δόμηση επιτρέπεται σε απόσταση τουλάχιστον 10 μ. από την οριογραμμή». Από τις ανωτέρω διατάξεις, προκύπτει ότι τα ρέματα, ως στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος, αποτελούν αντικείμενο συνταγματικής προστασίας (άρθρ. 24 Συντ.), η οποία αποβλέπει στην διατήρηση της φυσικής τους καταστάσεως και στην διασφάλιση της επιτελουμένης από αυτά λειτουργίας της απορροής των υδάτων. Ως εκ τούτου η ένταξη των ρεμάτων σε πολεοδομική ρύθμιση είναι επιτρεπτή μόνον όταν επιβάλλεται από επιτακτικές ανάγκες ενός ευρύτερου πολεοδομικού σχεδιασμού, βασισμένου σε όρους και προϋποθέσεις που διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη επιτέλεση της φυσικής τους λειτουργίας. Πρωταρχικός όρος για την ένταξη ρέματος σε πολεοδομική ρύθμιση είναι η προηγούμενη αποτύπωση και ο καθορισμός της οριογραμμής του σύμφωνα με την διαδικασία, την οποία διαγράφουν οι προπαρατεθείσες διατάξεις του άρθρου 6 του ν. 880/1979 (ως ισχύει), κατά τρόπον ώστε η μελετωμένη πολεοδομική επέμβαση να γίνεται εν όψει της υπάρξεως του ρέματος και της επιτελουμένης απ' αυτό λειτουργίας. Όταν υπάρχει ρέμα οφείλει η Διοίκηση, πριν προβή στην πολεοδομική ρύθμιση, να σταθμίση τις επιπτώσεις της εντάξεως στο ευρύτερο περιβάλλον, με το οποίο συνδέεται οργανικά το ρέμα και να καθορίση τους αναγκαίους περιβαλλοντικούς όρους για την εναρμόνιση της πολεοδομικής ρυθμίσεως με την αποστολή του ρέματος, σύμφωνα με τις ανωτέρω διατάξεις του ν. 1650/1986. Ακόμη, από το γεγονός ότι το Σύνταγμα προστατεύει το φυσικό περιβάλλον αβιάστως συνάγεται ότι ο χώρος, τον οποίο καταλαμβάνει το ρέμα, μετά την κατά τα ανωτέρω οριοθέτησή του, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως οικοδομήσιμος χώρος ή ως χώρος προοριζόμενος για την ανέγερση κοινωφελών κτιρίων, αλλά αποκλειστικώς ως κοινόχρηστος χώρος, αποκλεισμένης κάθε εργασίας επιχώσεως ή καλύψεως του ρέματος. Η εκτέλεση των απολύτως αναγκαίων τεχνικών έργων για την διευθέτηση της κοίτης και των πρानών του ρέματος δεν επιτρέπεται, παρά μόνον για την διασφάλιση της ελευθέρας ροής των υδάτων (πρβλ. ΣΤΕ 2163/1994, 1801/ 1995, Π.Ε. 6/1994, 394/1994 κ.ά.).

14. Επειδή, εν προκειμένω, με το π.δ. της 30-9/6-11-1991 «Έγκριση πολεοδομικής μελέτης τμήματος της πολεοδομικής ενότητας 11 (περιοχή «Στάδιο») και τμήματος της πολεοδομικής ενότητας II (περιοχή «Σέχι») του Δήμου Τριπόλεως (Ν. Αρκαδίας)» (Δ' 794) εγκρίθηκε η πολεοδομική μελέτη της περιοχής «Στάδιο», στην οποία ευρίσκονται τα επίδικα Ο.Τ. Όπως προκύπτει από το διάγραμμα, το οποίο συνοδεύει το ανωτέρω προεδρικό διάταγμα, σ' αυτόν είχαν αποτυπωθεί ένα μεγάλο ρέμα, το οποίο διέσχιζε τα Ο.Τ. αυτά, και ένα μικρότερο ρέμα στο Ο.Τ. 745, χωρίς να προκύπτει ότι έγινε η οριοθέτησή τους, και δημιουργήθηκαν, μεταξύ άλλων, τα Ο.Τ. 740, 743, 744, 745, 745α και 750. Η παράλειψη οριοθέτησεως των ρεμάτων δεν δύναται να ελεγχθεί παρεμπιπτόντως επ' ευκαιρία της προσβολής της πράξεως εφαρμογής πολεοδομικής μελέτης και της κυρωτικής αυτής αποφάσεως του Νομάρχου. Η αποτύπωση όμως των ρεμάτων αυτών στο προαναφερθέν διάγραμμα είχε την έννοια, ότι τουλάχιστον η περιοχή της κοίτης τους θα παραμείνει αδόμητη. Με την κυρωθείσα με την προσβαλλομένη υπ' αριθμ. 2747/20-9-1996 απόφαση του Νομάρχου Αρκαδίας πράξη εφαρμογής πολεοδομικής μελέτης επιχειρήθηκε η προσκύρωση των ανωτέρω ρεμάτων, στα δε δημιουργηθέντα διά της προσκυρώσεως Ο.Τ. χορηγήθηκαν οικοδομικές άδειες. Εφ' όσον όμως, κατά τα ανωτέρω, η προσκύρωση των ρεμάτων και ο χαρακτηρισμός τμημάτων τους ως οικοδομησίμων χώρων αντίκειται στις προαναφερθείσες διατάξεις, η προσβαλλομένη νομαρχιακή απόφαση είναι μη νόμιμη και ακυρωτέα, καθ' ό μέρος μ' αυτήν κυρώθηκε η πράξη εφαρμογής για τα Ο.Τ. 740, 743 και 744, κατά τον βασίμως προσβαλλόμενο λόγο ακυρώσεως, είναι δε απορριπτέοι ως αβάσιμοι όλοι οι περί του αντιθέτου ισχυρισμοί των παρεμβαινόντων. Συνεπώς, πρέπει η υπό κρίση αίτηση να γίνη δεκτή και να ακυρωθή η προσβαλλομένη υπ' αριθμ. 2747/20-9-1996 απόφαση του Νομάρχου Αρκαδίας, καθ' ό μέρος μ' αυτήν κυρώθηκε η πράξη εφαρμογής πολεοδομικής μελέτης της πολεοδομικής ενότητος «Στάδιο» ως προς τα Ο.Τ. 740, 743 και 744» .

6. Αρχή της Κοινής Φυσικής Κληρονομιάς

Η αρχή της κοινής φυσικής κληρονομιάς εξαγγέλλεται και με την Διακήρυξη της Στοκχόλμης(1972) :

«Αρχή 4 Ο άνθρωπος έχει ιδιαίτερη ευθύνη να προστατεύει και να διαχειρίζεται με άνεση την κληρονομιά της αγρίας ζωής και τους δρυμούς της

που τώρα βρίσκονται σε σοβαρούς κίνδυνους εξαιτίας συρροής εχθρικών παραγόντων. Η διατήρηση της φύσης , συμπεριλαμβανομένης και της αγρίας ζωής , πρέπει επομένως να γίνεται με μεγάλη προσοχή στον σχεδιασμό της οικονομικής ανάπτυξης» .

▪ Με ένα με ιδιαίτερης σημασίας Πρακτικό το ΣτΕ αποφάσισε α) η Λίμνη της Βουλιαγμένης αναγνωρίζεται ως μέρος της ελληνικής φυσικής κληρονομιάς και μέρος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους β) εξαιρείται των κοινών πολεοδομικών διατάξεων και υπάγεται σε καθεστώς υψηλής προστασίας, με το υπουργείο Πολιτισμού να έχει τον πρώτο λόγο γ) οι βασικές αρχές αυτής της προστασίας εκπορεύονται από το άρθρο 24 του Συντάγματος, τίθενται από το ίδιο το ΣτΕ και η Διοίκηση οφείλει να καταρτίσει ένα Κανονισμό χρήσεων, με βάση τις αρχές αυτές δ) το προστατευτικό καθεστώς είναι μια δέσμη νομικών περιορισμών για το δικαίωμα ιδιοκτησίας επί της Λίμνης.

369/1995 ΣΤΕ

«3. Παραλλήλως με τον νόμο 1469/1950 ωρίσθη ότι δια της πράξεως του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων(ήδη Πολιτισμού) χαρακτηρίζονται τόποι ως ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και χρήζοντες ειδικής προστασίας .

4. Η Λίμνη Βουλιαγμένης Αττικής ,διαστάσεων 179 (45 τ.μ είναι κατά τα στοιχεία του φακέλλου καρστικό σπηλαιοσύστημα αποτελούμενον :

- α) από εγκατακρημνισιγενή δολίνη , ήτοι μεγάλη αίθουσα σπηλαίου ,της οποίας η οροφή κατέρρευσε ,
- β) από σ'υμπλεγμα υποβρυχίων λιμναίων σπηλαιοβαράθρων των οποίων οι είσοδοι βρίσκονται στις παρυφές και στον πυθμένα της Λίμνης ,
- γ) από μικρότερα μη υποβρύχια σπήλαια και βραχοσκεπές ,
- δ) από υποβρύχιους σπηλαιώδεις αγωγούς μέσω των οποίων το νερό διοχετεύεται στη Λίμνη , και
- ε) από παρακείμενο στη Λίμνη βάραθρο με λίμνη , τα νερά της οποίας επικοινωνούν με το κύριο σύμπλεγμα .

Το νερό της λίμνης λόγω των συστατικών του έχει και ιαματικές ιδιότητες . Με τα ανωτέρω χαρακτηριστικά η Λίμνη της Βουλιαγμένης εμπίπτει στην προστασία της ειρημένης αποφάσεως του Υπουργού Πολιτισμού και Επιστημών ως σύστημα εκ δολίνης , λιμναίων , σπηλαίων και σπηλαιοβαράθρων . Παραλλήλως όμως ,λόγω του ιδιαίτερου φυσικού της κάλλους η ίδια λίμνη έχει χαρακτηρισθή με την υπαριθμ. Γ/403/23043/21 . 3 . 1981 απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και

Επιστημών ως τόπος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και δη ως «σπάνια γεωλογικό φαινόμενο το οποίο πρέπει να μείνει άθικτο υπό ανθρώπινες επεμβάσεις» .

6. Κατά εφαρμογήν των ανωτέρω εν προκειμένω η Λίμνη Βουλιαγμένης , αποτελούσα μέρος της ελληνικής , φυσικής , κληρονομιάς , τελεί υπό το ανωτέρω αυστηρόν καθεστώς προστασίας , την ευθύνην του οποίου προεχόντως έχει το Υπουργείον Πολιτισμού καθόσον αφορά τον χαρακτήρα του ως μνημείου προστατευομένου κατά τις διατάξεις του αρχαιολογικού νόμου . Τούτο σημαίνει ότι το Υπουργείον τούτο είναι αρμόδιο να απαγορεύει πάσα επέμβασις δυναμένη να βλάβη αμέσως ή εμμέσως την Λίμνη . Παραλλήλως όμως , ως τόπος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους αλλά και δυνάμει των διατάξεων του άρθρου του Ν . 1650/86 η Λίμνη Βουλιαγμένης αποτελεί αντικείμενον αρμοδιότητος και του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ . Ο κατά νόμον συντονισμός των δύο τούτων αρμοδιοτήτων επιβάλλει όπως η έκδοσις αποφάσεων , ή διαταγμάτων ανηκόντων εις την αρμοδιότητα του Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ γίνεται μόνον μετά από σύμφωνον γνώμην του Υπουργείου Πολιτισμού . Αμφότεραι δε αι πράξεις αταί του Υπουργείου Πολιτισμού και Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ διέπονται υπό των προεκτεθεισών συνταγματικών αρχών .

8. Εξ άλλου, λόγω του προέχοντος χαρακτήρος της ως προστατευόμενου μέρους της ελληνικής φυσικής κληρονομιάς η τοποθεσία της Λίμνης Βουλιαγμένης δεν υπάγεται εις τας πολεοδομικάς διατάξεις που ισχύουν εις την περιοχήν και δη τις διατάξεις του από 5 . 12 . 1979 Π.Δ/τος (Δ' 707) και του από 8.3.1985 Π.Δ/τος.

9. Εν προκειμένω , διά του προτεινομένου σχεδίου καθορίζονται χρήσεις γης και όροι και περιορισμοί δομήσεως εις την περιοχήν της Λίμνης Βουλιαγμένης . Ειδικώτερον κατά τα προεκτεθέντα , επιτρέπεται η λειτουργία υδροθεραπευτηρίου, αναψυκτηρίου , αποδυτηρίων και χώρων υγιεινής , κατοικίας φύλακος ,δεξαμενών ύδατος , αντλιοστασίου λυμάτων και περιορισμένου χώρου σταθμεύσεως οχημάτων προσώπων με ειδικές ανάγκες .

Εκ των ανωτέρω ρυθμίσεων συμβατή προς τον προεκτεθέντα χαρακτήρα της Λίμνης Βουλιαγμένης είναι η χρήσις του υδροθεραπευτηρίου...Ωσαύτως επιτρεπτή είναι η χρήσις αποδυτηρίων και χώρων υγιεινής . Τουναντίον δεν είναι επιτρεπτή η χρήσις ιδιαίτερων χώρων εστιατορίου ή αναψυκτηρίου ή χωριστής κατοικίας φύλακος οιαδήποτε διαστάσεων ... Οίκοθεν νοείται ότι η επιτρεπόμενη χρήση δεν επιτρέπεται να θίξη την φέρουσα ικανότητα της λίμνης , η οποία και δέον να προστατευθή διά του κανονισμού υποχρεωτικώς εκδιδομένου εντός ευλόγου χρόνου κατά τας διατάξεις του άρθρου 19 παρ. 4 του Ν . 1650/1986 . Ο κανονισμός ούτος είναι δεσμευτικός και διά τον εκμισθωτήν του Υδροθεραπευτηρίου και διά όλους τους χρήστας της λίμνης .

10 . Με το ανωτέρω επιτρεπτόν περιεχόμενον το σχέδιον αναμορφούμενον και περιοριζόμενον εις τας ως άνω επιτρεπτάς χρήσεις γης δέον να εκδοθή κατά επίκλησιν των άρθρων 19 παρ. 4 του Ν . 1650/1986 υπογραφόμενον υπό των μόνων συναρμοδίων Υπουργών ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε και Πολιτισμού» .

7. Αρχή της Ηπίας Ανάπτυξης Ευπαθών Οικοσυστημάτων

Η αναγνώριση της ύπαρξης των ευπαθών οικοσυστημάτων γίνεται στην Agenda 21 Κεφ. 12 , όπου τονίζεται ότι : «Τα ευπαθή οικοσυστήματα είναι σημαντικά και έχουν μοναδικά χαρακτηριστικά» .

- *Η προστασία των νησιών ως ευπαθών οικοσυστημάτων έχει ιδιαίτερη σημασία για την Ελλάδα , κατά εξοχήν, νησιωτική χώρα , η δε ορθολογική χωροταξία είναι η αποτελεσματικότερη μορφή προστασίας αυτής .*

2479/2003 ΣΤΕ

Περιβάλλον - Βιώσιμη ανάπτυξη (άρθρο 24 Σ.) . Ουσιώδης όρος για τη βιώσιμη ανάπτυξη είναι τα ολοκληρωμένα χωροταξικά σχέδια . Ο θεμελιώδης κανόνας της βιώσιμης ανάπτυξης ισχύει, κατά μείζονα λόγο, για τα νησιά, των οποίων η ανάπτυξη, οικιστική, τουριστική και γενικώς οικονομική, πρέπει να συνδέεται με τη διατήρηση του χαρακτήρα τους και του νησιωτικού ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος και τοπίου και να μην παραβιάζει τη φέρουσα ικανότητά τους, ως παραδοσιακών ανθρωπογενών συστημάτων και ευαίσθητων οικοσυστημάτων. Αναγκαίος όρος για την προστασία των νησιών είναι τα ειδικά χωροταξικά σχέδια, που πρέπει να διέπονται από τις αρχές αυτές .

1. Με το υπό επεξεργασία σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος επιχειρείται ο καθορισμός Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) στην εκτός εγκεκριμένων ρυμοτομικών σχεδίων και εκτός ορίων οικισμών περιοχή των Δήμων Άνδρου, Κορθίου, Υδρούσας της νήσου Άνδρου και των νησίδων Γαυριονήσια του Νομού Κυκλάδων και ο καθορισμός χρήσεων γης, ορίου κατατμήσεως και όρων και περιορισμών δομήσεως στην ανωτέρω ΖΟΕ.
2. Με τις διατάξεις του Συντάγματος, ιδίως με το άρθρο 24 παρ. 1 και 6, το φυσικό και το πολιτιστικό περιβάλλον έχουν αναχθεί σε αυτοτελώς προστατευόμενο αγαθό, προκειμένου να εξασφαλισθεί αφενός η οικολογική ισορροπία και η διαφύλαξη των φυσικών πόρων και αφετέρου η διάσωση και προστασία των μνημείων και άλλων στοιχείων που συνθέτουν την πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας. Τα αρμόδια όργανα του Κράτους οφείλουν να προβαίνουν σε θετικές ενέργειες για τη διαφύλαξη του προστατευόμενου αγαθού και, ειδικότερα, να λαμβάνουν τα απαιτούμενα νομοθετικά και διοικητικά, προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα, παρεμβαίνοντας στον αναγκαίο βαθμό και στην οικονομική ή άλλη ατομική ή συλλογική δραστηριότητα. Κατά τη λήψη των μέτρων αυτών, τα όργανα της νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας οφείλουν να σταθμίζουν και άλλους παράγοντες, αναγόμενους στο γενικότερο εθνικό και δημόσιο συμφέρον, η επιδίωξη όμως των σκοπών αυτών και η στάθμιση των προστατευόμενων αντίστοιχων εννόμων αγαθών πρέπει να συμπορεύεται προς την υποχρέωση της Πολιτείας να μεριμνά για την προστασία του περιβάλλοντος κατά τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται βιώσιμη ανάπτυξη (βλ. ΣΕ 3478/00 Ολομ.).
3. Εξάλλου, από τις διατάξεις του άρθρου 24 καθώς και των άρθρων 79 παρ. 8 και 106 παρ. 1 του Συντάγματος προκύπτει ότι ο χωροταξικός σχεδιασμός και ο έλεγχος της πολεοδομήσεως ανατίθενται στην Πολιτεία, που οφείλει να θεσπίζει τις αναγκαίες ρυθμίσεις ώστε να διασφαλίζεται η προστασία του περιβάλλοντος, οι άριστοι δυνατοί όροι διαβιώσεως του πληθυσμού και η οικονομική ανάπτυξη στα πλαίσια της αρχής της αειφορίας (βιώσιμης αναπτύξεως). Ουσιώδης όρος για τη βιώσιμη ανάπτυξη είναι τα ολοκληρωμένα χωροταξικά σχέδια. Τα σχέδια αυτά θέτουν, με βάση την ανάλυση των δεδομένων και την πρόγνωση των μελλοντικών εξελίξεων, τους μακροπρόθεσμους στόχους της οικονομικής και κοινωνικής αναπτύξεως και ρυθμίζουν, μεταξύ άλλων, τη διαμόρφωση των οικιστικών περιοχών και των ελεύθερων χώρων στις εκτός σχεδίου περιοχές (βλ. ΠΕ 636/02, 633/02, 601/02, 536/02, 535/02, 210/02 κ.ά.). Ο θεμελιώδης κανόνας της βιώσιμης αναπτύξεως ισχύει, κατά μείζονα λόγο, για τα νησιά, των οποίων η ανάπτυξη, οικιστική, τουριστική και

γενικώς οικονομική, πρέπει να συνδέεται με τη διατήρηση του χαρακτήρα τους και του νησιωτικού ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος και τοπίου και να μην παραβιάζει τη φέρουσα ικανότητά τους, ως παραδοσιακών ανθρωπογενών συστημάτων και ευαίσθητων οικοσυστημάτων (βλ. ΣΕ 3406/01, 637/98, ΠΕ 636/02, 633/02, 536/02, 535/02, 210/02, 120/02, 432/01 κ.ά.). Αναγκαίος όρος για την προστασία των νησιών είναι τα ειδικά χωροταξικά σχέδια, τα οποία πρέπει να διέπονται από τις ανωτέρω αρχές (βλ. ΠΕ 636/02, 633/02, 536/02, 535/02, 210/02, 120/02, ΣΕ 5933/96, 1129/99, 1588/99, 2239/00, 2425/00).

4. Σε εφαρμογή της συνταγματικής επιταγής για χωροταξικό σχεδιασμό εκδόθηκε ο Ν. 2742/1999 (Α' 207). Κατά τα οριζόμενα στο νόμο αυτό, ο χωροταξικός σχεδιασμός αποσκοπεί να συμβάλει «α. Στην προστασία και αποκατάσταση του περιβάλλοντος, στη διατήρηση των οικολογικών και πολιτιστικών αποθεμάτων και στην προβολή και ανάδειξη των συγκριτικών γεωγραφικών, φυσικών, παραγωγικών και πολιτιστικών πλεονεκτημάτων της χώρας. β. Στην ενίσχυση της διαρκούς και ισόρροπης οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της χώρας και της ανταγωνιστικής παρουσίας της στον ευρύτερο ευρωπαϊκό, μεσογειακό και βαλκανικό της περίγυρο. γ. Στη στήριξη της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στο σύνολο του εθνικού χώρου ...» (άρθρο 2 παρ. 1). Για την εκπλήρωση των ανωτέρω στόχων, κατά την κατάρτιση των χωροταξικών πλαισίων και λοιπών σχεδίων πρέπει να λαμβάνονται ιδίως υπόψη οι αρχές της παρ. 2 του άρθρου 2 του νόμου. Μέσα χωροταξικού σχεδιασμού είναι το γενικό, τα περιφερειακά και τα ειδικά πλαίσια χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης βλ. άρθρα 6, 7, 8). Σύμφωνα δε με το άρθρο 9 του Ν. 2742/1999, «ρυθμιστικά σχέδια, γενικά πολεοδομικά σχέδια, σχέδια χωρικής και οικιστικής οργάνωσης ανοικτών πόλεων, σχέδια ανάπτυξης περιοχών δεύτερης κατοικίας, ζώνες οικιστικού ελέγχου, περιοχές του άρθρου 24 του Ν. 1650/1986 ή άλλα σχέδια χρήσεων γης, που εγκρίνονται μετά την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού, οφείλουν να εναρμονίζονται προς τις επιλογές ή κατευθύνσεις των εγκεκριμένων πλαισίων χωροταξικού σχεδιασμού», ενώ μέχρι την έγκριση των πλαισίων αυτών, η κρίση των σχεδίων χρήσεων γης, καθώς και η έκδοση άλλων κανονιστικών ή ατομικών πράξεων με τις οποίες επιχειρείται ρύθμιση του χώρου «γίνεται μετά από συνεκτίμηση των διαθέσιμων στοιχείων του ευρύτερου χωροταξικού σχεδιασμού και ιδίως αυτών που απορρέουν από υφιστάμενες ή υπό εξέλιξη μελέτες χωροταξικού χαρακτήρα» (παρ. 1) [κατ' εφαρμογή των διατάξεων του νόμου αυτού έχουν ήδη εκπονηθεί Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού (βλ. την ειδική έκδοση της

Διευθύνσεως Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ), Οδηγίες Χωροταξικής Πολιτικής και Ειδικά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού για ευαίσθητες κατηγορίες χώρου (όπως π.χ. ο παράκτιος χώρος, οι ορεινές και αγροτικές περιοχές) ή κρίσιμους τομείς αναπτύξεως (τουρισμός, παραθεριστική κατοικία) και Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού για όλες τις Περιφέρειες, πλην της Αττικής].

5. Εξάλλου, το άρθρο 29 του Ν. 1337/1983 (Α' 33, βλ. ήδη το άρθρο 183 του ΚΒΠΝ), προβλέπει ότι με Π.Δ. ορίζονται οι πόλεις και οι οικισμοί γύρω από τα όρια των οποίων καθορίζεται Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου, ότι με τα Διατάγματα αυτά καθορίζονται οι όροι και περιορισμοί χρήσεως γης ή άλλοι όροι και περιορισμοί που επιβάλλονται μέσα στις ΖΟΕ και ιδιαίτερα το όριο εμβαδού, κάτω από το οποίο δεν επιτρέπεται η κατάτμηση της γης (παρ. 1), και ότι τα ανωτέρω εφαρμόζονται ανάλογα και για τον καθορισμό ΖΟΕ κατά μήκος ακτών ή της όχθης δημοσίων λιμνών ή ποταμών ή σε άλλες περιοχές ειδικής προστασίας. Όπως παγίως γίνεται δεκτό, η ΖΟΕ αποσκοπεί στον άμεσο έλεγχο των χρήσεων γης σε περιοχές εκτός σχεδίου πόλεως, προκειμένου να αποφεύγεται η άναρχη ανάπτυξη των περιοχών αυτών, που προκαλεί υποβάθμιση και καταστροφή του περιβάλλοντος και υπονομεύει την ορθολογική χωροταξία (βλ. ΠΕ 636/02, 633/02, 212/02 κ.ά.). Περαιτέρω, βάσει των εξουσιοδοτικών διατάξεων των άρθρων 9, 10 παρ. 2, 14 και 17 του Ν.Δ. της 17.7/16.8.1923, είναι δυνατή η έκδοση κανονιστικών διαταγμάτων για τον καθορισμό ειδικών χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δομήσεως τόσο σε περιοχές εντός σχεδίου πόλεως, όσο και σε περιοχές εκτός σχεδίου (βλ. ΣΕ 414-6/02, 4741/95, 1426/90, 1424/90, 696/86, 3280/82, 674/82, 3846/81, 797/81, 1518/80, 1910/80, 3009/79). Οι διατάξεις αυτές, αλλά και η μεταγενέστερη νομοθεσία [βλ. ιδίως Ν. 1337/1983 (Α' 33), Ν. 2242/1994 (Α' 162), Ν. 2508/1997 (Α' 124)], καθιερώνουν σαφή διάκριση μεταξύ αφενός μεν των περιοχών οι οποίες περιλαμβάνονται σε εγκεκριμένο σχέδιο πόλεως και, επομένως, προορίζονται για οικιστική ανάπτυξη, αφετέρου δε των λοιπών περιοχών, για τις οποίες δεν έχει εγκριθεί σχέδιο πόλεως [πολεοδομική μελέτη] και οι οποίες δεν προορίζονται για δόμηση, αλλά, κατ' αρχήν, για γεωργική εκμετάλλευση, κτηνοτροφία, δασοπονία και αναψυχή (βλ. ΣΕ 3135/02 Ολομ., 3067/01 επτ., ΠΕ 30/01 Ολομ., 633/02, 210/02). Παρέπεται, λοιπόν, ότι κατά τον καθορισμό χρήσεων και όρων και περιορισμών δομήσεως σε περιοχές που βρίσκονται εκτός των ορίων εγκεκριμένου σχεδίου ή εκτός των ορίων οικισμού, είτε δυνάμει του άρθρου 29 του Ν. 1337/1983 [βλ. άρθρο 183 ΚΒΠΝ] είτε δυνάμει του Ν.Δ. της 17.7/16.8.1923 [βλ. ήδη άρθρα 160, 161, 162 του ΚΒΠΝ],

πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι οι περιοχές αυτές δεν προορίζονται για οικιστική ανάπτυξη. Δεν επιτρέπεται δηλαδή να θεσπίζονται για αυτές τέτοιες χρήσεις, όροι και περιορισμοί ώστε να παρέχεται η δυνατότητα δομήσεως με αυξημένη πυκνότητα και η de facto δημιουργία οικισμών (πρβλ. ΣΕ 2690/94). Άλλωστε, οι οικιστικές πιέσεις για απόκτηση πρώτης και δεύτερης κατοικίας πρέπει, κατ' αρχήν, να απορροφώνται εντός του υπάρχοντος δικτύου οικισμών, χωρίς υπέρβαση, όμως, των ορίων της φέρουσας ικανότητάς του (βλ. ΣΕ 1588/99, ΠΕ 633/02, 536/02, 535/02, 210/02, 359/99, 355/99, 216/99, 273/98). Τέλος, διοικητικές πράξεις, με τις οποίες εισάγονται ρυθμίσεις χωροταξικού ή πολεοδομικού χαρακτήρα, όπως είναι τα Διατάγματα που εκδίδονται δυνάμει του άρθρου 29 του Ν. 1337/1983, πρέπει να διέπονται και από τις προπαρατεθείσες διατάξεις του Ν. 2742/1999 (βλ. ΠΕ 636/02, 633/02).

- *Ο αιγιαλός και η παραλία είναι κατεξοχήν ευαίσθητα οικοσυστήματα που χρήζουν αυξημένης προστασίας. Τα αυθαίρετα κτίσματα και οι κατασκευές που ανεγείρονται συνολικώς ή μερικώς εντός αιγιαλού ή της παράλιας κατεδαφίζονται υποχρεωτικά*

4222/2005 ΣΤΕ

Φυσικό περιβάλλον. Αιγιαλός. Παραλία. Αυθαίρετα. Τα αυθαίρετα κτίσματα και οι κατασκευές που ανεγείρονται εν όλω ή εν μέρει εντός του αιγιαλού ή της παραλίας κατεδαφίζονται υποχρεωτικά. Το πρωτόκολλο κατεδάφισης είναι πράξη πραγματοπαγής και η έκδοσή του δεν εξαρτάται από το χρόνο ανέγερσης των κτισμάτων, την υπαιτιότητα εκείνων που τα έχουν ανεγείρει ή την τυχόν εσφαλμένη αναγραφή του ιδιοκτήτη στο πρωτόκολλο. Απορρίπτεται η αίτηση ακυρώσεως.

3. Επειδή, κατά το άρθρο 8 παράγρ. 1 του αυτού α.ν. 2344/1940, για την κατασκευή τεχνικών έργων επί του αιγιαλού και της παραλίας, προς αποτροπή διαβρώσεως από την θάλασσα, τηρείται απαραίτητως η νομοθεσία περί κατασκευής δημοσίων έργων, κατά δε το άρθρο 12 παράγρ. 1 του αυτού νομοθετήματος «Εκτέλεσις επί του αιγιαλού ή της παραλίας έργων εξυπηρετούντων βιομηχανικούς, εμπορικούς ή άλλης φύσεως σκοπούς, περί των προβλέπουσιν οι κείμενοι διατάξεις, γίνεται πάντοτε κατόπιν αποφάσεως του Υπουργού των Οικονομικών, εκδομένης μετά σύμφωνον γνώμην του ΓΕΝ...». Από το συνδυασμό των διατάξεων αυτών προκύπτει ότι η εκτέλεση τεχνικών έργων επί του αιγιαλού ή της παραλίας επιτρέπεται μόνο κατά την προβλεπόμενη στο άρθρο 8 ή το άρθρο 12 του α.ν. 2344/1940 διαδικασία, αναλόγως της φύσεως του έργου, και υπό την προϋπόθεση της τηρήσεως των όρων προστασίας της ακτής, ως ουσιώδους στοιχείου του φυσικού

περιβάλλοντος (ΣΕ 571/99, 4543/98, 265/97). Συνεπώς, απαιτείται σε κάθε περίπτωση η χορήγηση άδειας ανεγέρσεως πάσης φύσεως τεχνικού έργου, επομένως και έργων διαμορφώσεως της ακτής προς αποφυγή διαβρώσεως από τη θάλασσα. Περαιτέρω, κατά την παρ.3 του άρθρου 24 του ίδιου α.ν., η οποία προστέθηκε με το άρθρο μόνο του ν.δ. 393/1974 «Περί συμπληρώσεως των διατάξεων του Α.Ν. 2344/1940» (Α' 110), «Τα άνευ αδείας ανεγερθέντα, ανεξαρτήτως χρόνου ανεγέρσεως, ή ανεγερθησόμενα πάσης φύσεως κτίσματα και εν γένει κατασκευάσματα επί του αιγιαλού ή της παραλίας κατεδαφίζονται ανεξαρτήτως εάν ταύτα κατοικούνται ή άλλως πως χρησιμοποιούνται. Προς τούτο ο αρμόδιος Οικονομικός Έφορος συντάσσει πρωτόκολλον κατεδαφίσεως, όπερ κοινοποιεί επί αποδείξει εις τον αυθαιρέτως ανεγείραντα ίνα ούτος, εντός προθεσμίας δέκα πέντε (15) ημερών προέλθη εις την κατεδάφισιν των κτισμάτων και άρσιν των πάσης φύσεως κατασκευασμάτων εκ του χώρου του αιγιαλού ή της παραλίας. Παρερχομένης απράκτου της ως άνω προθεσμίας η κατεδάφισις ενεργείται υπό συνεργείων των αρμοδίων Πολεοδομικών Υπηρεσιών ...». Οι διατάξεις αυτές, ειδικές εν σχέσει προς τις γενικές διατάξεις περί αυθαιρέτων κατασκευών, αποσκοπούν στην άμεση και αποτελεσματική προστασία του αιγιαλού και της παραλίας και επιβάλλουν την αποκατάσταση της μορφής τους, η οποία έχει αλλοιωθεί με την ανέγερση πάσης φύσεως τεχνικού έργου, κτίσματος κ.λπ. χωρίς την τήρηση της προβλεπόμενης από τον α.ν. 2344/1940 διαδικασίας (ΣΕ 2327, 2048/2000, 347/1999). Επομένως, αυθαίρετα κτίσματα, κατασκευές κλπ, ανεγειρόμενα εν όλω ή εν μέρει εντός του αιγιαλού ή της παραλίας, κατεδαφίζονται υποχρεωτικώς (ΣΕ 833-3612002). Εκ τούτων έπεται ότι το πρωτόκολλο κατεδαφίσεως είναι πράξη πραγματοπαγής και συνεπώς δεν έχουν καμμία νομική σημασία ο χρόνος ανεγέρσεως των κτισμάτων, κατασκευών κ.λπ. ή η υπαιτιότητα εκείνων που τα έχουν ανεγείρει (ΣΕ 2123/2001, 2327, 2048/2000, 3333/83), ή η τυχόν εσφαλμένη αναγραφή του ιδιοκτήτη στο πρωτόκολλο (ΣΕ 374/99,3466/85)».

- *Η ευρύτερη περιοχή των συνόρων του Αγίου Όρους είναι τοπίον ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους και δεκτική μόνο ήπιας οικιστικής ανάπτυξης . Δεν επιτρέπεται η δημιουργία νέων αυτοτελών οικισμών .*

307/1995 ΣΤΕ

«...2. Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλλου , η προς πολεοδόμηση εμπίπτει στην ευρύτερη περιοχή των συνόρων του Αγίου Όρους η οποία έχει

χαρακτηρισθή, με απόφαση του Υπουργού Μακεδονίας – Θράκης, ως τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, κατά τις διατάξεις του Ν. 1469/1950 και του α.ν 5351/1932. Η ευρύτερη αυτή περιοχή έχει συνολικό εμβαδόν 100.000 στρέμματα περίπου, εντός δε των ορίων της περιλαμβάνονται και 4 οικισμοί, προυφιστάμενοι του έτους 1923, η Ιερισσός, τα Νέα Ρόδα, η Ουρανούπολη και η Αμμολιανή. Όπως προκύπτει από τα προπαρασκευαστικά της εκδόσεως της πράξεως χαρακτηρισμού στοιχεία, ο χαρακτηρισμός έγινε, κατόπιν και σχετικού αιτήματος της Ιεράς Κοινότητος του Αγίου Όρους, προς τον σκοπό προστασίας της περιοχής του Αγίου Όρους, που έχει εγγραφή και από την ΟΥΝΕΣΚΟ στον Κατάλογο της Παγκόσμιας Κληρονομιάς, και αποτροπής της περαιτέρω ανοικοδομήσεως τουλάχιστον της ζώνης που ευρίσκεται σε επαφή με τα σύνορα του Αγίου Όρους και σε απόσταση μέχρι 1 χιλιόμετρο από αυτά, εν συνεχεία δε και ζώνης που καλύπτει την περιοχή μέχρι τον αρχαιολογικό χώρο της διώρυγας του Ξέρξη. Η τελικώς χαρακτηρισθείσα ως τοπίο ιδιαίτερου κάλλους περιοχή είναι πολύ μεγαλύτερη, στην δε σχετική απόφαση προβλέπεται η δυνατότητα ανοικοδομήσεως στην περιοχή, κατόπιν όμως εγκρίσεως και με όρους και περιορισμούς δομήσεως καθοριζόμενους από το Υπουργείο Μακεδονίας – Θράκης που ασκεί, κατά το μέρος αυτό, τις σχετικές αρμοδιότητες του Υπουργείου Πολιτισμού.

Ο κατά τις ανωτέρω διατάξεις χαρακτηρισμός περιοχής ως τοπίου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους έχει ως αναγκαία, κατά το Σύνταγμα και το νόμο, συνέπεια το μη επιτρεπτό της αλλοιώσεως των μορφολογικών, αισθητικών και λοιπών στοιχείων της περιοχής που υπαγόρευσαν τον χαρακτηρισμόν αυτόν. Και αν μεν ο χαρακτηρισμός περιορισμένη περιοχή, δεν είναι, καταρχήν, επιτρεπτή καμία επέμβαση, οικιστική και αναπτυξιακή, που θα έχει ως αποτέλεσμα την μεταβολή των χαρακτηριστικών της περιοχής και την αλλοίωση του φυσικού της κάλλους, διότι τούτο μεν είναι προστατευτέο, ένεκα δε αυτού η περιοχή είναι λίαν ευπαθής. Αν, όμως, ο χαρακτηρισμός αφορά εκτεταμένη περιοχή, και μάλιστα περιλαμβάνουσα προυφισταμένους οικισμούς, τότε, με την επιφύλαξη θεσπίσεως ειδικότερων όρων για την αποτελεσματικότερη προστασία της, είναι επιτρεπτή μόνον ήπια ανάπτυξη των οικισμών τούτων και μόνο στο μέτρο που αυτή αποτελεί αναγκαία επεκτασή των, λόγω ομαλής δημογραφικής εξελίξεως, χωρίς αλλοίωση της φυσιογνωμίας του οικισμού και του τοπίου. Αποκλείεται, πάντως, η δημιουργία αυτοτελών οικισμών, οι οποίοι εξ ορισμού συνεπάγονται αλλοίωση της μορφής της περιοχής».

- *Το Δικαστήριο απαγόρευσε την γεώτρηση στο Αισθητικό Δάσος της Καισαριανής για εξυπηρέτηση αναγκών του ομώνυμου δήμου. Υποστηρίχτηκε ότι τα Αισθητικά Δάση, που συνορεύουν με οικισμούς, πρέπει να θεωρούνται εξαιρετικά ευαίσθητες περιοχές οι οποίες έχουν*

3557/1994 ΣΤΕ

«...και αι δασικά εκτάσεις της Χώρας , είτε ανήκουν εις το Δημόσιον είτε εις ιδιώτας ή νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου , υπάγονται , ως φυσικά αγαθά και ανεξαρτήτως της ειδικωτέρας ονομασίας αυτών ή της θέσεως εις ην ευρίσκονται , και δη εν σχέσει προς τα οικιστικά κέντρα ή άλλους χώρους , υπό ίδιον προστατευτικών καθεστώς , επί τω τέλει της διατηρήσεως της κατά προορισμόν χρήσεως αυτών και διαφυλάξεως της εκ της υπάρξεως των προκυπτούσης φυσικής και βιολογικής ισορροπίας . Η ανωτέρω προστασία είναι ιδιαιτέρως επηυξημένη , καθόσον αφορά εις τα κατάρθρον 4 παρ . 1α του Ν. 998/1979 «περί προστασίας των δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της Χώρας» «αισθητικά δάση» , ήτοι εις δάση και δασικάς εκτάσεις , αι οποίαι παρουσιάζουν ιδιαίτερον επιστημονικόν , αισθητικόν , οικολογικόν , ή γεωμορφολογικόν ενδιαφέρον , και τα οποία έχουν κυρηχθή , κατάρθρον 78 παρ .2 του Ν.Δ 996/1971 , ως «αισθητικά δάση» , ήτοι ως δάση αναψυχής , υγείας και περιπάτου ή τοπία ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους , περί των οποίων προβλέπεται αποτελεσματικωτέρα προστασία και διατηρησίς των . Εκ των αισθητικών τούτων δασών ιδιαιτέρως προστατευτέαι , ως εξαιρετικώς ευαίσθητοι περιοχαί , δέον να θεωρηθούν τα αισθητικά δάση τα κείμενα εγγύς οικισμών ή γειτνιάζοντα προς οικισμούς , τα οποία προστατεύονται από έργων και επεμβάσεων του οικισμού δυναμένων να διαταράξουν τον ανωτέρω προορισμόν και την λεπτήν ισορροπία και αρμονίαν αυτών και να βλάψουν τούτο αμέσως ή εμμέσως .

Επειδή , συμφώνως προς τα εις την ανωτέρω σκέψιν εκτεθέντα , γεωτρήσεις πραγματοποιούμεναι υπό φορέων του οικισμού κειμένου εγγύς αισθητικού δάσους προς αναζήτησιν και άντλησιν ύδατος εντός αυτού εμπίπτουν προδήλως εις τας απαγορευτέας παρεμβάσεις , καθό, θίγοντα τούτο και τον υδροφόρον οριζοντά του» .

8.Αρχή Χωρονομίας

Η Αρχή της Χωρονομίας εξαγγέλλεται ρητά στην Διακήρυξη της Στοκχόλμης (1972). Η Διακήρυξη συνιστά την «ολοκληρωμένη (integrated) ανάπτυξη μέσω του ορθολογικού σχεδιασμού (rational planning)».

«Αρχή 13 Για να επιτευχθεί μία ορθολογικότερη διαχείριση των πόρων και η βελτίωση με τον τρόπο αυτό του περιβάλλοντος , οι χώρες πρέπει να υιοθετήσουν ένα συντονισμένο και ολοκληρωμένο αναπτυξιακό πρόγραμμα

ώστε να διασφαλίζεται παράλληλα με την ανάπτυξη , η προστασία και η βελτίωση του περιβάλλοντος για το καλό του πληθυσμού» .

«Αρχή 14 Ο ορθολογικός σχεδιασμός αποτελεί ένα αναγκαίο εργαλείο για την άμβλυνση των αντιθέσεων ανάμεσα στην ανάγκη ανάπτυξης και την ανάγκη προστασίας και βελτίωσης του περιβάλλοντος» .

Το Συμβούλιο της Επικρατείας ανέδειξε την υπόθεση της χωροταξίας στην Ελλάδα, η οποία, μέσω της πρακτικής της Διοίκησης , είχε περιπέσει σε λήθη .

- *Αντικείμενο εθνικού σχεδιασμού είναι και το σύστημα φυλακών και σωφρονιστικών καταστημάτων .*

3249/2000 ΣΤΕ

(Σωφρονιστικό κατάστημα Ανδρίτσαινας)

Προστασία φυσικού Περιβάλλοντος (άρθρο 24Σ) - χωροταξικός σχεδιασμός (24 παρ. 2Σ). Το σύστημα των φυλακών και των σωφρονιστικών καταστημάτων της χώρας πρέπει, πλέον του ειδικού σχεδιασμού, να βασίζεται σε χωροταξικό σχεδιασμό. Τούτο δε διότι η διάταξη των φυλακών στη χώρα πρέπει να είναι αποτέλεσμα διαφόρων επί μέρους πολιτικών και να ικανοποιεί πολλαπλά νόμιμα κριτήρια, όπως είναι η εκπλήρωση σκοπών της σωφρονιστικής πολιτικής, η ασφάλεια των φυλακών και η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και των ομόρων οικισμών. Η ίδρυση νέας φυλακής επέκταση και μετεγκατάσταση δεν επιτρέπεται να γίνη αν δεν εντάσσεται σε εθνικό ή κατά τομέα χωροταξικό σχεδιασμό. Μειοψηφία. Ακύρωση της απόφασης.

1. Επειδή, με την ως άνω αίτηση ζητείται η ακύρωση των εξής πράξεων: 1) της υπ' αριθμ. 84980/29-7-1999 κοινής αποφάσεως των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δικαιοσύνης (ΦΕΚ Δ' 617/12-8-1999), με την οποία καθορίσθηκαν οι πολεοδομικοί και κτιριοδομικοί όροι για το έργο "Νέο Σωφρονιστικό Κατάστημα Ανδρίτσαινας", ενεκρίθη δε και η χωροθέτηση του Σωφρονιστικού Καταστήματος σε ακίνητο παραχωρηθέν στο ΤΑΧΔΙΚ με την 45/97 απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, όπως ετροποποιήθη με την 60/97 όμοια πράξη. Το ακίνητο ευρίσκεται στην θέση "Βλαχοστάνη" της περιφέρειας Δήμου Ανδρίτσαινας Νομού Ηλείας, 2) της υπ' αριθμ. Α.Π.

68206/29-7-1999 αποφάσεως της Διευθύνσεως Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού Γενικής Διευθύνσεως Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος - Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων. Με την απόφαση αυτή ενεκρίθησαν περιβαλλοντικοί όροι για την κατασκευή και λειτουργία του ως άνω έργου σε δημόσια δασική έκταση 360 στρεμμάτων στην ανωτέρω θέση 3) της υπ' αριθμ. ΥΠΠΟ/ΑΡΧ/Φ.7/28662/26-6-1999 αποφάσεως της Υπουργού Πολιτισμού, με την οποία ενεκρίθη, υπό όρους, από πλευράς αρχαιολογικού νόμου η κατασκευή του ανωτέρω έργου .

4 . Επειδή, οι αιτούντες φέρονται ως κάτοικοι ή δημότες του Δήμου Ανδρίτσαινας και ως εκ τούτου έχουν έννομο συμφέρον να επιδιώξουν την ακύρωση των προσβαλλομένων πράξεων, επικαλούμενοι λόγους προστασίας του φυσικού, του ανθρωπογενούς και του πολιτιστικού περιβάλλοντος της περιοχής. Επίσης έννομο συμφέρον έχει και το υπό τον αριθμ. 3 σωματείο, καθ' όσον στους καταστατικούς σκοπούς του περιλαμβάνεται και η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος (περίπτ. στ' άρθρου 1 του καταστατικού). Δεν έχει όμως έννομο συμφέρον το υπό τον αριθμ. 2 σωματείο, διότι στους καταστατικούς του σκοπούς δεν περιλαμβάνεται η προστασία του φυσικού ή του πολιτιστικού περιβάλλοντος της περιοχής. Συνεπώς, ως προς αυτό η αίτηση πρέπει να απορριφθή ως απαράδεκτη.

5 .Επειδή, υπέρ της διατηρήσεως της ισχύος των προσβαλλομένων πράξεων άσκησαν παρεμβάσεις 1ον) η ανώνυμος εταιρεία "ΘΕΜΙΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ Α.Ε.", στην οποία έχει ανατεθή με πράξη του Υπουργού Δικαιοσύνης η δημοπράτηση, επίβλεψη και παραλαβή του έργου και 2ον ορισμένοι πολίτες, κάτοικοι της περιοχής Ανδρίτσαινας, οι οποίοι επιθυμούν την δημιουργία του σωφρονιστικού καταστήματος στην επιλεγείσα θέση.

7. Επειδή, στο άρθρο 24 του Συντάγματος καθιερώνεται ως υποχρέωση του κράτους η χωροταξική οργάνωση της χώρας, συνιστάμενη στην ορθολογική κατανομή των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων στον γεωγραφικό χώρο, λαμβανομένης υπ' όψιν πρωτίστως της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος . Ο χωροταξικός σχεδιασμός είναι υπεροπτικός, διαφοροποιούμενος ούτω από τον πολεοδομικό σχεδιασμό και από τους ειδικούς σχεδιασμούς των διαφόρων έργων, είναι δε σε σχέση με αυτούς σχεδιασμός συνοπτικός αλλά και υπερέχων . Κατά τα ήδη κριθέντα, το σύστημα των φυλακών και σωφρονιστικών καταστημάτων της χώρας πρέπει, πλέον του ειδικού σχεδιασμού, να βασίζεται σε χωροταξικό σχεδιασμό . Τούτο δε διότι η διάταξη των φυλακών στη χώρα πρέπει

να είναι το αποτέλεσμα διαφόρων επί μέρους πολιτικών και να ικανοποιεί πολλαπλά νόμιμα κριτήρια, όπως είναι η εκπλήρωση των σκοπών της σωφρονιστικής πολιτικής, η ασφάλεια των φυλακών και των κρατουμένων αλλά και η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και των ομόρων οικισμών. Συνεπώς η ίδρυση και η χωροθέτηση νέας φυλακής, έστω και αν αυτή αποτελεί μετεγκατάσταση ή επέκταση παλαιότερας, δεν επιτρέπεται να γίνεται αυτοτελώς και κατά τρόπο αποσπασματικό, διότι με τον τρόπο αυτό δεν είναι δυνατόν να κριθεί, αν αυτή ανταποκρίνεται στα προαναφερθέντα νόμιμα κριτήρια του χωροταξικού σχεδιασμού ή όχι. Χωροθέτηση φυλακής κατά παράβαση των ανωτέρω κανόνων όχι μόνον δεν συμβάλλει στην επίτευξη των σκοπών του σωφρονιστικού συστήματος, αλλά δύναται αντιθέτως, να οδηγήσει στην ματαίωση ή να εμβάλει σε κίνδυνο την πραγμάτωση άλλων δημοσίων σκοπών, όπως είναι ιδίως η δημοσία τάξη και ασφάλεια παρακειμένων οικισμών, η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, ο βιώσιμος τουρισμός κλπ. Επομένως ίδρυση νέας φυλακής, επέκταση ή μετεγκατάσταση δεν επιτρέπεται να γίνει, αν δεν εντάσσεται σε εθνικό ή κατά τομέα χωροταξικό σχεδιασμό . Εμειοψήφισαν οι Σύμβουλοι Κων. Μενουδάκος και Αγγελική Θεοφιλοπούλου και η Πάρεδρος Όλγα Παπαδοπούλου, οι οποίοι υπεστήριξαν την άποψη ότι από το άρθρο 24 του Συντάγματος δεν δύναται να συναχθεί ότι η έλλειψη χωροταξικού σχεδίου στον τομέα των φυλακών αποτελεί νομικό εμπόδιο για την ίδρυση νέας φυλακής .

8. Επειδή, στο άρθρο 26 του ν. 1337/1983 (ΦΕΚ Α' 33) , όπως αντικατεστάθη από το άρθρο 8 παρ. 3 του ν. 1512/1985 (ΦΕΚ Α' 4) θεσπίστηκε ειδική διαδικασία καθορισμού σε περιοχές εκτός εγκεκριμένου πολεοδομικού σχεδίου χώρων ανεγέρσεως κτιρίων και εγκαταστάσεων, με τα οποία εξυπηρετείται δημόσιος σκοπός. Ειδικότερα, ορίζεται ότι με προεδρικό διάταγμα, εκδιδόμενο με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος - Χωροταξίας μπορεί να εγκρίνεται τοπικό ρυμοτομικό σχέδιο εκτός εγκεκριμένων σχεδίων πόλεων και εκτός ορίων οικισμών προ του 1923, για τον καθορισμό χώρων για την ανέγερση κτιρίων δημοσίων και δημοτικών σκοπών και γενικά κτιρίων κοινής ωφέλειας καθώς και για την εκτέλεση επειγόντων στεγαστικών προγραμμάτων ... και να ορίζονται γενικώς οι όροι και οι περιορισμοί δομήσεώς τους. Εξ άλλου, σύμφωνα με το άρθρο 9 του ν. 692/1977 (Φ. 260 Α) η ίδρυση, κατάργηση και συγχώνευση φυλακών, σωφρονιστικών καταστημάτων και ιδρυμάτων αγωγής ανηλίκων γίνεται με προεδρικό διάταγμα, εκδιδόμενο με πρόταση των Υπουργών, Προεδρίας Κυβερνήσεως, Οικονομικών και Δικαιοσύνης, ενώ στα άρθρα 17, 18 και 19 του ν. 1851/1989 (Φ. 122 Α'), ισχύοντος κατά την έκδοση των προσβαλλομένων

πράξεων, τα καταστήματα κρατήσεως διακρίνονται σε γενικά και ειδικά. Ειδικά είναι τα καταστήματα νέων και τα κέντρα ημιελεύθερης διαβιώσεως καταδίκων . Στα γενικά καταστήματα κρατούνται όλοι οι υπόλοιποι κρατούμενοι . Από τον συνδυασμό των διατάξεων αυτών προς τα εκτεθέντα στην προηγούμενη σκέψη προκύπτει ότι η διαδικασία ιδρύσεως φυλακής ακολουθεί τα εξής στάδια: προηγείται το κατά τα ανωτέρω απαιτούμενο χωροταξικό σχέδιο, έπεται η έκδοση τοπικού ρυμοτομικού σχεδίου, όταν το κατάστημα πρόκειται να γίνη σε περιοχή εκτός σχεδίου πόλεως, και ακολουθεί η έκδοση του διατάγματος ιδρύσεως του σωφρονιστικού καταστήματος, το οποίο καθορίζει και τον τύπο αυτού (βλ. Σ.Τ.Ε. 693/1994).

9. Επειδή, εν προκειμένω, εκ των στοιχείων του φακέλου συνάγονται τα εξής: αρχικώς για την περιοχή της Ανδρίτσαινας είχε προβλεφθή με το υπ' αριθμ. 27/1992 Π. Διάταγμα η ίδρυση ειδικού καταστήματος κρατήσεως νέων. Το έργο δεν επραγματοποιήθη, αλλά το έτος 1997 εξεδόθησαν οι υπ' αριθμ. 45 και 60/1997 πράξεις του Υπουργικού Συμβουλίου με τις οποίες παρεχωρήθη στο ΤΑΧΔΙΚ, αρχικά κατά χρήση και εν τέλει κατά κυριότητα, δημόσια δασική έκταση 360 στρεμμάτων, ευρισκόμενη στη θέση "Βλαχοσπάνη" της περιφέρειας Δήμου Ανδρίτσαινας ν. Ηλείας για την ανέγερση σωφρονιστικού καταστήματος. Ακολούθησαν η πρώτη προσβαλλόμενη πράξη 84980/22.7.1999 ΚΥΑ των Υπουργών Περιβάλλοντος - Χωροταξίας και Δικαιοσύνης (ΦΕΚ Δ' 116/12.8.1999), με την οποία, βάσει της περιπτ. στ' παρ. 7 άρθρου 5 του ν. 2408/1996 (φ. 104), καθορίστηκαν οι πολεοδομικοί και κτιριοδομικοί όροι για το έργο "νέο σωφρονιστικό κατάστημα Ανδρίτσαινας", ενεκρίθη δε και η χωροθέτηση του έργου στο ως άνω ακίνητο. Με την ίδια ημερομηνία (22.7.1999) εξεδόθη η β' προσβαλλόμενη πράξη του Υπουργείου Περιβάλλοντος - Χωροταξίας, με την οποία εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι για την κατασκευή και λειτουργία του καταστήματος. Είχε προηγηθή η τρίτη (από 22.6.1999) προσβαλλόμενη απόφαση της Υπουργού Πολιτισμού, με την οποία εγκρίθηκε, υπό όρους, το έργο εξ απόψεως αρχαιολογικού νόμου. Μετά την έκδοση των προσβαλλομένων πράξεων και κατά μήνα Σεπτέμβριο 1999 απεστάλη από το Υπουργείο Δικαιοσύνης στο Συμβούλιο Επικρατείας για την κατά το Σύνταγμα επεξεργασία, σχέδιο προεδρικού διατάγματος, με το οποίο επεχειρείτο η κατάργηση του ιδρυθέντος με το Π.Δ. 27/1992 ειδικού καταστήματος κρατήσεως νέων και η ίδρυση γενικού καταστήματος κρατήσεως Α' τύπου. Το σχέδιο αυτό εθεωρήθη με το 405/1999 Πρακτικό του Ε' Τμήματος ως μη νομίμως προτεινόμενο λόγω της ελλείψεως χωροταξικού σχεδιασμού και τοπικού ρυμοτομικού σχεδίου, ούτω δε ουδέποτε εξεδόθη το σχετικό Π. Διάταγμα. Κατά τα εκτεθέντα στις προηγούμενες σκέψεις οι νομικές αυτές προϋποθέσεις είναι απαραίτητο

να συντρέξουν για την ίδρυση και χωροθέτηση σωφρονιστικού καταστήματος. Συνεπώς, οι δύο πρώτες προσβαλλόμενες πράξεις πρέπει να ακυρωθούν, καθ' όσον ούτε χωροταξικός σχεδιασμός έχει προηγηθεί ούτε έκδοση Διατάγματος εγκρίνοντας τοπικό ρυμοτομικό σχέδιο, ενώ, εξ άλλου, δεν έχει εκδοθεί ούτε το Προεδρικό Διάταγμα το απαιτούμενο για την ίδρυση γενικού καταστήματος κρατήσεως. Αυτού του τύπου δε κατάστημα προτίθεται να ιδρύσει στην περιοχή η Διοίκηση, όπως συνάγεται από τα στοιχεία του φακέλου (βλ. υπ' αριθμ. 5218/27.10.1999 έγγραφο του Υπουργού της Δικαιοσύνης προς το Δικαστήριο). Κατά την άποψη των μειοψηφισάντων δικαστών, οι πράξεις αυτές θα έπρεπε να ακυρωθούν λόγω της μη εκδόσεως Διατάγματος εγκριτικού τοπικού ρυμοτομικού σχεδίου και διατάγματος ιδρύσεως της φυλακής.

10. Επειδή, η τρίτη προσβαλλόμενη πράξη της Υπουργού Πολιτισμού δεν είναι νόμιμη, διότι εξεδόθη χωρίς να προηγηθεί ο κατά τα άνω απαιτούμενος χωροταξικός σχεδιασμός. Συνεπώς για τον λόγο αυτό πρέπει να ακυρωθεί. Εμειοψήφισαν οι ίδιοι ως άνω δικαστές, κατά την άποψη των οποίων η απόφαση αυτή θα έπρεπε να ακυρωθεί, διότι δεν είχε προηγηθεί η έκδοση του Διατάγματος ιδρύσεως του καταστήματος κρατήσεως .

- Στην κάτωθι απόφαση του ΣΤΕ στοιχειοθετείται η προστασία των ακτών κατά την κατασκευή τουριστικών λιμένων . Το Δικαστήριο κρίνει ότι μόνο βιώσιμοι τουριστικοί λιμένες είναι συμβατοί με την ανάγκη ήπιας ανάπτυξης των ακτών ως ευπαθών οικοσυστημάτων και αυτοί πρέπει να προβλέπονται από συνολικό σχεδιασμό στον εθνικό χώρο και να μη θίγουν την αισθητική των ακτών .

2506/2002 ΣΤΕ

(Λιμένας Πόρτο Ράφτη)

Προστασία περιβάλλοντος (άρθρο 24 Συντ.) - Προστασία οικοσυστημάτων των ακτών - Λιμένες - Χωροθέτηση τουριστικού λιμένα . Η ίδρυση τουριστικών λιμένων οποιασδήποτε κλίμακας και μορφής επιτρέπεται μόνον κατόπιν τομεακού χωροταξικού σχεδιασμού, ο οποίος πρέπει να έχει λάβει υπόψη και να έχει σταθμίσει τις αρχές της ήπιας διαχείρισεως και της βιώσιμης αναπτύξεως που πηγάζουν από το άρθρο 24 Συντ . Η έγκριση χωροθέτησης τουριστικού λιμένα στη θέση «Πούντα» του Πόρτο Ράφτη Αττικής δεν βρίσκει έρεισμα σε ευρύτερο χωροταξικό σχεδιασμό των λιμένων και λιμενικών έργων της μείζονος περιοχής . Δεκτή η αίτηση ακυρώσεως .

4 .Επειδή, οι αιτούντες εξωραϊστικοί σύλλογοι, οι οποίοι εδρεύουν στο Πόρτο Ράφτη και έχουν ως σκοπό, κατά τα καταστατικά τους, τον εξωραϊσμό και την προστασία

του περιβάλλοντος του Πόρτο Ράφτη και της ευρύτερης περιοχής του με έννομο συμφέρον ασκούν την υπό κρίση αίτηση, όπως και οι δύο τελευταίοι αιτούντες Φώτιος Μαγουλάς και Χρήστος Φράγκος, δημοτικοί σύμβουλοι του Δήμου Μαρκοπούλου, ισχυριζόμενοι ότι από τα έργα που θα κατασκευασθούν και τον ελλειμενισμό μεγάλου αριθμού σκαφών θα προκληθεί βλάβη στο περιβάλλον

5 . Επειδή, υπέρ του κύρους της προσβαλλομένης πράξεως με έννομο συμφέρον και εν γένει παραδεκτώς παρεμβαίνει η ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία «ΜΑΡΚΟ ΜΑΡΙΝΕΣ Λιμενικές και Θαλάσσιες Εκμεταλλεύσεις. Τουριστική Ανώνυμη Εταιρεία», η οποία είναι ο φορέας υλοποίησης και διαχείρισης του Τουριστικού Λιμένα του Πόρτο Ράφτη, κατά την έννοια της παρ. 3 του άρθρου 26 του ν. 2160/1933. Αντιθέτως απαραδέκτως ασκείται και πρέπει να απορριφθεί η παρέμβαση της Ομοσπονδίας Εξωραϊστικών και Πολιτιστικών Συλλόγων Πόρτο Ράφτη Αττικής με την επωνυμία «Ομοσπονδία Συλλόγων Πόρτο Ράφτη Αττικής» (Ο.Σ.Π.Α.), διότι ασκείται κατά του κύρους της προσβαλλομένης πράξεως.

6.Επειδή, με την πράξη «προέγκρισης της χωροθέτησης», η οποία προβλέπεται από τις διατάξεις του ν. 1650/1986 και την κοινή υπουργική απόφαση 69269/5387/ 1990, καθορίζεται οριστικώς η θέση, στην οποία θα πραγματοποιηθεί το έργο ή θα εγκατασταθεί η οικεία μονάδα, τα δε όργανα της Διοίκησης που επιλαμβάνονται σε μεταγενέστερα στάδια προκειμένου να εγκρίνουν περιβαλλοντικούς όρους κατά τα προβλεπόμενα από τα ίδια νομοθετήματα ή να χορηγήσουν τις άδειες, που απαιτούνται σε κάθε περίπτωση από την οικεία νομοθεσία για την πραγματοποίηση του έργου ή τη λειτουργία της μονάδας, ασκούν την αρμοδιότητά τους με βάση τη χωροθέτηση που έχει προηγουμένως εγκριθεί με την κατά τα προαναφερόμενα πράξη, από την οποία και δεσμεύονται ως προς τη θέση του σχεδιαζόμενου έργου ή δραστηριότητας. Ενόψει, λοιπόν, των έννομων αυτών συνεπειών τους, οι πράξεις χωροθέτησης που εκδίδονται κατ' εφαρμογή των παραπάνω νομοθετημάτων αποτελούν διοικητικές πράξεις εκτελεστές, υποκείμενες στο ένδικο μέσο της αίτησης ακύρωσης (ΣτΕ 1520/1993).

7.Επειδή, το άρθρο 24 του Συντάγματος αφ' ενός μεν επιβάλλει στο κράτος την υποχρέωση προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, αφ' ετέρου δε επιτάσσει τη χωροταξική οργάνωση της χώρας, την οποία, επίσης, αναθέτει στο κράτος. Οι δύο αυτές υποχρεώσεις προδήλως αλληλοεξαρτώνται, έτσι ώστε να μην νοείται προστασία του περιβάλλοντος χωρίς χωροταξικό σχεδιασμό και αντιστρόφως. Μέρος του φυσικού περιβάλλοντος, και δη ευπαθές, είναι τα οικοσυστήματα των ακτών, τα οποία, κατά την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου αυτού, πρέπει, κατά την έννοια της πιο πάνω συνταγματικής επιταγής, να τελούν υπό

ιδιαίτερο καθεστώς ήπιας διαχειρίσεως και αναπτύξεως, η οποία και μόνον τυγχάνει βιώσιμη. Το καθεστώς αυτό αποτελεί συνήθως αντικείμενο ειδικού νόμου, τούτου, όμως, ελλείποντος, δύναται (το ειδικό καθεστώς) να συναχθεί αβίαστα από την προσήκουσα στις ακτές προστασία του άρθρου 24 του Συντάγματος, ερμηνευόμενου υπό το φως των διατάξεων της Συνθήκης του Μάαστριχτ (άρθρα Β, 2 και 130 Ρ), που κυρώθηκε με το ν. 2077/1992, και των αρχών της Διακηρύξεως του Ρίο και της Agenda 21. Η κατά τα άνω δε συνταγματική προστασία των ακτών προϋποθέτει προεχόντως την κατάρτιση των οικείων χωροταξικών σχεδίων, στα οποία πρέπει να εντάσσονται, μεταξύ άλλων, και τα κατά την έννοια του άρθρου 55 του Β.Δ. της 14/19.1.1939 πάσης φύσεως λιμενικά έργα. Τα τελευταία (κρηπιδώματα, μώλοι, κυματοθραύστες κλπ.) συνιστούν ουσιώδεις τεχνικές παρεμβάσεις και αλλοιώσεις των παράκτιων οικοσυστημάτων. Γι' αυτό άλλωστε συναριθμούνται μεταξύ των έργων και δραστηριοτήτων της Α' κατηγορίας της ΚΥΑ 69269/5387/ 24.10.1990, για τα οποία ισχύει η διαδικασία της υποχρεωτικής προεγκρίσεως χωροθετήσεως και εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων (ΣΤΕ 1434/1998).

8.Επειδή ενόψει των ανωτέρω, η κατασκευή λιμένων οποιασδήποτε κατηγορίας σε οποιαδήποτε ακτή της Χώρας δεν δύναται να αποφασίζεται επ' ευκαιρία και αποσπασματικά, αλλά πρέπει να αποτελεί αντικείμενο ευρύτερου χωροταξικού σχεδιασμού εντός του εθνικού ή του μείζονος περιφερειακού δικτύου λιμένων της Χώρας. Δεδομένου δε ότι ο σχεδιασμός του εθνικού ή περιφερειακού δικτύου λιμένων εκφράζει κατ' ουσίαν την στρατηγική της βιώσιμης ανάπτυξης αυτών, ο προγραμματισμός κάθε λιμένα, οποιασδήποτε κλίμακας, πρέπει, περαιτέρω, να στηρίζεται σε πλήρως τεκμηριωμένη μελέτη, στην οποία πρέπει να λαμβάνει υπόψη αφ' ενός μεν το δημόσιο συμφέρον, το οποίο επιβάλλει την κατασκευή του λιμένα, αφ' ετέρου, όμως, και τις αρχές προστασίας του παράκτιου και θαλάσσιου οικοσυστήματος που επηρεάζεται από αυτόν, δηλαδή την αρχή της διαφυλάξεως του αναγκαίου φυσικού κεφαλαίου, της αποφυγής βλάβης του τυχόν εκεί υπάρχοντος πολιτιστικού κεφαλαίου δηλ. εναλίων αρχαιοτήτων, του σεβασμού της γεωμορφολογίας και του φυσικού αναγλύφου των ακτών και της μικρότερης δυνατής διαταράξεως των οικείων οικοσυστημάτων και της υδροδυναμικής των ακτών, συμπεριλαμβανομένου και του σεβασμού του αισθητικού κάλλους της ακτής, που αποτελεί πολύτιμο οπτικό πόρο. Μόνο δε όταν από την οικεία τεχνική μελέτη προκύπτει ότι οι αρχές αυτές έχουν ενσωματωθεί στον προγραμματισμό του λιμένα, η κατασκευή του δύναται να θεωρηθεί ως βιώσιμη και άρα νόμω επιτρεπτή, άλλως είναι μη νόμιμη και ακυρωτέα (ΣΤΕ 1434/1998, βλ. και 5168/1997).

9.Επειδή, με τις διατάξεις του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθηνών (ν. 1515/1985) καταρτίσθηκε ουσιαστικά το χωροταξικό σχέδιο του νομού Αττικής ή άλλως, της

μείζονος περιοχής πρωτευούσης. Ο σχεδιασμός αυτός, επιδιώκοντας κατά βάση και σε αρμονία προς το άρθρο 24 του Συντάγματος, τη συγκράτηση της υφιστάμενης πολεοδομικής καταστάσεως, η οποία είχε ήδη προδήλως υπερβεί τη φέρουσα ικανότητα της Αττικής χερσονήσου, περιλαμβάνει μεταξύ των γενικότερων στόχων αυτού τη βελτίωση της ποιότητας ζωής για όλους τους κατοίκους και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, μεταξύ δε των ειδικότερων στόχων και κατευθύνσεων «... την ανάδειξη και προστασία των ιστορικών στοιχείων και την οικολογική ανασυγκρότηση, ανάδειξη και προστασία του τοπίου, των ορεινών όγκων, των τοπίων φυσικού κάλλους και των ακτών...» (άρθρο 3 παρ. 3 στοιχ. α'), όπως επίσης «...την ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα... και ανάσχεση, έλεγχο και εκσυγχρονισμό του τριτογενούς τομέα...» (στοιχ. δ') καθώς και «...την προστασία των ακτών από την εξάπλωση της οικιστικής χρήσης και των περιφράξεων (άρθρο 4 παρ. 2.1.1.). Στο πλαίσιο του σχεδιασμού τούτου, κύριος λιμένας εμπορικός και επιβατικός είναι ο Πειραιάς και, κατά δεύτερο λόγο, το Λαύριο, ο δε λιμένας της Ραφήνας παραμένει επιβατικός. Εξάλλου, στο διάγραμμα, της ευρύτερης περιοχής (διάγραμμα 1Α) καθώς και στο διάγραμμα υπ' αριθ. 12, ο κόλπος του Πόρτο Ράφτη αποτυπώνεται με το σύμβολο «χώροι αναψυχής και πολιτιστικού εξοπλισμού».

10.Επειδή, στο κεφάλαιο Γ του ν. 2160/1993 (ΦΕΚ 118 Α'), ρυθμίζεται η δημιουργία και λειτουργία των τουριστικών λιμένων (άρθρα 29 επ.). Ειδικότερα στο άρθρο 29 του νόμου αυτού ορίζονται τα εξής: «1. Τουριστικός λιμένας σκαφών αναψυχής (Μαρίνα) είναι ο χερσαίος και θαλάσσιος χώρος που προορίζεται, κατά κύριο λόγο, για την εξυπηρέτηση σκαφών αναψυχής, είτε για αγκυροβόλημα, είτε για μακροχρόνια ή παροδική χερσαία εναπόθεση, είτε για εξυπηρέτηση των διερχομένων σκαφών. 2. Σε κάθε τουριστικό λιμένα καθορίζεται, με βάση τις διατάξεις του παρόντος νόμου, τμήμα ξηράς (χερσαία ζώνη) και θαλάσσης (θαλάσσια ζώνη), στην οποία επιτρέπεται η εκτέλεση λιμενικών έργων και κατασκευή πάσης φύσεως χερσαίων κτιριακών και λοιπών εγκαταστάσεων, που απαιτούνται για τη δημιουργία, τη λειτουργία, την τουριστική ανάπτυξη, την εκμετάλλευση, αξιοποίηση και την οικονομική βιωσιμότητα του λιμένα. Η χερσαία και θαλάσσια ζώνη συναποτελούν τη «ζώνη τουριστικού λιμένα». Στα ανωτέρω έργα και εγκαταστάσεις περιλαμβάνονται ιδίως οι απαραίτητες προσχώσεις του θαλάσσιου χώρου, τα λιμενικά έργα, οι διαμορφώσεις του περιβάλλοντος χώρου (παράλιου και χερσαίου) για εναπόθεση, συντήρηση και επισκευή σκαφών αναψυχής, καθώς και οι πάσης φύσεως κτιριακές εγκαταστάσεις για δραστηριότητες υποστήριξης του τουριστικού λιμένα, τουριστικής αξιοποίησης εκμετάλλευσής του και υποστήριξης των συναφών και λοιπών εμπορικών δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της ανέγερσης κατοικιών στη ζώνη τουριστικού λιμένα για μακροχρόνια εκμετάλλευση. 3... 6. Για τη δημιουργία νέου

τουριστικού λιμένα ή για την επέκταση, συμπλήρωση ή μετατροπή υπάρχοντος λιμένα σε τουριστικό εφαρμόζονται αποκλειστικά οι διατάξεις του παρόντος νόμου...». Περαιτέρω στο άρθρο 30 του ίδιου νόμου ορίζεται ότι: «1. Η διοίκηση, διαχείριση, εκμετάλλευση και έλεγχος των τουριστικών λιμένων ανήκει στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. Οι κατά τον παρόντα νόμο αρμοδιότητες ... ανατίθενται στη Γραμματεία Στήριξης Τουριστικών Λιμένων (Γραμματεία) και στη Διεύθυνση Θαλάσσιου Τουρισμού... 2. Με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας συγκροτείται εννεαμελής Επιτροπή»... 3... 4. Για τη χωροθέτηση, την έγκριση των χρήσεων γης και των όρων και περιορισμών δόμησης του τουριστικού λιμένα ή για τη μετατροπή υπάρχοντος λιμένα σε τουριστικό απαιτείται η γνώμη της πιο πάνω Επιτροπής...» και στο άρθρο 31 αυτού ότι: «1. Τουριστικός λιμένας μπορεί να δημιουργηθεί με πρωτοβουλία της Γραμματείας ή οποιουδήποτε φυσικού ή νομικού προσώπου δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου... 2.... 3... Η έγκριση της χωροθέτησης, των απαιτούμενων προσχώσεων, των χρήσεων γης και των όρων και περιορισμών δόμησης συντελείται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας (ήδη Υπουργού Ανάπτυξης, βάσει του άρθρου 2 του π.δ/τος 27/96) μετά από γνώμη της Επιτροπής, που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως».

11.Επειδή, οι διατάξεις των άρθρων 29 επ. του ν. 2160/1993, ερμηνευόμενες υπό το φως των θεμελιωδών κανόνων της ήπιας διαχείρισεως και της βιώσιμης αναπτύξεως, οι οποίες πηγάζουν, κατά τα ήδη εκτεθέντα, από το άρθρο 24 του Συντάγματος, επιτρέπουν την ίδρυση τουριστικών λιμένων, οποιασδήποτε κλίμακας και μορφής, μόνον κατόπιν τομεακού χωροταξικού σχεδιασμού, ο οποίος πρέπει να έχει λάβει υπόψη και να έχει σταθμίσει τις αρχές αυτές (ΣτΕ 3346/1999).

12.Επειδή, στην προκείμενη περίπτωση, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, το Λιμενικό Ταμείο Πόρτο Ράφτη με την 23/24.10.1997 πράξη του πρότεινε τη χωροθέτηση λιμένα τουριστικών σκαφών στη θέση «Πούντα» του Πόρτο Ράφτη, όπου ήδη υφίσταται εμπορικός λιμένας, του οποίου η χερσαία ζώνη έχει οριοθετηθεί με την 41582/ 21.10.1969 απόφαση του Νομάρχη Αττικής (ΦΕΚ 239Δ/16.12.1969). Η Επιτροπή του άρθρου 30 του ν. 2160/1993 με το 92/24.3.1998 πρακτικό της προέβη σε παρατηρήσεις και ειδικότερα επεσήμανε ότι η μικτή χρήση εμπορικού και τουριστικού λιμένα δεν βρίσκει σύμφωνα τα μέλη της, το τμήμα του εμπορικού λιμένα θα πρέπει να ενταχθεί και μετατραπεί σε τουριστικό, ώστε η λειτουργία του να συνάδει με τις χρήσεις της ευρύτερης περιοχής (β' παραθεριστική κατοικία) και να μειωθεί η δυναμικότητα των θέσεων ελλιμενισμού. Το Λιμενικό Ταμείο, επανερχόμενο με την 57/9.6.1998 αίτησή του, ζήτησε τη χωροθέτηση τουριστικού λιμένα, στην ίδια θέση, δυναμικότητας 350 θέσεων ελλιμενισμού. Η Επιτροπή με το 107/17.11.1998 πρακτικό της δεν εξέφρασε αντιρρήσεις, ενόψει της υποβληθείσης

νέας μελέτης και της από 9.2.1999 οριζοντιογραφίας προτεινόμενων έργων, αφού διαπίστωσε ότι στον υπό χωροθέτηση τουριστικό λιμένα ενσωματώνεται ο εν λειτουργία λιμένας Μεσογαίας, η δυναμικότητά του είναι 350 θέσεις ελλιμενισμού, το εμβαδόν της χερσαίας ζώνης 57.505 τ.μ., το εμβαδόν της θαλάσσιας ζώνης 111.940 τ.μ. και το εμβαδόν των επιχώσεων 30.122 τ.μ. Μετά την υποβολή υπομνήματος από τη Συντονιστική Επιτροπή Συλλόγων Πόρτο Ράφτη κατά της χωροθετήσεως του πιο πάνω λιμένα, η Επιτροπή, με το 155/ 19.5.1999 πρακτικό της, ζήτησε την άποψη των μελετητών για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις του έργου που αναφέρονται σ' αυτό το υπόμνημα. Το Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, στο πλαίσιο της κατά το άρθρο 30 παρ. 6 του ν. 2160/1993 γνωμοδοτικής του αρμοδιότητας, με το 3400/10/99/11.1.1999 έγγραφό του διατύπωσε την άποψη ότι οι υφιστάμενες λιμενικές εγκαταστάσεις στο λιμένα Πόρτο Ράφτη, κατά τη θερινή περίοδο κυρίως, δεν εξυπηρετούν τις ανάγκες των σκαφών, με τη χωροθέτηση και κατασκευή της μαρίνας καταργείται ο εμπορικός λιμένας, όπου εξυπηρετούνται μικρά φορτηγά πλοία που μεταφέρουν άμμο για βιομηχανίες κατασκευής κεραμικών πλακιδίων, περιλαμβάνονται στα όρια της μαρίνας οι υφιστάμενες λιμενικές εγκαταστάσεις στη λιμενολεκάνη του Αγίου Νικολάου και ότι η διάταξη του έργου δεν προκαλεί προβλήματα στην ασφάλεια της ναυσιπλοΐας στην περιοχή. Το Λιμενικό Ταμείο επανήλθε, αφού εκλήθη από την Επιτροπή, με την 119/13.7.1999 αίτησή του, συνυποβάλλοντας τροποποιημένη από 1.7.1999 οριζοντιογραφία προτεινόμενων έργων, την οποία ενέκρινε η Επιτροπή με το 131/20.12.1999 πρακτικό της. Τέλος, με την προσβαλλόμενη απόφαση Τ/1331/ 7.4.2000 του Υπουργού Ανάπτυξης εγκρίθηκε η χωροθέτηση του επιδικού τουριστικού λιμένα δυναμικότητας 350 θέσεων ελλιμενισμού, στον οποίο θα κατασκευασθεί κυματοθραύστης, συνολικού μήκους 825 μέτρων περίπου, εκτός από τους σταθερούς προβλήτες από σκυρόδεμα, τρεις πλωτοί προβλήτες, συνολικού μήκους 370,10 μέτρων και πλάτους 2,5 - 3,00 μέτρων, ενώ προβλέπεται και η διαμόρφωση χώρου στάθμευσης 292 αυτοκινήτων, εμβαδού 4.725 τ.μ. και συνολικό εμβαδόν κτιριολογικού προγράμματος 3.750 τ.μ.

13.Επειδή, με τα ανωτέρω δεδομένα, από κανένα στοιχείο του φακέλου δεν προκύπτει ότι η προσβαλλόμενη ευρίσκει έρεισμα σε ευρύτερο χωροταξικό σχεδιασμό των λιμένων και λιμενικών έργων της μείζονος περιοχής στο προσήκον εθνικό περιφερειακό επίπεδο, έτσι ώστε να τεκμηριώνεται ότι η κατασκευή της επίμαχης μαρίνας δεν αποτελεί αποσπασματική επέμβαση στην οικεία ακτογραμμή και το θαλάσσιο και παράκτιο οικοσύστημα, αλλά απολύτως αναγκαία και καλώς μελετηθείσα, επί τη βάση των εκτεθέντων στην όγδοη σκέψη κριτηρίων, ώστε να δύναται να θεωρηθεί βιώσιμη. Εν όψει των ανωτέρω, είναι βάσιμος ο ισχυρισμός των αιτούντων ότι η προσβαλλόμενη πράξη εκδόθηκε χωρίς να έχει προηγηθεί ο

απαραίτητος χωροταξικός σχεδιασμός. Και ισχυρίζεται μεν η παρεμβαίνουσα ότι το επίδικο έργο εντάσσεται στο χωροταξικό σχεδιασμό του Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας, το οποίο στα διαγράμματα 1Α και 12 αποτυπώνει την περιοχή του Πόρτο Ράφτη ως χώρο αναψυχής και πολιτιστικού σχεδιασμού, σύμφωνα με το άρθρο 8 του από 23.2/6.3.1987 π.δ/τος (ΦΕΚ 166 Α'), το οποίο στην έννοια της πιο πάνω χρήσεως περιλαμβάνει και τη δημιουργία τουριστικών λιμένων, πλην όμως ο ισχυρισμός της αυτός είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, διότι στις περιπτώσεις του πιο πάνω άρθρου προστέθηκε, μεταξύ άλλων, περίπτωση «10 Τουριστικοί λιμένες» με το άρθρο 6 παρ. 18α του ν. 2160/1993 δηλαδή σε χρόνο κατά τον οποίο το ΡΣΑ δεν είχε τέτοια πρόβλεψη. Ούτε άλλωστε συνιστούν στοιχεία επίσημου χωροταξικού σχεδιασμού: α) η πρόταση του Ινστιτούτου Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου που εκπονήθηκε για λογαριασμό του Οργανισμού Αθήνας και αναφέρεται σε χρήση της συγκεκριμένης θέσης ως κέντρου ναυταθλητισμού και αναψυχής, χρήσης σαφώς ηπιότερης από αυτήν της μαρίνας, β) η πρόταση της υπό εξέλιξη μελέτης του Εθνικού Συστήματος Λιμένων Αναψυχής (Ε.Σ.Υ.Λ.Α.), από την οποία δεν προκύπτει ότι ο επίδικος λιμένας είναι χωροθετημένος τουριστικός λιμένας, όπως ισχυρίζεται η παρεμβαίνουσα, και γ) η γνωμοδότηση της Εκτελεστικής Επιτροπής του Οργανισμού Αθήνας (50/26.1.2000) στο πλαίσιο της τροποποίησης του Γ.Π.Σ. Δήμου Μαρκοπούλου, με την οποία προτείνεται η δημιουργία τουριστικής εγκατάστασης «που στην περιοχή της χερσονήσου Πούντας... θα συνδεθεί με την υπό κατασκευή μαρίνα που εγκρίθηκε με την από 17.12.99 απόφαση της διυπουργικής επιτροπής».

14.Επειδή, κατόπιν αυτών, πρέπει να γίνει δεκτή η υπό κρίση αίτηση και να απορριφθούν οι ασκηθείσες παρεμβάσεις .

- *Η χωροθέτηση ιχθυοτροφείων στο θαλάσσιο περιβάλλον και ιδιαίτερα στα ευπαθή οικοσυστήματα των ακτών δεν είναι επιτρεπτή χωρίς συνολικό χωροταξικό σχεδιασμό , ο οποίος μπορεί να γίνει είτε με την μέθοδο της Ζώνης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων είτε με ΖΟΕ .*

304/1993 ΣΤΕ

(Υπόθεση ιχθυοτροφείου Κεφαλληνίας)

Προστασία περιβάλλοντος. Ερμηνεία του άρθρου 24 του Ν. 1650/1986: η θέσπιση της οικείας ζώνης αναπτύξεως παραγωγικής δραστηριότητας (ιχθυοτροφείων) είναι, μέχρι της εκπονήσεως των ολοκληρωμένων χωροταξικών σχεδίων, υποχρεωτική, προ της χωροθετήσεως συγκεκριμένης κατά περίπτωση δραστηριότητας εμπίπτουσας στη ζώνη αυτή. Άκυρη η άδεια ίδρυσης και εγκατάστασης

ιχθυοτροφείου, αφού η προέγκριση χωροθετήσεως έλαβε χώρα σε περιοχή όπου δεν έχουν οριοθετηθεί ζώνες του άρθρου 24 του Ν. 1650/1986 , και η οποία δεν περιλαμβάνεται σε Ζ.Ο.Ε. ή σε άλλο χωροταξικό ή πολεοδομικό σχέδιο που να προβλέπουν τη χρήση αυτή . Αδιάφορο εάν για την προέγκριση ελήφθησαν υπόψη τα κριτήρια ενός ευρύτερου χωροταξικού σχεδιασμού . Αντίθετη η μειοψηφία .

1.Επειδή για την άσκηση της κρινομένης αιτήσεως έχουν καταβληθεί τα νόμιμα τέλη (492513-4/1992 διπλότυπα Δ.Ο.Υ. Δικαστικών Εισπραξεων Αθηνών) και το παράβολο (1982537, 4187530/92 ειδικά γραμμάτια παραβόλου).

2. Επειδή με την αίτηση αυτή ζητείται η ακύρωση της 553/18.10.1991 αποφάσεως του Νομάρχη Κεφαλληνίας, με την οποία χορηγήθηκε στην εταιρεία "Ιχθυοκαλλιεργητική Ερύσσου Ε.Π.Ε." άδεια ιδρύσεως και εγκαταστάσεως μονάδας παχύνσεως θαλάσσιων ψαριών με πλωτούς ιχθυοκλωβούς, σε θαλάσσια έκταση δέκα (10) στρεμμάτων, στην περιοχή όρμου Κακογκύλου της Κοινότητας Πλαγιάς Κεφαλληνίας.

3. Επειδή η δεύτερη αιτούσα Κοινότητα Βαρέος Κεφαλληνίας υπέβαλε εγγράφως παραίτηση από το δικόγραφο της αιτήσεως ακυρώσεως (αρ. πρωτ. Π.2779/23.11.92) διά του υπογράφοντος το δικόγραφο ως πληρεξουσίου δικηγόρου της, πριν τη συζήτηση της υποθέσεως στο ακροατήριο και συνεπώς η δίκη πρέπει να κηρυχθεί κατηργημένη εν μέρει, ως προς την Κοινότητα αυτήν. Εξάλλου η αίτηση δεν εξετάζεται ως προς τον πέμπτο αιτούντα Αναπτυξιακό Σύλλογο Ερύσσου Κεφαλληνίας, ο οποίος άσκησε, κατά χωρισμό δικογράφου, ξεχωριστή αίτηση ακυρώσεως (7527/27.11.92).

4. Επειδή στη δίκη παρεμβαίνουν με ξεχωριστά δικόγραφα, υπέρ του κύρους της προσβαλλομένης πράξεως : 1) Η δικαιούχος της προσβαλλομένης αδείας εταιρεία "Ιχθυοκαλλιεργητική Ερύσσου Ε.Π.Ε.", έχουσα προφανές προς τούτο έννομο συμφέρον και 2) Η Κοινότητα Πλαγιάς Ερύσσου Κεφαλληνίας, εντός των διοικητικών ορίων της οποίας ιδρύεται το εν λόγω ιχθυοτροφείο, στηρίζοντα το έννομο συμφέρον της στην εκτίμηση ότι η επένδυση αυτή συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής και προάγει τα συμφέροντα των κατοίκων της

5. Επειδή οι αιτούσες Κοινότητες ευρίσκονται, μαζί με την παρεμβαίνουσα Κοινότητα, στα όρια της οποίας εμπίπτει η θαλάσσια περιοχή όπου εγκαθίσταται το επίδικο ιχθυοτροφείο, στην περιοχή της βορειοανατολικής ακτής της νήσου Κεφαλληνίας, (περιοχή Ερύσσου) που έχει χαρακτηριστεί ως τοπίο ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 1469/50 (Γ.274/20918/23.3.82 απόφαση της

Υπουργού Πολιτισμού και Επιστημών - ΦΕΚ 305 Β). Εξάλλου, η άσκηση της εν λόγω επιχειρήσεως υδατοκαλλιέργειας σε θαλάσσιο παραλιακό χώρο, κατόπιν μάλιστα παραχωρήσεως ιδιαίτερου δικαιώματος χρήσεως σε κοινόχρηστο πράγμα (όπως είναι ο όρμος, άρθρο 967 ΑΚ), πέραν του ότι προκαλεί επιπτώσεις στην ευρύτερη θαλάσσια και χερσαία περιοχή, μη περιοριζόμενες ως εκ της φύσεώς τους στα διοικητικά όρια μιας Κοινότητας, πάντως επηρεάζει τη δυνατότητα των κατοίκων των αιτουσών γειτονικών Κοινοτήτων προς απόλαυση και χρήση του φυσικού και κοινού τοις πάσι αγαθού της θαλάσσης και των ακτών. Συνεπώς οι εν λόγω Κοινότητες με έννομο συμφέρον ασκούν την κρινόμενη αίτηση και δη ανεξαρτήτως εάν στα διοικητικά όρια εκάστης περιλαμβάνεται ή μη άλλος θαλάσσιος χώρος, δυνάμενος να χρησιμοποιηθεί για τους ίδιους σκοπούς .

6. Επειδή η εγκατάσταση μονάδας υδατοκαλλιέργειας αποτελεί σύνθετη διοικητική ενέργεια η οποία τελειούται με την έκδοση της άδειας ιδρύσεως και εγκαταστάσεως αυτής (Β.Δ. 142/71 - φ. 49Α), περιλαμβάνει δε τα ενδιάμεσα στάδια της προεγκρίσεως χωροθετήσεως (αρ. 4 παρ. 6 Ν. 1650/86 - φ. 160Α - και ΚΥΑ 69269/5387/90, άρθρα 4 και 8 - Φ 678 Β -), της εκμισθώσεως της αναγκαίας υδατίνης εκτάσεως (αρ. 32 Ν. 1845/89 - φ. 202Α -), και της ~εγκρίσεως~ ~περιβαλλοντικών~ ~όρων~ (άρθρο 4 παρ. 20β Ν. 1650/86 και άρθρο 9ΚΥΑ 69269/5387/90), κατά τα οποία εκδίδονται αντίστοιχες διοικητικές πράξεις, η κάθε μία από τις οποίες έχει ως προϋπόθεση την προηγούμενή της, ενσωματούμενες δε στην τελική πράξη, ελέγχονται ως προς τη νομιμότητά τους επί προσβολή της τελευταίας ως άνω πράξεως ιδρύσεως και εγκαταστάσεως, η οποία, άπαξ εκδοθείσα, είναι και η μόνη παραδεκτώς προσβαλλομένη με αίτηση ακυρώσεως. Συνεπώς, στην προκειμένη περίπτωση, προσβαλλομένης της αδείας ιδρύσεως και εγκαταστάσεως μονάδας ιχθυοκαλλιέργειας, δια της οποίας τελειούται η ως άνω σύνθετη διοικητική ενέργεια, παραδεκτώς προβάλλονται λόγοι ακυρώσεως κατά των πράξεων που εκδόθηκαν στα μνημονευθέντα ενδιάμεσα στάδια της σύνθετης διοικητικής ενέργειας.

7. Επειδή η αίτηση ασκείται εμπροθέσμως διότι δεν προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου πλήρης γνώση της προσβαλλομένης πράξεως εκ μέρους των αιτουσών Κοινοτήτων σε χρόνο απώτερο των εξήντα ημερών από την άσκηση της αιτήσεως ακυρώσεως (8.5.92), ενώ εξάλλου από τα υπάρχοντα στο φάκελο στοιχεία προκύπτει ότι η επίμαχη μονάδα λειτούργησε το Μάϊο του 1992 και όχι ενωρίτερον.

8. Επειδή ο πληρεξούσιος δικηγόρος των αιτουσών Κοινοτήτων, δια δηλώσεώς του στο ακροατήριο κατά τη συζήτηση της υποθέσεως, παραιτήθηκε των τετάρτου και πέμπτου λόγων ακυρώσεως

9. Επειδή το άρθρο 24 του Συντάγματος, με την μεν παράγραφο 1 αυτού επιβάλλει στο Κράτος την υποχρέωση προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, με την δε παράγραφο 2 επιτάσσει την χωροταξική οργάνωση της χώρας, την οποία επίσης αναθέτει στο Κράτος. Σε συμμόρφωση προς την διάταξη της παραγράφου 2 του ανωτέρω άρθρου του Συντάγματος και σε εκτέλεσή της, εξεδόθη ο Ν. 360/ 76 "Περί Χωροταξίας και Περιβάλλοντος" (Α 151) . Με το νόμο αυτόν επιβάλλεται η σύνταξη χωροταξικών σχεδίων και προγραμμάτων και καθορίζεται το περιεχόμενό τους (άρθρο 1 και παρ. 2 αντιστοίχως) . Ως περιεχόμενο δε των χωροταξικών σχεδίων καθορίζονται, μεταξύ άλλων, η κατανομή και διάρθρωση των χρήσεων χώρου κατά λειτουργίες και τομείς παραγωγής, καθώς και τα γενικά πλαίσια, οι όροι και οι περιορισμοί για την εξασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος . Τα σχέδια και τα προγράμματα αυτά διακρίνονται σε εθνικά, περιφερειακά και ειδικά, ως ειδικά δε ορίζονται τα αναφερόμενα σε συγκεκριμένο τομέα παραγωγής, λειτουργία, δραστηριότητα ή δίκτυο υποδομής (παρ. 3 του άρθρου 1). Επίσης ο εν λόγω νόμος κάνει λόγο για Προγράμματα προστασίας του περιβάλλοντος (άρθρα 2, 5 και 7), ως προστασία δε του περιβάλλοντος καθορίζει, μεταξύ άλλων, τον έλεγχο της αξιοποίησεως των φυσικών πόρων και της αναπτύξεως των δραστηριοτήτων στο χώρο, προς τον σκοπό της εναρμονίσεως των σχέσεων μεταξύ του φυσικού περιβάλλοντος, του πολιτιστικού περιβάλλοντος και της οικονομικής δράσεως του ανθρώπου. (άρ. 1 παρ. 7). Περαιτέρω ο αυτός νόμος, αφ'ενός μεν προβλέπει τη διαδικασία εγκρίσεως των ανωτέρω σχεδίων και προγραμμάτων και τα αρμόδια προς τούτο όργανα (άρθρα 3 και 5), αφ'ετέρου δε ορίζει ρητώς, στο άρθρο 7 αυτού, ότι διοικητικές πράξεις αφορώσες στη χωροταξία πρέπει, "επί ποινή απολύτου ακυρότητας να είναι σύμφωνοι προς τα εγκριθέντα Χωροταξικά Σχέδια και προγράμματα" (παρ. 2), ότι μέσα σε πέντε χρόνια από την έγκριση χωροταξικού σχεδίου και προγράμματος αναθεωρούνται, συμπληρώνονται ή τροποποιούνται, αναλόγως προσαρμοζόμενα, ρυθμιστικά σχέδια ή σχέδια πόλεων τα οποία, μετά την εκπνοή της προθεσμίας αυτής άπρακτης, καθίστανται απολύτως άκυρα ως προς τις αντικείμενες προς το εγκεκριμένο χωροταξικό σχέδιο και πρόγραμμα διατάξεις των (παρ. 3), ότι μέχρις ότου εγκριθούν τα αντίστοιχα χωροταξικά σχέδια και προγράμματα και επί χρονικό διάστημα 2 ετών, κατ'ανώτατο όριο, είναι δυνατόν να επιβάλλονται περιορισμοί χρήσεως χώρου εντός περιοχών και ζωνών της Χώρας (παρ. 4) και ότι η ανάπτυξη δραστηριοτήτων και λειτουργιών, καθώς και κάθε ενέργεια που σχετίζεται προς τη χρήση του χώρου ή δύναται να αλλοιώσει τη μορφή του περιβάλλοντος υπόκειται στις διατάξεις των εν ισχύϊ χωροταξικών σχεδίων και προγραμμάτων (παρ. 6). Εξάλλου, σε συμμόρφωση προς τη διάταξη της παρ. 1 του ανωτέρω άρθρου 24 του Συντάγματος, εκδόθηκε ο νόμος

1650/86 "Για την προστασία του περιβάλλοντος" (φ. 160 Α), με τον οποίο, αφού εξαγγέλεται ότι σκοπός του είναι η θέσπιση θεμελιωδών κανόνων και η καθιέρωση κριτηρίων και μηχανισμών για την προστασία του περιβάλλοντος, ώστε ο άνθρωπος, ως άτομο και μέλος του κοινωνικού συνόλου να ζει σε ένα υψηλής ποιότητας περιβάλλον και ότι η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί θεμελιώδες και αναπόσπαστο μέρος της πολιτιστικής και αναπτυξιακής διαδικασίας και πολιτικής που υλοποιείται μέσα από το δημοκρατικό προγραμματισμό (άρθρο 1 παρ. 1), εξειδικεύονται στην συνέχεια οι βασικοί στόχοι του νόμου και αναλύονται οι επιδιώξεις του, στις οποίες περιλαμβάνεται η προστασία του εδάφους και η λήψη των αναγκαίων μέτρων ώστε οι χρήσεις του να γίνονται σύμφωνα με τις φυσικές ιδιότητές του και την παραγωγική του ικανότητα, η προστασία των ακτών των θαλασσών, των οχθών των ποταμών, των λιμνών, του βυθού αυτών και των νησίδων ως φυσικών πόρων, ως στοιχείων οικοσυστημάτων και ως στοιχείων του τοπίου (άρ. 1 παρ. 2 και 3). Στη συνέχεια θεσπίζονται κανόνες αναφερόμενοι στη διαδικασία και τις προϋποθέσεις εγκρίσεως της εγκαταστάσεως δραστηριοτήτων ή πραγματοποιήσεως έργων από τα οποία απειλούνται δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον. Ειδικότερα, με το άρθρο 3 παρ. 1 του νόμου αυτού παρέχεται εξουσιοδότηση για την κατάταξη, με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού, σε τρεις κατηγορίες των δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων, ανάλογα με τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον και με κριτήρια το είδος και το μέγεθος τους, το είδος και την ποσότητα των εκπεμπόμενων ρύπων και κάθε άλλη επίδραση στο περιβάλλον, τη δυνατότητα να προληφθεί η παραγωγή ρύπων από την εφαρμοζόμενη παραγωγική διαδικασία, τον κίνδυνο σοβαρού ατυχήματος και την ανάγκη επιβολής περιορισμών για την προστασία του περιβάλλοντος. Στη παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τα έργα και τις δραστηριότητες, τα οποία, λόγω της φύσης, του μεγέθους ή της έκτασής τους είναι πιθανό να προκαλέσουν σοβαρούς κινδύνους για το περιβάλλον, και για τα οποία "επιβάλλονται κατά περίπτωση, πέρα από τους γενικούς όρους και προδιαγραφές, ειδικοί όροι και περιορισμοί για την προστασία του περιβάλλοντος". Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει έργα και δραστηριότητες που, χωρίς να προκαλούν σοβαρούς κινδύνους ή οχλήσεις, πρέπει να υποβάλλονται, για την προστασία του περιβάλλοντος, σε γενικές προδιαγραφές, όρους και περιορισμούς που προβλέπονται από κανονιστικές διατάξεις και η τρίτη κατηγορία περιλαμβάνει όσα έργα και δραστηριότητες προκαλούν ιδιαίτερα μικρό κίνδυνο ή όχληση ή υποβάθμιση στο περιβάλλον. Περαιτέρω, στο άρθρο 4 του παραπάνω νόμου προβλέπεται, πλην άλλων, ότι "για την πραγματοποίηση νέων ή την επέκταση, τον εκσυγχρονισμό ή τη μετεγκατάσταση υφιστάμενων έργων ή

δραστηριοτήτων που περιλαμβάνονται στις κατηγορίες του προηγούμενου άρθρου, απαιτείται η έγκριση όρων για την προστασία του περιβάλλοντος, η οποία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη χορήγηση άδειας εγκατάστασης ή πραγματοποίησης της δραστηριότητας ή του έργου" (παρ. 1), ότι "για την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων για τα έργα και τις δραστηριότητες της πρώτης κατηγορίας απαιτείται υποβολή μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων" (παρ. 2α), ότι "η ~έγκριση~ ~περιβαλλοντικών~ ~όρων~ για τα έργα και τις δραστηριότητες της κατηγορίας αυτής χορηγείται με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και των κατά περίπτωση συναρμόδιων υπουργών. Με όμοια απόφαση είναι δυνατό η έγκριση περιβαλλοντικών όρων για ορισμένα έργα ή δραστηριότητες της κατηγορίας αυτής να ανατίθεται στο νομάρχη . . . Για την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων στα έργα και τις δραστηριότητες της περιοχής των ρυθμιστικών σχεδίων Αθήνας και Θεσσαλονίκης εφαρμόζονται οι διατάξεις του άρθρου 11 του ν. 1515/1985 και του άρθρου 11 του ν. 1561/1985 (παρ. 2β) και ότι με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού καθορίζονται η διαδικασία έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων, τα απαιτούμενα διακιολογητικά και η προθεσμία υποβολής τους, και ο συνδυασμός της έγκρισης αυτής με τις διαδικασίες χορήγησης άλλων αδειών που απαιτούνται για τα έργα και τις δραστηριότητες του άρθρου 3" (παρ. 10). Επίσης, στην παράγραφο 6 του ίδιου άρθρου 4 ορίζεται ότι "Για νέα έργα και δραστηριότητες της πρώτης κατηγορίας απαιτείται προέγκριση που αφορά τη χωροθέτηση. Για τα έργα της δεύτερης κατηγορίας η προέγκριση, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια καθορίζονται με την απόφαση της παρ. 10. Προέγκριση δεν απαιτείται στις βιομηχανικές περιοχές (ν. 4458/65 . . .) και στις περιπτώσεις που η χωροθέτηση προβλέπεται από εγκεκριμένο χωροταξικό ή πολεοδομικό ή ρυθμιστικό σχέδιο ή από τις ζώνες που καθορίζονται στο άρθρο 24, καθώς και στις βιομηχανικές, μεταλλευτικές και λατομικές περιοχές που έχουν καθορισθεί σύμφωνα με την ισχύουσα σχετική νομοθεσία". Τέλος, στο άρθρο 24 του ίδιου νόμου, υπό τον τίτλο "Ζώνες ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων" ορίζονται τα εξής : "1. Ως ζώνες ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων χαρακτηρίζονται περιοχές ή εκτάσεις πρόσφορες για την ανάπτυξη βιομηχανικών, μεταλλευτικών, λατομικών ή τουριστικών δραστηριοτήτων ή για αγροτική εκμετάλλευση. Οι ζώνες αυτές είναι δυνατόν να εξειδικεύονται κατά κλάδο βιομηχανικής ή μεταλλευτικής ή λατομικής ή τουριστικής δραστηριότητας και γεωργικής εκμετάλλευσης και να διακρίνονται σε ζώνες αποκλειστικής χρήσης στις οποίες απαγορεύεται κάθε άλλη δραστηριότητα, εκτός από εκείνη στην οποία αποβλέπει ο χαρακτηρισμός τους και σε ζώνες κύριας χρήσης, όπου επιτρέπονται

και άλλες δραστηριότητες υπό όρους. 3. Στις ζώνες ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων μπορούν να καθορίζονται ειδικοί όροι και περιορισμοί για την εγκατάσταση και την άσκηση δραστηριοτήτων και να θεσπίζονται ειδικοί κανονισμοί διαχείρισης και λειτουργίας. 4. Ο χαρακτηρισμός περιοχών ή εκτάσεων ως ζωνών ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων και η οριοθέτησή τους γίνονται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, σε εφαρμογή περιφερειακού ή νομαρχιακού χωροταξικού σχεδίου ή τομεακής χωροταξικής και αναπτυξιακής μελέτης, μετά από γνώμη του οικείου νομαρχιακού συμβουλίου. Με το αυτό προεδρικό διάταγμα θεσπίζονται οι παραπάνω ειδικοί όροι και περιορισμοί, καθορίζεται το περιεχόμενο και η διαδικασία έκδοσης του ειδικού κανονισμού διαχείρισης και λειτουργίας και η αρμόδια για την εφαρμογή του υπηρεσία και ρυθμίζεται κάθε σχετική λεπτομέρεια. 5. Για τις περιοχές που περιλαμβάνονται οι Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε.) ο χαρακτηρισμός και η οριοθέτηση ζωνών ανάπτυξης παραγωγικών δραστηριοτήτων γίνεται με την πράξη καθορισμού της Ζ.Ο.Ε. και με τη διαδικασία του άρθρου 20 του ν. 1337/83, όπως ισχύει". Τέλος, με βάση εξουσιοδοτήσεις παρεχόμενες με διατάξεις του ανωτέρω νόμου, μεταξύ των οποίων και τα μνημονευθέντα άρθρα 3 και 4 παρ. 10, αλλά και σε συμμόρφωση προς τις οδηγίες 84/360/ΕΟΚ και 85/ 337/ΕΟΚ του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 28ης Ιουνίου 1984 και της 27ης Ιουνίου 1985, αντιστοίχως, εκδόθηκε η κοινή απόφαση 69269/5387/24.10.1990 των Υπουργών Εσωτερικών, Εθνικής Οικονομίας, Γεωργίας, Πολιτισμού, Εμπορικής Ναυτιλίας, Τουρισμού, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας και Μεταφορών και Επικοινωνιών (φ. 678/25.10.1990, τευχ. Β), με την οποία, πλην άλλων, ορίζονται τα έργα και οι δραστηριότητες που κατατάσσονται στην πρώτη και στη δεύτερη κατηγορία και καθορίζεται η διαδικασία της προέγκρισης χωροθέτησης και της ~έγκρισης~ ~περιβαλλοντικών~ ~όρων~. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 4 της κοινής αυτής υπουργικής απόφασης απαριθμούνται τα έργα και οι δραστηριότητες που κατατάσσονται στην πρώτη (Α) κατηγορία, υποδιαιρούμενα σε δύο ειδικότερες ομάδες (ομάδα Ι και ομάδα ΙΙ), μεταξύ δε εκείνων που ανήκουν στην ομάδα ΙΙ περιλαμβάνονται και "εκτροφή σολομού, ιχθυοτροφεία, ιχθυογεννητικοί σταθμοί", ενώ στο άρθρο 8 καθορίζεται η διαδικασία για τη προέγκριση χωροθέτησης, που χορηγείται "με απόφαση του Υπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. ή του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας κατά περίπτωση, ύστερα από εισήγηση της αρμόδιας υπηρεσίας του ΥΠΕΧΩΔΕ" (παρ. 24) και στο άρθρο 9 καθορίζεται η διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών

όρων .

10. Επειδή από το συνδυασμό των μνημονευθεισών διατάξεων του άρθρου 24 του Συντάγματος προκύπτει ότι η πολιτεία υποχρεούται να προβεί σε χωροταξική οργάνωση της χώρας, η οποία θα διασφαλίσει την προστασία του περιβάλλοντος και τους αρίστους δυνατούς όρους διαβιώσεως. Από τις διατάξεις δε αυτές του άρθρου 24 του Συντ., σε συνδυασμό με το άρθρο 106 παρ. 1 αυτού, με το οποίο ανατίθεται στο Κράτος ο προγραμματισμός και συντονισμός της οικονομικής δραστηριότητας στη χώρα, ώστε να εξασφαλισθεί η οικονομική ανάπτυξη όλων των τομέων της εθνικής οικονομίας, απορρέει η αρχή ότι η αναπτυξιακή οικονομική πολιτική ασκείται εν συνδυασμώ προς τη δημόσια πολιτική προστασίας του περιβάλλοντος και με προέχουσα μέριμνα για την πρόληψη της βλάβης του περιβάλλοντος, ούτως ώστε η ανάπτυξη να είναι βιώσιμη.

11. Επειδή, ναι μεν τη βιώσιμη, κατά τα άνω, οικονομική ανάπτυξη της χώρας διασφαλίζουν κατά τον άριστο ορθολογικό τρόπο τα ολοκληρωμένα, Εθνικό και Περιφερειακό, χωροταξικά σχέδια, πλην, μέχρι της εκπονήσεώς των, ο κοινός νομοθέτης προσφεύγει ποικιλοτρόπως στο μερικό τουλάχιστον σχεδιασμό και προγραμματισμό των παραγωγικών δραστηριοτήτων, ούτως ώστε να διαφυλάσσονται οι δυνατότητες της ευρύτερης χωροταξικής οργανώσεως (Τοιαύτη είναι π.χ. η έγκριση των Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου, των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων του ν. 1337/83, των Ρυθμιστικών Σχεδίων Αθηνών και Θεσσαλονίκης των ν. 1515/ 85 και 1561/85 αντιστοίχως κ.λπ.). Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και ο θεσμός των Ζωνών Αναπτύξεως Παραγωγικών δραστηριοτήτων, που προβλέπεται στο άρθρο 24 του ν. 1650/ 86 και παρέχει τη δυνατότητα οριοθετήσεως και κηρύξεως ως ζωνών παραγωγικών δραστηριοτήτων των βιομηχανικών, μεταλλευτικών, τουριστικών, λατομικών και αγροτικών τοιούτων. Στόχος των ζωνών αυτών, που διακρίνονται σε ζώνες αποκλειστικής χρήσεως ή κυρίας χρήσεως, όπου επιτρέπονται, εκτός από τη δραστηριότητα στην οποία κατά βάσιν αποβλέπει ο χαρακτηρισμός τους, και άλλες δραστηριότητες υπό όρους, είναι ο ορθολογικός έλεγχος των χρήσεων γης, σύμφωνα με τη φέρουσα ικανότητα (αντοχή) της κάθε περιοχής, η αποφυγή ή ρύθμιση συγκρούσεων από τις πιέσεις που εκδηλώνονται για την ανάπτυξη μιας περιοχής και η προστασία των μη ανανεώσιμων και των ευαίσθητων φυσικών πόρων. Γι'αυτό και ο χαρακτηρισμός περιοχών ή εκτάσεων ως ζωνών αναπτύξεως παραγωγικών δραστηριοτήτων γίνεται κατά νόμον σε εφαρμογή περιφερειακού ή νομαρχιακού χωροταξικού σχεδίου ή τομεακής χωροταξικής και αναπτυξιακής μελέτης, στην οποία εξετάζονται τα ανωτέρω στοιχεία. Κατά ταύτα, εν

όψει δε ιδίως της ανωτέρω σημασίας της, η θέσπιση της οικείας ζώνης αναπτύξεως παραγωγικής δραστηριότητας είναι, μέχρι της εκπονήσεως των ολοκληρωμένων χωροταξικών σχεδίων, υποχρεωτική, κατά την αληθή και σύμφωνη προς το άρθρο 24 του Συντάγματος έννοια του άρθρου 24 του ν. 1650/86, προ της χωροθετήσεως συγκεκριμένης κατά περίπτωση δραστηριότητος εμπίπτουσας στη ζώνη αυτήν.

12. Επειδή στην ευρύτερη έννοια της "αγροτικής" δραστηριότητος, λαμβανομένης ως δραστηριότητος του πρωτογενούς τομέως παραγωγής, εμπίπτουν και τα ιχθυοτροφεία (βλ. Π.Ε. 24/91), και ούτω είναι νόμω υποχρεωτική η θέσπιση ζωνών αναπτύξεως ιχθυοτροφείων, κατά τους όρους και τη διαδικασία του ρηθέντος άρθρου 24 του ν. 1650/86, προ πάσης χορηγήσεως αδείας ιχθυοτροφείου και της χωροθετήσεως αυτού. Τούτο δε διότι η άσκηση επιχειρήσεως ιχθυοτροφείου αποτελεί δραστηριότητα συνεπαγομένη ως εκ της φύσεώς της έντονη επέμβαση στο θαλάσσιο περιβάλλον, εξ ου και με την Κ.Υ.Α.69269/5387/90 κατατάσσεται στην Α κατηγορία δραστηριοτήτων (Ομάδα II), σύμφωνα με τα κριτήρια του ν. 1650/86 (άρ. 3). Η εγκατάσταση ιχθυοτροφείων στον ελλαδικό χώρο προσλαμβάνει ακόμη μεγαλύτερη βαρύτητα από την άποψη των επιπτώσεών της στο περιβάλλον, αν ληφθεί υπόψιν το γεγονός ότι γίνεται στους ευπαθείς παράκτιους χώρους, ενώ θα πρέπει επίσης να συνεκτιμηθεί το μεγάλο μήκος των ακτών της χώρας, στις οποίες προστίθεται και ο μεγάλος αριθμός των ακτών των νησιών. Εν όψει της ιδιαιτερότητας αυτής που χαρακτηρίζει τη χώρα μας, οι επιχειρήσεις ιχθυοτροφείων αποτελούν μεν αξιόλογο παράγοντα αναπτύξεως της εθνικής οικονομίας, εξαιτίας της προφανώς αυξημένης ζητήσεως των προϊόντων των, μπορούν όμως να βλάψουν το θαλάσσιο περιβάλλον πλησίον των ευπαθών οικοσυστημάτων των ακτών, οι οποίες αποτελούν, κατά το Σύνταγμα και τον εκτελεστικό αυτού νόμο 1650/86, αντικείμενο ιδιαίτερης προστασίας. Για τους λόγους αυτούς η ανάπτυξη της εν λόγω δραστηριότητος είναι επιβεβλημένο να προγραμματίζεται εκ των προτέρων. Κατά συνέπεια δεν είναι επιτρεπτή η χωροθέτηση ιχθυοτροφείων προ της εκδόσεως των διαταγμάτων του άρθρου 24, με τη διαδικασία της κατά περίπτωση προεγκρίσεως χωροθετήσεως του άρθρου 4 παρ. 6 του ν. 1650/86 και του άρθρου 8 της εις εκτέλεση αυτού εκδοθείσης ΚΥΑ 69269/5387/1990, διαδικασία άλλωστε η οποία αργεί κατά τους ρητούς ορισμούς του νόμου όταν έχουν οριοθετηθεί ζώνες του άρθρου 24, έστω και αν η προέγκριση χωροθετήσεως εις εκάστη περίπτωση ακολουθεί την επ'ευκαιρία εκτίμηση της ευρύτερης χωροταξικής πολιτικής για την επιθυμητή ανάπτυξη μιας περιοχής, χορηγείται δηλαδή κατόπιν συνεκτιμήσεως των κριτηρίων που θα ελαμβάνοντο υπόψιν και για την εκπόνηση των επιτασσομένων από το Σύνταγμα χωροταξικών σχεδίων (συμβατότης χρήσεων, συγκρούσεις χρήσεων, φέρουσα ικανότης περιοχής, προστατευτέες περιοχές κλπ). Η

έλλειψη όμως των οριοθετημένων κατά τα ανωτέρω ζωνών καλύπτεται, όπως συνάγεται από τις διατάξεις του ν. 1650/86, μόνον όταν η χωροθέτηση ιχθυοτροφείου προβλέπεται από Ζ.Ο.Ε. (βλ. αρ. 24 παρ. 5 του νόμου) ή από εγκεκριμένο χωροταξικό ή πολεοδομικό ή ρυθμιστικό σχέδιο. Κατά τη γνώμη όμως ενός μέλους του Δικαστηρίου με αποφασιστική ψήφο η προβλεπόμενη από το άρθρο 4 παρ. 6 του ν. 1650/86 προέγκριση χωροθετήσεως της εν λόγω δραστηριότητας ικανοποιεί τις επιταγές του Συντάγματος περί προστασίας του περιβάλλοντος διά του χωροταξικού σχεδιασμού, υπό την προϋπόθεση όμως ότι η σχετική πράξη, αν και αφορά σε συγκεκριμένη περίπτωση, εκδίδεται μετά συνεκτίμηση των κριτηρίων του ευρύτερου χωροταξικού σχεδιασμού σε επίπεδο νομού ή περιφέρειας (φέρουσα ικανότης της περιοχής, που εκτιμάται εν σχέσει και προς τις ήδη λειτουργούσες όμοιες ή παρόμοιες επιχειρήσεις, συμβατότης με άλλες επιθυμητές χρήσεις, προστατευτές περιοχές κ.λπ.), ενώ εξάλλου η έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων του άρθρου 24 του ίδιου νόμου είναι δυνατή για τη Διοίκηση.

13. Επειδή εν προκειμένω το επίδικο ιχθυοτροφείο έλαβε προέγκριση χωροθετήσεως με την 65.139/2356/23.5.91 πράξη του Γενικού Διευθυντού Περιβάλλοντος του Υπουργείου ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., σε περιοχή όπου, κατά τα στοιχεία του φακέλου, δεν έχουν οριοθετηθεί ζώνες του άρθρου 24 του ν. 1650/86, και η οποία δεν περιλαμβάνεται σε Ζ.Ο.Ε. ή σε άλλο χωροταξικό ή πολεοδομικό σχέδιο που να προβλέπουν τη χρήση αυτήν. Συνεπώς, κατά τα εκτεθέντα στις προηγούμενες σκέψεις, η προσβαλλόμενη πράξη διά της οποίας χορηγείται άδεια ιδρύσεως και εγκαταστάσεως του ιχθυοτροφείου αυτού είναι ακυρωτέα. Αν και κατά τη γνώμη του ως άνω μέλους του Δικαστηρίου που διατύπωσε την εκτεθείσα ήσσανα γνώμη, η προσβαλλομένη άδεια είναι ακυρωτέα μόνον αν από τον έλεγχο της αιτιολογίας της προηγηθείσης πράξεως προεγκρίσεως χωροθετήσεως προκύψει ότι δεν ελήφθησαν υπ'όψιν τα κριτήρια ενός ευρύτερου χωροταξικού σχεδιασμού, όπως αυτά μνημονεύονται στην εν λόγω γνώμη.

14. Επειδή, λόγω της μείζονος σπουδαιότητας του ανωτέρω ζητήματος, το Τμήμα κρίνει ότι η υπόθεση πρέπει να παραπεμφθεί στο Τμήμα υπό επταμελή σύνθεση, κατ'άρθρο 14 παρ. 5 του Π.Δ. 18/89 (Α 8) και να ορισθεί εισηγητής η Πάρεδρος Αικατερίνη Χριστοφορίδου.

- *Το οδικό δίκτυο αποτελεί ουσιώδες στοιχείο του χωροταξικού σχεδιασμού και υπόκειται ,επομένως, σε συνολικό σχεδιασμό.Τα κριτήρια πρέπει να είναι σαφή,εξειδικευμένα και να συνδέονται με τα υπόλοιπα στοιχεία του χωροταξικού σχεδίου*

Χωροταξικός σχεδιασμός. Οδικά δίκτυα. Το οδικό δίκτυο υπόκειται σε συνολικό σχεδιασμό και διαχείριση τόσο σε επίπεδο εθνικών ή επαρχιακών οδών όσο και σε επίπεδο δημοτικών ή κοινοτικών οδών. Τα κριτήρια για το σχεδιασμό και τη διαχείριση πρέπει να είναι σαφή, να συνδέονται προς τα υπόλοιπα στοιχεία του χωροταξικού σχεδίου και να ενσωματώνουν την προστασία του περιβάλλοντος, κατά τρόπο ώστε το οδικό δίκτυο να καθίσταται βιώσιμο σύστημα επικοινωνίας. Σε κάθε περίπτωση, απαιτείται πριν την εκτέλεση σχετικών έργων η κατάρτιση προκαταρκτικής περιβαλλοντικής εκτίμησης και η έγκριση περιβαλλοντικών όρων. Μειοψηφία, σύμφωνα με την οποία οι ανωτέρω προϋποθέσεις δεν επιβάλλονται σε εντελώς εντετοπισμένη και μικρής έκτασης παρέμβαση. Δεκτή η αίτηση ακυρώσεως.

«...6. Επειδή, με την πρώτη από τις προαναφερόμενες διατάξεις προστατεύεται το φυσικό περιβάλλον και σε συνάφεια με την προστασία αυτή επιτάσσεται ο ορθολογικός χωροταξικός σχεδιασμός, ουσιώδες στοιχείο του οποίου είναι το οδικό δίκτυο, υποκείμενο, λόγω της διασυνδέσεως των επί μέρους υποσυστημάτων του και της ιεραρχήσεώς τους, σε συνολικό σχεδιασμό βάσει των οικείων νομίμων κριτηρίων, έτσι ώστε να καθίσταται και τούτο βιώσιμο. Τούτου έπεται ότι το οδικό δίκτυο υπόκειται σε συνολικό σχεδιασμό και διαχείριση τόσο σε επίπεδο εθνικών ή επαρχιακών οδών όσο και σε επίπεδο μονάδας τοπικής αυτοδιοικήσεως προκειμένου για δημοτικές ή κοινοτικές οδούς. Στη διαχείριση περιλαμβάνεται και ο εκσυγχρονισμός του οδικού δικτύου, δηλαδή, μεταξύ άλλων, και η τροποποίησή του με τη διάνοιξη νέας ή την κατάργηση υπάρχουσας οδού προκειμένου τούτο να προσαρμοστεί στις νέες ανάγκες και απαιτήσεις. Σε κάθε, όμως, περίπτωση, τα κριτήρια σχεδιασμού και διαχειρίσεως του οδικού δικτύου πρέπει να είναι σαφή, εξειδικευμένα και να συνδέονται προς τα υπόλοιπα στοιχεία του χωροταξικού σχεδίου. Πρέπει, επίσης, να ενσωματώνουν την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, έτσι ώστε το οδικό δίκτυο να καθίσταται βιώσιμο σύστημα επικοινωνίας. Προς τούτο απαιτείται, σύμφωνα και με τις ανωτέρω διατάξεις της ΚΥΑ Η.Π. 15393/2332/5.8.02, η οποία, εναρμονίζεται με την επιβαλλόμενη από το άρθρο 24 του Συντάγματος και το Ν. 1650/86, όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 3010/02, κατ' εξουσιοδότηση του οποίου αυτή εκδόθηκε, προληπτική προστασία του περιβάλλοντος για τη σχεδίαση και τη διαχείριση του βιώσιμου οδικού δικτύου μονάδας ΟΤΑ, η προηγούμενη κατάρτιση προκαταρκτικής περιβαλλοντικής εκτίμησης και αξιολόγησης και η έγκριση περιβαλλοντικών όρων, κατόπιν της οποίας εκτελείται το έργο. Η μελέτη αυτή πρέπει να διαπνέεται από ολοκληρωμένη προσέγγιση του προβλήματος και να έχει μακρά προοπτική. Τούτων έπεται ότι

αποκλείονται οι αποσπασματικές και απρογραμματίστες πράξεις διαχείρισεως του οδικού δικτύου, όπως η διάνοιξη και κατάργηση οδών βάσει εντετοπισμένων εκτιμήσεων, οι οποίες αποκλίνουν των προεκτεθέντων νομίμων κριτηρίων. Και τούτο διότι, υπό την εκτεθείσα έννοια, το οδικό δίκτυο ενός ΟΤΑ δεν αποτελεί τοπική του υπόθεση, εφ' όσον συνάπτεται τόσο με το υπόλοιπο δίκτυο της χώρας όσο και με την προστασία των γεωσυστημάτων του φυσικού χώρου τα οποία αποτελούν στοιχείο της εθνικής φυσικής κληρονομιάς (πρβλ. ΣΕ 3076/04, 995/02, 2452/00, 2502, 4115/99, 4033/98)

7. Επειδή, στην υπό κρίση υπόθεση, όπως προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου, με την προσβαλλόμενη απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου, αποφασίστηκε η αναγκαστική απαλλοτρίωση ακινήτων ιδιοκτησίας του αιτούντος, εκτός σχεδίου πόλεως και εντός και εκτός οικισμού, για τη διάνοιξη (σε μήκος 100 μ.) και διαπλάτυνση (σε μήκος 100 μ.) δημοτικής οδού στο Βούναργο Ηλείας, συνολικού μήκους ώστε να εξασφαλιστεί η ασφαλέστερη και ευκολότερη κυκλοφορία πεζών και οχημάτων. Ειδικότερα, προβλέπεται ότι η διανοιγόμενη οδός θα αναλάβει το μεγαλύτερο και βαρύτερο φόρτο κυκλοφορίας της βορειοδυτικής σύνδεσης Βουνάργου, ενώ θα επιτρέπει τη μελλοντική συγκοινωνιακή εξυπηρέτηση των ευρύτερων περιοχών του δήμου με την έδρα του δήμου. Επίσης, έχει συνταχθεί η 282/02 μελέτη της ΤΥΔΚ Ν. Ηλείας, στην τεχνική περιγραφή της οποίας αναγράφεται και αιτιολογείται λεπτομερώς η δημόσια ωφέλεια που θα προκύψει από την κατασκευή της επίδικης οδού. Πλην, όμως, της ανωτέρω αποφάσεως απαλλοτριώσεως δεν είχε προηγηθεί η, κατά τα προεκτεθέντα, αναγκαία διαδικασία της προκαταρκτικής περιβαλλοντικής εκτίμησης και αξιολόγησης και της εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων από τα αρμόδια προς τούτο όργανα. Κατά συνέπεια, για το λόγο αυτό, βασίμως προβαλλόμενο, οι προσβαλλόμενες πράξεις είναι ακυρωτές, παρέλκει δε ως αλυσιτελής η εξέταση των λοιπών προβαλλομένων λόγων ακυρώσεως. Αν και κατά τη γνώμη του Συμβούλου Γ. Παπαμεντζελόπουλου, εν όψει του ότι πρόκειται για εντελώς εντετοπισμένη και μικρής έκτασης παρέμβαση σε εκτός σχεδίου περιοχή, η ανωτέρω διαδικασία δεν απαιτείτο να τηρηθεί για την επίμαχη απαλλοτρίωση...».

9. Αρχή Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Η αρχή της πολιτιστικής κληρονομιάς συνοψίζεται στο άρθρο 3 της Σύμβασης της Γρενάδας για την προστασία της Αρχιτεκτονικής κληρονομιάς(1985) :

“Κάθε συμβαλλόμενος υποχρεώνεται:

α) Να εγκαταστήσει ένα νομικό καθεστώς προστασίας της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς

β) Να εξασφαλίσει, μέσα σε αυτό το νομικό πλαίσιο και ανάλογα με ιδιαίτερα για κάθε κράτος ή περιφέρεια μέτρα , την προστασία των μνημείων , των αρχιτεκτονικών συνόλων και των τόπων.»

Η αρχή της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς έχει μακρά προιστορία στην νομολογία του ΣτΕ που παλαιόθεν προστάτευε τα αρχαία μνημεία . Αυτό οφείλεται και στην ύπαρξη σχετικής νομοθεσίας (ν. 5132/ 1932) . Στη νεωτερή του νομολογία το Δικαστήριο διευρύνει την προστασία αυτή .

- Οι χώροι, στους οποίους βρίσκονται κτίρια που έχουν τις προϋποθέσεις να χαρακτηρισθούν ως μνημεία μεταγενέστερα του 1830 ή των τελευταίων εκατό ετών, χαρακτηρίζονται ως ιστορικοί τόποι ,εάν τα κτίρια αυτά προσδίδουν στον χώρο ,ως σύνολο, ιδιαίτερη ιστορική αξία. Το Δικαστήριο έκρινε παράνομη την απόφαση του υπουργού Πολιτισμού για τον μη χαρακτηρισμόν ως μνημείων κτιρίων των εγκαταστάσεων της Columbia.

3611/2007 ΣΤΕ

6. Επειδή η δίκη διατηρεί το αντικείμενό της και ως προς τις δύο προσβαλλόμενες πράξεις παρά το ότι η κατεδάφιση των ανωτέρω κτηρίων έλαβε ήδη χώρα, διότι η κατεδάφιση αναφέρεται μόνο στην υλική εκτέλεση και δεν συνεπάγεται τη λήξη της ισχύος των διοικητικών αυτών πράξεων (πρβλ. ΣτΕ 977/2005). Συνεπώς, ο περί αντιθέτου προβαλλόμενος ισχυρισμός της παρεμβαίνουσας είναι απορριπτέος ως αβάσιμος.

10. Επειδή, κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων, όπως συνάγεται και από την εισηγητική έκθεση του ν. 3028/2002, τα μνημεία, ως μαρτυρίες του ανθρώπινου βίου που συγκροτούν αναγκαίο παράγοντα για τη διαμόρφωση και τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης και των συλλογικών ταυτοτήτων καθώς και για τη διασφάλιση, χάριν και των επερχόμενων γενεών, της ιστορικής συνέχειας και παράδοσης, αλλά και συμβάλλουν στην ποιότητα ζωής, συνιστούν ουσιώδες στοιχείο της πολιτιστικής κληρονομιάς, η προστασία της οποίας αποτελεί υποχρέωση της Πολιτείας και συγχρόνως, ενόψει και της αναθεωρημένης διατάξεως του άρθρου 24 παρ. 1 του Συντάγματος, ευθύνη και δικαίωμα του καθενός. Ειδικότερα, τα ακίνητα μνημεία που ανάγονται στην περίοδο των εκάστοτε τελευταίων εκατό ετών χαρακτηρίζονται ως μνημεία λόγω της ιδιαίτερης αξίας τους, η οποία μπορεί να είναι, μεταξύ άλλων, αρχιτεκτονική, όπως συμβαίνει με τα οικοδομήματα που σημαδεύουν την εισαγωγή μίας σημαντικής περιόδου της αρχιτεκτονικής στον τόπο μας ή έχουν διακριθεί μέσω

έγκυρης αρχιτεκτονικής κριτικής ή αξία ιστορική, όταν πρόκειται για ακίνητο ή χώρο που συνδέεται με την πολιτική ή κοινωνική, στην οποία περιλαμβάνεται και η πολιτιστική, ιστορία του ελληνικού κράτους ή ορισμένης περιοχής και η διατήρησή του συμβάλλει στη διαφύλαξη της ιστορικής μνήμης (ΣτΕ 3050/2004, 1100/2005). Ειδικότερα οι χώροι, στους οποίους βρίσκονται κτήρια που έχουν τις προϋποθέσεις για το χαρακτηρισμό τους ως μνημείων μεταγενεστέρων του 1830 ή των εκάστοτε τελευταίων εκατό ετών για κάποιους από τους προβλεπόμενους λόγους, χαρακτηρίζονται ως ιστορικοί τόποι, εάν τα κτήρια αυτά ως σύνολο εντός του συγκεκριμένου χώρου, εν όψει και της χρήσεώς τους, προσδίδουν στο χώρο ιδιαίτερη ιστορική αξία, συνδεόμενη κατά τα προαναφερόμενα, με την πολιτική ή κοινωνική, με την ανωτέρω έννοια ιστορία. Περαιτέρω, όπως έχει ήδη κριθεί, αφ' ενός μεν κατά το χαρακτηρισμό δεν εξετάζεται η έκταση των οικονομικών συνεπειών που μπορεί να προκληθούν στους ενδιαφερομένους, ούτε η τυχόν επίδραση του χαρακτηρισμού στις νομικές σχέσεις μεταξύ ιδιωτών, αφού οι κρίσιμες διατάξεις αποβλέπουν στην εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος δηλαδή έννομου αγαθού, του οποίου η διαφύλαξη αποτελεί υποχρέωση της Διοικήσεως κατά ρητή συνταγματική επιταγή, αφ' ετέρου δε η νομιμότητα των διοικητικών πράξεων που εκδίδονται κατ' εφαρμογή των παραπάνω διατάξεων ελέγχεται από τον ακυρωτικό δικαστή, τόσο ως προς την πληρότητα της αιτιολογίας, όσο και ευθέως για την ορθή εφαρμογή του νόμου, εφόσον από τα στοιχεία του φακέλου διαπιστώνεται, με βάση και τα διδάγματα της κοινής πείρας, ότι συντρέχουν τα κριτήρια που προβλέπονται από το νόμο για το χαρακτηρισμό (Σ.Ε. 3050/2004, 1100/2005).

11. Επειδή στην προκειμένη περίπτωση από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτουν τα εξής: Με αίτησή τους προς το Υπουργείο Πολιτισμού (αρ. πρωτ. 1345/26.4.05) το Σωματείο «Κέντρο Ελληνικής Τέχνης» ζήτησε το χαρακτηρισμό, κατά το άρθρο 6 παρ. 1 γ και 2 του ν. 3028/2002, «όλων των κτηρίων του εργοστασίου της COLUMBIA ως συνόλου (συμπεριλαμβανομένων των μηχανημάτων που σώζονται εντός αυτού) ως μνημείου... λόγω της ιδιαίτερης εν γένει ιστορικής σημασίας του, επιπλέον δε και λόγω της τεχνικής – βιομηχανικής σημασίας του, αφού είναι το πρώτο και μοναδικό της εποχής αυτής εργοστάσιο ηχογραφήσεων και παραγωγής δίσκων γραμμοφώνου». Του θέματος επιλήφθηκε αρχικώς η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων Αττικής του Υπουργείου Πολιτισμού, η οποία συνέταξε το από 20.12.2005 εισηγητικό σημείωμα, και στη συνέχεια η Διεύθυνση Νεότερης και Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς του ίδιου Υπουργείου, η οποία υπέβαλε σχετική εισήγηση στο Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων. Από τις ανωτέρω εισηγήσεις προκύπτουν τα εξής: Τα ανωτέρω κτήρια ευρίσκονται σε ακίνητο επί της Λεωφόρου Ηρακλείου 127 στον Περισσό, συνολικής εκτάσεως 14.426 τ.μ. που αγοράστηκε

τμηματικά σε τρεις φάσεις. Εντός αυτού κατασκευάστηκε το 1931 από την αγγλική εταιρεία COLUMBIA το πρώτο κτήριο, το οποίο στο σημείωμα αυτό και σε σχετικό διάγραμμα μνημονεύεται ως κτήριο Α, όπου έγινε για πρώτη φορά στην Ελλάδα συνεχής παραγωγή δίσκων 78 στροφών και ηχογραφήθηκαν μέχρι το 1975 μεγάλες επιτυχίες του Ελληνικού Τραγουδιού κορυφαίων συνθετών, όπως οι Χατζηδάκης, Βαμβακάρης, Τσιτσάνης, όχι μόνο από την COLUMBIA αλλά και από άλλες δισκογραφικές εταιρείες (ODEON, PARLOPHON κ.ά.). Το κτήριο αυτό ακολουθεί την μορφολογία των τυπικών βιομηχανικών κτηρίων της εποχής στην ευρύτερη περιοχή. Τα κτήρια Β (τριώροφο) και Ζ (ισόγειο) κατασκευάστηκαν το έτος 1975, είναι τυπικά της εποχής τους και χρησιμοποιήθηκαν, αντιστοίχως, ως χώρος γραφείων και ως στούντιο ηχογραφήσεων (μέχρι το 1990) και παραγωγής τηλεοπτικών εκπομπών (1990-1995). Το κτήριο Η κατασκευάστηκε το 1978 ως κέντρο διανομής εμπορευμάτων και αποτελεί επίσης τυπικό κτήριο γραφείων χωρίς ιδιαίτερα μορφολογικά στοιχεία. Τα κτήρια Γ, Δ, Ε και Θ είναι μεταγενέστερα του κτηρίου Α, χωρίς να είναι γνωστός ο ακριβής χρόνος κατασκευής τους. Το κτήριο Γ ακολουθεί τη μορφολογία του τυπικού βιομηχανικού κτηρίου αλλά εμφανίζεται αλλοιωμένο από μεταγενέστερες επεμβάσεις και χρησιμοποιήθηκε ως αποθηκευτικός χώρος. Τμήμα δε αυτού (το Δ) χρησιμοποιήθηκε για τη στέγαση του μηχανουργείου και του υποσταθμού της ΔΕΗ. Το κτήριο Ε χρησιμοποιήθηκε ως στούντιο παραγωγής δίσκων και αργότερα, μέχρι το 1975, ως χώρος επεξεργασίας ήχου. Τέλος, το κτήριο Θ είναι μια μικρή αποθήκη χωρίς ιδιαίτερα μορφολογικά στοιχεία. Η κεντρική πύλη της εισόδου σηματοδοτείται από τέσσερις τετράγωνους πεσσούς που στηρίζουν το επιστύλιο με το όνομα COLUMBIA. Τέλος, στο χώρο ευρίσκονται διάσπαρτα μια παλιά πρέσα δίσκων 33 στροφών κατεστραμμένη, τρεις τροχοί βουρτσίσματος των μητρών των δίσκων και τέσσερις ισοπεδωτές μήτρας, τα μηχανήματα, όμως, αυτά δεν αποτελούν μοναδικό ή χαρακτηριστικό δείγμα. Εν όψει αυτών, η εισήγηση της Διευθύνσεως Νεότερης και Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς προς το Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων καταλήγει στο συμπέρασμα ότι: Α. Πρέπει να χαρακτηρισθεί ως μνημείο μόνο το κτήριο Α, αφενός μεν διότι αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα κτηρίου ειδικής χρήσης με ιδιαίτερα αρχιτεκτονικά και δομικά στοιχεία, όπως διαμορφώθηκε στη δεκαετία του 1930, στο πλαίσιο της βιομηχανικής αναπτύξεως την εποχή του μεσοπολέμου, αφ' ετέρου δε γιατί αποτελεί σημαντική μαρτυρία για την ιστορία του ελληνικού τραγουδιού από το 1933 έως το 1990. Β. Δεν πρέπει να χαρακτηρισθούν τα υπόλοιπα κτήρια και η κεντρική πύλη εισόδου, τα οποία έχουν υποστεί αλλοιώσεις σε μεγάλο βαθμό. Το ανωτέρω Συμβούλιο γνωμοδότησε δε ομοφώνως υπέρ της εν μέρει αποδοχής της εισηγήσεως αυτής και,

ειδικότερα Α. υπέρ του χαρακτηρισμού ως μνημείου του κτηρίου Α για τους ανωτέρω λόγους, με την διαμόρφωση, επιπλέον, εντός αυτού, χώρου, στον οποίο θα διατηρηθή η μνήμη της ιστορικής χρήσεως και στον οποίο θα τοποθετηθούν τα διασωθέντα μηχανήματα, Β. Υπέρ του χαρακτηρισμού ως μνημείου του συγκροτήματος της κεντρικής πύλης με δυνατότητα μετακινήσεώς του, αν αυτή καταστεί αναγκαία για πολεοδομικούς ή ρυμοτομικούς λόγους, και Γ. Υπέρ του μη χαρακτηρισμού ως μνημείων των υπολοίπων κτηρίων, διότι έχουν υποστή αλλοιώσεις σε τέτοιο βαθμό, ώστε δεν πληρούν τις προϋποθέσεις που θέτει ο νόμος. Εν όψει δε της γνωμοδότησεως αυτής εκδόθηκε αφ' ενός η προσβαλλομένη απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού.....

12. Επειδή, υπό τα δεδομένα αυτά, η προσβαλλομένη απόφαση είναι πλημμελώς αιτιολογημένη, εφ' όσον, όπως προκύπτει από την γνωμοδότηση του Κεντρικού Συμβουλίου Νεωτέρων Μνημείων και τις σχετικές εισηγήσεις των αρμοδίων υπηρεσιών, ουδεμία διελήφθη κρίση περί του ζητήματος εάν το σύνολο των ανωτέρω κτηρίων ως ενιαίο συγκρότημα και, κατ' ακολουθίαν, ως το χώρο, στον οποίο βρίσκονται τα κτήρια αυτά, συντρέχουν τα κατά νόμο κριτήρια χαρακτηρισμού τους ως ιστορικού τόπου, εν όψει της εντός αυτών ασκηθείσης πολιτιστικής δραστηριότητας, της ηχογραφήσεως δηλαδή από το 1931 έως το 1990 μεγάλων επιτυχιών της ελληνικής μουσικής, η δε κρίση της Διοικήσεως στηρίχθηκε μόνον στην διαπίστωση της ελλείψεως αρχιτεκτονικής αξίας των μη χαρακτηρισθέντων κτηρίων. Για τον λόγο επομένως αυτό, που βασίμως προβάλλεται, πρέπει να γίνει δεκτή η κρινόμενη αίτηση και να ακυρωθή η προσβαλλόμενη απόφαση του Υπουργείου Πολιτισμού, καθώς και η στηριζόμενη σε αυτή και επίσης προβαλλόμενη απόφαση του Δήμου Αθηναίων περί κατεδαφίσεως κτηρίων μη χαρακτηρισθέντων ως νεώτερα μνημεία. Κατά τη γνώμη όμως του Συμβούλου Ν. Ρόζου, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν είναι πλημμελώς αιτιολογημένη. Και τούτο διότι η κατά την κρίση της Διοικήσεως ιδιαίτερης σημασίας ιστορική μνήμη που πρέπει να διασωθή είναι η υλική μαρτυρία του χώρου, όπου για πρώτη φορά στη χώρα έγινε συνεχής παραγωγή δίσκων ελληνικής μουσικής και μάλιστα σε περίοδο μεγάλης ακμής της, όχι δε η υλική μαρτυρία της περαιτέρω αναπτύξεως της βιομηχανικής μονάδας, όπου το γεγονός αυτό έλαβε για πρώτη φορά χώρα. Εξ άλλου, νομίμως η Διοίκηση άγεται στην κρίση ότι τα κτήρια της εν λόγω βιομηχανικής μονάδας ως σύνολο δεν έχουν, λόγω του συνήθους της κατασκευής τους και της διατάξεώς τους, ιδιαίτερη βιομηχανική σημασία.

- *Το θερινό θέατρο ΜΕΤΡΟΠΟΛΙΤΑΝ επί της Λεωφόρου Αλεξάνδρας 16, αν και δεν συγκεντρώνει στοιχεία που να προσδίδουν σε αυτό αρχιτεκτονική αξία, πρέπει να διατηρηθεί για λόγους ιστορικής συνέχειας και θεατρικής*

μνημης.Ο χαρακτηρισμός του ως μνημείου αμιγούς θεατρικής χρήσης είναι νόμιμα αιτιολογημένη

2224/2008 ΣΤΕ

«3.Επειδή, στο άρθρο 24 του Συντάγματος ορίζεται ότι: "1. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξη του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας ...

4. Επειδή, περαιτέρω, στο άρθρο 1 παρ. 1 του Ν. 3028/2002 (ΦΕΚ 153 Α'), ορίζεται ότι «στην προστασία που παρέχεται με τις διατάξεις του παρόντος νόμου υπάγεται η πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας από τους αρχαιότερους χρόνους μέχρι σήμερα. Η προστασία αυτή έχει ως σκοπό τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης χάριν της παρούσας και των μελλοντικών γενεών και την αναβάθμιση του πολιτιστικού περιβάλλοντος», ενώ στο άρθρο 2 ορίζεται ότι «α) Ως πολιτιστικά αγαθά νοούνται οι μαρτυρίες της ύπαρξης και της ατομικής και συλλογικής δραστηριότητας του ανθρώπου, β) ως μνημεία νοούνται τα πολιτιστικά αγαθά που αποτελούν υλικές μαρτυρίες και ανήκουν στην πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας και των οποίων επιβάλλεται η ειδικότερη προστασία βάσει των εξής διακρίσεων: αα) ως αρχαία μνημεία νοούνται όλα τα πολιτιστικά αγαθά που ανάγονται στους προϊστορικούς, αρχαίους, βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς χρόνους και χρονολογούνται έως και το 1830 ββ) ως νεότερα μνημεία νοούνται τα πολιτιστικά αγαθά που είναι μεταγενέστερα του 1830 και των οποίων η προστασία επιβάλλεται λόγω της ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους, κατά τις διακρίσεις των

5. Επειδή, κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων, όπως διαφωτίζεται από την εισηγητική έκθεση του Ν. 3028/2002, τα μνημεία, ως μαρτυρίες του ανθρώπινου βίου, που συγκροτούν αναγκαίο παράγοντα για τη διαμόρφωση και τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης και των συλλογικών ταυτοτήτων, καθώς και για τη διασφάλιση, χάριν και των επερχόμενων γενεών, της ιστορικής συνέχειας και παράδοσης, αλλά και συμβάλλουν στην ποιότητα ζωής, συνιστούν ουσιώδες στοιχείο της πολιτιστικής κληρονομιάς, η προστασία της οποίας αποτελεί υποχρέωση της Πολιτείας και συγχρόνως, ενόψει και της αναθεωρημένης διατάξεως του άρθρου 24 παρ. 1 του Συντάγματος, ευθύνη και δικαίωμα του καθενός. Ειδικότερα, τα ακίνητα μνημεία που ανάγονται στην περίοδο των εκάστοτε τελευταίων εκατό ετών χαρακτηρίζονται ως μνημεία λόγω της ιδιαίτερης αξίας τους, η οποία μπορεί να είναι, μεταξύ άλλων, αρχιτεκτονική, όπως συμβαίνει με τα οικοδομήματα που σημαδεύουν την εισαγωγή

μιας σημαντικής περιόδου της αρχιτεκτονικής στον τόπο μας ή έχουν διακριθεί μέσα από την έγκυρη αρχιτεκτονική κριτική, ή αξία ιστορική, όταν πρόκειται για ακίνητο ή χώρο που συνδέεται με την πολιτική ή κοινωνική ή οικονομική ιστορία του νεότερου ελληνικού κράτους ή ορισμένης περιοχής και η διατήρηση του συμβάλλει στη διαφύλαξη της ιστορικής μνήμης. Περαιτέρω, κατά το χαρακτηρισμό δεν εξετάζεται ούτε η έκταση των οικονομικών συνεπειών που μπορεί να προκληθούν στους ενδιαφερομένους, ούτε η τυχόν επίδραση του χαρακτηρισμού στις νομικές σχέσεις μεταξύ ιδιωτών, αφού οι κρίσιμες διατάξεις αποβλέπουν στην εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος, δηλαδή έννομου αγαθού, του οποίου η διαφύλαξη αποτελεί υποχρέωση της Διοικήσεως κατά ρητή συνταγματική επιταγή. Τέλος η νομιμότητα των διοικητικών πράξεων που εκδίδονται κατ' εφαρμογή των παραπάνω διατάξεων ελέγχεται από τον ακυρωτικό δικαστή, τόσο ως προς την πληρότητα της αιτιολογίας, όσο και ευθέως για την ορθή εφαρμογή του νόμου, εφόσον από τα στοιχεία του φακέλου διαπιστώνεται, με βάση και τα διδάγματα της κοινής πείρας, ότι συντρέχουν τα κριτήρια που προβλέπονται από το νόμο για το χαρακτηρισμό (ΣΤΕ 3857/2007, 1445/2006, 1100/2005, 3050/2004 επταμ.).

7. Επειδή, υπό τα ανωτέρω δεδομένα, η προσβαλλόμενη πράξη είναι αιτιολογημένη νομίμως και επαρκώς, αφού τα ληφθέντα υπόψη στοιχεία, δηλαδή η καλλιτεχνική ιστορικότητα του θεάτρου, το οποίο αποτέλεσε τον τόπο της πρώτης παρουσίασης μεγάλων θεατρικών δημιουργιών, σπουδαίων από πλευράς καλλιτεχνικής σημασίας αλλά και καταγεγραμμένων ως ιστορικών στη συλλογική θεατρική μνήμη, σε συνδυασμό με το στοιχείο της γειννίας του θεάτρου με άλλους ανοικτούς θεατρικούς χώρους και το παρακείμενο Πεδίο του Άρεως, που συγκροτούν μία ήπια ενότητα, η οποία συντείνει στην καταγραφή όχι μόνο του συγκεκριμένου θεάτρου, αλλά και του χώρου που το περιβάλλει ως χώρου θεατρικής μνήμης, αποτελούν νόμιμα στοιχεία κρίσεως και παρέχουν, με βάση και τα δεδομένα της κοινής πείρας (πρβλ. ΣΤΕ 3857/2007), πλήρες αιτιολογικό έρεισμα στην προσβαλλόμενη πράξη. Είναι, επομένως, αβάσιμος ο περί ανααιτιολόγητου της προσβαλλομένης πράξεως προβαλλόμενος λόγος ακυρώσεως. Είναι, εξάλλου, αβάσιμος ο ειδικότερος λόγος ακυρώσεως, σύμφωνα με τον οποίο δεν προκύπτει αν ο επίμαχος χαρακτηρισμός αφορά το ίδιο το κτίριο ή τη χρήση του, δεδομένου ότι ο χαρακτηρισμός αναφέρεται, μεν, στο ίδιο το κτίριο, όχι, όμως, λόγω των αρχιτεκτονικών του στοιχείων, τα οποία δεν παρουσιάζουν καθ' εαυτά μορφολογικό ενδιαφέρον, αλλά λόγω της αμιγούς θεατρικής χρήσης που αναπτύχθηκε διαχρονικά σ' αυτό και της καλλιτεχνικής σημασίας που η χρήση αυτή του προσδίδει, συνδεόμενη με την κοινωνική ιστορία της περιοχής και συμβάλλοντας στη διατήρηση της συλλογικής ιστορικής μνήμης. Τέλος, η αναφορά στο μη συμβατό της ανέγερσης ενός πολυωρόφου κτιρίου στη συγκεκριμένη

θέση με τη φυσιογνωμία της περιοχής, η οποία περιέχεται στο προαναφερόμενο εισηγητικό σημείωμα, δεν αποτελεί, αντίθετα με τα προβαλλόμενα, μη νόμιμο στοιχείο του αιτιολογικού ερείσματος της προσβαλλόμενης απόφασης, δεδομένου ότι, κατά τα προκύπτοντα από το φάκελο, το χαρακτηριζόμενο θέατρο δεν αποτελεί το μοναδικό θεατρικό χώρο της περιοχής, αλλά ότι, αντιθέτως, στο σημείο αυτό της πόλης απαντώνται και άλλα θέατρα και για το λόγο, άλλωστε, αυτό, η περιοχή έχει καταγραφεί στη συλλογική μνήμη ως θεατρική. Είναι, κατά συνέπεια, απορριπτέοι οι περί του αντιθέτου προβαλλόμενοι λόγοι ακυρώσεως.

8. Επειδή, με την αίτηση προβάλλονται λόγοι ακυρώσεως σχετικοί με την αδυναμία εκμετάλλευσης του ακινήτου αυτού από το αιτούν, το οποίο αποτελεί Νομικό πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου και επιτελεί σημαντική αποστολή, προβλεπόμενη από το νόμο, τόσο προς όφελος των εργαζομένων όσο και του πολιτισμού, την αδυναμία ανοικοδόμησής του, για την οποία έχουν δαπανηθεί μεγάλα χρηματικά ποσά, κ.λπ. Κατά το χαρακτηρισμό, όμως, ακινήτων με βάση τις προπαρατιθέμενες διατάξεις δεν εξετάζεται η έκταση των οικονομικών συνεπειών που μπορεί να προκληθούν στους ενδιαφερομένους, αφού οι κρίσιμες διατάξεις αποβλέπουν στην εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος δηλαδή έννομου αγαθού, του οποίου η διαφύλαξη αποτελεί υποχρέωση της Διοικήσεως κατά ρητή συνταγματική επιταγή. Είναι, τέλος, διαφορετικό το ζήτημα της οικονομικής ζημίας που συνεπάγεται για το αιτούν η αδυναμία εκμετάλλευσης του χαρακτηριζομένου ακινήτου, διότι η ζημία αυτή, η οποία μπορεί, υπό τις νόμιμες προϋποθέσεις, να θεμελιώσει αξίωση αποζημίωσης, κατά τα προαναφερόμενα, δεν αποτελεί παράγοντα ληπτέο υπόψη κατά το χαρακτηρισμό μνημείων στα πλαίσια της αρχαιολογικής νομοθεσίας.»

9. Επειδή, κατόπιν τούτων, η υπό κρίση αίτηση πρέπει να απορριφθεί στο σύνολο της»

- *Το Δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση της Διεύθυνσης Πολεοδομίας Αθηνών για την κατεδάφιση κτιρίου στην περιοχή του Πεδίου του Άρεως. Τα κτίρια στην περιοχή αυτή χαρακτηρίστηκαν ως υψηλής αρχιτεκτονικής και ιστορικής αξίας*

887/2008 ΣΤΕ

«3.Επειδή, οι δύο προτασόμενες στο δικόγραφο προσβαλλόμενες πράξεις είναι συναφείς, εφόσον η άδεια κατεδάφισης του επίδικου κτηρίου εκδόθηκε ύστερα από την άρνηση χαρακτηρισμού του ως μνημείου. Εξάλλου, ναι μεν αρμόδιο για την εκδίκαση της αιτήσεως ακυρώσεως, κατά το μέρος που αυτή στρέφεται κατά

της άδειας κατεδάφισης είναι το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών (άρθρο 1 παρ. 1 περ. θ' του ν. 702/1977 [Α' 268], όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του ν. 2944/2001 [Α' 222]), πλην, λόγω της συνάφειας της άδειας αυτής με την απόφαση περί μη χαρακτηρισμού του κτηρίου ως μνημείου, συντρέχει νόμιμος λόγος να εκδικασθεί η αίτηση και ως προς τις δύο αυτές πράξεις από το Συμβούλιο της Επικρατείας (βλ. ΣτΕ 1445/2006). Περαιτέρω, και η τρίτη προσβαλλόμενη και χρονικά προγενέστερη οικοδομική άδεια πρέπει να θεωρηθεί ως συναφής με τις ανωτέρω πράξεις, εφόσον όλες οι πράξεις αφορούν την τύχη του ίδιου ακινήτου που βρίσκεται επί της συμβολής των οδών Λομβάρδου 19 και Ασωπίου 9, η δε εκτέλεση της οικοδομικής άδειας ανέγερσης της νέας οικοδομής εξαρτάται από την ισχύ των πράξεων της άρνησης χαρακτηρισμού και της άδειας κατεδάφισης του παλαιού κτηρίου. Συνεπώς, αν και αρμόδιο για την εκδίκαση της αιτήσεως ακυρώσεως, κατά το μέρος που αυτή στρέφεται κατά της οικοδομικής αυτής άδειας, είναι το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών, συντρέχει νόμιμος λόγος να εκδικασθεί η αίτηση ακυρώσεως και ως προς την πράξη αυτή από το Συμβούλιο Επικρατείας. Τέλος, η συμπροσβαλλόμενη εγκριτική πράξη της Ε.Π.Α.Ε., η οποία αποτελεί, κατά νόμο (παρ. 4 του άρθρου 4 του ν. 1577/1988, όπως τροποποιήθηκε με την παρ. 7 του άρθρου 3 του ν. 2831/2000), προϋπόθεση για την έκδοση της ανωτέρω άδειας κατεδάφισης, υπάγεται στην αρμοδιότητα του Συμβουλίου της Επικρατείας και ειδικότερα του Ε' Τμήματος, ως εκδοθείσα κατ' εφαρμογή της νομοθεσίας για την προστασία του πολιτιστικού περιβάλλοντος (πρβλ. ΣτΕ 977/2005) .

4. Επειδή, η δίκη διατηρεί το αντικείμενό της και ως προς τις δύο πρώτες προσβαλλόμενες πράξεις, ανεξαρτήτως εάν η κατεδάφιση του επίδικου κτηρίου έλαβε ήδη χώρα, διότι η κατεδάφιση αναφέρεται μόνο στην υλική εκτέλεση και δεν συνεπάγεται τη λήξη της ισχύος των διοικητικών αυτών πράξεων (πρβλ. ΣτΕ 977/ 2005, 3611/2007). Συνεπώς ο περί του αντιθέτου προβαλλόμενος ισχυρισμός της παρεμβαίνουσας είναι απορριπτέος ως αβάσιμος.

5. Επειδή, στην παρ. 4 του άρθρου 4 του ν. 1577/1985 (Α' 210) , όπως τροποποιήθηκε με την παρ. 7 του άρθρου 3 του ν. 2831/2000 (Α' 140), ορίζονται τα εξής: «7. Αίτηση για κατεδάφιση, επισκευή ή προσθήκη σε κτήριο που κατά την κρίση της πολεοδομικής υπηρεσίας μπορεί να χαρακτηριστεί ως διατηρητέο, παραπέμπονται στην πρωτοβάθμια Ε.Π.Α.Ε. Η παραπομπή αυτή είναι υποχρεωτική, αν το κτήριο βρίσκεται σε παραδοσιακό οικισμό. Αν η επιτροπή κρίνει ότι η επισκευή δεν θίγει το κτήριο ή ότι δεν συντρέχει λόγος να κινηθεί η διαδικασία χαρακτηρισμού του κτιρίου ως διατηρητέου, προωθείται η διαδικασία έκδοσης της οικοδομικής άδειας αν συντρέχουν

και οι λοιπές νόμιμες προϋποθέσεις. Σε κάθε άλλη περίπτωση, με αιτιολογημένη έκθεση της Ε.Π.Α.Ε. αποστέλλεται στην αρμόδια υπηρεσία του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργείου...». Η έκδοση οικοδομικής άδειας όσο και πράξης κατεδάφισης ύστερα από έγκριση της Ε.Π.Α.Ε. και οι σχετικές εγκριτικές πράξεις της επιτροπής αυτής αποτελούν σύνθετη διοικητική ενέργεια, στη δε τελικώς εκδιδόμενη οικοδομική άδεια αφενός, σε περίπτωση επισκευής ή προσθήκης στο κτήριο και στην άδεια κατεδάφισης αφετέρου, σε περίπτωση κατεδάφισης του, ενσωματώνεται και η αντίστοιχη εγκριτική πράξη της Ε.Π.Α.Ε., η οποία στερείται πλέον της εκτελεστότητάς της, ελεγχόμενη επ' ευκαιρία προσβολής των αδειών που επακολουθούν (ΣΤΕ 977/2005, 1353/1994, 842/2002). Συνεπώς, στη συγκεκριμένη περίπτωση, παραδεκτώς προσβάλλεται μόνο η άδεια κατεδάφισης, στην οποία έχει ενσωματωθεί και η υπ' αριθμ. 46/2007 γνωμοδότηση της Ε.Π.Α.Ε. της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αθηνών.

8. Επειδή, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 14 παρ. 10 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (ν. 2690/1999, Α' 45), στην οποία αποτυπώνεται γενική αρχή του διοικητικού δικαίου, οι συνεδριάσεις των συλλογικών οργάνων, αν στο νόμο δεν ορίζεται διαφορετικά, είναι μυστικές και δεν επιτρέπεται η κατά τη συζήτηση παρουσία άλλων προσώπων πλην των μελών και του γραμματέα και των ειδικώς οριζόμενων στο νόμο προσώπων, ευχέρεια δε έχει το συλλογικό όργανο να καλέσει τρίτους προς παροχή πληροφοριών ή προσαγωγή στοιχείων, οι οποίοι οφείλουν να αποχωρούν πριν από τη συζήτηση, διότι, διαφορετικά, η παρουσία τους επάγεται ακυρότητα των πράξεων του συλλογικού οργάνου λόγω κακής σύνθεσής του (πρβλ. ΣΤΕ 1317/2005, 3230/2003). Προς τα ανωτέρω συμπορεύονται και οι διατάξεις του νόμου 3028/2002 «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» (Α' 153), ο οποίος εκδόθηκε σε εκτέλεση των διατάξεων των παρ. 1 και 6 του άρθρου 24 του Συντάγματος. Ειδικότερα, στις διατάξεις του άρθρου 6 του νόμου αυτού προβλέπεται ότι ο χαρακτηρισμός ακινήτου ως νεότερου μνημείου (περιπτ. γ' της παρ. 1 του άρθρου 6) γίνεται με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση της Υπηρεσίας και γνώμη του Συμβουλίου και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Η εισήγηση κοινοποιείται απευθείας, με μέριμνα της Υπηρεσίας, στον κύριο, τον νομέα ή τον κάτοχο, ο οποίος μπορεί να υποβάλει αντιρρήσεις εντός δύο μηνών από την κοινοποίηση (παρ. 4 και 5 του άρθρου 6). Στη διάταξη της παρ. 6 του άρθρου 52 του ίδιου νόμου ορίζεται ότι στις συνεδριάσεις των προβλεπόμενων από το νόμο Συμβουλίων μπορούν να παρίστανται και πρόσωπα των οποίων οι υποθέσεις άγονται ενώπιον του Συμβουλίου, προκειμένου να εκθέσουν τις απόψεις τους και να απαντήσουν σε τυχόν ερωτήσεις των εισηγητών. Από τις

ανωτέρω διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και του νόμου 3028/2002 συνάγεται ότι η διοίκηση έχει την ευχέρεια και όχι την υποχρέωση να καλεί τους ενδιαφερομένους να παραστούν κατά τις συνεδριάσεις των Συμβουλίων, όταν εξετάζονται ζητήματα χαρακτηρισμών κτηρίων ως μνημείων. Ενόψει των ανωτέρω, ο ισχυρισμός, που προβάλλεται με την αίτηση ακυρώσεως, ότι η προσβαλλόμενη απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού εκδόθηκε κατά παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας, καθόσον οι δύο πρώτοι αιτούντες, οι οποίοι είχαν υποβάλει αντιρρήσεις κατά της από 19.1.2007 εισήγησης της Διεύθυνσης Νεότερης και Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς για το ζήτημα του χαρακτηρισμού του επίδικου κτηρίου ως μνημείου, δεν προσκλήθηκαν, ως είχαν δικαίωμα, κατά τη διάταξη του άρθρου 24 του Συντάγματος, να παραστούν κατά τη συνεδρίαση του Κεντρικού Συμβουλίου Νεότερων Μνημείων (Κ.Σ.Ν.Μ.) της 21.6.2007, κατά την οποία το Κ.Σ.Ν.Μ. υιοθέτησε την ανωτέρω αρνητική εισήγηση, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος

9. Επειδή το άρθρο 24 του Συντάγματος ορίζει ότι: «1. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξη του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας..... 6. Τα μνημεία, οι παραδοσιακές περιοχές και τα παραδοσιακά στοιχεία προστατεύονται από το Κράτος. Νόμος θα ορίσει τα αναγκαία για την πραγματοποίηση της προστασίας αυτής περιοριστικά μέτρα της ιδιοκτησίας, καθώς και τον τρόπο και το είδος της αποζημίωσης των ιδιοκτητών». Με τις διατάξεις αυτές ο συντακτικός νομοθέτης, αναγνωρίζοντας τη σημασία της διαφύλαξης της πολιτιστικής κληρονομιάς της Χώρας, καθιέρωσε, για πρώτη φορά, αυξημένη προστασία του πολιτιστικού περιβάλλοντος, δηλαδή των μνημείων και λοιπών στοιχείων που προέρχονται από την ανθρώπινη δραστηριότητα και συνθέτουν την ιστορική, καλλιτεχνική, τεχνολογική και εν γένει την πολιτιστική κληρονομιά. Η προστασία της κληρονομιάς αυτής συνίσταται στη διατήρηση στο διηνεκές αναλλοίωτων τόσο των παραπάνω μνημείων και κάθε στοιχείου του πολιτιστικού περιβάλλοντος και συνεπάγεται τη δυνατότητα επιβολής και των αναγκαίων μέτρων και περιορισμών της ιδιοκτησίας για την αποκατάσταση στην αρχική τους μορφή, όταν έχουν φθαρεί από το χρόνο ή άλλες ανθρώπινες ενέργειες ή άλλα περιστατικά (ΣτΕ Ολομ. 2801/1991, 1712/2002, 3050/2004 7μ., 1100/2005, 1445/2006, 3611/2007, 3857/2007).

10. Επειδή, η Διεθνής Σύμβαση της Γρανάδας για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ευρώπης, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 2039/1992 (Α' 61), ορίζει στο άρθρο 1 ότι η «αρχιτεκτονική κληρονομιά» κατά την έννοια της Σύμβασης περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων ακινήτων αγαθών, τα «μνημεία», στα οποία

κατατάσσεται «κάθε κατασκευή ιδιαίτερα σημαντική λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού της ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβανομένων των εγκαταστάσεων ή διακοσμητικών στοιχείων, που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα τους» και τα «αρχιτεκτονικά σύνολα», που περιλαμβάνουν «ομοιογενή σύνολα αστικών...κατασκευών, σημαντικών λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού τους ενδιαφέροντος, συναφή μεταξύ τους ώστε να σχηματίζουν ενότητες, που να μπορούν να οριοθετηθούν τοπογραφικά». Από τις διατάξεις αυτές, οι οποίες κατά το άρθρο 28 παραγρ. 1 του Συντάγματος έχουν υπέρτερη του νόμου τυπική ισχύ, συνάγεται ότι τα συμβαλλόμενα στην ανωτέρω Διεθνή Σύμβαση μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να απέχουν από κάθε ενέργεια που βλάπτει αμέσως ή εμμέσως τα μνημεία ή τα αρχιτεκτονικά σύνολα ή τον περιβάλλοντα χώρο τους. Περαιτέρω, στο ν. 3028/2002 ορίζονται τα εξής: Άρθρο 1: «1. Στην προστασία που παρέχεται με τις διατάξεις του παρόντος νόμου υπάγεται η πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας από τους αρχαιότερους χρόνους μέχρι σήμερα. Η προστασία αυτή έχει ως σκοπό τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης χάριν της παρούσας και των μελλοντικών γενεών και την αναβάθμιση του πολιτιστικού περιβάλλοντος ...». Άρθρο 2: «Για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου: α) Ως πολιτιστικά αγαθά νοούνται οι μαρτυρίες της ύπαρξης και της ατομικής και συλλογικής δραστηριότητας του ανθρώπου, β) Ως μνημεία νοούνται τα πολιτιστικά αγαθά που αποτελούν υλικές μαρτυρίες και ανήκουν στην πολιτιστική κληρονομιά της Χώρας και των οποίων επιβάλλεται η ειδικότερη προστασία βάσει των εξής διακρίσεων: αα) Ως αρχαία μνημεία ή αρχαία νοούνται όλα τα πολιτιστικά αγαθά που ανάγονται στους προϊστορικούς, αρχαίους, βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς χρόνους και χρονολογούνται έως και το 1830 ββ) Ως νεότερα μνημεία νοούνται τα πολιτιστικά αγαθά που είναι μεταγενέστερα του 1830 και των οποίων η προστασία επιβάλλεται λόγω της ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους, κατά τις διακρίσεις των άρθρων 6 και 20 γγ) Ως ακίνητα μνημεία νοούνται τα μνημεία που υπήρξαν συνδεδεμένα με το έδαφος και παραμένουν σε αυτό ... Στα ακίνητα μνημεία συμπεριλαμβάνονται οι εγκαταστάσεις, οι κατασκευές και τα διακοσμητικά και λοιπά στοιχεία που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα τους, καθώς και το άμεσο περιβάλλον τους ...». Άρθρο 3: «1. Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Χώρας συνίσταται κυρίως: α) στον εντοπισμό, την έρευνα, την καταγραφή, την τεκμηρίωση και τη μελέτη των στοιχείων της, β) στη διατήρηση και στην αποτροπή της καταστροφής, της αλλοίωσης και γενικά κάθε άμεσης ή έμμεσης βλάβης της, γ) δ) στη συντήρηση και την κατά περίπτωση αναγκαία αποκατάσταση της, ε) στ) στην ανάδειξη και την ένταξη της στη σύγχρονη κοινωνική ζωή, και ζ) στην παιδεία, την αισθητική αγωγή και την ευαισθητοποίηση των

πολιτών για την πολιτιστική κληρονομιά». Άρθρο 6: «1. Στα ακίνητα μνημεία περιλαμβάνονται: α) τα αρχαία που χρονολογούνται έως και το 1830, β) τα νεότερα πολιτιστικά αγαθά που είναι προγενέστερα των εκάστοτε τελευταίων εκατό ετών και χαρακτηρίζονται μνημεία λόγω της αρχιτεκτονικής, πολεοδομικής, κοινωνικής, εθνολογικής, λαογραφικής, τεχνικής, βιομηχανικής ή εν γένει ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους, γ) τα νεότερα πολιτιστικά αγαθά που ανάγονται στην περίοδο των εκάστοτε τελευταίων εκατό ετών και χαρακτηρίζονται μνημεία λόγω της ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής, πολεοδομικής, κοινωνικής, εθνολογικής, λαογραφικής, τεχνικής, βιομηχανικής ή εν γένει ιστορικής, καλλιτεχνικής ή επιστημονικής σημασίας τους. 2. Ο χαρακτηρισμός ακινήτου μνημείου είναι δυνατόν να αφορά και κινητά που συνδέονται με ορισμένη χρήση του ακινήτου, τις χρήσεις που είναι σύμφωνες με το χαρακτήρα του ως μνημείου, καθώς και τον περιβάλλοντα χώρο ή στοιχεία αυτού. 3 ...

11. Επειδή, εξάλλου, στο ισχύον Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο της Αθήνας (απόφαση 255/45/1988 Αναπλ. Υπουργού ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ, Δ' 80/1988) υπάρχει ειδική πρόβλεψη, σύμφωνα με την οποία για την τόνωση της χρήσης της κατοικίας και την αναβάθμιση της ποιότητας της στο Δήμο Αθηναίων προτείνεται «η αξιοποίηση των υφισταμένων παραδοσιακών κτηρίων και κτηρίων του μεσοπολέμου με παροχή κινήτρων για τη συντήρηση και επισκευή τους παράλληλα με τον χαρακτηρισμό τους σαν "διατηρητέα" κτήρια».

12. Επειδή, εν προκειμένω, από τα στοιχεία του φακέλου της υπόθεσης προκύπτουν τα ακόλουθα: Με την από 18.1.2006 επιστολή του προς την Εφορεία Νεότερων Μνημείων Αττικής και την από 22.2.2006 έκθεσή του, την οποία υπέβαλε στη Διεύθυνση Πολεοδομικού Σχεδιασμού του Υπουργείου ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ ο Γ. Γεράκης, Καθηγητής και Πρόεδρος της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, με αφορμή την έκδοση από τη Διεύθυνση Πολεοδομίας Αθηνών άδειας κατεδάφισης ημιτριωρόφου κτηρίου στην οδό Λομβάρδου 20 στο Πεδίο του Άρεως, επισήμανε την ανάγκη να προστατευθούν και να διατηρηθούν μία σειρά από κτήρια στην περιοχή του Πεδίου του Άρεως τα οποία συνιστούν σύνολο «υψηλής αρχιτεκτονικής αξίας, το οποίο και καθορίζει και την πολεοδομική μορφή μιας «γειτονιάς» του Μεσοπολέμου στην τότε αναπτυσσόμενη Αθήνα και μάλιστα με ενιαία μορφολόγηση υψηλού επιπέδου» (επιστολή της από 18.1.2006). Στην ανωτέρω από 22.2.2006 έκθεσή του ο Γ. Γεράκης επισημαίνει, περαιτέρω, ότι στην περιοχή «υπάρχει ... μία ενότητα πολεοδομικής αξίας, που μας ενδιαφέρει από άποψη τόσο περιβαλλοντική όσο και ιστορικής εξέλιξης. Η

γρήγορη αστική ανάπτυξη και το πνεύμα του εκσυγχρονισμού/εκμοντερνισμού, που χαρακτήριζαν τη δεκαετία του 1930, έφεραν την πόλη στους πρόποδες του λόφου Φινοπούλου με ένα σύνολο κατοικιών και πολυκατοικιών μικρής κλίμακας σε συνεχές οικοδομικό σύστημα που επιβίωσε σε μεγάλο βαθμό ως τις μέρες μας...». Ακολουθώντας, η Εφορεία Νεότερων Μνημείων με το από 2.10.2006 εισηγητικό της σημείωμα πρότεινε τον χαρακτηρισμό ως νεότερων μνημείων εννέα (9) κτηρίων στην περιοχή του Πεδίου του Άρεως, μεταξύ δε αυτών και του κτηρίου της οδού Λομβάρδου 20 καθώς και του κτηρίου των οδών Λομβάρδου 19 και Ασωπίου 9. Ειδικότερα, η ανωτέρω υπηρεσία αναφέρει στο συγκεκριμένο σημείωμα τα εξής: «Στην οδό Λομβάρδου, που ξεκινά από το Πεδίο του Άρεως και καταλήγει στου Γκύζη, και στους κάθετους προς αυτήν, σώζονται αρκετά μοντέρνα μικροαστικά κτίσματα της μεσοπολεμικής περιόδου, κυρίως μικρές οικοδομές και μονοκατοικίες... Στο οικοδομικό τετράγωνο που περιβάλλεται από τις οδούς Λομβάρδου, Μουστοξύδη Ανδρέα, Παράσχου και Ασωπίου, επί της οδού Λομβάρδου 20 βρίσκεται η μικροαστική κατοικία φερόμενης ιδιοκτησίας... Στο απέναντι μέτωπο του δρόμου βρίσκονται το κτήριο φερόμενης ιδιοκτησίας κ.κ. Δ. Τ. και Μ. Α. (δύο εκ των αιτούντων) επί της οδού Λομβάρδου 15 και τα κτήρια άγνωστης ιδιοκτησίας επί της οδού Λομβάρδου... 19 και Ασωπίου 9. Τα παραπάνω αναφερόμενα κτήρια αποτελούν ενδιαφέροντα δείγματα της μεσοπολεμικής περιόδου. Στην πρόσοψή τους συναντάμε σε μικρότερη κλίμακα μορφολογικά στοιχεία μεγαλοαστικών πολυκατοικιών της περιόδου αυτής. Κατασκευάζονται από οπλισμένο σκυρόδεμα, τα περισσότερα χρονολογούνται τη δεκαετία του 1930 - με όριο το 1937, έτος που καταργήθηκε με νόμο η κατασκευή των «έρκερ», ενώ υπάρχουν και ορισμένα που κτίστηκαν μεταγενέστερα». Ακολουθεί, στο ίδιο σημείωμα, η εξατομικευμένη περιγραφή των κτηρίων, ως προς δε το επίδικο κτήριο αναφέρονται τα εξής: «Στη συμβολή των οδών Λομβάρδου 19 και Ασωπίου 9 βρίσκεται ένα διώροφο κτήριο, το οποίο επί της οδού Ασωπίου λόγω της κλίσης του οικοπέδου είναι ισόγειο με ημιυπόγειο. Στο κτήριο τοποθετούνται δύο είσοδοι. Επί της οδού Ασωπίου η είσοδος βρίσκεται σε κεντρική θέση, ενώ επί της οδού Λομβάρδου τοποθετείται έκκεντρα και σε εσοχή. Στον ά όροφο επί της οδού Λομβάρδου ακριβώς πάνω από την είσοδο διαμορφώνεται ένας εξώστης. Στη στέψη του κτηρίου τρέχει ένα γείσο ορθογωνικής διατομής, που προεξέχει αρκετά. Επί της οδού Λομβάρδου τοποθετείται σε μεγάλο τμήμα της όψης, ενώ επί της οδού Ασωπίου χωρίζεται σε επιμέρους τμήματα. Πάνω από τα γείσα υψώνεται το στηθαίο, όπου δημιουργούνται οπές στα αντίστοιχα σημεία. Η βάση του κτηρίου διαμορφώνεται με προεξέχον επίχρισμα τύπου αρτιφισιέλ. Τα εξώφυλλα του ημιυπόγειου και του ισογείου είναι γαλλικού τύπου, ενώ του α' ορόφου είναι ρολά. Οι δύο εξώθυρες είναι μεταλλικές. Η εξώθυρα επί της οδού Ασωπίου τοποθετείται σε εσοχή και έχει μαρμάρινους λαμπάδες

με οριζόντιες ραβδώσεις. Στην ίδια όψη υπάρχει και ένας κυκλικός φεγγίτης με περιμετρικό περβάζι και διακοσμητικό κάγκελο. Όλα τα εξωτερικά ανοίγματα πλαισιώνονται με περβάζια μικρής διατομής που διαμορφώνονται στο επίχρισμα.» ... Το σημείωμα της Εφορείας Νεότερων Μνημείων καταλήγει στο συμπέρασμα ότι «τα παραπάνω κτήρια συγκροτούν μια ενότητα πολεοδομικής αξίας, που παρουσιάζει ενδιαφέρον από άποψη τόσο περιβαλλοντική όσο και ιστορικής εξέλιξης. Το σωζόμενο σύνολο, αποτελούμενο από παρόμοια κτήρια υψηλής αρχιτεκτονικής αξίας διαμορφώνει μια «γειτονιά» του Μεσοπολέμου. Για κοινωνικούς λόγους ζητείται η τόνωση της χρήσης της κατοικίας και η αναβάθμιση της ποιότητάς της σε χαρακτηριστικές πολεοδομικές ενότητες, όπως η γειτονιά που συγκροτείται από τα παραπάνω κτήρια, ενώ ταυτόχρονα επιβάλλεται η διατήρηση και η αξιοποίηση των κτηρίων του μεσοπολέμου, καθώς έχουν αναγνωριστεί διεθνώς, τα τελευταία 20 χρόνια, ως αντιπροσωπευτικά τεκμήρια μιας από τις σημαντικότερες αρχιτεκτονικές περιόδους της ιστορίας». Κατόπιν των ανωτέρω η Εφορεία πρότεινε τον χαρακτηρισμό ως νεότερων μνημείων των εννέα κτηρίων στην περιοχή του Πεδίου του Άρεως, μεταξύ δε αυτών και του επίδικου κτηρίου «λόγω της ιδιαίτερης πολεοδομικής, αρχιτεκτονικής, ιστορικής και χρηστικής σημασίας τους, ως χαρακτηριστικά δείγματα του μικροαστικού μοντερνισμού την περίοδο του μεσοπολέμου στην Αθήνα, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 1γ του ν. 3028/2002». Στην από 19.1.2007 εισήγηση της η Διεύθυνση Νεότερης και Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς (ΔΙΝΣΑΚ) εξέτασε μεμονωμένα την περίπτωση του επίδικου κτηρίου και εισηγήθηκε το μη χαρακτηρισμό του ως νεότερου μνημείου. Ειδικότερα, αφού επανέλαβε στο συγκεκριμένο έγγραφο στοιχεία της περιγραφής του κτηρίου που περιέχονται στο από 22.10.2006 εισηγητικό σημείωμα της Εφορείας Νεότερων Μνημείων, η ανωτέρω διεύθυνση κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το κτήριο «έχει αρχιτεκτονικά και μορφολογικά στοιχεία της περιόδου του μεσοπολέμου αλλά επ' ουδενί λόγω τα στοιχεία αυτά το καθιστούν ένα από τα χαρακτηριστικότερα δείγματα της εποχής του στην Αθήνα». Κατά της εισήγησης αυτής καθώς και άλλων δύο εισηγήσεων της ίδιας διεύθυνσης, με τις οποίες είχε προταθεί ο μη χαρακτηρισμός ως νεότερων μνημείων των κτηρίων στην οδό Λομβάρδου 19 και Λομβάρδου 15, ο Δ. Τ. και η Μ. Α. (1ος και 2η των αιτούντων και ιδιοκτήτες του κτηρίου στην οδό Λομβάρδου 15) υπέβαλαν τις προβλεπόμενες στην παρ. 5 του άρθρου 6 του ν. 3028/2002 αντιρρήσεις. Με αυτές, επικαλούμενοι και το ανωτέρω από 22.10.2006 εισηγητικό σημείωμα της Εφορείας Νεότερων Μνημείων, την από 18.1.2006 επιστολή και την από 22.2.2006 έκθεση του Γ. Γεράκη, οι ανωτέρω, ήδη αιτούντες, προέβαλαν ότι ζητούμενο στην προκειμένη περίπτωση είναι η προστασία των εννέα (9) μοντέρνων μικροαστικών κτισμάτων της μεσοπολεμικής περιόδου ως ενός ενιαίου οικιστικού

συνόλου, σημαντικού για τη μελέτη της ιστορίας της αρχιτεκτονικής και της πολεοδομικής εξέλιξης της πόλης των Αθηνών και όχι η αποσπασματική αντιμετώπιση από το Κεντρικό Συμβούλιο Νεότερων Μνημείων, ως αυτοτελών περιπτώσεων, καθενός από τα εννέα κτήρια που περιλαμβάνονται στο εισηγητικό σημείωμα της Εφορείας Νεότερων Μνημείων. Και τούτο, διότι η διαφοροποίηση αυτή θα παρεμπόδιζε τη δημιουργία ενός προστατευτέου ιστορικού οικιστικού συνόλου, θα ανέτρεπε τη σημερινή φυσιογνωμία της περιοχής και εντέλει θα οδηγούσε σε μια αισθητικά απαράδεκτη αρχιτεκτονική και πολεοδομική εξέλιξή της. Ακολούθησε η έκδοση του πρακτικού 20 της 21.6.2007, με το οποίο το Κεντρικό Συμβούλιο Νεότερων Μνημείων (Κ.Σ.Ν.Μ.) ομόφωνα υιοθέτησε την ανωτέρω εισήγηση της Διεύθυνσης Νεότερης και Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς. Ειδικότερα, στο πρακτικό αυτό, αφού επαναλαμβάνονται τα στοιχεία της περιγραφής του κτηρίου που περιέχονται στο από 22.10.2006 εισηγητικό σημείωμα της Εφορείας Νεότερων Μνημείων και στην από 19.1.2007 εισήγηση της Διεύθυνσης Νεότερης και Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς, αναφέρεται ότι το Συμβούλιο, κατόπιν φανεράς ψηφοφορίας των μελών του, γνωμοδότησε ομόφωνα υπέρ του μη χαρακτηρισμού του κτηρίου των οδών Λομβάρδου 19 και Ασωπίου 9 ως νεότερου μνημείου. Οι ήδη αιτούντες υπέβαλαν την από 16.7.2007 αίτηση στον Υπουργό Πολιτισμού για την αναπομπή στο Κεντρικό Συμβούλιο Νεότερων Μνημείων του φακέλου του επίδικου κτηρίου προκειμένου να συζητηθεί από κοινού με το φάκελο των υπολοίπων οκτώ (8) κτηρίων που αναφέρονται στο από 2.10.2006 εισηγητικό σημείωμα της Εφορείας Νεότερων Μνημείων. Με το υπ' αριθ. 3514/20.8.2007 έγγραφό της, απευθυνόμενο προς τη Διεύθυνση Νεότερης και Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς και το Γραφείο του Υπουργού, η Προϊσταμένη της ανωτέρω Εφορείας εξέφρασε την άποψη ότι έπρεπε να εξεταστεί από κοινού το ζήτημα του χαρακτηρισμού ως νεότερων μνημείων των εννέα κτηρίων. Ακολούθησε η έκδοση της πρώτης προσβαλλόμενης πράξης του Υπουργού Πολιτισμού, με την οποία, κατ' επίκληση της από 19.1.2007 εισήγησης της Διεύθυνσης Νεότερης και Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς και του πρακτικού 20 της 21.6.2007 του Κεντρικού Συμβουλίου Νεότερων Μνημείων, το κτήριο στις οδούς Λομβάρδου 19 και Ασωπίου 9 στην περιοχή του «Πεδίου του Άρεως» στο Δήμο Αθηναίων δεν χαρακτηρίσθηκε ως μνημείο, διότι δεν διαθέτει τα ιδιαίτερα εκείνα μορφολογικά, αρχιτεκτονικά, πολεοδομικά, ιστορικά και άλλα στοιχεία τα οποία θέτει η διάταξη του άρθρου 6 παρ. 1 περίπτ. γ' του ν. 3028/2002 ως προϋποθέσεις προκειμένου ένα νεότερο των εκατό τελευταίων ετών κτήριο να χαρακτηριστεί μνημείο από το ΥΠΠΟ. Στη συνέχεια, η Διεύθυνση Πολεοδομίας του Δήμου Αθηναίων εξέδωσε υπέρ του Ε. Χ., ιδιοκτήτη του επίδικου κτηρίου, σε ικανοποίηση της από 8.11.2006 σχετικής αίτησής του, την υπ' αριθ. 1516/19.9.2007 άδεια, με την οποία επιτράπηκε η

κατεδάφιση του ανωτέρω κτηρίου, προκειμένου αυτός να αρχίσει οικοδομικές εργασίες για την ανέγερση οικοδομής, βάσει της χρονικώς προγενέστερης και επίσης προσβαλλόμενης υπ' αριθ. 1865/2006 άδειας για την ανέγερση επταώροφης οικοδομής της ίδιας υπηρεσίας. Η άδεια κατεδάφισης στηρίζεται στην 46/2007 εγκριτική πράξη της Ε.Π.Α.Ε. της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αθηνών, σύμφωνα με την οποία το επίδικο κτήριο είναι «μια απλή κατασκευή της εποχής 1950-1955».

13. υπό τα ανωτέρω δεδομένα, η πρώτη προσβαλλόμενη απόφαση αιτιολογείται πλημμελώς, διότι, αν και στην από 2.10.2006 εισήγηση της αρμόδιας Εφορείας, στο υπ' αριθ. 3514/20.8.2007 έγγραφο της Προϊσταμένης της ανωτέρω Εφορείας και στις απόψεις των ενδιαφερομένων, όπως εκφράστηκαν με τις από 5.4.2007 αντιρρήσεις των δύο πρώτων αιτούντων ενώπιον του Κ.Σ.Ν.Μ. και την από 16.7.2007 αίτηση των συνόλου των αιτούντων στον Υπουργό Πολιτισμού για την αναπομπή στο Κ.Σ.Ν.Μ. του φακέλου του επίδικου κτηρίου, γίνεται επίκληση συγκεκριμένων στοιχείων τα οποία θεμελιώνουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα των εννέα (9) κτηρίων ως οικιστικού συνόλου χρήζοντος προστασίας, επελέγη η μεμονωμένη αντιμετώπιση καθενός από αυτά, χωρίς να διαλαμβάνεται αιτιολογημένη κρίση αν τα εννέα αυτά μοντέρνα μικροαστικά κτήρια της μεσοπολεμικής περιόδου, ενόψει των ανωτέρω συγκεκριμένων στοιχείων, τα οποία προσδίδουν στα κτίσματα αυτά ιδιαίτερη ιστορική, κοινωνική, αρχιτεκτονική και πολεοδομική σημασία, αποτελούν ένα ενιαίο οικιστικό σύνολο που χρήζει προστασίας, αλλά και χωρίς να τεκμηριώνεται η αποσπασματική αντιμετώπιση του επίδικου κτηρίου. Εξάλλου, η ελλείπουσα κατά τα ανωτέρω αιτιολογία της προσβαλλόμενης πράξης του Υπουργού Πολιτισμού δεν μπορεί να αναπληρωθεί από το από 14.12.2007 «ενημερωτικό σημείωμα υπόψη της ιεραρχίας του ΥΠΠΟ». Και τούτο διότι, αφενός μεν το έγγραφο αυτό είναι μεταγενέστερο της προσβαλλόμενης πράξης (βλ. το αρ. πρωτ. 5922/134/22.1.2008 διευκρινιστικό έγγραφο της ΔΙΝΣΑΚ, πρβλ. και ΣτΕ 2237/2005, 390/1987, 4411/1987) αφετέρου δε, ως προς το κρίσιμο ζήτημα της ενότητας των εννέα (9) κτηρίων από ιστορική, κοινωνική, αρχιτεκτονική και πολεοδομική άποψη, περιορίζεται στην κρίση ότι τα εν λόγω κτήρια δεν αποτελούν πολεοδομική ενότητα, διότι είναι διάσπαρτα σε τρία οικοδομικά τετράγωνα και κατανεμημένα σε τέσσερις δρόμους εν μέσω πολυκατοικιών. Για το λόγο αυτό, που προβάλλεται βασίμως, πρέπει να γίνει δεκτή η κρινόμενη αίτηση και να ακυρωθεί η πρώτη προσβαλλόμενη απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού. Ενόψει δε αυτού αποβαίνει ακυρωτέα και η δεύτερη προσβαλλόμενη άδεια κατεδάφισης, διότι απώλεσε το νόμιμο έρεισμά της, δηλαδή την ακυρωθείσα απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, με την οποία δεν χαρακτηρίσθηκε ως μνημείο το επίδικο κτίσμα, ανεξαρτήτως του ότι η άδεια

κατεδάφισης είναι ακυρωτέα και ως ανεπαρκώς αιτιολογημένη, διότι στηρίχθηκε στην 46/2007 εγκριτική πράξη της Ε.Π.Α.Ε., η οποία και αυτή αντιμετώπισε το επίδικο κτήριο μεμονωμένα. Ενόψει αυτών παρέλκει ως αλυσιτελής η εξέταση των λοιπών λόγων ακυρώσεως, με τους οποίους αμφισβητείται η νομιμότητα της πράξης μη χαρακτηρισμού και της άδειας κατεδάφισης.

14. Επειδή στις σχετικές με την έκδοση περιεχόμενο των οικοδομικών αδειών διατάξεις του Κώδικα Βασικής Πολεοδομικής Νομοθεσίας (άρθρο μόνο του από 14.7.1999 π.δ/τος, Δ' 580 Δ'), στις οποίες κωδικοποιήθηκαν, μεταξύ άλλων, οι διατάξεις του π.δ/τος της 8/13.7.1993 «Τρόπος έκδοσης οικοδομικών αδειών και έλεγχος των ανεγειρομένων οικοδομών» (Δ' 795) που εξακολουθούν να ισχύουν δυνάμει της παρ. 2 του άρθρου 22 του ν. 3399/2005 (Α' 255), ορίζονται τα εξής: «1. Επιτρέπεται πάντοτε η ανέγερση και επισκευή, κτιρίου εντός των οικοδομήσιμων χώρων του εγκεκριμένου σχεδίου ή και εκτός αυτού, τηρουμένων των ειδικών όρων δόμησης της περιοχής και των γενικών όρων που προβλέπονται από το παρόν κωδικοποιητικό διάταγμα για την εκτέλεση των εργασιών δόμησης ...», (άρθρο 326), «1. Για την εκτέλεση οποιασδήποτε εργασίας δόμησης γενικά οποιωνδήποτε κατασκευών και εγκαταστάσεων που προβλέπονται από το παρόν κωδικοποιητικό διάταγμα και για την κοπή δένδρων σε οικόπεδο ή γήπεδο εντός ή εκτός σχεδίου πόλεως, από οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, απαιτείται προηγουμένως έγγραφη άδεια (οικοδομική άδεια). Τέτοιες εργασίες είναι ιδίως οι εκσκαφές και επιχώσεις, η εγκατάσταση ικριωμάτων, η ανέγερση, επισκευή, διαρρύθμιση και κατεδάφιση κτιρίων και των παραρτημάτων τους, τα αυτοτελώς κατασκευαζόμενα περιφράγματα.....9. Η οικοδομική άδεια είναι εκτελεστή διοικητική πράξη και επιτρέπει την εκτέλεση σε οικόπεδο ή γήπεδο των οικοδομικών εργασιών που προβλέπονται στις μελέτες που τη συνοδεύουν, εφόσον οι εργασίες αυτές είναι σύμφωνες με τις ισχύουσες διατάξεις» (άρθρο 329), «1. Αρμόδια όργανα για τη χορήγηση της άδειας της παρ. 1 του προηγούμενου άρθρου είναι οι αρμόδιες πολεοδομικές υπηρεσίες της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης ή οι αρμόδιες υπηρεσίες των δήμων ή κοινοτήτων, στις οποίες μεταβιβάζονται σύμφωνα με το άρθρο 61 παρ. 3 του ν. 947/1979 οι σχετικές αρμοδιότητες ή οι υπηρεσίες που καθορίζονται με τις υπουργικές αποφάσεις της παραγράφου 3 ή τα οριζόμενα στις παρ. 4, 5 και 6 του παρόντος άρθρου νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου...», (άρθρο 330), «1. Η οικοδομική άδεια παρέχεται με τον όρο τήρησης των διατάξεων του παρόντος κεφαλαίου και εκτέλεσης του έργου βάσει της εγκεκριμένης από την αρμόδια υπηρεσία μελέτης. ... 2. Για τη χορήγηση της οικοδομικής άδειας απαιτούνται τα ακόλουθα σχέδια και δικαιολογητικά: α) αίτηση του ενδιαφερομένου στην οποία είναι ενσωματωμένα σε ενιαίο τεύχος έντυπα με τις δηλώσεις ανάθεσης-ανάληψης

(μελέτης-επίβλεψης), φύλλο ελέγχου, ειδικό έντυπο προϋπολογισμού, β) τοπογραφικό διάγραμμα και διάγραμμα κάλυψης σύμφωνα με τις προδιαγραφές, ... ιε) αιτιολογημένη έκθεση του μελετητή μηχανικού της παρ. 2 του άρθρου 327....» άρθρο (331), «1. Ο έλεγχος των υποβαλλόμενων μελετών γίνεται από εξουσιοδοτημένους από τον προϊστάμενο της υπηρεσίας υπαλλήλους διπλωματούχους μηχανικούς (αρχιτέκτονες μηχανικούς, πολιτικούς μηχανικούς, τοπογράφους μηχανικούς, μηχανολόγους μηχανικούς, ηλεκτρολόγους μηχανικούς, ανάλογα με την ελεγχόμενη μελέτη) και σε περίπτωση έλλειψής τους από τεχνικούς κατωτέρων βαθμίδων (υπομηχανικούς, τεχνολόγους, εργοδηγούς). 2. Ο έλεγχος αυτός περιλαμβάνει: Α. Τον έλεγχο της αρχιτεκτονικής μελέτης που αναφέρεται: α) στον πλήρη και λεπτομερή έλεγχο του τοπογραφικού διαγράμματος και του διαγράμματος κάλυψης ως προς την τήρηση των γενικών και ειδικών πολεοδομικών διατάξεων και προδιαγραφών και τον έλεγχο όσων στοιχείων περιλαμβάνονται σ' αυτά....7. Οι μελετητές ευθύνονται για την εκπόνηση όλων των επιμέρους μελετών, ενώ οι ιδιοκτήτες δηλώνουν ενυπόγραφα στο τοπογραφικό διάγραμμα και ευθύνονται για την ακρίβεια των δηλουμένων ορίων των οικοπέδων τους και για την ύπαρξη και την αιτία του δικαιώματος αυτών να ζητήσουν την έκδοση της οικοδομικής άδειας» (άρθρο 333).

15. Επειδή, στη συγκεκριμένη περίπτωση, από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτει ότι τόσο η αίτηση της παρεμβαίνουσας εταιρείας για την κατεδάφιση του επίδικου κτηρίου, η οποία υποβλήθηκε στις 8.11.2006, όσο και η άδεια της κατεδάφισης του κτηρίου αυτού, η οποία εκδόθηκε στις 19.9.2007, είναι μεταγενέστερες της 1865/2006 άδειας οικοδομής που εκδόθηκε από τη Διεύθυνση Πολεοδομίας του Δήμου Αθηναίων στις 25.10.2006 κατόπιν της από 20.12.2005 αίτησης της παρεμβαίνουσας, και με την οποία είχε επιτραπεί στην «Κατασκευαστική Χριστόφορος Ευθυμίου Ε.Ε.» η ανέγερση νέας επταώροφης οικοδομής στην θέση όπου βρίσκεται το επίδικο κτήριο. Ούτε, όμως, στην ίδια την οικοδομική άδεια, ούτε στη συνοδεύουσα αυτήν αιτιολογημένη έκθεση του μηχανικού που εγκρίθηκε με το υπ' αριθ. 29/27.7.2006 πρακτικό της Ε.Π.Α.Ε., ούτε και στα οικεία τοπογραφικά διαγράμματα γίνεται μνεία ή αποτύπωση της τότε υφιστάμενης στη συγκεκριμένη θέση οικοδομής. Ενόψει αυτών, η προσβαλλόμενη υπ' αριθ. 1865/2006 οικοδομική άδεια της Διεύθυνσης Πολεοδομίας του Δήμου Αθηναίων είναι νομικώς πλημμελής, εφόσον εκδόθηκε χωρίς να έχει προηγηθεί η κατεδάφιση του υπάρχοντος στην ίδια θέση κτηρίου αλλά και χωρίς η αρμόδια για την έκδοση της επίδικης οικοδομικής άδειας πολεοδομική αρχή να έχει λάβει υπόψη, κατά την εφαρμογή των ισχυόντων για την περιοχή όρων δόμησης, την ύπαρξη του παλαιού κτηρίου στην ανωτέρω

θέση. Για το λόγο αυτό, που προβάλλεται βασίμως, πρέπει να γίνει δεκτή η αίτηση ακυρώσεως και να ακυρωθεί η υπ' αριθ. 1865/2006 οικοδομική άδεια της Διεύθυνσης Πολεοδομίας του Δήμου Αθηναίων.»

10.Αρχη Βιώσιμου Αστικού Περιβάλλοντος

Η αρχή του βιώσιμου αστικού περιβάλλοντος εξαγγέλλεται στην Διακήρυξη της Στοκχόλμης με την ακόλουθη αρχή :

Αρχή 15 «Ο σχεδιασμός πρέπει να εφαρμόζεται σε ανθρώπινους οικισμούς και αστικά κέντρα με επιδίωξη να αποφεύγονται δυσμενείς επιδράσεις στο περιβάλλον και να επιτυγχάνονται τα καλύτερα δυνατά κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά οφέλη για όλους.»

Η νομολογία του Ε τμήματος του ΣΤΕ για το βιώσιμο αστικό περιβάλλον έχει μεγάλη έκταση και σπουδαιότητα, γιατί αντικατοπτρίζει την ανησυχία του δικαστηρίου για την συνεχή επιδείνωση των όρων διαβίωσης στις σύγχρονες πόλεις .

- *Το Δικαστήριο απέρριψε τις μεταβολές χρήσης γης σε τμήμα του δήμου Βούλας, επειδή επιφέρουν αλλαγές επί το δυσμενέστερο για το οικιστικό περιβάλλον, χωρίς να στηρίζονται σε ειδική μελέτη.*

123/2007 ΣΤΕ

«7. Επειδή, στο άρθρο 24 του Συντάγματος (όπως αναθεωρήθηκε με το Ψήφισμα της 6ης Απριλίου 2001 της Ζ' Αναθεωρητικής Β Ελλήνων), ορίζεται ότι : «1. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αειφορίας. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την προστασία των δασό δασικών εκτάσεων ... 2. Η χωροταξική αναδιάρθρωση της χώρας, η διαμόρφωση, η ανάπτυξη, η πολεοδόμηση και η επέκταση των πόλεων και των οικιστικών γενικά περιοχών υπάγεται στη ρυθμιστική αρμοδιότητα και τον έλεγχο του Κράτους, με σκοπό να εξυπηρετείται η λειτουργικότητα και η ανάπτυξη των οικισμών και να εξασφαλίζονται οι καλύτεροι δυνατοί όροι διαβίωσης. Οι σχετικές τεχνικές επιλογές και σταθμίσεις γίνονται κατά τους κανόνες της επιστήμης». Με τις διατάξεις αυτές έχει αναχθεί σε συνταγματικά προστατευόμενη αξία το οικιστικό, φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, από το οποίο

εξαρτάται η ποιότητα ζωής και η υγεία των κατοίκων των πόλεων και των οικισμών. Οι συνταγματικές αυτές διατάξεις απευθύνουν επιταγές στο νομοθέτη (κοινό ή κανονιστικό) να ρυθμίσει τη χωροταξική ανάπτυξη και πολεοδομική διαμόρφωση της χώρας με βάση ορθολογικό σχεδιασμό, υπαγορευόμενο από πολεοδομικά κριτήρια, σύμφωνα με τη φυσιογνωμία, τις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες κάθε περιοχής. Κριτήρια για τη χωροταξική αναδιάρθρωση και την πολεοδομική ανάπτυξη των πόλεων και των οικιστικών εν γένει περιοχών είναι η εξυπηρέτηση της λειτουργικότητας των οικισμών και η εξασφάλιση των καλύτερων δυνατών όρων διαβίωσης των κατοίκων (ΣτΕ Ολομ. 1528/2003). Κατ' ακολουθίαν τούτων, απαγορεύεται, καταρχήν, η λήψη μέτρων που επιφέρουν επιδείνωση των όρων διαβίωσης και υποβάθμιση του υπάρχοντος φυσικού ή του διαγραφόμενου από την ισχύουσα πολεοδομική νομοθεσία οικιστικού περιβάλλοντος. Επομένως, ο κοινός νομοθέτης μπορεί να τροποποιεί τις ισχύουσες πολεοδομικές ρυθμίσεις, εφόσον η εισαγόμενη νέα ρύθμιση αποσκοπεί στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων. Η τήρηση της συνταγματικής αυτής επιταγής υπόκειται στον οριακό έλεγχο του ακυρωτικού δικαστή, ο οποίος οφείλει, βάσει των διδαγμάτων της κοινής πείρας, να σταθμίσει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση κατά πόσο υποβαθμίζεται το περιβάλλον (πρβλ. ΣτΕ Ολομ. 1528/2003, 3478/2000, 6070/1996 κ.ά.). Ειδικότερα, κατά τον καθορισμό ή την τροποποίηση χρήσεων γης, οι οποίες αποτελούν ουσιώδες στοιχείο της κατά το άρθρο 24 παρ. 2 του Συντάγματος επιβαλλόμενης, κατά τα ανωτέρω, ορθολογικής χωροταξίας και πολεοδομίας και καθορίζουν την πολεοδομική φυσιογνωμία κάθε οικισμού, από την οποία, ενόψει και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του, εξαρτάται η λειτουργικότητά του, πρέπει να αναζητείται ο πλέον πρόσφορος τρόπος θεραπείας των πολεοδομικών αναγκών, δυνάμει γενικών και αντικειμενικών κριτηρίων, συναπτομένων προς το σεβασμό του περιβάλλοντος, την ασφάλεια, υγιεινή και αισθητική, αλλά και τη λειτουργικότητα των πόλεων και οικισμών, την ικανότητά τους, δηλαδή, να επιτελούν την κύρια λειτουργία τους (οικισμός πρώτης κατοικίας, παραθεριστικός κ.λπ.), χωρίς να επιρρίπτουν σε άλλους οικισμούς τα βάρη που αυτή η λειτουργία συνεπάγεται. Τέλος, λόγοι αναγόμενοι στην υφιστάμενη πραγματική κατάσταση και στην εξυπηρέτηση ιδιωτικών συμφερόντων λαμβάνονται υπόψη μόνον επιβοηθητικώς.

- *Ο πολεοδομικός σχεδιασμός πρέπει να είναι ορθολογικός να γίνεται δηλαδή στην βάση γνώσεων πολεοδομικών κριτηρίων. Τα κριτήρια αυτά αφορούν τον χαρακτήρα και την φυσιογνωμία του οικισμού, την προσαρμογή του στο φυσικό περιβάλλον και τις θεμελιώδεις λειτουργίες του .*

64/1992 ΣΤΕ

«...3. Ο πολεοδομικός σχεδιασμός δέον να γίνεται επί τη βάσει γνησίων πολεοδομικών κριτηρίων , δηλ . κριτηρίων αφορώντων εις τον χαρακτήρα και την φυσιογνωμίαν του οικισμού , την προσαρμογήν του εις το φυσικό περιβαλλον και τας θεμελίωδεις λειτουργίας του , ήτοι την ασφάλειαν , υγιεινήν κυκλοφορίαν κλπ . Όλοι δε οι όροι και περιορισμοί δομήσεως (αρτιότης οικοπέδων , συντελεστής δομήσεως , ποσοστόν καλύψεως , αριθμός ορόφων κλπ.) δέον να θεσπίζονται επί τη βάσει τοιούτων πολεοδομικών κριτηρίων , ούτως ώστε να είναι προσηρμοσμένοι προς την φύσιν του οικισμού και να εξυπηρετούν την λειτουργικότητα αυτού . Κριτήρια συναπτόμενα προς τυχαία ή συμπτωματικά γεγονότα , οία είναι η προηγηθείσα κατάτμηση της γης και η κατάσταση της ιδιοκτησίας , ή συνδεόμενα προς τον χρόνον ενάρξεως ισχύος νομοθετήματος τινος , δεν είναι ανεκτά υπό του Συντάγματος , διότι η εφαρμογή των άγει πράγματι εις ματαίωσιν της ως άνω συνταγματικής επιταγής περί του ορθολογικού πολεοδομικού σχεδιασμού .

4.Τα πολεοδομικά κριτήρια δέον να τίθενται διά γενικών αντικειμενικών και απροσώπων κανόνων , ως επιτάσσει η ειρημένη φύσις αυτών και η συνταγματική αρχή της ισότητος . Εξαιρέσεις από τα γενικά πολεοδομικά κριτήρια είναι ανεκτά μόνον υπό τρις τρεις αθροιστικάς προϋποθέσεις , ήτοι : α) να πρόκειται περί γνησίων εξαιρέσεων , δηλ. Ελαχίστων εις αριθμόν εν σχέσει προς τον κανόνα , β) να συνάπτονται και αύται προς πολεοδομικά κριτήρια και γ) να υπαγορεύονται εκ λόγων δημοσίου συμφέροντος (λ.χ μείωσις της αρτιότητος προς διευκόλυνσιν αποζημιώσεως ιδιοκτησιών κειμένων επί ανακαλυφθέντος αρχαιολογικού χώρου) .

6.Η επίκλησις δημοσίου συμφέροντος προς δικαιολόγησιν ανεκτών παρεκκλίσεων δέον να αναλύεται και τεκμηριούται , υποκειμένη πάντοτε εις δικαστικόν έλεγχον» .

- Το ΣτΕ, με την σταθερή του αντίθεση στις «παρεκκλίσεις», απέκρουσε την προσπάθεια να γίνουν οι πολεοδομικές παρεκκλίσεις κανόνας.

286/1993 ΣΤΕ

«... Δεν είναι, εξ άλλου , ανεκτή για συγκεκριμένη περιοχή , αποτελούσα , κατά την αντίληψη του νομοθέτη , αυτοτελές οικιστικό σύνολο με ιδιαίτερα πολεοδομικά χαρακτηριστικά , η , κατά τροποποίηση των γενικώς ή κατά παρέκκλιση ισχυόντων ορίων αρτιότητος των οικοπέδων , θέσπιση νέων , κατά περαιτέρω παρέκκλιση και έτι μικροτέρων , ορίων αρτιότητος , διότι αυτή , συνεπάγεται καθεαυτήν και

προδήλως την υποβάθμιση και επιδείνωση του οικιστικού περιβάλλοντος και των όρων διαβιώσεως των κατοίκων της περιοχής» .

- *Απαγορεύεται η διά νόμου επιδείνωση των όρων του αστικού περιβάλλοντος .
Η αναθεώρηση του πολεοδομικού καθεστώτος νοείται μονο προς την κατεύθυνση της βελτίωσης του .*

3367/2005 ΣΤΕ

Οικιστικό περιβάλλον. Όροι δόμησης. Πολεοδομικό κεκτημένο. Αντίκειται στο άρθρο 24 παρ. 1 και 2 Συντ. η τροποποίηση των ορίων αρτιότητας οικοπέδων με τη θέσπιση νέων, εφόσον συνεπάγεται πρόδηλα την υποβάθμιση και επιδείνωση του οικιστικού περιβάλλοντος και των όρων διαβίωσης των κατοίκων. Τούτο ισχύει και για οικόπεδα που έχουν προκύψει από την πράξη εφαρμογής πολεοδομικής μελέτης και δεν έχουν την οριζόμενη αυτήν, κατά κανόνα ή κατά παρέκκλιση, αρτιότητα. Δεν είναι επιτρεπτή η αναγνώριση με την αρχική πολεοδομική μελέτη ή με μεταγενέστερη πράξη τροποποίησής της ως αρτίων των οικοπέδων που προκύπτουν από την πράξη εφαρμογής με τον υπολογισμό της οφειλόμενης εισφοράς σε γη ούτε η εκ των υστέρων θέσπιση νέων ορίων, ώστε να καταστούν άρτια τα οικόπεδα αυτά. Μειοψηφία. Απορρίπτεται η έφεση.

7. Επειδή, κατά την έννοια του άρθρου 24 παρ. 1 και 2 του Συντάγματος, ο κοινός νομοθέτης δύναται, κατ' αρχήν, να τροποποιεί τις ισχύουσες πολεοδομικές ρυθμίσεις και να μεταβάλλει τους υφισταμένους όρους δομήσεως των σχεδίων πόλεων, η εισαγόμενη, όμως, ρύθμιση πρέπει να βελτιώνει τις συνθήκες διαβιώσεως των κατοίκων, και πάντως, δεν είναι συνταγματικώς επιτρεπτή αν συνεπάγεται επιδείνωση των όρων διαβιώσεως δηλαδή υποβάθμιση του υπάρχοντος φυσικού και οικιστικού περιβάλλοντος. Περαιτέρω, κατά την έννοια των αυτών διατάξεων, η δόμηση των οικισμών πρέπει να χωρεί επί τη βάσει γενικών και αντικειμενικών όρων και περιορισμών δομήσεως, προσαρμοσμένων στη φύση και την μορφή του οικισμού, οι όροι δε αυτοί πρέπει να αποσκοπούν στην εξασφάλιση της λειτουργικότητας του οικισμού και την ανέγερση κτισμάτων κατάλληλων για τη διαβίωση. Κατά γενικό δε τρόπο πρέπει να καθορίζονται και οι προϋπόθεσης αρτιότητας των οικοπέδων, με επιτρεπόμενης, κατ' αρχήν, της θεσπίσεως παρεκκλίσεων, ειμή μόνον α) εάν αυτές συνάπτονται με πολεοδομικά κριτήρια, μεταξύ των οποίων δεν περιλαμβάνεται η προηγηθείσα, κατά παράβαση των κειμένων διατάξεων, κατάτμηση της γης και β) εάν πρόκειται περί γνησίων εξαιρέσεων, ήτοι αφορμών σχετικές ολίγες, εν σχέσει προς τον κανόνα,

περιπτώσεις. Δεν είναι, εξ άλλου, ανεκτή για συγκεκριμένη περιοχή, αποτελούσα, κατά την αντίληψη του νομοθέτη αυτοτελές οικιστικό σύνολο με ιδιαίτερα πολεοδομικά χαρακτηριστικά ή κατά τροποποίηση των γενικώς ή κατά παρέκκλιση ισχυόντων ορίων αρτιότητας των οικοπέδων, θέσπιση νέων, κατά περαιτέρω παράκλιση και έτι μικρότερων, ορίων αρτιότητας, διότι αυτή συνεπάγεται, καθ' εαυτήν και προδήλως, την υποβάθμιση και επιδείνωση του οικιστικού περιβάλλοντος και των όρων διαβιώσεως των κατοίκων της περιοχής (βλ. ΣτΕ 286/1993). Ο κανόνας αυτός έχει εφαρμογή και προκειμένου για οικόπεδα που έχουν προκύψει από την πράξη εφαρμογής πολεοδομικής μελέτης και δεν έχουν την οριζόμενη με την μελέτη αυτή, κατά κανόνα ή κατά παρέκκλιση, αρτιότητα. Συνεπώς, δεν είναι επιτρεπτή η αναγνώριση, με την αρχική πολεοδομική μελέτη ή μεταγενέστερη πράξη τροποποίησής της, ως αρτίων των οικοπέδων που προκύπτουν από την πράξη εφαρμογής με τον υπολογισμό της οφειλόμενης εισφοράς σε γη, ανεξαρτήτως του εμβαδού ή των διαστάσεών τους, ούτε η εκ των υστέρων θέσπιση νέων ορίων, κατά περαιτέρω παρέκκλιση από την αρχικώς ορισθείσα, ώστε να καταστούν άρτια τα οικόπεδα αυτά, δεδομένου ότι και στην περίπτωση αυτή συντρέχει ο αυτός δικαιολογητικός λόγος αποφυγής της υποβαθμίσεως του οικιστικού περιβάλλοντος. Εξ' άλλου, ο έλεγχος της νομιμότητας της θεσπίσεως της κατά τα ανωτέρω περαιτέρω παρεκκλίσεως είναι επιτρεπτός και επ' ευκαιρία προσβολής της οικοδομικής άδειας, με την οποία επιτράπη η δόμηση στο οικόπεδο που προέκυψε κατά τον μνησθέντα τρόπο, διότι η άδεια αυτή εκδίδεται κατ' εφαρμογή του ως άνω όρου δομήσεως. Το γεγονός δε ότι η απόφαση κυρώσεως της πράξεως εφαρμογής, δεν είναι δυνατόν να ελεγχθεί παρεμπιπτόντως λόγω του χαρακτήρα της ως ατομικής διοικητικής πράξεως, δεν δημιουργεί κώλυμα για τον παρεμπίπτοντα έλεγχο του όρου δομήσεως στις ανωτέρω περιπτώσεις, δεδομένου ότι η κύρωση της πράξεως εφαρμογής δεν παρέχει έρεισμα για την έκδοση και άλλων ατομικών διοικητικών πράξεων, στηριζομένων ευθέως σε μη νόμιμη κανονιστική ρύθμιση, όπως η οικοδομική άδεια. Μειοψήφησε ο Σύμβουλος Α. Ράντος, ο οποίος διατύπωσε τη γνώμη ότι ο ανωτέρω κανόνας δεν ισχύει στην ειδική περίπτωση οικοπέδων που έχουν προκύψει από πράξη εφαρμογής. Τούτο, διότι, κατά την έννοια των αυτών ως άνω διατάξεων, επιτρέπεται, κατ' εξαίρεση, η δημιουργία με την πράξη εφαρμογής οικοπέδων άρτιων κατά την τυχόν θεσπιζόμενη εντός των κατά το Σύνταγμα ανεκτών πλαισίων παρέκκλιση, εφ' όσον το συνολικό προϊόν της εισφοράς σε γη δεν επαρκεί για την δημιουργία σε όλη την πολεοδομική ενότητα αρτίων κατά τον κανόνα οικοπέδων. Η εξαίρεση αυτή δικαιολογείται προκειμένου να καταστή εφικτή η υλοποίηση του πολεοδομικού σχεδιασμού και η πολεοδομική αξιοποίηση εν μέρει ρυμοτομούμενων ή υποκειμένων εις εισφορά σε γη ακινήτων ή τμημάτων γης που

προέρχονται από την αντίστοιχη εισφορά των εντασσόμενων στο σχέδιο ιδιοκτησιών, τα οποία δεν πληρούν τους κατά κανόνα όρους αρτιότητας (ΣτΕ 5175/1997). Εφ' όσον δε η πράξη εφαρμογής αποβλέπει στην βελτίωση της πολεοδομικής καταστάσεως της οικείας περιοχής, με την εφαρμογή της πολεοδομικής καταστάσεως της οικείας περιοχής, με την εφαρμογή της πολεοδομικής μελέτης, η δυνατότητα αξιοποίησεως με αυτήν των κατά τα ανωτέρω μη άρτιων κατά τον κανόνα ή κατά παρέκκλιση τμημάτων γης που προκύπτουν κατά τη σύνταξή της και δεν μπορούν να τακτοποιηθούν με αυτήν, συνιστά νόμιμο πολεοδομικό κριτήριο που δικαιολογεί την τροποποίηση των αρχικών ορίων αρτιότητας, τα οποία, άλλωστε, είχαν θεσπισθεί σε χρόνο, κατά τον οποίο δεν ήταν ακόμη γνωστός ο αριθμός και το εμβαδόν των μη άρτιων οικοπέδων που θα προκύψουν, υπό την προϋπόθεση, βεβαίως, ότι τα νέα κατά παρέκκλιση όρια αρτιότητας θα κείνται εντός των κατά των ανωτέρω ανεκτών από το Σύνταγμα ορίων. Εξ' άλλου, κατά την αυτή γνώμη, ο έλεγχος της νομιμότητός της κατά τροποποίηση της αρχικής παρεκκλίσεως, θεσπίσεως για τους ανωτέρω λόγους νέων ορίων κατά παρέκκλιση αρτιότητας είναι επιτρεπτός μόνον με την απευθείας προσβολή της πράξεως με την οποία εφαρμόζεται η παρέκκλιση αυτή, δηλαδή της πράξεως εφαρμογής της πολεοδομικής μελέτης, με την οποία δημιουργούνται τα κατά παρέκκλιση της αρχικής παρεκκλίσεως άρτια οικόπεδα και αποδίδονται αυτά στους δικαιούχους τους, η οποία και περαιτέρω μεταγράφεται. Δεν επιτρέπεται, όμως, ο έλεγχος αυτός επ' ευκαιρία προσβολής της οικοδομικής άδειας δομήσεως του ως άνω κατά παρέκκλιση άρτιου οικοπέδου, διότι αυτός άγει σε απαγορευμένο παρεμπόπτοντα έλεγχο της ατομικής πράξεως, με την οποία δημιουργήθηκε το οικόπεδο, δηλαδή της πράξεως εφαρμογής, η παρεμβολή της οποίας θράυει τον μεταξύ του όρου δομήσεως και της οικοδομικής άδειας σύνδεσμο, εφ' όσον η οικοδομική άδεια δεν εκδίδεται, πλέον, δυνάμει του ως άνω όρου δονήσεως αλλά για την δόμηση επί οικοπέδου, η νομιμότητα από πλευράς αρτιότητας δημιουργίας του οποίου με ατομική διοικητική πράξη δεν είχε αμφισβητηθεί. Η κρατήσασα εξ' άλλου άποψη έχει σε αδυναμία εφαρμογής της πολεοδομικής μελέτης, λόγω της εκ των υστέρων ανατροπής των δεδομένων στα οποία στηρίχθηκε η σύνταξη της πράξεως εφαρμογής και της επιβαλλόμενης, ως εκ τούτου, ολοκληρωτικής ανασυντάξεως της μετά την κύρωσή της, σε, μετά πάροδο μεγάλου ενδεχομένου χρονικού διαστήματος, ανατροπή ιδιωτικών δικαιωμάτων που έχουν προκύψει από νομίμως μεταγραφείσα διοικητική πράξη, της οποίας δεν έχει αμφισβητηθεί το κύρος, αλλά και σε μη προσήκουσα κατά το Σύνταγμα αποζημίωση ρυμοτομούμενων ιδιοκτησιών, εφ' όσον στους ιδιοκτήτες αποδίδονται οικόπεδα, των οποίων εκ των υστέρων αποκλείεται η δόμηση και τα οποία, συνεπώς, καθίστανται πολεοδομικώς άχρηστα».

- *Το Σύνταγμα προστατεύει όχι μόνο το φυσικό αλλά και το αστικό περιβάλλον. Για την ποιότητα του τελευταίου ζωτική σημασία έχουν οι κοινόχρηστοι χώροι και ιδίως οι συνοικιακές πλατείες.*

102/1995 ΣΤΕ

«... 1. Το άρθρον 24 του Συντάγματος προστατεύει όχι μόνον το φυσικόν αλλά και το αστικό περιβάλλον . Διά δε την ποιότητα του τελευταίου ζωτικήν σημασίαν έχουν οι κοινόχρηστοι χώροι και ιδίως αι πλατεΐαι , αι οποίαι εις τας συνοικίας αποτελούν το μοναδικόν αποκατάστατον της φύσεως διά τους κατοίκους αυτών και δη τα ευπαθή μέλη αυτών , των οποίων αποτελούν τον μοναδικόν τόπον αναψυχής και αναπαύσεως . Ένεκα τούτου κατά τα παγίως κριθέντα υπό του Τμήματος δεν είναι επιτρεπτή η κάτωθεν των πλατειών τούτων κατασκευή και λειτουργία υπογείων σταθμών αυτοκινήτων , προκαλούντων επιδείνωσιν των υφισταμένων συνθηκών χρήσεως της πλατείας (ατμοσφαιρικήν και ηχητικήν ρύπανσιν κλπ.) . Πολλώ δε μάλλον είναι ανεπίτρεπτος η κατασκευή τοιούτων σταθμών όπου συνεπάγεται καταστροφήν υψηλού πρασίνου ή κινδύνον διά τα υπόγεια ύδατα» .

- *Από την ρύθμιση των χρήσεων γης στις πόλεις εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό η ποιότητα του βιώσιμου αστικού περιβάλλοντος . Η νόθευση των χρήσεων γης αποτελεί σημαντική επιβάρυνση του αστικού περιβάλλοντος.*

700/1995 ΣΤΕ

«...3. Το άρθρο 24 του Συντάγματος παρ. 1 του Συντάγματος επιτάσσει τον ορθολογικό πολεοδομικό σχεδιασμό προκειμένου να επιτευχθούν οι καλύτεροι δυνατοί όροι διαβίωσης . Εξ άλλου , ο καθορισμός ή η τροποποίηση των χρήσεων γης της πόλης , η γεωγραφική δηλ. Κατανομή του συνόλου των διαφόρων πολεοδομικών της λειτουργιών , αποτελεί ουσιώδες στοιχείο του πολεοδομικού σχεδιασμού από το οποίο εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό η ποιότητα της ζωής στην πόλη . Συνεπώς ο καθορισμός ή η τροποποίηση τους πρέπει να γίνει κατά τρόπο ορθολογικό και συνεπή . Η κατοχύρωση δε των καλύτερων δυνατών όρων διαβίωσης με τη συνταγματική επιταγή έχει ιδίως την έννοια ότι αποκλείεται εν πάση περιπτώσει η επιδείνωση τους μετά την ισχύ του Συντάγματος του 1975 όχι μόνο με διοικητική πράξη αλλά και με νόμο . Σύμφωνα με αυτά , η τροποποίηση ή αναθεώρηση των χρήσεων γης σε περιοχή πόλης νοείται μόνο επί το ευμενέστερον . Τούτου έπεται ότι : α) Εάν υφίσταται

πολεοδομική ρύθμιση ως προς το σύνολο των χρήσεων μιας περιοχής , η τροποποίηση της προς όφελος μιας μόνο από αυτές δυνάμει μη πολεοδομικής ρυθμίσεως , είναι επιτρεπτή μόνον εάν έχει προηγηθεί ειδική μελέτη από την οποία να προκύπτει ότι με την τροποποίηση αυτή δεν ανατρέπεται η εσωτερική συνοχή της γενικής πολεοδομικής λειτουργίας της περιοχής και δεν επιδεινώνονται οι όροι διαβίωσης . β) Ως περιεχόμενο κάθε κατηγορίας χρήσεων γενικής πολεοδομικής λειτουργίας πρέπει να καθορίζονται οι μερικότερες εκείνες χρήσεις που , ως ειδικές πολεοδομικές λειτουργίες αρμόζουν στη φύση της οικείας κατηγορίας και συντελούν στη λειτουργία της κατά τον προορισμό της . Συνεπώς είναι μεν νοητή η εντός μιας κατηγορίας χρήσεως συνύπαρξη διαφόρων μερικότερων , υπό την προϋπόθεση όμως ότι αυτές : 1) δεν νοθεύουν ως εκ της φύσεώς τους τη γενική πολεοδομική λειτουργία της αλλά και την επικουρούν και , επομένως , δεν την παρεμποδίζουν ή κατά μείζονα λόγο , δεν την αναιρούν και 2) τελούν σε ισορροπία μεταξύ τους και υπό έλεγχο , ήτοι υπό ποσοτικούς ή ποσοστιαίους περιορισμούς , έτσι ώστε μα μην νοθεύσουν με τον τρόπο αυτό την γενική πολεοδομική λειτουργία της οικείας περιοχής» .

- *Η δημιουργία δικτύου πεζοδρόμων εντός του «ιστορικού κέντρου» της Αθήνας εξυπηρετεί πρόδηλο δημόσιο πόλεοδομικό συμφέρον . Αποκλείεται η αναστολή εκτέλεσης του σχετικού ρυμοτομικού σχεδίου .*

96/1996 ΣΤΕ

«...4. Επειδή, ως συνάγεται εκ των στοιχείων του φακέλου ,οι περιοχές Ψυρρή- Πλ. Κουμουνδούρου και Παλαιού Εμπορικού Κέντρου αποτελούν μαζί με την Πλάκα , τον πυρήνα του σημερινού Ιστορικού Κέντρου . Οι παραπάνω περιοχές είναι από τις πλέον αξιόλογες των Αθηνών , λόγω της αρχιτεκτονικής και ιστορικής φυσιογνωμίας των . Η περιοχή Ψυρρή – Πλ. Κουμουνδούρου περιβάλλεται από τις οδούς Πειραιώς , Ευριπίδου , Αθηνάς , Ερμού και Αγ . Ασωμάτων . Το τμήμα γύρω από την Πλ. Κουμουνδούρου χαρακτηρίζεται από ορθογώνιο ιστό του σχεδιασμένου τμήματος των Αθηνών , ενώ το υπόλοιπο με κέντρο τη μικρή Πλατεία Ηρώων , ανήκει στον παλαιό προεπαναστατικό ιστό . Όλη η περιοχή αποτελούσε αναπόσπαστη συνέχεια με τον βιομηχανικό πόλο Μεταξουργείου – Κεραμεικού , με βιομηχανικές και βιοτεχνικές μονάδες εγκατεστημένες εντός αυτής . Τα αξιόλογα παραδοσιακά κτίρια της περιοχής είναι μονώροφα έως τριώροφα , κατά πληροφορία νεοκλασικά και λαϊκού νεοκλασικισμού , ενώ πλαισιώνονται από μικρό αριθμό εκλεκτιστικών και νεωτέρων του του 1930 . Τα παραδοσιακά κτίρια διατηρούνται σήμερα κυρίως στο κεντρικό τμήμα της περιοχής από την Πλατεία Ηρώων έως περίπου την Πλατεία Κουμουνδούρου , σχηματίζονται δε συχνά μικρά σύνολα αμιγή , δηλαδή χωρίς έντονες προσμίξεις με βιοτεχνικά κτίρια . Σημειωτέον , ότι η περιοχή Ψυρρή εμπίπτει στο

Ιστορικό Κέντρο των Αθηνών το καθορισθέν με το από 21 . 9 .1979 προεδρικό διάταγμα και επεκταθέν με το από 26 . 5 . 1989 Π . Δ/μα και ότι συμφώνως προς το Ρυθμιστικό Σχέδιο των Αθηνών και το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο των Αθηνών η οδός Αγ . Αναργύρων , η οποία περιλαμβάνεται στην προσβαλλόμενη ρύθμιση , προβλέπεται ως βασικός άξονας ροής πεζών . Με τα δεδομένα αυτά , εκτιμώμενα υπό το φως της συνταγματικής επιταγής του άρθρου 24 του Συντάγματος, για την προστασία του βιώσιμου αστικού περιβάλλοντος και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς συντρέχει , κατά την κρίση της Επιτροπής , ως άλλωστε προβάλλεται ρητώς και υπό της Διοικήσεως , προφανής λόγος δημόσιου συμφέροντος κωλύων την χορήγηση της ζητούμενης αναστολής , ανεξαρτήτως της πιθανολογήσεως ή μη της προβαλλόμενης υπό των αιτούντων βλάβης , καθόσον , κατά τα διδάγματα της Πολεοδομίας , η δημιουργία δικτύου πεζοδρόμων εντός οικιστικού παραδοσιακού συνόλου ενέχει , ως εν προκειμένω , το ως άνω δίκτυο συνδέει την παλαιά πόλη με το πράσινο και τους αρχαιολογικούς χώρους εις ένα ενιαίο πολιτιστικό σύνολο» .

- *Ο καθορισμός ακίνητων ως κοινόχρηστων χωρών έχει ως αποτέλεσμα την αναγκαστική απαλλοτριώση των εκτάσεων αυτών.Το σκεπτικό στηρίζεται στο ότι ενώ το Σύνταγμα διασφαλίζει το δικαίωμα της ατομικής ιδιοκτησίας θεσπίζει και περιορισμούς της όταν πρόκειται για λόγους δημόσιου συμφέροντος*

4587/2005 ΣΤΕ

«9. Επειδή ο θεσπιζόμενος με τα άρθρα 17 παρ. 4 του Συντάγματος και 11 παρ. 3 του Κ.Α.Α.Α. κανόνας της αυτοδίκαιης άρσης των αναγκαστικών απαλλοτριώσεων στην περίπτωση μη συντέλεσής τους εντός ενός και ημίσεως έτους από τη δημοσίευση της δικαστικής απόφασης προσωρινού η οριστικού καθορισμού της σχετικής αποζημίωσης ισχύει και επί ρυμοτομικών απαλλοτριώσεων, όσο και από το γεγονός ότι, ενώ η διάταξη, του άρθρου 11 παρ. 2 του Κ.Α.Α.Α. ρητώς εξαιρεί, μεταξύ άλλων, τις ρυμοτομικές απαλλοτριώσεις από τον κανόνα της αυτοδίκαιης ανάκλησης των αναγκαστικών απαλλοτριώσεων λόγω μη υποβολής αιτήσεως δικαστικού καθορισμού της αποζημιώσεως ή μη καθορισμού της εξωδίκως εντός τετραετίας από την κήρυξή της, η παράγραφος 3 του ίδιου άρθρου 11 δεν διαλαμβάνει παρόμοια εξαίρεση από τον προαναφερόμενο κανόνα της αυτοδίκαιης άρσης στις παραπάνω περιπτώσεις. Περαιτέρω, κατά την άποψη των Συμβούλων Π. Πικραμμένου, Ν. Ρόζου και Αθ. Ράντου, προς την οποία τάχθηκε ο Πάρεδρος Χρ. Ντουχάνης, από τις προαναφερόμενες διατάξεις δεν αποκλείεται μεν η τμηματική εφαρμογή των σχεδίων πόλεως και ήδη, υπό το πολεοδομικό καθεστώς του Ν. 1337/1983, των πολεοδομικών μελετών, η δυνατότητα, όμως, αυτή τελεί υπό την προϋπόθεση ότι

συντελούνται πλήρως εντός της τασσόμενης από τα άρθρα 17 παρ 4. του Συντάγματος και 11 παρ. 3 του Κ.Α.Α.Α. προθεσμίας του ενός και ημίσεως έτους από τη δημοσίευση της δικαστικής απόφασης προσωρινού ή οριστικού προσδιορισμού της αποζημίωσης οι αναγκαστικές απαλλοτριώσεις των ιδιοκτησιών που εμπίπτουν στην έκταση, ως προς την οποία η πολεοδομική μελέτη εφαρμόζεται, έστω και τμηματικώς (πρβλ, ΣτΕ 2342/1880, 1895/1980, 1455/1979 κ.ά.). Ειδικότερα, κατά τη γνώμη αυτή, από τον προαναφερόμενο συνταγματικό κανόνα συνάγεται ότι η απόδοση άλλης έκτασης, έναντι της ορισθείσης αποζημιώσεως, στον ιδιοκτήτη ρυμοτομούμενου ακινήτου, μετά την εκ μέρους του καταβολή της αναλογούσας στην ιδιοκτησία του εισφοράς σε γη, δεν επιφέρει τη συντέλεση της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης, εφόσον δεν καταβληθεί ταυτοχρόνως ή, πάντως εντός της προαναφερόμενης προθεσμίας του ενός και ημίσεως έτους και η, τυχόν, υπολειπόμενη χρηματική ικανοποίηση, με συνέπεια να καθίσταται, στην περίπτωση αυτή, επιβεβλημένη η άρση της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης στο σύνολό της, είναι δε άλλο το ζήτημα της τύχης του ακινήτου το οποίο έχει αποδοθεί στον ιδιοκτήτη του ρυμοτομηθέντος έναντι της αποζημίωσης, την οποία αυτός δικαιούται. Η πλήρης και ανεμπόδιστη εφαρμογή του εν λόγω συνταγματικού κανόνα απετέλεσε, άλλωστε, μέλημα του κοινού νομοθέτη, ο οποίος με το άρθρο 48 παρ, 7 περ. α και β του Κ.Β.Π.Ν. προέβλεψε αφενός μεν ότι η μεταγραφή της κυρωτικής της πράξης εφαρμογής απόφασης του νομάρχη δεν επιφέρει στις οικίες ιδιοκτησίες μεταβολές για την επέλευση των οποίων να ολοκληρωθούν οι προβλεπόμενες στη νομοθεσία περί αναγκαστικών απαλλοτριώσεων («Ν.Δ. 797/1971») διαδικασίες, αφετέρου δε ότι τα νέα ακίνητα που διαμορφώθηκαν με την πράξη εφαρμογής δεν μπορούν να καταβληθούν παρά μόνο εφόσον έχουν καταβληθεί οι σχετικές αποζημιώσεις. Τούτο δε, διότι η συντέλεση της αναγκαστικής απαλλοτρίωσης προϋποθέτει την καταβολή αποζημιώσεως αναφερομένης σε ακέραιο το απαλλοτριωμένο ακίνητο (πρβλ. ΣτΕ 4359/1976 Ολομ., 3607/1974 Ολομ. κ.α.), εφόσον αυτό συνιστά ενιαία ιδιοκτησία δεκτική αξιοποίησης στο σύνολό της από την οποία ο ιδιοκτήτης πορίζεται κατά το χρόνο κήρυξης της απαλλοτρίωσης η προσδοκά να αποκομίσει τη νόμιμη ωφέλεια, η δε απαλλοτριωθείσα ιδιοκτησία συνιστά, κατά κανόνα, ενιαίο σύνολο διαφοροποιημένων ουσιωδώς του αθροίσματος των επιμέρους τμημάτων, στα οποία θα μπορούσε αυτή να κατακερματισθεί. Κατά την ίδια, εξάλλου, άποψη, η αναγνώριση της δυνατότητας τμηματικής συντέλεσης της ρυμοτομικής απαλλοτρίωσης ενιαίας ιδιοκτησίας με συνέπεια, την τμηματική μόνον άρση της απαλλοτρίωσης, μόνο, δηλαδή, κατά το μέρος που αυτή δεν έχει συντελεστεί, πέραν του γεγονότος ότι θα συνεπαγόταν την απόδοση στον ιδιοκτήτη μέρους της ενιαίας ιδιοκτησίας του, ενδεχομένως, αμελητέας πλέον αξίας, και ότι η απόδοση αυτή θα

ήταν άλλωστε δυσχερής ή και αδύνατη αφού δεν είναι, κατά κανόνα, δυνατόν να εξατομικευθεί τα συγκεκριμένο τμήμα της απαλλοτριωθείσης ιδιοκτησίας, ως προς το οποίο αιρείται η απαλλοτρίωση, με συνέπεια να μην καταβληθεί τελικώς στον ιδιοκτήτη παρά μερική αποζημίωση κατά παράβαση της προαναφερόμενης συνταγματικής διάταξης, δεν θα εναρμονιζόταν εντέλει ούτε με τη συνταγματική επιταγή της χωροταξικής και πολεοδομικής αναδιάρθρωσης της χώρας, αφού, και αν ακόμα το τμήμα της ενιαίας ιδιοκτησίας ως προς το οποίο αίρεται η απαλλοτρίωση, μπορούσε να εντοπισθεί και να αποδοθεί αυτό και μόνο στον ιδιοκτήτη, η μερική άρση θα συνεπαγόταν την απόδοση στον ιδιοκτήτη και τη δυνατότητα κατάληψης από αυτόν ενός ή περισσότερων διάσπαρτων τμημάτων κοινοχρήστου χώρου, ο οποίος, όμως, οφείλει, κατ' εφαρμογή το άρθρου 24 παρ. 2 του Συντάγματος, να είναι, καταρχήν, ενιαίος και αδιάσπαστος, χωρίς να παρεμβάλλονται επιμέρους χώροι άλλων προορισμών και χρήσεων (πρβλ. ΣτΕ 2980/2005 επταμ.). Κατά την άποψη, όμως, του αντιπροέδρου Κ. Μενουδάκου και της Συμβούλου Αγγ. Θεοφιλοπούλου προς την οποία τάχθηκε η Πάρεδρος Όλ. Παπαδοπούλου, εφόσον στον ιδιοκτήτη του απαλλοτριωθέντος ακινήτου αποδοθεί ακίνητο έναντι της οφειλόμενης σε αυτόν αποζημίωσης, η απαλλοτρίωση συντελείται κατά το αντίστοιχο μέρος, η δε παράλειψη του υπόχρεου να καταβάλει την, τυχόν, απομένουσα αποζημίωση σε χρήμα δεν συνεπάγεται την αυτοδίκαιη άρση της απαλλοτρίωσης αυτής στο σύνολό της, ακόμη, δηλαδή, και ως προς το μέρος της απαλλοτριωθείσης ιδιοκτησίας, για το οποίο καταβλήθηκε η ορισθείσα αποζημίωση εντός της τασσόμενης υπό το άρθρο 17 παρ. 4 του Συντάγματος προ του ενός και ημίσεως έτους από τη δημοσίευση της δικαστικής απόφασης προσωρινού ή οριστικού προσδιορισμού της αποζημίωσης (πρβλ. ΑΠ. 1669/1897, 1369/1991, 438/1989, 296/1987). Πράγματι, οι προαναφερόμενες διατάξεις του Κ.Α.Α.Α. και του Κ.Β.Π.Ν., οι οποίες, κατά την άποψη αυτή, δεν αποκλείουν τη μερική συντέλεση της απαλλοτρίωσης και, κατά συνέπεια, επιβάλλουν τη μερική μόνο άρση της, κατά το μέρος, δηλαδή, που η αναγκαστική απαλλοτρίωση δεν έχει συντελεστή, δεν απαιτείται δε, κατά το προαναφερόμενο άρθρο 17 παρ. 4 του Συντάγματος, η άρση να επεκταθεί και στο τμήμα του απαλλοτριωθέντος ακινήτου, ως προς το οποίο συντελέσθηκε η αναγκαστική απαλλοτρίωση με την καταβολή πλήρους αποζημίωσης. Σύμφωνα, όμως, με τις διατάξεις αυτές του Κ.Α.Α.Α. και του Κ.Β.Π.Ν., ερμηνευόμενες ενόψει της συνταγματικής προστασίας της ιδιοκτησίας, αν το τμήμα του ακινήτου, ως προς το οποίο αίρεται η αναγκαστική απαλλοτρίωση, δεν έχει χρησιμότητα για τον ιδιοκτήτη ή αν η αξία του τμήματος αυτού είναι μειωμένη σε σχέση με εκείνη, την οποία είχε ως μέρος του συνόλου του ακινήτου, ο ιδιοκτήτης δικαιούται ιδιαίτερη αποζημίωση, κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 13 παρ. 4 του Κ.Α.Α.Α., στο οποίο ορίζεται ότι «εάν

απαλλοτριωθεί τμήμα ακινήτου με αποτέλεσμα η αξία του τμήματος απομένει στον ιδιοκτήτη να μειωθεί ή το τμήμα αυτό να γίνει άχρηστο για τη χρήση που προορίζεται, με την απόφαση προσδιορισμού της αποζημίωσης για το απαλλοτριούμενο τμήμα προσδιορίζεται και ιδιαίτερη αποζημίωση για το τμήμα που απομένει στον ιδιοκτήτη, η οποία καταβάλλεται μαζί με την αποζημίωση για το απαλλοτριούμενο», δεδομένου ότι και στην παραπάνω περίπτωση συντρέχει ο δικαιολογητικός λόγος για τον οποίο θεσπίστηκε η ρύθμιση αυτή, αφού η ιδιοκτησία περιέρχεται σε κατάσταση όμοια προς εκείνη, στην οποία ρητώς αναφέρεται η διάταξη, δηλαδή, στην κατάσταση που θα είχε δημιουργηθεί αν αρχικώς είχε απαλλοτριωθεί τμήμα μόνον του ακινήτου. Τα παραπάνω, ισχύουν, κατά μείζονα λόγο προκειμένου για ακίνητα, τα οποία απαλλοτριώνονται λόγω ρυμοτομίας από σχέδια πόλεων του από 17.7/16.8.1923 Ν.Δ/τος ή πολεοδομικές μελέτες του Ν. 1337/1983, και περιλαμβάνονται στην τελευταία αυτή περίπτωση, στις οικείες πράξεις εφαρμογής, αφού η τυχόν απόδοση στον ιδιοκτήτη του συνόλου του απαλλοτριωθέντος ακινήτου του, τμήμα του οποίου ενδέχεται να έχει, κατά τα ανωτέρω, προσκυρωθεί σε άλλο ακίνητο, θα επέφερε σταδιακή αποδιάρθρωση και, εντέλει, ανατροπή των ρυθμίσεων της πράξης εφαρμογής, με περαιτέρω συνέπεια να υποσκάπτεται ο πολεοδομικός σχεδιασμός περιοχής πολύ ευρύτερης, κατά κανόνα, από την ιδιοκτησία, για την οποία πρόκειται, το γεγονός δε αυτό θα αντιστρατεύονταν πλήρως τη συνταγματική επιταγή της χωροταξικής αναδιάρθρωσης και της ορθολογικής πολεοδόμησης της Χώρας (άρθρο 24 παρ. 2 του Συντάγματος) και την ανάγκη εφαρμογής των πολεοδομικών σχεδίων σε σύντομο χρόνο προς ικανοποίηση της επιταγής αυτής. Κατά την ειδικότερη, τέλος, άποψη της Παρέδρου Όλ. Παπαδοπούλου, από το άρθρο 17 παρ. 4 του Συντάγματος δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι σε περίπτωση μερικής μόνο συντέλεσης ρυμοτομικής απαλλοτρίωσης συντρέχει υποχρέωση άρσης της απαλλοτρίωσης αυτής για το σύνολο του ακινήτου, δεδομένου ότι, εφόσον ο χωροταξικός και πολεοδομικός σχεδιασμός της Χώρας, βασική πλευρά του οποίου αποτελεί η κατάρτιση σχεδίων πόλεων και η εκπόνηση πολεοδομικών μελετών, συνεπάγεται την κήρυξη αναγκαστικών απαλλοτριώσεων των ιδιοκτησιών, οι οποίες καθορίζονται ως κοινόχρηστοι χώροι, οι αναγκαστικές αυτές απαλλοτριώσεις είναι υποτελείς στον πολεοδομικό, εν προκειμένω, σχεδιασμό, με συνέπεια, να έλκονται επ' αυτών σε εφαρμογή πρωτίστως οι ειδικές διατάξεις του άρθρου 24 παρ. 2 του Συντάγματος, οι οποίες ανάγουν σε συνταγματική επιταγή τη διαμόρφωση και, στη συνέχεια, την προστασία του βιώσιμου οικιστικού περιβάλλοντος, καταλείποντας πεδίο συμπληρωματικής μόνον εφαρμογής του άρθρου 17 παρ. 4 του Συντάγματος».

- *Η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων για την κατασκευή κέντρου υπερύψηλης τάσης στην Αργυρούπολη δεν είναι νομίμως αιτιολογημένη.*

Συγκεκριμένα, δεν αιτιολογείται επαρκώς η αναγκαιότητα της κατασκευής του έργου στην προστατευόμενη περιοχή της Β Ζώνης του Υμηττού και δεν προκύπτει ότι έχουν εξεταστεί εναλλακτικές λύσεις

1672/2005 ΣΤΕ

«4.Επειδή, δια των παρατεθεισών εις την προηγουμένην σκέψιν διατάξεων το φυσικόν περιβάλλον έχει αναχθή εις αυτοτελώς προστατευόμενον αγαθόν προκειμένου να εξασφαλισθή η οικολογική ισορροπία και η διαφύλαξις των φυσικών πόρων εις βάθος χρόνου υπέρ και των επομένων γενεών, όπως-δε προκύπτει εκ των ως άνω διατάξεων του άρθρου 24 του Συντάγματος ο συντακτικός νομοθέτης, εμφορούμενος από τας νεωτέρας περί του περιβάλλοντος αντιλήψεις και έχων επίγνωσιν του οικολογικού προβλήματος, ανήγαγε εις αντικείμενον υποχρεωτικής κρατικής προστασίας το φυσικόν περιβάλλον και μάλιστα δεν ηρέσθη να επιτρέψη εις τα έχοντα την σχετικήν αρμοδιότητα όργανα του Κράτους την θέσπισιν απαγορεύσεων δια την προστασίαν του, αλλ' επέβαλε εις αυτά να προβαίνουν εις θετικός ενεργείας προς διαφύλαξιν του ως άνω προστατευόμενου αγαθού και ειδικώτερον να λαμβάνουν τα εκάστοτε απαιτούμενα νομοθετικά και διοικητικά, προληπτικά και κατασταλτικά, μέτρα, παρεμβαίνοντα εις τον αναγκαίον βαθμόν εις την οικονομικήν ή άλλην ατομικήν ή συλλογικήν δραστηριότητα. Κατά την λήψιν, εξ άλλου, των εν λόγω μέτρων προς διαφύλαξιν του περιβάλλοντος, ουσιώδη στοιχεία του οποίου αποτελούν τα δάση και αι δασικά εκτάσεις (άλλα και τα όρη, ως στενώς μετ' αυτών συνδεόμενα ευπαθή οικοσυστήματα), περί των οποίων προβλέπεται ειδική προστασία εις το ως άνω άρθρον 24 του Συντάγματος, τα όργανα της νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας οφείλουν, κατά την έννοιαν της συνταγματικής αυτής διατάξεως, ερμηνευομένης εν όψει και των εις την ως άνω τρίτην σκέψιν αναφερομένων διατάξεων του Συντάγματος και της Κοινοτικής νομοθεσίας, να προβαίνουν εις εκτίμησιν και στάθμησιν και άλλων παραγόντων, αναγομένων εις το γενικώτερον εθνικόν και δημόσιον συμφέρον, όπως είναι οι συνδεόμενοι προς τους σκοπούς της αξιοποίησεως του εθνικού πλούτου, της ενισχύσεως της περιφερειακής αναπτύξεως, της αρμονικής και ισόρροπου αναπτύξεως των οικονομικών δραστηριοτήτων και της οικονομικής αναπτύξεως εν γένει, της ανόδου του βιοτικού επιπέδου και της βελτιώσεως της ποιότητος της ζωής και να επιδιώκουν την παράλληλον ικανοποίησιν και των εν λόγω σκοπών. Η επιδίωξις όμως της ικανοποίησεως των σκοπών αυτών και η στάθμησις των προστατευόμενων αντιστοίχων εννόμων αγαθών πρέπει να συμπορεύεται προς την υποχρέωσιν του Κράτους να μεριμνά δια την προστασίαν του περιβάλλοντος κατά τρόπον ώστε να

εξασφαλίζεται η βιώσιμος ανάπτυξης, εις την οποίαν απέβλεψεν ο συντακτικός, αλλά και ο κοινοτικός νομοθέτης. Κατά την στάθμησιν δε αυτήν, τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας πρέπει, κατ' εφαρμογήν των απορρεουσών εκ των ανωτέρω διατάξεων αρχών της προλήψεως και προφυλάξεως εις τον τομέα προστασίας του περιβάλλοντος, να λαμβάνουν προεχόντως υπ' όψιν την τυχόν ύπαρξιν ιδιαιτέρου κινδύνου δια το φυσικών περιβάλλον εκ της κατασκευής και λειτουργίας του συγκεκριμένου έργου ή της αναπτύξεως της συγκεκριμένης δραστηριότητας και να παρέχουν την έγκρισίν των μόνον αν διαπιστώνουν ητιολογημένως ότι τα προσδοκώμενα οφέλη από το εν λόγω έργον ή δραστηριότητα υπερακοντίζουν τας επαπειλούμενας, λόγω του κατά τα ανωτέρω κινδύνου, δυσμενείς δια το περιβάλλον συνεπειάς. Εις τας δυσμενείς autάς συνεπειάς περιλαμβάνονται και αι απειλούμενοι από ενδεχομένην πλημμελή λειτουργίαν του έργου ή πλημμελή ανάπτυξιν της δραστηριότητας. Εν πάση περιπτώσει, προκειμένου η εν λόγω στάθμησις να γίνεται κατά τρόπον ανταποκρινόμενον εις την ανάγκην προστασίας των εκατέρωθεν διακυβευόμενων εννόμων αγαθών, πρέπει να εκτίθενται από τα αρμόδια όργανα και να συνεκτιμώνται κατά τρόπον επαρκή αφ' ενός μεν ο τρόπος κατασκευής και λειτουργίας του συγκεκριμένου έργου, αφ' ετέρου δε ο ειδικώτερος χαρακτήρας του δημοσίου συμφέροντος, το οποίον προσδοκάται ότι θα εξυπηρετηθή από το έργον αυτό, δεδομένου ότι η κατά τα ανωτέρω επιβαλλομένη στάθμησις συναρτάται εκάστοτε προς το είδος και την έκτασιν της επαπειλούμενης βλάβης και την φύσιν της εξυπηρετούμενης δια της εκτελέσεως του έργου ανάγκης.

5. Επειδή, δια του από 31.8.1978 π.δ/τος "περί καθορισμού ζωνών ρυθμίσεως και προστασίας της περιοχής του όρου Υμηττού" (ΦΕΚ 544/20.10.1978 τ. Δ') υπήχθη εις καθεστώς προστασίας το όρος Υμηττός (εις τον νομόν Αττικής) καθωρίσθησαν δε δύο ζώναι ρυθμίσεως και προστασίας αυτού :

1) Η ζώνη Α, χαρακτηριζόμενη ως περιοχή αναψυχής, περιπάτου και υγείας, εντός της οποίας επιτρέπεται η δόμησις μόνον κτηρίων αναψυχής και πολιτιστικών εκδηλώσεων, μικρού εμβαδού (μέχρι 150 τετραγωνικών μέτρων) και χαμηλού ύψους (μέχρι 3,50 μέτρων με στέγην ύψους το πολύ 2 μέτρων). Εντός της εν λόγω ζώνης επιτρέπεται μόνον η κατασκευή του απαραίτητου δικτύου οδών και πεζοδρόμων, απαγορεύεται δε η ανόρυξις και εκμετάλλευσις μεταλλείων και λατομείων, πλην των ήδη (κατά το έτος 1978) λειτουργούντων και μέχρι λήξεως της αδείας των, ως και πασά ετέρα επέμβασις, η οποία θα κατέστρεφε το γεωφυσικόν ανάγλυφον και 2) Η ζώνη Β, χαρακτηριζόμενη ως περιοχή εγκαταστάσεων μόνον κοινωφελών λειτουργιών, εντός της οποίας επιτρέπεται η δόμησις μόνον κτηρίων χρήσεως αθλητισμού, πολιτιστικών εκδηλώσεων, νοσοκομείων και θεραπευτηρίων εν γένει, διδαστηρίων, ορφανοτροφείων, ασύλων και εν γένει κτηρίων προς εξυπηρέτησιν

αναλόγων ευαγών σκοπών, η δημιουργία αλσών, πάρκων και εν γένει χώρων πρασίνου, ως και η ανόρυξις φρεάτων και αι συναφείς αντλητικά εγκαταστάσεις και υδαταποθήκαι. Η δια των ανωτέρω ρυθμίσεων του ως άνω π.δ/τος προστασία του Υμηττού είναι σύμφωνος και προς τας περί προστασίας του περιβάλλοντος διατάξεις του άρθρου 24 του Συντάγματος, η οποία περιλαμβάνει και την προστασίαν των ορέων ως ευπαθών οικοσυστημάτων και προς τας διατάξεις του άρθρου 3 παρ. 3 περίπτ. α του ν. 1515/1985 "Ρυθμιστικό σχέδιο και πρόγραμμα προστασίας περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής της Αθήνας" (ΦΕΚ 18 τ. Α'), δια των οποίων επιβάλλεται, δια την επίτευξιν του στόχου εξελίξεως της ευρύτερος περιοχής των Αθηνών "... η οικολογική ανασυγκρότηση, ανάδειξη και προστασία του αττικού τοπίου, των ορεινών όγκων, των τοπίων φυσικού κάλλους και των ακτών". Εκ της ως άνω δε διατάξεως του Συντάγματος προκύπτει ότι δεν είναι σύμφωνος προς αυτήν και, κατ' ακολουθίαν, είναι, κατ' αρχήν, ανεπίτρεπτος πάσα επιδείνωσις του καθεστώτος προστασίας είτε δια της μειώσεως της επιφανείας των ζωνών προστασίας είτε δια της επιβαρύνσεως αυτών με δραστηριότητας ασυμβίβαστους προς τον βασικόν προορισμόν των ως άνω χώρων πρασίνου. Τοιαύτη επιδείνωσις του καθεστώτος περιβαλλοντικής προστασίας των ως άνω ζωνών του όρους Υμηττού θα ήτο ανεκτή, κατά τα εις την προηγουμένην σκέψιν εκτεθέντα, εάν, μετ' εκτίμησιν και στάθμησιν άλλων παραγόντων, αναγομένων εις το γενικώτερον εθνικόν και δημόσιον συμφέρον, μεταξύ των οποίων είναι και η βελτίωσις της ποιότητος ζωής, η άνοδος του βιοτικού επιπέδου και η αρμονική και ισόρροπος ανάπτυξις των οικονομικών δραστηριοτήτων, διεπιστούτο ητιολογημένως η ανάγκη να επιτραπή, προς εξυπηρέτησιν των σκοπών αυτών, η κατασκευή έργου, η εκ του οποίου ωφέλεια υπερακοντίζει τους εκ της μειώσεως της περιβαλλοντικής προστασίας κινδύνους. Τούτο, όμως, τελεί υπό την αυτονόητον προϋπόθεσιν ότι εξαντλήθησαν όλα τα άλλα δυνατά μέσα δια την επιδίωξιν του ως άνω, αναγομένου εις το γενικώτερον δημόσιον συμφέρον σκοπού και καθίσταται αναπόφευκτος η πραγματοποίησις του έργου αυτού, η οποία, εις την περίπτωσιν αυτήν, θα πρέπει να επιτροπή μόνον εντός του απολύτως αναγκαίου μέτρου, δια να πρόκυψη όσον το δυνατόν μικρότερα διακινδύνευσις επιβλαβών περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

6. Επειδή, δια της προσβαλλομένης υπ' αριθμ. 88547/26.11.2002 κοινής αποφάσεως των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Ανάπτυξης και Πολιτισμού και του Υφυπουργού Υγείας ενεκρίθησαν οι περιβαλλοντικοί όροι δια το έργον της επεκτάσεως του Κέντρου Υπερυψηλής Τάσεως (Κ.Υ.Τ.) 400/150 «V Αργυρουπόλεως. Το εν λόγω επεκτεινόμενον Κέντρον Υπερυψηλής Τάσεως (Κ.Υ.Τ.) ευρίσκεται, όπως αναφέρεται και εις την ως άνω κοινήν υπουργικήν απόφασιν, εντός της κατά το π.δ. της 31.8.1978 (ΦΕΚ

544/20.10.1978 τ. Δ') Β' ζώνης προστασίας του όρους Υμηττού, έχει δε χωροθετηθεί προς κατασκευήν και εγκατάστασιν εις το σημείον αυτό δια του άρθρου 24 του ν. 2516/1997 "Ίδρυση και λειτουργία βιομηχανικών και βιοτεχνικών εγκαταστάσεων και άλλες διατάξεις" (ΦΕΚ 159 τ. Α') και δια του άρθρου 3 του ν.2947/2001["θέματα Ολυμπιακής Φιλοξενίας, Έργων Ολυμπιακής υποδομής και άλλες διατάξεις" (ΦΕΚ 228 τ. Α'). Ειδικώτερον εις μεν το άρθρον 24 του ν. 2516/1997 ωρίσθησαν τα εξής :

"1. Εντός της Β' ζώνης προστασίας του Υμηττού σε γήπεδο κείμενο στα διοικητικά όρια των Δήμων Αργυρούπολης και Ηλιούπολης, όπως φαίνεται στο συνδημοσιευόμενο χάρτη κλιμ. 1:5000 με τα στοιχεία ΑΒΓΔΕ, επιτρέπεται η κατασκευή Κέντρου Υπερυψηλής Τάσης Αργυρούπολης της ΔΕΗ. Προ της ολοκλήρωσης της εγκατάστασης επιβάλλεται η διαμόρφωση ζώνης υψηλού πρασίνου μεταξύ των εγκαταστάσεων και του οικιστικού ιστού. 2. Εντός των ορίων των ζωνών προστασίας του Υμηττού επιτρέπεται η διέλευση των απολύτως απαραίτητων γραμμών μεταφοράς υψηλής τάσεως ηλεκτρικού ρεύματος, η χωροθέτηση των οποίων εγκρίνεται κατά την κειμένη νομοθεσία", εις την παρ. 1 δε του άρθρου 3 του ν. 2947/2001 ωρίσθησαν τα ακόλουθα : "Για την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 χωροθετούνται τα ακόλουθα έργα ηλεκτροδότησης στην Αττική, όπως αυτά αναλυτικά αναφέρονται κατωτέρω και απεικονίζονται στο διάγραμμα υπό κλίμακα 1:50.000 που θεωρήθηκε από τον Προϊστάμενο του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας και του οποίου αντίτυπο σε φωτοσμίκρυνση δημοσιεύεται με το νόμο αυτόν στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

1. Κέντρο Υπερυψηλής Τάσεως 400/150 KV Αργυρούπολης ... 2. Εναέρια γραμμή 400 KV Λαυρίου - Αργυρούπολης ...". Δια της προσβαλλομένης κοινής υπουργικής απόφασεως επισημαίνονται απλώς "οι ειδικές οριακές τιμές εκπομπής ρυπαντικών φορτίων και συγκεντρώσεων σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις" και "οι ειδικές οριακές τιμές στάθμης θορύβου και δονήσεων σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις" και περαιτέρω καθορίζονται "τα τεχνικά έργα και μέτρα αντιμετώπισης της υποβάθμισης του περιβάλλοντος που επιβάλλεται να κατασκευασθούν ή να ληφθούν". Τα μέτρα αυτά συνίστανται α) εις την διαμόρφωσιν της διατάξεως του ΚΥΤ κατά τρόπον ώστε όλοι αι ηλεκτρομηχανολογικά εγκαταστάσεις να ευρίσκωνται προς το κέντρον και το νοτιοανατολικόν τμήμα του γηπέδου (προς τον Υμηττόν), ώστε να δημιουργήται ικανοποιητικός χώρος μεταξύ των εγκαταστάσεων και της περιφράξεως προκειμένου να διαμορφωθή ζώνη υψηλού πρασίνου μεταξύ των εγκαταστάσεων και του οικιστικού ιστού και β) εις την τοποθέτησιν του ηλεκτρομηχανολογικού εξοπλισμού εις ευθείαν απόστασιν μεγαλύτεραν των εκατό μέτρων από των πλησιέστερων κατοικιών, κατά τα λοιπά δε εις την προσβαλλομένην απόφασιν καθορίζονται τα ληπτέα μέτρα δια την αποφυγήν δυσμενών επιπτώσεων εις το

περιβάλλον κυρίως κατά το στάδιον κατασκευής του έργου και γίνεται γενική παραπομπή εις τους περιβαλλοντικούς όρους οι οποίοι αναφέρονται εις την Μελέτην Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Τέλος εις την τελευταίαν ταύτην, όπως και εις την προσβαλλομένην κοινήν υπουργικήν απόφασιν, αναφέρεται ότι ως χώρος εγκαταστάσεως του επιδίκου Κ.Υ.Τ. επελέγη ο χώρος εις τον οποίον τούτο ήτο εγκατεστημένον (με χαμηλοτέραν τάσιν) από 25ετίας και είχε χωροθετηθή δια του ν. 2517/1997, περίπτωση δε αλλαγής της θέσεως του δεν υπάρχει λόγω κυρίως του τεραστίου κόστους και της "απαγορευτικής χρονικής καθυστέρησης", η οποία θα προέκυπτε και λόγω της πολύ μεγάλης εκτάσεως εις την οποίαν εκτείνεται η Β' ζώνη προστασίας του Υμηττού ένεκα της οποίας είναι αδύνατον να ευρέθι νέα θέσις εκτός της ζώνης αυτής. Ούτε όμως εις την προσβαλλομένην κοινήν υπουργικήν απόφασιν ούτε εις την δι' αυτής εγκριθείσαν Μελέτην Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αιτιολογείται επαρκώς η αναγκαιότης της κατασκευής, εις την προστατευομένην περιοχήν της Β' ζώνης του Υμηττού, του ως άνω έργου, μη συμβατού, κατ' αρχήν, προς την προστασίαν της οικολογικής ισορροπίας του όρους αυτού, έχοντος ιδιαίτεραν βαρύτητα δια την Αττικήν, ένθα αι λιταί συμμετρικάί γραμμαί του δημιουργούμενου υπ' αυτού τοπίου είναι αρρήκτως συνδεδεμένοι με την φυσικήν και πολιτιστικήν ταυτότητα της περιοχής, καθ' όσον ούτε η χωροθέτησις του έργου δια του άρθρου 24 του νόμου 2517/1997 (και μεταγενεστέρως δια του άρθρου 3 του ν. 2947/2001), δια διατάξεως δηλαδή μη συναδούσης προς τας διατάξεις του άρθρου 24 του Συντάγματος περί προστασίας του περιβάλλοντος, δύναται να αποτελέση νόμιμον έρεισμα της εν λόγω αποφάσεως ούτε η μεγάλη έκτασις της Β' ζώνης προστασίας του Υμηττού δύναται να δικαιολόγηση, αυτή καθ' εαυτήν, παραβίασιν της προστασίας της άνευ ετέρου, χωρίς δηλαδή την αναζήτησιν εναλλακτικής λύσεως προς αποφυγήν ή τουλάχιστον περιορισμόν της υποβαθμίσεως και επιδεινώσεως του περιβάλλοντος, αναζήτησιν, ήτις δεν προκύπτει, ούτε εκ της προσβαλλομένης αποφάσεως ούτε εκ των στοιχείων του φακέλου, ότι επεχειρήθη υπό της διοικήσεως. Δια τον λόγον αυτόν, βασίμως δια της υπό κρίσιν αιτήσεως προβαλλόμενον, η προσβαλλομένη απόφασις είναι ακυρωτέα. Κατά την γνώμην όμως δώδεκα μελών του Δικαστηρίου, ήτοι του Προέδρου Χρ. Γεραρή και των Συμβούλων Ηλ. Παπαγεωργίου, Π. Χριστόφορου, Γ. Παναγιωτοπούλου, Δ. Κωστοπούλου, Γ. Παπαμεντζελοπούλου, Ν. Σκλία, Δ. Πετρούλια, Αν. Γκότση, Ν. Μαρκουλάκη, Γ. Σγουρόγλου και Αθ. Καραμιχαλέλη η έγκρισις της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων δια της προσβαλλομένης κοινής υπουργικής αποφάσεως πρέπει να θεωρηθή νομίμως ητιολογημένη διότι, ναι μεν κατά τας διατάξεις του άρθρου 24 του Συντάγματος τα δάση και αι δασικοί εκτάσεις απολαύουν, κατ' αρχήν, ιδιαιτέρας περιβαλλοντικής προστασίας, όμοιας δε προστασίας απολαύουν και τα όρη και ιδίως

ο Υμηττός δυνάμει των ειδικών διατάξεων του από 31.8.1978 π.δ/τος, εξ αυτών όμως ουδόλως αποκλείεται η, κατ' εκτίμησιν και στάθμησιν άλλων παραγόντων, αναγομένων εις το γενικώτερον δημόσιον συμφέρον και συνδεομένων προς άλλους σκοπούς, επιδίωξις της παραλλήλου ικανοποιήσεως των σκοπών τούτων, απολαυόντων και αυτών συνταγματικής προστασίας δυνάμει άλλων διατάξεων του Συντάγματος, όπως είναι η αρμονική και ισόρροπος ανάπτυξις των οικονομικών δραστηριοτήτων και της οικονομικής αναπτύξεως εν γένει, η άνοδος του βιοτικού επιπέδου και η βελτίωσις της ποιότητος της ζωής. Εν όψει των ανωτέρω και λαμβανομένων υπ' όψει: α) του ότι δια της εγκαταστάσεως του περί ου η προσβαλλομένη απόφαση Κ.Υ.Τ. εξυπηρετούνται βασικοί ανάγκαι μεγάλου αριθμού κατοίκων της περιοχής της πρωτευούσης και βελτιώνεται αναμφισβητήτως η ποιότης της ζωής των, β) του ότι το περί ου η προσβαλλομένη κοινή υπουργική απόφασις ΚΥΤ, το οποίον απλώς επεκτείνεται, είναι εγκατεστημένον και λειτουργεί εις τον ως άνω χώρον από πολλών ετών, όπως δε προκύπτει εκ των στοιχείων του φακέλου, ολόκληρον το δίκτυον μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενεργείας του ανατολικού και νοτιοανατολικού τμήματος της πρωτευούσης έχει κατασκευασθή με κέντρον το ως άνω ΚΥΤ και ένεκα τούτου τυχόν τροποποιήσις του δικτύου θα συνεπήγετο εκτεταμένας και μακροχρονίους διακοπάς ρεύματος, ενώ, εξ άλλου, ουδόλως προκύπτει εκ των στοιχείων του φακέλου σοβαρά επιδείνωσις, από απόψεως περιβάλλοντος, του χώρου και της εν γένει περιοχής εκ της αναβαθμίσεως του ΚΥΤ και γ) του ότι η ζώνη Β' προστασίας του Υμηττού είναι πράγματι πολύ εκτεταμένη ώστε αφ' ενός μεν να είναι μικρός εκτάσεως η περιβαλλοντική υποβάθμισις και επιδείνωσις του χώρου, αφ' ετέρου δε να είναι εκ των πραγμάτων αδύνατος η εξεύρεση νέας θέσεως δια το ΚΥΤ, εκτός της ζώνης Β', προς εξυπηρέτησιν βασικών, κατά τα ανωτέρω, αναγκών των κατοίκων της περιοχής, η έγκρισις της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του εις τον ανωτέρω χώρον εγκαταστημένου Κ.Υ.Τ. Αργυρουπόλεως θα έπρεπε να θεωρηθή, κατά την ανωτέρω μειοψηφήσαν γνώμην, νομίμως και επαρκώς ητιολογημένη, ο δε περί του αντιθέτου λόγος ακυρώσεως της υπό κρίσιν αιτήσεως θα έπρεπε να κριθή απορριπτέος ως αβάσιμος.»

11. Αρχή της Αισθητικής Αξίας της Φύσης

Η αρχή του φυσικού κάλλους ενυπάρχει στην προστασία της «φύσης και του τοπίου» από το άρθρο 18 ν.1650/1986 «για την προστασία του περιβάλλοντος».

«1. Η φύση και το τοπίο προστατεύονται και διατηρούνται , ώστε να διασφαλίζονται οι φυσικές διεργασίες, η αποδοτικότητα των φυσικών πόρων,

η ισορροπία και η εξέλιξη των οικοσυστημάτων καθώς και η ποικιλομορφία, η ιδιαιτερότητα η μοναδικότητα τους

«2. Χερσαίες , υδάτινες περιοχές , μεμονωμένα στοιχεία η σύνολα της φύσης και του τοπίου, μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενα προστασίας και διατήρησης , λόγω της οικολογικής γεωμορφολογικής ,βιολογικής επιστημονικής η αισθητικής σημασίας τους.»

Αν και η νομοθεσία επέδειξε από νωρίς ευαισθησία στην διαφύλαξη του αισθητικού κάλλους της ελληνικής φύσης, (ν. 1469/1950), η αγρία οικιστική ανάπτυξη που ακολούθησε κατέστησε κανόνα την βάνανση επέμβαση στο περιβάλλον. *Η νομολογία του ΣΤΕ προστατεύσε αρχικά τις τοποθεσίες ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και στην συνέχεια, θεώρησε γενικά το αισθητικό κάλλος της φύσης ως προστατευτέο «οπτικό πόρο» του περιβάλλοντος.*

663/1990 ΣΤΕ

«3. Οι όροι και περιορισμοί δόμησης που τίθενται με το σχέδιο ανταποκρίνονται καταρχήν , σύμφωνα με την ειδική έκθεση-εισήγηση προς το Κεντρικό Συμβούλιο Χ.Ο.Π , προς την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του παραδοσιακού οικισμού της περιοχής της Θήρας . Ειδικώς όμως για την περιοχή της Καλντέρας , οι όροι αυτοί να είναι αυστηρότεροι των τεθέντων διά του από 19 . 10 . 1978 Π . Δ/τος προκειμένου περί των εκεί αναφερομένων οικισμών , χαρακτηρισθέντων συνάμα διά του αυτού διατάγματος ως παραδοσιακών , δεδομένου ότι η περιοχή αυτή έχει επί πλέον χαρακτηριστεί και ως τόπος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους , με την υπαριθμ . 23732/22 . 12 .1972 υπουργική απόφαση . Συνεπώς , οι όροι αυτοί δεν είναι νόμιμοι , ως προτείνονται» .

- *Απαγορεύτηκε η συνέχιση οικοδομικών εργασιών που απειλούσαν την φυσιογνωμία διατηρητέου κτιρίου στην Ύδρα και προσέβαλλαν το αισθητικό περιβάλλον του οικισμού αυτού ως «μνημείου» και τόπου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους*

295/1995 ΣΤΕ

«2. Επειδή , κατά την κρίση της Επιτροπής , διαμορφωθείσαν και κατόπιν επιτοπίου αυτοψίας , συντρέχει νόμιμος λόγος χορηγήσεως της αιτούμενης αναστολής , διότι η εκτέλεσις των προσβαλλομένων αποφάσεων απειλεί δυσχερώς επανορθώσιμον

βλάβην εις το αισθητικόν περιβάλλον της Ύδρας ως ιστορικού τόπου εμφανίζοντος ιδιαίτεραν σημασίαν από απόψεως της Ελληνικής αρχιτεκτονικής και της ελληνικής Ιστορίας και ως τόπου ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και τόπου χρήζοντος ειδικής κρατικής προστασίας . Διότι εκ της συνεχίσεως των αρξαμένων εργασιών το μεν απειλείται περαιτέρω κατεδάφισις ή αλλοιώσις τμημάτων του διατηρητέου κτιρίου το δε εκ της ανεγέρσεως του προσθέτου κτίσματος απειλείται αλλοιώσις της φυσιογνωμίας του διατηρητέου κτιρίου προσβάλλουσα και τον χαρακτήρα του οικισμού ως μνημείου . Οίκοθεν νοείται ότι εάν εκ των οριζομένων εργασιών επηρεάζεται η στατική επάρκεια του διατηρητέου κτιρίου , ο υπεύθυνος των εργασιών δέον να λάβη τα απαραίτητα τεχνικά μέτρα προς στήριξιν αυτού» .

- *Κατά την επεξεργασία του ειδικού χωροταξικού σχεδίου της Σάμου, το ΣΤΕ επιβεβαίωσε την ανάγκη προστασίας του αισθητικού κάλλους των ακτών με την επέκταση της υποχρεωτικής ακάλυπτης ζώνης κατά μήκος αυτών*

129/1994 ΣΤΕ

«18. Το άρθρον 14 του Συντάγματος προστατεύει τας ακτάς , αι οποίαι αποτελούν ευπαθή οικοσύστηματα . Η προστασία των ακτών εκτείνεται όχι μόνον εις την διατήρησιν της μορφολογίας των και την διασφάλισιν της προσβάσεως και της χρήσεως των εις τον κοινόν , αλλά προπαντός εις την αποτελεσματικήν προστασίαν και διαφύλαξιν του αισθητικού των κάλλους , το οποίον αποτελεί εξέχοντα πόρον του φυσικού περιβάλλοντος . Κατά συνέπειαν , τα χωροταξικά σχέδια δέον να διασφαλίζουν τας ακτάς εις το απαραίτητον προς επίτευξιν των ανωτέρω σκοπών βάθος κατά πάσης χρήσεως ασυμβιβάστου προς τους σκοπούς αυτούς , οίον δομήσεις κατοικιών , τουριστικών εγκαταστάσεων , μεταποιητικών ή γεωργικών εγκαταστάσεων , σταθμών ενεργείας κλπ Όθεν , η προβλεπόμενη διά τας περιοχάς υπό στοιχείων Δ ρυθμίσις του σχεδίου(άρθρον 3 παρ. Δ εδάφιον 1) , η οποία προβλέπει ακάλυπτον χώρον 50 μ. από του αιγιαλού , δέον να επεκταθή κατά μήκος όλων των ακτών της νήσου , διότι εν ελλείψει της ρυθμίσεως ταύτης , ο καθορισμός των χρήσεων εις τας λοιπας ζώνας δεν παρίσταται νόμιμος , ως αντικείμενος εις το άρθρον 24 του Συντάγματος» .

12.Αρχή Οικολογικής Συνείδησης

Η αρχή της οικολογικής συνείδησης εξαγγέλλεται από την Διακήρυξη της Στοκχόλμης στις ακόλουθες αρχές :

«Αρχή (19) Η εκπαίδευση σε θέματα περιβάλλοντος των νέων αλλά και των ενήλικων, με ιδιαίτερη έμφαση στους μη προνομιούχους, είναι ανάγκη για να διευρυνθεί η βάση, να φωτιστεί η κοινή γνώμη, και να αποκτηθεί αίσθημα υπεύθυνης συμπεριφοράς από τα άτομα, τις επιχειρήσεις και τις κοινότητες για την προστασία και την βελτίωση του περιβάλλοντος σε όλη την ανθρώπινη έκταση.»

«Αρχή (20) Η επιστημονική έρευνα και η τεχνολογία περιβάλλοντος πρέπει να προάγονται σε όλες τις χώρες, ειδικότερα τις αναπτυσσόμενες, τόσο σε εθνικό όσο και σε πολυεθνικό πλαίσιο. Για αυτό τον σκοπό πρέπει να διευκολύνεται η ελεύθερη ροή των νεότερων επιστημονικών πληροφοριών.»

- Σε εφαρμογή σχετικής Κοινοτικής οδηγίας το ΣτΕ αναγνώρισε την υποχρέωση φυσικών και νομικών προσώπων της δημόσιας διοίκησης να παρέχουν πληροφορίες για το περιβάλλον ύστερα από αίτηση των πολιτών.

3943/1995 ΣΤΕ

«4. Επειδή με το προαναφερόμενο άρθρο 16 ν. 1599/1986 θεσπίζεται υποχρέωση των δημόσιων υπηρεσιών του δημοσίου τομέα να θέτουν σε γνώση των διοικουμένων, εφόσον υποβληθεί σχετική αίτηση, διοικητικά έγγραφα με την επιφύλαξη των εξαιρέσεων που προβλέπονται στο ίδιο άρθρο. Ειδικότερα, το δικαίωμα, το οποίο με το άρθρο αυτό καθιερύεται υπέρ των διοικουμένων, φυσικών και νομικών προσώπων, αναφέρεται σε έγγραφα που έχουν συνταχθεί από όργανα της Διοίκησης ή από άλλα όργανα του δημοσίου τομέα, και μπορεί να ασκηθεί με επιτόπια μελέτη του εγγράφου ή και με τη λήψη αντιγράφου, χωρίς να απαιτείται η θεμελίωση έννομου συμφέροντος για την υποβολή του σχετικού αιτήματος. Εξάλλου με την παραπάνω οδηγία του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων επιβάλλεται στα Κράτη μέλη να εισαγάγουν στο εσωτερικό δίκαιο ρυθμίσεις, με τις οποίες να θεσπίζεται υποχρέωση των διοικητικών υπηρεσιών, κεντρικών και περιφερειακών, και των υπηρεσιών της τοπικής αυτοδιοίκησης να χορηγηθούν σε οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο υποβάλλει σχετικό αίτημα πληροφορίες για τα αναφερόμενα στο άρθρο 2 στοιχ. Α της οδηγίας αυτής θέματα περιβάλλοντος, οι οποίες περιέχονται είτε σε έγγραφα είτε σε άλλα στοιχεία που έχουν οπτική, ακουστική ή μηχανογραφική μορφή, αδιαφόρως αν τα έγγραφα ή στοιχεία αυτά έχουν εκδοθεί, συνταχθεί ή παραχθεί από τις προαναφερόμενες υπηρεσίες ή απλώς τηρούνται από αυτές. Με την ίδια οδηγία παρέχεται η δυνατότητα να θεσπίζονται εξαιρέσεις από την υποχρέωση πληροφόρησης σε ορισμένες περιπτώσεις, παρεμφερείς προς εκείνες, οι οποίες εμπίπτουν στις εξαιρέσεις που προβλέπονται

στις παραπάνω διατάξεις του εσωτερικού νόμου . Από τα προαναφερόμενα συνάγεται ότι το επιδιωκόμενο από την οδηγία αποτέλεσμα εξασφαλίζεται με τις ρυθμίσεις του ελληνικού αυτού μερικώς και συγκεκριμένα , κατά το μέρος που αφορά τη χορήγηση πληροφοριών , οι οποίες αντλούνται από δημόσια έγγραφα . Συνεπώς , δεν είναι αναγκαία η θέσπιση νέων ειδικών διατάξεων εσωτερικού δικαίου για την συμμόρφωση προς την οδηγία κατά το μέρος αυτό . Αντιθέτως , η επιταγή της οδηγίας δεν καλύπτεται κατά το μέρος που αναφέρεται στην υποχρέωση πληροφόρησης με βάση έγγραφα , τα οποία δεν έχουν εκδοθεί ή συνταχθεί από τις παραπάνω υπηρεσίες αλλά μόνο τηρούνται σε αυτές , ή στοιχεία τα οποία έχουν οπτική , ακουστική ή μηχανογραφική μορφή και βρίσκονται στη διάθεση των υπηρεσιών αυτών . Δεδομένου , όμως , αφενός ότι η υποχρέωση που απορρέει από την οδηγία δεν συναρτάται με προϋποθέσεις υποκείμενες στην εκτίμηση των Κρατών μελών , τα οποία μπορούν απλώς να προβλέψουν δυνατότητα άρνησης πληροφόρησης σε ορισμένες περιπτώσεις και να ρυθμίσουν τον τρόπο διάθεσης των πληροφοριών στους ενδιαφερόμενους , και αφετέρου ότι το περιεχόμενο της προκύπτουν επακριβώς η ρύθμιση , στην οποία αποβλέπει η οδηγία αυτή και η σχετική υποχρέωση των Κρατών μελών ,κάθε ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα να επικαλεστεί τους ορισμούς της οδηγίας να θεμελιώσει ευθέως σε αυτούς αίτημα παροχής στοιχείων που δεν καλύπτονται από το προαναφερόμενο άρθρο 16 ν . 1599/1986 . Με τον τρόπον αυτόν , το δικαίωμα προς πληροφόρηση , το οποίο είχε εισαχθεί στην εσωτερική νομοθεσία με το άρθρο αυτό , επεκτείνεται και στα παραπάνω στοιχεία για τα θέματα που αφορούν το περιβάλλον . Αν , λοιπόν , υποβληθεί από διοικούμενο αίτηση να λάβει γνώση τέτοιων στοιχείων , η Διοίκηση έχει την υποχρέωση να ικανοποιήσει το αίτημα υπό τους ειδικότερους και με διαδικασία που προβλέπονται στις διατάξεις του παραπάνω άρθρου (16 ν . 1599/1986) , οι οποίες έχουν ανάλογη εφαρμογή στην περίπτωση αυτή» .

Επίλογος

-Συμπεράσματα-Προτάσεις

Η διαμόρφωση σταθερού συστήματος γενικών αρχών προστασίας του περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης από το ΣτΕ, αλλά και η άτεγκτη και αποτελεσματική εφαρμογή τους κατά την άσκηση του προληπτικού και κατασταλτικού έλεγχου των πράξεων, της διοίκησης, χαρακτηρίζουν κυρίως την περίοδο από την ίδρυση του Ε τμήματος του ΣτΕ.

Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται κυρίως με την εγκατάλειψη του δυϊσμού που υπήρχε στο Δίκαιο, με το Οικονομικό Δίκαιο της ανάπτυξης από τη μια και το Δίκαιο της προστασίας του περιβάλλοντος από την άλλη και τη συγχώνευση των δύο αυτών δικαίων σ' ένα. Έτσι το Δίκαιο του περιβάλλοντος έπαυσε να είναι ένα ειδικό δίκαιο που θέσπιζε περιορισμούς στη γενική αρχή της ελευθερίας της οικονομικής ανάπτυξης και απέκτησε ένα νέο χαρακτήρα. Οικονομική ανάπτυξη και προστασία του περιβάλλοντος συνυφάνθηκαν και ταυτίστηκαν στην έννοια της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης.

Η προσφυγή στην έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης σαν γνώμονα για την ερμηνεία και την εφαρμογή του άρθρου 24 του Συντάγματος αποτέλεσε μια μεγάλη προσφορά της νομολογίας στο δίκαιο του περιβάλλοντος. Σε μια περίοδο της ιστορίας που οι πόροι του πλανήτη εξαντλούνται από την αλόγιστη εκμετάλλευση, όπου ο ίλιγγος της τεχνολογικής προόδου παραμερίζει και εκμηδενίζει τους περιβαλλοντικούς παράγοντες, η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης εκφράζει την αγωνία του ανθρώπου για τη χαλιναγωγή της τεχνολογίας στο ρόλο του υπηρέτη του και την πάλη του για την αποτροπή της αλλοίωσης του πλανήτη και της υποδούλωσής του στους ανεξέλεγκτους ρυθμούς της τεχνολογίας και της συνακόλουθης διασπάθισης των πλουτοπαραγωγικών αποθεμάτων του πλανήτη μας.

Η νομολογία όμως δεν εξελίσσεται με άλματα αλλ' αποτελεί μια αδιάλειπτη συνέχεια, όπου οι σταθμοί της εξέλιξης συνυφαίνονται με το παρελθόν και σηματοδοτούν το μέλλον. Ούτε και πρέπει να εξελίσσεται με ρυθμούς που δεν μπορεί να παρακολουθήσει η κοινωνία. Από τη φύση και την αποστολή της η Δικαιοσύνη εκφράζει μια παράδοση που, και όταν επιβάλλεται η ανανέωση και ο εμπλουτισμός της με καινοτόμες λύσεις, τα βήματα της νομολογίας πρέπει να είναι προσεκτικά έτσι ώστε να γεφυρώνουν το παρελθόν με το παρόν και να προδιαγράφουν το μέλλον. Διαφορετικά οι κραδασμοί που προκαλούνται δεν μπορούν να απορροφηθούν, με συνέπεια να διακυβεύεται η αξιοπιστία της Δικαιοσύνης από την οποία αντλεί τη δύναμή της. Πολύ περισσότερο όταν κινείται σε χώρους δυσκαθόριστους από τη φύση τους, όπως η βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη. Η έννοια αυτή είναι σύνθετη εμπλέκοντας επιστημονικές κρίσεις που μάλιστα αναπτύσσονται σε πολλούς επιστημονικούς κλάδους και κοινωνικοπολιτικές επιλογές και αναζητήσεις. Περιλαμβάνουν τη σχέση ελευθερίας και παρέμβασης του νομοθέτη και της διοίκησης στην οικονομία και το περιβάλλον που βρίσκεται στην καρδιά όλων των κοινωνικοοικονομικών επιλογών και στο επίκεντρο των προβλημάτων του Δικαίου. Διαμορφώνεται και επηρεάζεται από κοινωνικοοικονομικά πρότυπα και είναι συνυφασμένη με τις ανάγκες, τις ιδιαιτερότητες και τη φυσιογνωμία τόσο του

περιβάλλοντος όσο και των προβλημάτων του δεδομένου χώρου για τον οποίο γίνεται επίκληση της εφαρμογής της.

Από την ψήφιση του Συντάγματος του 1975 μέχρι σήμερα συνέβησαν σημαντικές αλλαγές ,ειδικότερα: Στο παγκόσμιο γίνεσθαι αλλά και στη χώρα μας εμφανίστηκαν μεγάλα περιβαλλοντικά , χωροταξικά και πολεοδομικά και γενικότερ κοινωνικοοικονομικά προβλήματα. Όσον αφορά το ανθρωπογενές περιβάλλον στην Ευρωπαϊκή Ένωση απασχολεί έντονα , εκτός των άλλων , και το θέμα της αστικής κρίσης που μαστίζει τα αστικά κέντρα και της μορφής που θα έχει η πόλη του 21^{ου} αιώνα . Στη χώρα μας , παρά την πρωτοτυπία της θέσπισης συνταγματικών διατάξεων σχετικά με το περιβάλλον ,τα προβλήματα παραμένουν οξυμένα . Οι περισσότερες πόλεις δεν παρέχουν το πλαίσιο για άνετη και δημιουργική διαβίωση των κατοίκων.

Το όραμα της πόλης του 21^{ου} αιώνα είναι η επιστροφή στη γειτονιά με την ζωντάνια και την ποικιλία της και η διαμόρφωση του πολεοδομικού ιστού με την ανάμιξη των συμβατών χρήσεων γης. Το άρθρο 24 του Συντάγματος όμως δεν κατοχυρώνει την κλασική πόλη με το ιστορικό κέντρο και τις περιβάλλουσες αυτό γειτονιές.Αντίθετα προωθεί την οικιστική περιοχή των μονολειτουργικών χρήσεων γης.

Με βάση τα παραπάνω το άρθρο 24 του Συντάγματος θα μπορούσε να αναθεωρηθεί προς την κατεύθυνση της ενσωμάτωσης όλο και περισσότερο των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης με στόχο την αρμονική «συμβίωση»ανθρώπου-περιβάλλοντος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγγελίδης Μηνάς, 2000. *“Χωροταξικός σχεδιασμός και βιώσιμη ανάπτυξη”*, Εκδόσεις Συμμετρία.
- Αραβαντινός Αθ. 1997. *“Πολεοδομικός Σχεδιασμός –Για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου”* Εκδόσεις Συμμετρία.
- Δεκλερής Μιχαήλ, 2000. *“Το Δίκαιο της Βιωσίμου Αναπτύξεως”* Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα.
- Κυβέλου Στ. , 2008. *“Απο τη χωροταξία στη διαχείριση: η έννοια του στρατηγικού χωρικού σχεδιασμού και της εδαφικής συνοχής στην Ευρώπη”* Εκδόσεις Κριτική (υπο έκδοση)
- Κυβέλου Στ. 2002. *“ Χωροταξικός σχεδιασμός, χωροταξική επανασύνθεση και εργαλεία ανάλυσης για τον φυσικό σχεδιασμό”* ΤΟΠΟΣ Νο 17
- Μπίθας Κ. , 2001. *“Βιώσιμες Πόλεις. Θεωρία και Πολιτική”* Εκδόσεις Τυποθήτω-Gutenberg.
- Μέλισσας Δημήτρης, 2002. *“Θεμελιώδη Ζητήματα του Δικαίου της Χωροταξίας”* Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα.
- Μέλισσας Δημήτρης, 1995. *“Η Προκοινοβουλευτική Νομοθετική Διαδικασία”* Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα.
- Παπαδημητρίου Γ. 2008. *“Περιβαλλοντικά Επίκαιρα”* Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα .
- Ρόζος Ν. 1994. *“Η Νομική Προβληματική του Χωροταξικού Σχεδιασμού”* Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα.
- Χριστοφιλόπουλος Δημήτρης, 2002. *“Πολιτιστικό Περιβάλλον-Χωρικός Σχεδιασμός και Βιώσιμη Ανάπτυξη”* Εκδόσεις Π. Ν. Σάκκουλα .
- Διαδίκτυο, διάφοροι ιστότοποι μεταξύ των οποίων: www.nomosphysis.org.gr, www.minenv.gr κτλ.

